

Enquesta a la joventut de Catalunya 2007

Una anàlisi de les transicions educatives,
laborals, domiciliars i familiars

Enquesta a la joventut de Catalunya 2007

Una anàlisi de les transicions educatives,
laborals, domiciliars i familiars

Pau Miret i Gamundi
Antoni Salvadó i Nayach
Pau Serracant i Melendres
Roger Soler i Martí

Coordinació del projecte:
Pau Serracant i Melendres.

Disseny de l'anàlisi i redacció dels capítols:
Pau Miret i Gamundi, Antoni Salvadó i Nayach,
Pau Serracant i Melendres i Roger Soler i Martí.

Explotació de les dades:
Pau Miret i Gamundi, Sergi Fàbregues i Feijoo
i Roger Soler i Martí.

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria de Joventut

Barcelona, desembre de 2008

Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 : una anàlisi de les transicions educatives, laborals, domiciliars i familiars. – (Estudis ; 24)

Bibliografia. Índexs

ISBN 9788439378624

I. Miret, Pau II. Serracant, Pau, ed. III. Observatori Català de la Joventut IV. Col·lecció: Estudis (Catalunya. Secretaria de Joventut) ; 24

1. Joves – Catalunya – Enquestes

316-053.7(467.1)"2007"(049.5)

Aquesta publicació es pot consultar a **www.gencat.cat/joventut/observatori**
També es pot sol·licitar i/o consultar al Centre de Documentació Juvenil
de la Secretaria de Joventut

© Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria de Joventut

1a edició: Desembre 2008

Tiratge: 1.000

Impressió: El Tinter SAL

Disseny: Unitat d'autoedició. Secretaria de Joventut

Maquetació: Eloi Andinach Fernández

D. L.: B-52506-2008

ISBN: 978-84-393-7862-4.

Presentació

Les enquestes a la joventut són un instrument que ha esdevingut imprescindible per al coneixement de la realitat juvenil i, al mateix temps, una referència ineludible en el plantejament de les polítiques destinades als i les joves. Ja fa uns anys que, sortosament, les polítiques de joventut han començat a dirigir la mirada cap a aspectes estructurals de la situació social i la condició juvenil, com és l'emancipació en la seva dimensió educativa, laboral i residencial. Les enquestes a la joventut han seguit un camí semblant: mentre les enquestes que es van fer a les dècades dels 80 i 90 se centraven sobretot en aspectes actitudinals, culturals i de lleure, l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007* té el seu focus d'atenció en el procés d'emancipació de la gent jove. Aquest canvi de plantejament ja es va produir en l'anterior edició de l'enquesta l'any 2002, que va suposar un punt d'inflexió que ara es consolida.

Com a instrument imprescindible del coneixement de la realitat juvenil, l'elaboració periòdica de les enquestes de joventut a Catalunya és un objectiu fonamental en la tasca de l'Observatori Català de la Joventut de la Secretaria de Joventut. Aquesta és la cinquena edició d'una pràctica ja consolidada després de les del 1985, 1990, 1998 i 2002. L'enquesta del 2002, a part de significar un canvi en el plantejament substantiu del que es volia observar, també va suposar una consolidació formal amb la seva inclusió com a estadística oficial de la Generalitat de Catalunya, fet que garanteix el seu rigor i l'obligatorietat de la seva repetició periòdica.

Així, l'*Enquesta a la joventut de Catalunya* ofereix una font periòdica de dades per al coneixement de la realitat juvenil. Aquesta funció quedaria incompleta sense la contribució d'altres enquestes periòdiques que complementen la perspectiva sobre les transicions juvenils que ofereix l'*Enquesta a la joventut*. En concret, cal destacar l'*Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població* (ECVHP) que des del 2006 s'elabora per tot el territori de Catalunya. L'ECVHP té una submostra per a la població jove que des de l'Observatori Català de la Joventut s'analitzarà per tenir un coneixement més global de les condicions de vida del jovent. Això permet, en primer lloc, que l'*Enquesta a la joventut* es pugui centrar en un fenomen genuïnament juvenil com és l'emancipació (processos educatius, laborals i domiciliaris) i, d'altra banda, que la informació relativa a les condicions de vida pugui ser analitzada a través de l'ECVHP també en relació amb la població adulta. El coneixement aprofundit de les transicions juvenils i les condicions de vida de la població juvenil de Catalunya s'aconseguirà també gràcies a les aportacions de dues enquestes *panel* iniciades els darrers anys: el *Panel de Desigualtats* de la Fundació Jaume Bofill i el *Panel d'Infància i Famílies*, del Departament d'Acció Social i Ciutadania.

Per tal de completar aquesta visió periòdica i integral de la realitat juvenil, la Secretaria de Joventut es compromet a donar continuïtat a l'enquesta sobre participació i política, feta per primer cop el 2005, i que va donar lloc a la publicació *Participació, política i joves*.

Com he dit, la perspectiva integradora de plantejar l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007* en el marc d'altres projectes ha donat l'opció a acotar l'objecte d'estudi a l'emancipació. Això ha permès, per exemple, incloure força preguntes sobre l'habitatge i, d'aquesta manera, assumir els objectius de les enquestes de la pròpia Secretaria de Joventut sobre joventut i habitatge del 1999 i 2003.

Una de les novetats d'aquesta edició respecte a la del 2002 és que s'amplia la mostra fins als 34 anys. L'allargament de molts fenòmens vinculats a la joventut recomanava aquesta ampliació de la mostra i encara amb més raó quan aquesta decisió ha donat molta més riquesa a les anàlisis retrospectives: a l'enquesta es pregunta sobre el passat i no només sobre el moment actual, fet que permet reconstruir les trajectòries i obtenir informació longitudinal.

El que teniu a les mans és doncs l'*Anàlisi de resultats* d'aquesta *Enquesta a la joventut de Catalunya 2007*, on s'hi presenten les principals conclusions de les anàlisis que han elaborat els autors. De la mateixa manera, a la web de l'Observatori Català de la Joventut (www.gencat.cat/joventut/observatori) podeu consultar els *Resultats bàsics*, una explotació estadística de l'enquesta elaborada per l'Institut d'Estadística de Catalunya amb la Secretaria de Joventut d'acord amb els requisits establerts per la legislació en relació amb la difusió sistemàtica i gratuïta dels resultats de les estadístiques oficials de la Generalitat de Catalunya.

Espero que l'enquesta i aquesta publicació contribueixin, amb la vocació integradora que comentava, al coneixement de la realitat cada cop més diversa, complexa i dinàmica de la joventut i el seu procés d'emancipació.

Eugeni Villalbí i Godes
Secretari de Joventut

Índex

Presentació	5
1. Marc d'anàlisi i objectius de la recerca.....	11
1.1. Les diferents vessants del procés d'individualització	11
1.2. La situació de la joventut en el nou context	14
1.3. Objectius de la recerca	19
2. Metodologia	21
2.1. Les enquestes a la joventut.....	21
2.2. L'Enquesta a la joventut de Catalunya 2007	23
3. Trets sociodemogràfics i d'entorn familiar	37
3.1. Característiques sociodemogràfiques	37
3.2. Família d'origen	40
3.3. Conclusions	44
4. Educació.....	45
4.1. Nivell d'instrucció.....	45
4.2. Estudis en curs	48
4.3. Estudis en curs: trajectòria d'escolarització.....	52
4.4. Trajectòria biogràfica en l'escala educativa	57
4.5. El context dels estudis	68
4.6. Formació complementària.....	77
4.7. Conclusions	79
5. De l'educació al treball.....	81
5.1. Estudiar o treballar? Una valoració subjectiva	81
5.2. La transició de l'educació al treball	82
5.3. La primera feina postestudis	85
5.4. Conclusions	90
6. Treball	93
6.1. La relació amb l'activitat	93
6.2. L'ocupació: els ritmes d'incorporació i les trajectòries d'ocupabilitat	96
6.3. Les vies d'accés al treball	99
6.4. La relació amb els mitjans de producció	100

6.5. Els sectors d'activitat	102
6.6. Les professions	103
6.7. La situació contractual.....	110
6.8. Els temps de treball	115
6.9. La valoració del treball i la voluntat de continuïtat	116
6.10. Fora del mercat de treball	118
6.11. El treball domèstic	124
6.12. Conclusions	126
7. L'emancipació: marxar de casa i formar una família.....	129
7.1. L'emancipació residencial.....	129
7.2. La formació d'una família	141
7.3. Marge d'autonomia a la llar d'origen.....	149
7.4. Conclusions	151
8. Habitatge	153
8.1. Característiques de l'habitatge.....	153
8.2. L'economia de l'habitatge entre les persones joves emancipades.....	162
8.3. Canvis d'habitatge.....	172
8.4. Conclusions	176
9. Llengua.....	177
9.1. La llengua d'ús habitual	177
9.2. La llengua d'ús habitual segons el context.....	181
9.3. El canvi en els usos lingüístics	182
9.4. Conclusions	184
10. Oci i pràctiques de risc.....	185
10.1. Oci	185
10.2. Les pràctiques de risc.....	191
10.3. Conclusions.....	194
11. Participació i política.....	195
11.1. Les pràctiques participatives	195
11.2. La ubicació política	201
11.3. Percepció de problemes i prioritats d'actuació política.....	206

11.4. L'ús i la valoració dels serveis públics.....	208
11.5. Conclusions.....	212
Conclusions	215
1. Una tipologia de les trajectòries de transició entre la joventut de Catalunya.....	215
2. Les transformacions en les trajectòries juvenils.....	220
3. El pes de l'estructura social.....	225
4. Les trajectòries juvenils en el model de benestar	229
5. Les trajectòries de transició i l'oci	241
Epíleg	245
Bibliografia	249
Qüestionari	253
Índex de taules.....	273
Índex de gràfics.....	278

1. Marc d'anàlisi i objectius de la recerca

Ens trobem davant d'una època de canvi social accelerat. Un bon indicador n'és l'extensa producció, en els darrers anys, d'obres clau en l'àmbit de les ciències socials: els moments de canvi van associats a una intensa producció científica, ja que les contradiccions i transformacions dels processos socials es fan més evidents. L'època actual ha estat profusament batejada, en funció de la perspectiva i interessos de cada autor: *societat del risc*, *societat líquida*, *societat informacional*, *societat postindustrial*, *societat moderna avançada*... són alguns dels noms que des de la sociologia i disciplines afins s'han generat per referir-se a aquests canvis.

Totes aquestes transformacions estan tenint un impacte directe sobre la situació de les persones joves. Aquest és un fet prou evident, però no per això cal deixar de ressaltar-lo: de fet, bona part dels estudis que actualment es fan sobre la joventut –incloses la majoria d'*Enquestes a la joventut*– ignoren aquest fet. És per això que ens interessa especialment evitar el que podríem anomenar "l'efecte microscopi", que consisteix en oferir una imatge distorsionada i descontextualitzada del col·lectiu juvenil, fruit d'analitzar-lo de manera separada de la societat de la qual forma part. En aquest sentit, tal com afirma el sociòleg L. Cachón, és prou clar que per entendre el que passa entre el col·lectiu jove cal parlar poc del jovent i molt de la societat que el crea.

Per fer-ho, descriurem una de les transformacions de fons que s'estan produint: el procés d'individualització. Concepte històric i fonamental en l'evolució de les ciències socials, avui en dia el debat al voltant de la **individualització** es planteja sobre si s'ha d'entendre com un increment de l'autonomia dels individus o com una erosió dels mecanismes de recolzament col·lectiu. És a dir, la individualització pot entendre's com el procés a través del qual les biografies personals es deslliguen dels models i de les seguretats tradicionals i passen a dependre, a grans trets, o bé de processos autoreflexius (Beck, 1998) o bé de la posició de l'individu en una estructura social polaritzada (Castel, 1997).

1.1. Les diferents vessants del procés d'individualització

1.1.1. Els canvis en l'esfera material

Per explicar la profunda transformació socioeconòmica experimentada en les darreres dècades s'ha usat profusament el concepte de globalització. La **globalització** no és un procés únic i definit sinó que és un conjunt d'interaccions que es *copsa* millor des de diferents perspectives. Segons Mittelman (2000: 923) la globalització està constituïda per tres elements: en primer lloc, cal tenir en compte la seva *dimensió ideològica*, consistent en la creença neoliberal sobre els efectes positius del lliure mercat i la competència. En segon lloc, es tracta d'un *procés material* estretament lligat a l'acumulació de capital. Finalment, és un *conjunt de processos històrics* que ocorren a velocitats diferents a cada regió del món (tot i estar vinculats a les institucions centrals i als mecanismes de creixement de l'economia mundial). En aquest sentit la globalització, més que el factor desencadenant d'alguns dels fenòmens actuals, n'és la conseqüència o resultat (Robertson *et al.*, 2002). Així, les transformacions en el mercat de treball i en els estats del benestar que descriurem a continuació tenen efectes sobre altres parts de la globalització (com ara la internacionalització de l'economia) i alhora estan afectades per aquests altres canvis.

Dues de les principals dimensions de la globalització són, com diem, les ocorregudes en l'esfera laboral i en l'esfera de l'estat del benestar. Pel que fa a les transformacions en l'**esfera laboral**, Albaigés (2003: 35-36) parla de la *crisi de la norma social de l'ocupació* referint-se a l'esfondrament dels pilars normatius que s'havien consensuat com a adequats per a l'ocupació en l'anomenada societat fordista, en un context d'estabilitat econòmica deguda al creixement sostingut de l'economia i de forta regulació institucional:

- Plena ocupació, defensada per l'estat i pels sindicats.
- Ocupació estable, en un context d'escassa mobilitat laboral.
- Ocupació a temps complet.
- Única font d'ingressos, regulada a partir de la intervenció estatal.
- Ocupació regida per un contracte, base del sistema de la Seguretat Social (pensió, subsidis de desocupació, etc.).

A partir dels anys setanta, però, s'inicien una sèrie de dinàmiques que comencen a erosionar els principis del model laboral fordista. El propi Albaigés (*op cit*: 51) les sintetitza a partir de l'aparició de nous contextos en diferents esferes:

- Un *context econòmic* competitiu i globalitzat que reclama la desregulació i normativització de l'activitat econòmica.
- Un *context tecnològic* que permet la reorganització de les relacions laborals.
- Un *context polític* favorable a la desregulació del mercat de treball.
- Un *context social* marcat per l'atur massiu, que actua com a principal motivació/excusa per a la implementació dels canvis que es produiran.

La conseqüència de l'aparició d'aquests nous contextos és la ràpida erosió de la *norma social de l'ocupació* descrita anteriorment. A través d'un seguit de reformes laborals empreses de forma paral·lela a la majoria de països de l'OCDE, es porta a terme el que alguns autors han anomenat la "construcció jurídica de la precarietat" (Ichino, 1998): un seguit de noves normatives laborals que acabaran trencant la relativa unitat del mercat de treball fordista i generant la *segmentació* pròpia dels nostres dies (Recio, 1999). A grans trets, el mercat laboral es dividiria en dos segments. Per una banda tindriem aquelles ocupacions qualificades i ben remunerades aparegudes en el context de l'*economia informacional* i la progressiva terciarització de l'economia. En l'altre extrem trobaríem aquelles ocupacions amb les quals la nova economia *encara* no ha aconseguit acabar (Castells, 2001) o que potser fins i tot *estimula* (Rifkin, 1999): les ocupacions precàries, caracteritzades per la inestabilitat, els baixos ingressos, la poca qualificació, l'escassa protecció social, etc. Més endavant parlarem del paper dels i les joves en aquest nou context, però la majoria d'anàlisis detecten una clara sobrerepresentació dels membres dels col·lectius més vulnerables (dones, joves, immigrants) en el mercat de treball secundari.

La crisi econòmica iniciada a partir dels anys setanta es trasllada directament a l'esfera de l'**estat del benestar**, ja que el model social keynesià està fonamentat en l'esfera econòmicolaboral. Així, la combinació de tensions monetàries, fiscals i de consum amb un seguit de disfuncions tècnicoproductives, energètiques i laborals esfondra el consens sobre el conjunt de polítiques socials imperants fins al moment. En definitiva, la fi del consens keynesià ha suposat l'assumpció per part d'amplis conjunts de la societat de la necessitat de retallar les prestacions i el volum de l'estat. Aquesta assumpció d'un discurs homogeni s'ha produït a escala internacional –més enllà de les heterogeneïtats locals– i de manera, en part, interclassista. Aquest consens s'ha traduït en una certa reducció de la despesa social i el conjunt de la despesa pública i, en conseqüència, de les xarxes de protecció de què disposaven els treballadors i les seves famílies (en els sistemes contributius) o els ciutadans (en els sistemes universalistes).

Quines són **les conseqüències socials** d'aquestes transformacions en el canvi de model productiu i d'articulació de les xarxes de protecció social? Giddens (2000) afirma que no només es dissolen les identitats i estratègies col·lectives sinó també les trajectòries col·lectives, és a dir, aquelles posicions socials a les quals els membres d'un determinat col·lectiu podien aspirar a assolir amb certa seguretat en un període de temps donat. El procés que substitueix aquestes trajectòries i identitats col·lectives en crisi seria una individualització de les experiències de vida i, per tant, la necessitat de reflexivitat: haver-te de construir la teva pròpia biografia i identitat sense gaires referents externs. Com denuncia Castel (1997), Giddens fa una valoració molt ambivalent d'aquest procés: certament generaria desigualtats però també seria motor d'emancipació individual i de progrés econòmic. Tal vegada Giddens pugui sonar més "optimista" que altres autors perquè les noves desigualtats que associa a la modernitat tardana són menys evidents que les desigualtats clàssiques, cosa que genera el que ell defineix com un efecte d'emascament. Altres autors, com Mingione (1993), Castel (1997) o Beck (2000) són menys ambivalents en relació amb el nou tipus de societat que està configurant el procés de transformació sociolaboral actual. Mingione ja apuntava, a inicis dels noranta, una creixent *polarització i segmentació social*. Això no obstant, aquest tema ha estat més desenvolupat per Castel, que bàsicament planteja impactes en tres àmbits diferents:

- **En les relacions laborals:** creixents dificultats per a l'acció col·lectiva i crisi dels models tradicionals de gestió de la conflictivitat; com a conseqüència, individualització de les relacions laborals.
- **En l'estructura social:** trobaríem una crisi del model d'inclusió social i d'accés a la ciutadania característic de la primera modernitat: el treball assalariat. En haver estat assumida aquesta via com a model

central d'accés a la ciutadania, en el moment en què l'ocupació esdevé precària i incerta apareix una nova deprivació social. Així es mantenen els dos àmbits socials clàssics (inclosos i "no integrables") però ara el risc d'exclusió s'estén més enllà d'aquests darrers: apareix "la desestabilització dels estables". Per tant, es passa d'una estructura social dual a una societat de terços (inclosos/ precaris/ exclosos).

- **En l'àmbit institucional:** la desregulació i precarització laboral haurien tingut un especial impacte degut a la desintegració paral·lela (via privatització) dels suports col·lectius de propietat social que garantien una tasca d'inclusió i compensació de les desigualtats socials (l'Estat del benestar, però també xarxes de solidaritat de classe).

1.1.2. Els canvis en l'esfera cultural i identitària

Els canvis exposats fins al moment han provocat un major isolament de l'individu/treballador en el nou context social/laboral, provocant l'accentuació del procés d'individualització que comentàvem més amunt. Aquest pot ser llegit, de manera complementària, des de la doble perspectiva exposada anteriorment. D'una banda, certament el conjunt de la població ha de construir de manera activa i conscient la seva pròpia biografia laboral, en la mesura que la desnormativització del món del treball i la multiplicació de les trajectòries possibles afecta a tothom. No obstant això, la vivència positiva de la individualització (entesa com un augment de les oportunitats vitals en un context menys rígid) està protagonitzada per aquells sectors socials que disposen dels instruments (capital escolar, econòmic i social) per aprofitar-se de la nova situació. D'altra banda, els sectors socials que no disposen d'aquests instruments experimenten la individualització com un afebliment dels mecanismes col·lectius que permetien enfrontar-se amb les dificultats sorgides de la pròpia posició en el mercat de treball i l'estructura social. Així doncs, si la manera en què hom viu és la solució biogràfica a "contradiccions sistèmiques" (Beck, 1998: 137), és lògic que l'afebliment d'aquests mecanismes col·lectius pugui provocar un increment de les desigualtats socials.

Alguns autors, no obstant això, coincideixen en què en les darreres dècades s'ha passat de la *lògica de la producció* característica de les societats fordistes a la *lògica del consum* característica de les societats actuals (Lipovetsky, 1994; Conde i Alonso, 1996). El pas d'un sistema de producció fordista a un de postfordista, la fragmentació de l'estructura social, el creixement i consolidació del consum de masses, l'increment del nivell cultural i educatiu mitjà, etc. serien alguns dels factors que haurien impulsat el pas d'un capitalisme de producció a un capitalisme de consum. L'oci i el posicionament en relació amb el consum haurien substituït el treball com a principal font de la identitat de les persones.

Alguns autors vinculen aquesta transformació a una evolució *positiva* de les nostres societats: Inglehart (1991), per exemple, parla de l'emergència dels valors postmaterialistes (autorealització, llibertat, democràcia) en un context de superació de les necessitats bàsiques de seguretat i suficiència econòmica. Les generacions que han crescut en un entorn de seguretat física i econòmica serien les que haurien desenvolupat aquests valors associats als aspectes no materials de l'existència. La teoria postmoderna, representada, per exemple, pel mateix Lipovetsky, atorga un paper central en la difuminació de les variables de segmentació social (com ara la classe) a l'emergència de noves actituds i identitats socioculturals, caracteritzades per valors com l'hedonisme, el presentisme, l'eclecticisme, etc. Traslladat a l'esfera laboral, en el nou context els treballadors ja no voldrien treballar només per un salari, sinó que –paral·lelament a la disminució de la importància del treball en la configuració de les seves identitats– també voldrien que aquest contribuís a la seva autorealització (Sanchís, 1988), en el marc d'un procés de construcció individual de la pròpia trajectòria.

D'altres autors vinculen la disminució del treball en la configuració de les identitats a una evolució *negativa* del mercat laboral, conseqüència dels canvis descrits en l'apartat anterior. Així doncs, si l'extensió de la concepció del treball com un element d'autorealització està vinculat a l'increment de les oportunitats en el nou context socioeconòmic, l'increment paral·lel dels riscos està vinculat a l'extensió d'una concepció *instrumentalista* del treball. La segmentació del mercat de treball estaria provocant la normalització d'un seguit d'ocupacions precàries –en què el treballador està creixentment aïllat dels seus companys– que no ofereixen perspectives de futur als qui les ocupen, de manera que aquestes són valorades gairebé únicament com a mitjà per aconseguir els recursos necessaris per tenir prou autonomia en l'espai en què hom pot expressar qui és: l'esfera de l'oci. En una recerca feta a Catalunya seguint els plantejaments d'autors que, com Sennet (2000) o Gorz (1991), plantegen l'erosió de les funcions identitàries pròpies del treball durant la modernitat, Albaigés constata que "el treball perd el seu valor com a proveïdor de sentit i font d'identitat i subjectivitat social davant les activitats de temps lliure o d'oci" (2003: 113).

Els dos plantejaments coincideixen en què l'esfera de l'oci és la que tendeix a substituir el treball en la configuració de les identitats, i en què aquest procés està accentuant la individualització característica de les nostres societats. La construcció de la pròpia identitat seria la principal tasca assignada als individus:

"La "individualización" consiste en transformar la "identidad" humana de algo dado a una tarea, y en hacer responsables a los actores de la realización de esta tarea y de las consecuencias de su desempeño (...) Con esto, los humanos ya no "nacen a" su identidad (...) La necesidad de transformarse en lo que uno es constituye la característica de la vida moderna" (Bauman, 2000: 37).

És en aquest sentit que el propi Bauman afirma que la individualització és un destí, no una elecció (*op cit*: 39). L'individu ja no es construeix "cap enfora" (allò que fem, p.e en els àmbits laborals o comunitaris) sinó "cap endins" (allò que som). La conseqüència és la reivindicació de la pròpia singularitat, la necessitat de fer emergir el jo autèntic més enllà de convencions i obligacions socials. És el que Bauman anomena "esforç de presentació autoreferencial". Certament aquest procés seria interpretable com un avenç vers l'autonomia personal, però Bauman remarca més les fragilitats i precarietats socials que ens genera:

- En termes comunitaris: imprevisibilitat del comportament dels que ens envolten (p.e la parella), incomoditat davant l'establiment de lligams massa estables, progressiva fragilitat dels llaços humans, sensació que cadascú va a la seva...).
- En termes d'acció col·lectiva: desconfiança en les pròpies possibilitats i en les institucions, substituït tot plegat per una passivitat reflexiva.
- En termes vivencials: desaparició dels elements de continuïtat: rutines, planificació, linealitat, irreversibilitat de les fites vitals assolides...
- En termes de la capacitat de decidir: potser se'ns obren més possibilitats però la necessitat d'estar prenent decisions amb un ventall tan ampli d'opcions pot acabar generant un estrès inassumible. A més a més, cal prendre les decisions correctes, perquè sinó es té el risc de caure en el fracàs social. I a més a més, cal decidir amb problemes d'informació: les tries biogràfiques es compliquen encara més per la ràpida obsolescència de les certeses (coneixements, titulacions, prevencions quotidianes...). Allò que val avui potser demà ja no valdrà. L'aprenentatge esdevé, així, una obligació de per vida, idea harmoniosa però gens fàcil de portar a la pràctica.
- En termes psicològics: tot plegat genera una sensació d'incertesa i inseguretat sobre la posició que s'ocupa en la societat i la bondat del propi comportament.
- La conseqüència d'aquests processos seria un major presentisme: "les persones actuals viuen en el present, volen oblidar el seu passat i no semblen creure en el seu futur".

1.2. La situació de la joventut en el nou context

Les persones joves són les principals afectades i protagonistes de les transformacions socials actuals. El reemplaçament generacional és –per fer servir la terminologia d'Inglehart (2001)– el motor del canvi social, i són les noves generacions les que encarnen el canvi. És en aquest sentit que l'impacte dels processos que acabem de descriure pot apreciar-se més clarament entre la població juvenil, fins al punt que el que tradicionalment s'entenia per *joventut* no encaixa en el context actual. Si adoptem la perspectiva clàssica en relació amb la joventut –aquella que la concep com el procés socialment construït de transició entre la infància i la vida adulta¹–, es constata que les quatre subtransicions que conformen la transició a la vida adulta han sofert canvis importants a causa dels processos generals ocorreguts en les darreres dècades i descrits a l'apartat anterior:

- **Finalització dels estudis:** en el context actual, la consecució d'un determinat nivell d'instrucció esdevé cada cop més un predictor de les possibilitats d'inserció sociolaboral dels individus, i del seu revers: del risc de caure en processos d'exclusió social. Aquest nou valor de les titulacions ha provocat un increment

¹ Per una descripció detallada de l'evolució del concepte de joventut i les corrents acadèmiques associades, vegeu l'edició del 2002 de l'*Enquesta a la joventut de Catalunya*, de Casal et al. (2004).

de la proporció del número d'estudiants, al seu torn responsable de l'allargament de la mitjana d'anys d'escolarització: cada cop més joves estudien fins més tard i, a més a més, cada cop esdevé més necessària la formació continuada. Les generacions actuals són, en conseqüència, les més ben formades de la història. Els motius d'aquest increment del nivell formatiu depenen de la perspectiva des de la qual es parteixi, però es poden resumir en dos grans plantejaments en teoria contradictoris però a la pràctica complementaris. D'una banda, l'emergència de la *societat informacional* (Castells, 2001) estaria provocant l'increment de les ocupacions altament qualificades que reclamen un nivell formatiu elevat. La *nova economia* es caracteritzaria, des d'aquest punt de vista, per generar valor a partir de la manipulació de la informació. Altres autors han parlat dels "analistes simbòlics" (Reich, 1993) per referir-se als nous perfils professionals directament vinculats amb el processament de la informació i la presa de decisions. D'altra banda, la *segmentació del mercat de treball* descrita anteriorment també estaria estimulando de manera eficaç l'extensió de l'etapa formativa ja que, segons els plantejaments *credencialistes*², les titulacions no tenen només valor *per elles mateixes* (com defensarien els plantejaments anteriors) sinó com "marcadors", instruments per a la competència entre els treballadors en un context precaritzat.

- **Inserció laboral:** la inserció laboral s'ha endarrerit no només perquè l'etapa formativa s'ha allargat sinó també –i principalment– perquè el context laboral ha canviat radicalment: la transformació de l'esfera laboral descrita anteriorment –la crisi de la norma social de l'ocupació– ha provocat l'extensió del que podríem anomenar una *precarietat estructural* que té entre els i les joves als seus principals protagonistes, juntament amb les dones i el col·lectiu immigrant. Els i les joves estarien sobrerrepresentats, doncs, en el mercat de treball secundari, caracteritzat per la temporalitat, els baixos ingressos i l'escassa qualificació de les ocupacions, entre d'altres. Segons un estudi del Consejo Económico y Social (2005), el paper del jovent en el sistema productiu estaria marcat per una alta taxa d'atur, una baixa taxa d'activitat, uns baixos ingressos, una alta temporalitat i un pes molt elevat en les ocupacions de més baix perfil. La inserció laboral, com a conseqüència d'aquest context, s'estaria endarrerint (en els casos en què finalment es produeix): la pregunta de fons –sobre la qual tornarem més endavant– és si les dificultats actuals dels i les joves en el mercat de treball són passatgeres o responen als canvis estructurals de la nova economia postfordista. En tot cas, es produeix la situació paradoxal que la generació més ben formada de la història –la dels joves actuals– té dificultats per aconseguir unes feines a l'alçada de les seves qualificacions. La "rendibilitat laboral dels estudis" és un dels aspectes que s'està transformant amb més rapidesa.
- **Emancipació domiciliar:** l'allargament de les dues transicions anteriors està directament relacionada amb l'endarreriment de l'emancipació domiciliar. No obstant això, cal inserir aquest endarreriment en un context més ampli que també hi contribueix: l'afebliment de les polítiques socials descrit anteriorment ha afectat de manera directa les polítiques d'habitatge i la intervenció estatal en la regulació del mercat de la vivenda. En aquest sentit, i tot i que la situació catalana i espanyola és certament un cas extrem en el context europeu, la tendència a l'endarreriment de l'emancipació en el conjunt d'Europa és un fet (Wallace i Kovatcheva, 1998).
- **Formació d'una família pròpia:** l'endarreriment de les tres transicions anteriors conflueix sobre aquesta darrera transició. A l'igual que en els casos anteriors, però, no és només l'efecte acumulat de l'endarreriment de les altres transicions el que explica el retard de l'edat mitjana d'anar a viure en parella o tenir el primer fill. Novament, la feblesa de les polítiques socials també ajuda a entendre aquest fenomen. En aquest sentit, és útil observar els diferencials en les taxes de natalitat entre els estats amb unes polítiques socials que recolzen les famílies i els estats que es recolzen en les famílies per pal·liar les seves deficiències estructurals.

Certament, part dels canvis en aquestes quatre transicions estan vinculats amb les transformacions en l'esfera de l'oci i el consum exposades a la secció anterior. Galland (1999) planteja que en el nou context de benestar de les societats contemporànies (millora de les condicions materials d'existència, allargament del període d'estudis, etc.) la joventut ja no és el procés ràpid d'inserció sociolaboral sinó que s'ha constituït en una etapa caracteritzada per l'autonomia individual i el desig de multiplicar experiències vitals. Aquest plantejament, coincidint en part amb els posicionaments postmoderns, considera que els processos més destacats entre el col·lectiu juvenil són els que afecten les identitats individuals, principalment a través de la cultura i el consum.

2 Per una descripció de l'ampli ventall de corrents i plantejaments que poden inscriure's dins de l'anomenat credencialisme, vegeu García-Montalvo i Peiró (1999).

No obstant això, anteriorment ja hem assenyalat les coincidències entre els canvis materials i els culturals o, més ben dit, el seu reforç mutu. Per exemple, Lozares i López (1998) han mostrat com varia l'aprensió de la temporalitat en la vida quotidiana en les situacions de precarietat: la incertesa respecte a la jornada impedeix la planificació vital i la definició de projectes o estratègies. Un problema similar a l'anterior, però de més abast, és el *presentisme*, és a dir, viure sense objectius a mitjà-llarg termini, que sovint se substitueixen per una actitud irònica davant la vida. Petras (1996), per exemple, detectava entre els entrevistats i les entrevistades una fòbia a la planificació vital i a pensar i parlar del futur. És en aquest sentit que la pressió de la societat de consum envers l'hedonisme i el presentisme es reforça amb unes condicions materials d'existència (allargament "forçat" dels estudis, precarietat, dificultats per a emancipar-se, etc.) que també els propicien. La relació entre "estructures" i subjectivitat, per tant, es suggereix com a bàsica per entendre els comportaments, actituds i identitats dels i les joves actuals.

Els canvis en les quatre subtransicions (educativa, laboral, domiciliària i familiar) descrits més amunt impliquen, segons la majoria d'investigacions actuals, un canvi general en la transició de la infància a la vida adulta que anomenem joventut. El monogràfic sobre joventut de la revista *Papers* (VVAA, 2006) recopila un conjunt d'investigacions que en els darrers anys han analitzat aquesta vinculació entre les transformacions socials i els canvis en la joventut, especialment en el tipus de trajectòries que les persones joves descriuen en fer les seves transicions a la vida adulta. Concretament, les transicions s'estarien modificant en tres aspectes essencials

- **Allargament:** l'etapa juvenil s'ha eixamplat d'una forma inequívoca al llarg del segle XX. En moltes societats el pas de la infància a l'edat adulta consistia en un senzill ritus de pas que, de manera automàtica, convertia els infants en adults plenament responsables. A les societats occidentals la joventut va néixer al sí de les classes altes, que podien permetre's un breu procés formatiu dels seus fills –la *moratòria* juvenil– abans de passar a l'adulthood. Aquesta privilegiada etapa va començar a estendre's a tots els estrats socials i a augmentar la seva durada. En les darreres dècades, però, s'ha allargat extremadament. D'una banda, l'allargament de la joventut es relaciona amb l'allargament de les seves quatre transicions: l'increment del nivell d'instrucció de les noves generacions fruit d'un allargament dels estudis; l'endarreriment de la inserció laboral fruit de l'allargament previ dels estudis i de les transformacions laborals descrites a la secció anterior; l'endarreriment de l'emancipació domiciliària fruit de l'encariment de l'habitatge i de l'allargament de les dues transicions anteriors; i l'endarreriment de la formació d'una família pròpia fruit de les tres transformacions prèvies i dels canvis culturals que molts autors han analitzat a partir del concepte de postmodernitat. L'endarreriment de l'edat mitjana d'emancipació seria un indicador simbòlic d'aquest procés. Però l'allargament de la joventut no només es produeix per la "banda de dalt", sinó que també s'està produint per la "banda de baix", en la mesura que una sèrie de comportaments, que abans eren propis de determinades edats –com ara l'inici de les relacions sexuals o del consum de drogues– cada cop comencen a edats més primerenques. Des de l'àmbit de la psicologia ha aparegut el concepte de *preadolescència* per designar el fenomen de l'aparició de comportaments adolescents entre els nens de fins a vuit i nou anys. Sembla clar que, per la "banda de baix", alguna cosa està canviant, també.
- **Diversificació:** la joventut no només s'allarga, sinó que es diversifica. D'una sèrie limitada de trajectòries de transició s'ha passat a un ampli conjunt de trajectòries possibles. La previsible estandarització del període fordista ha estat substituïda per la diversitat i imprevisibilitat de l'època actual. A casa nostra, qui més ha treballat aquesta qüestió és J. Casal (2001, 2004), en la seva coneguda tipologia de "transicions a la vida adulta". Segons aquest autor, hi ha dues modalitats de transició clàssiques que es troben en recessió: les trajectòries d'*èxit precoç* i les trajectòries *obreres*. Les primeres serien les pròpies de la classe alta i mitja-alta, i estarien caracteritzades per un període d'estudis relativament llarg i una inserció laboral ràpida i exitosa. La segona modalitat seria la pròpia de les classes obreres, marcada per un període d'estudis més reduït i una inserció també ràpida en feines manuals. L'adveniment del capitalisme informacional hauria comportat l'aparició de tres trajectòries emergents: les trajectòries *desestructurades*, marcades per un nivell d'estudis baix i un bloqueig sistemàtic a la integració social; les trajectòries *precàries*, que engloben a joves amb diversos nivells d'estudi i una situació laboral marcada per una precarietat constant; i les trajectòries d'*aproximació successiva*, les pròpies de joves amb nivells d'instrucció elevats que experimenten períodes de precarietat i "assaig-error" i que endarrereixen la seva emancipació, però els quals finalment aconseguixen la inserció sociolaboral. Tot i que Furlong *et al.* (2006) qüestionen l'increment de la diversitat de les trajectòries juvenils i atribueixen la seva assumpció en àmbits acadèmics a la millora dels instruments de registre, sembla clar que hi ha un consens sobre el fet que la major imprevisibilitat de les societats contemporànies està produint un impacte directe sobre la quantitat de trajectòries juvenils possibles.

— **Reversibilitat:** de la mateixa manera que es diversifiquen les trajectòries, aquestes es tornen reversibles. Així, durant el període fordista la *linealitat* era una característica de les trajectòries juvenils: finalització dels estudis, inserció laboral i abandonament de la llar d'origen paral·lel –en la majoria dels casos– a la formació d'una família pròpia. En el context actual ha quallat la metàfora del *yo-yo* (Machado Pais, 2001) per referir-se al model de trajectòries juvenils actuals, marcades per la no linealitat i la reversibilitat dels processos de transició. Així, l'encavalcament d'estudis i treball, la formació continuada al llarg de la vida, la precarietat laboral (amb l'emergència de seqüències d'ocupació i desocupació), les ruptures de parella, els retorns a la llar d'origen, etc. s'han incrementat exponencialment per passar de ser excepcions a ser la norma en bona part de la joventut actual.

Allargament, diversificació i reversibilitat són tres cares diferents del procés de transformació de les transicions juvenils. En relació amb l'increment de la individualització apuntat anteriorment com a procés de fons de les transformacions actuals de la joventut, Stauber i Walther (2006) parlen d'un procés de **desestandardització** o fins i tot de desestructuració del cicle de vida de la joventut.

"Més que la noció de "joventut", que ha estat construïda per caracteritzar una trajectòria lineal i directa cap a una adultesa plenament integrada (...), preferim la noció de "joves adults" per reflectir que la forma indirecta que prenen les transicions juvenils ha creat unes noves condicions de vida. Comparada amb la visió tradicional de la joventut, caracteritzada per una educació formal que conduïa a una adultesa estructurada per unes ocupacions estàndards i acompanyada pels sistemes de protecció social, les transicions dels i les joves adults cada cop s'estenen més cap a àmbits menys formals" (*op cit*: 245; la traducció és dels autors).

Anteriorment hem vist com autors com Bauman defensen un canvi substancial en la naturalesa de les societats, en què els conceptes –i les pràctiques– tradicionals de linealitat, previsibilitat, irreversibilitat, etc. constitueixen els fonaments de la modernitat. Les vides actuals de les persones joves estarien encarnant les transformacions de la modernitat avançada, en què aquests conceptes comencen a no ser vàlids i ens aproximem a la noció d'**individualització**. Aquesta implica que els mecanismes i pautes col·lectives de presa de decisions –que sovint implicaven precisament el fet de no prendre decisions individuals sinó limitar-se a seguir la norma social imperant– es desdibuixen i són paulatinament substituïts per la reflexivitat: cada cop és més ineludible prendre decisions conscients sobre la pròpia trajectòria, planificar la vida, adaptar-se activament a un entorn canviant.

Aquest procés d'individualització, però, no és neutre ni està exempt de conseqüències sobre l'estructura de desigualtats socials: si bé, com s'ha dit anteriorment, el trencament dels patrons lineals característics de la modernitat poden suposar un increment de les oportunitats per a aquells i aquelles joves que disposen dels recursos suficients per moure's en aquest nou context, el trencament dels mecanismes de protecció social i d'acció col·lectiva ha implicat –en el conjunt de la societat, però molt especialment entre els i les joves– un increment de la **vulnerabilitat**. De fet, la joventut és un dels grups socials més directament influïts pel creixement de la incertesa i la vulnerabilitat. El projecte internacional GLOBALIFE, centrat en analitzar les transformacions en el col·lectiu jove i les seves causes en un total de catorze països, així ho constata:

"Les persones joves són cada cop més vulnerables a la incertesa en tots els països [estudiats]. Aquest fet es materialitza en ocupacions cada cop més precàries i de baixa qualitat, com ara els contractes temporals, de mitja jornada o amb horaris irregulars, o com ara unes categories professionals baixes. Els i les joves, que tenen menys experiència laboral i que encara no compten amb la protecció dels mercats de treball interns, estan més obertament exposats a les forces de la globalització, fet que els converteix en els "perdedors" de la globalització" (Mills *et al.*, 2006: 423-24; la traducció és dels autors).

La globalització pot haver accentuat les desigualtats en una doble vessant: entre joves i adults, d'una banda, i entre el mateix jovent, de l'altra. Veiem, per tant, que els processos d'individualització –que en principi poden ser viscuts com a positius, en tant que increment de les oportunitats– amaguen un creixement de les desigualtats que impacta directament sobre el col·lectiu jove. Lluny d'experimentar en positiu la suposada desaparició de les classes socials, els i les joves es veuen abocats a viure en solitari problemàtiques col·lectives:

"La diversificació comporta l'emergència de noves experiències, noves trajectòries, però no implica un procés d'igualació ni dilueix el caràcter objectiu de les diferències de classe. El fet de pertànyer a una classe social encara té molta influència en la consecució d'oportunitats de vida per a les persones. No obstant això, a conseqüència de la fragmentació de les estructures socials, les identitats col·lectives han esdevingut més fràgils. Els processos de diversificació poden ocultar vincles de classes subjacents i fer la impressió que hi ha una igualtat i una individualització creixents que, de fet, no motiven cap canvi substancial: és aquest el procés que hem anomenat "fal·làcia epistemològica de la modernitat avançada" (Furlong i Cartmel, 2001: 6-7).

La “fal·làcia epistemològica de la modernitat avançada” de què parlen Furlong i Cartmel consisteix en l'evolució diferenciada de la dimensió objectiva i subjectiva de la classe social: per una banda, els processos de reproducció social continuen amb la mateixa força de sempre, i l'origen social condiciona el ventall d'oportunitats que tenen les persones joves. D'altra banda, en l'esfera subjectiva, els i les joves cada cop s'identifiquen menys amb una o altra classe social, i construeixen les seves identitats en base a temàtiques interclassistes. Així, mentre que a nivell objectiu la classe social continua estructurant la vida de les persones, a nivell subjectiu aquest fet no és percebut: la individualització implica una vivència aïllada de problemàtiques i situacions col·lectives. Els autors citats esmenten la metàfora d'un viatge en tren o en cotxe per explicar el canvi en les desigualtats i, sobretot, en la seva percepció: en les societats modernes, els passatgers/individus tenien assignats uns bitllets d'una categoria determinada amb una destinació determinada, de manera que les desigualtats apareixien com a evidents. En el context de la modernitat avançada, els viatges es fan en cotxe, de manera que el conductor/individu ha de prendre decisions constants sobre la direcció que pren i les incidències del viatge. No obstant això, la comoditat i destinació del viatge acaben depenent del tipus de cotxe que cadascú té. És en aquest sentit que la sociologia afirma que les trajectòries individuals, en el context actual o en el de la modernitat, són trajectòries socials, en la mesura que el “camp dels possibles” (el ventall d'oportunitats objectives que una persona té) depèn de la posició de cadascú en la societat i no només de les seves eleccions.

Veiem, per tant, que les dificultats que actualment està experimentant el col·lectiu jove estan relacionades amb aquest nou context sociolaboral. Aquest fet ens portaria a preguntar-nos fins a quin punt les dificultats actuals del col·lectiu juvenil són passatgeres o tenen vocació de permanència. Les explicacions tradicionals referents a les dificultats d'inserció sociolaboral del jovent contempen tres tipus de factors explicatius:

- **Efecte període:** des d'aquest punt de vista, es defensaria que l'explicació de la lenta i complexa inserció sociolaboral juvenil es deriva principalment de la fase del cicle econòmic que es viu en cada moment. En aquest sentit, es fa referència a la millora de determinats indicadors (com la taxa d'atur o d'emancipació) en les fases expansives dels cicles econòmics i al seu empitjorament en les fases recessives. Sense pretendre negar aquesta evidència, cal tenir en compte diversos elements: en primer lloc, la posició relativa dels i les joves sempre és pitjor que la del col·lectiu de més edat. En segon lloc, fins i tot en les fases més expansives del cicle econòmic sempre hi ha un important segment de la població juvenil que es troba en una situació de dificultat. I en tercer lloc, els i les joves —a causa de la seva posició de feblesa— sempre són els primers perjudicats quan comença una fase negativa i, en canvi, tendeixen a ser els darrers beneficiats de les fases expansives. Per aquests motius, cal complementar aquest tipus d'explicació.
- **Efecte edat:** segons aquest plantejament, les problemàtiques en la inserció sociolaboral dels i les joves responen al fet, precisament, que són joves. L'anomenat “efecte cua” estaria provocant que les generacions joves —en el context català, a més a més, serien les generacions del *baby boom*— s'hagin d'esperar uns anys a què les generacions més grans vagin deixant “vacants” les posicions que actualment ocupen. La joventut, en aquest sentit, “es curaria amb l'edat”. Certament, bona part dels i les joves aconsegueixen completar les seves transicions amb el pas del temps. No obstant això, l'edat en què aquesta transició es completa cada cop s'allarga més: aquesta mateixa enquesta, per exemple, ha incorporat els i les joves de 30 a 34 anys, quan l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2002* només arribava fins els 29. Aquest allargament de la població que es vol estudiar respon al fet que, a l'enquesta anterior, bona part dels processos d'inserció sociolaboral propis de la joventut que es volien estudiar no s'havien completat per a una part substancial de les persones entrevistades. Si, com hem dit anteriorment, la joventut s'està allargant, és clar que les dificultats actuals responen a alguna cosa més que a un simple efecte edat.
- **Efecte generació:** des d'aquest punt de vista, les dificultats d'inserció sociolaboral que estan experimentant les persones joves no responen únicament als dos efectes anteriors sinó al fet que les noves generacions estan negociant la consecució de la seva posició social en un tipus de societat diferent a la societat fordista. Les transformacions en l'esfera laboral i de l'estat del benestar estarien configurant una nova societat caracteritzada per la polarització de l'estructura social i l'emergència i consolidació de la incertesa i la inestabilitat. En aquest sentit, les trajectòries vitals lineals, pròpies de les societats modernes, estarien deixant pas a les trajectòries reversibles i diversificades, marcades per la incertesa i la vulnerabilitat. La consecució d'una determinada posició social ja no seria, com en el passat, “per a tota la vida”, sinó que estaria sotmesa a les contingències de cada moment. És en aquest sentit que parlar de *transicions a la vida adulta* comença a deixar de tenir sentit, en la mesura que cada cop són més escasses les situacions vitals (laborals, però també familiars, identitàries, etc.) *definitives*. El cicle vital cada cop tendeix més a ser una constant redefinició de la pròpia situació, per la qual cosa la joventut entesa com

el període d'inestabilitat previ a la consecució d'una posició més o menys permanent estaria començant a perdre sentit. En un altre indret, Salvadó i Serracant (2001) han parlat, potser frívolament, de l'estatus de *forever young*, el propi d'aquelles persones que, un cop superada l'edat tradicionalment vinculada a la joventut, segueixen trobant-se en la situació vital característica d'aquesta etapa de la vida. En aquest sentit, estaríem parlant d'un *efecte generació*, en tant que la situació de les persones en la societat no depèn només de la seva edat sinó del fet de si pertanyen o no a les generacions que van poder consolidar la seva posició social *abans* de l'adveniment de –per dir-ho d'alguna manera– la societat líquida.

1.3. Objectius de la recerca

Els objectius de la recerca venen en part condicionats pel caràcter oficial de les *Enquestes a la joventut de Catalunya*, que afecta la construcció del qüestionari i el tipus d'explotació dels resultats: en tant que estadística oficial de la Generalitat de Catalunya, l'*Enquesta a la joventut de Catalunya* pretén oferir, de manera periòdica, un estat de la qüestió de les condicions de vida del col·lectiu juvenil, fent un èmfasi especial en els aspectes vinculats a les transicions de la joventut: educació, treball, habitatge i família.

Des de l'edició del 2002, aquesta anàlisi de les transicions juvenils s'ha volgut realitzar des d'una doble perspectiva: l'estàtica, a partir de les preguntes que configuren la majoria del qüestionari; i la dinàmica, a partir de les preguntes retrospectives del qüestionari, que permeten obtenir informació sobre les trajectòries dels individus en el seu pas per la joventut.

Els autors del present informe hem volgut abordar l'estudi de les dades de l'enquesta des dels plantejaments explicats a la secció anterior, de manera que puguem intentar veure fins a quin punt són vàlides per a Catalunya les teories exposades fins al moment. Concretament, ens ha interessat explotar l'enquesta tenint en compte les següents qüestions:

- **Trajectòries vitals:** allargament, diversificació, reversibilitat i vulnerabilització. L'anàlisi de les dades de l'enquesta del 2007 ha de permetre constatar fins a quin punt l'etapa de la joventut està caracteritzada, a Catalunya, per aquests processos detectats al conjunt d'Europa. Fins a quin punt s'ha allargat la joventut? La diversificació de les trajectòries és la nota dominant o és una tendència creixent però minoritària? Es produeix una major reversibilitat de les situacions vitals? Els canvis detectats estan marcats per una creixent vulnerabilitat de la posició de les persones joves? Des d'un punt de vista metodològic, la principal novetat respecte l'edició anterior de l'enquesta consisteix en què aquesta anàlisi s'intentarà realitzar tenint en compte, en l'anàlisi de les dades retrospectives, els punts entremitjos entre l'inici i el final de la trajectòria registrada. D'aquesta manera intentarem oferir una radiografia el més precisa possible del pas per la joventut.
- **La dimensió social, i de classe, de les trajectòries individuals:** tot i que les persones tendeixen a percebre les seves trajectòries vitals a partir de la seva individualitat, el cert és que les trajectòries personals són trajectòries socials, en tant que condicionades fortament –per no dir determinades– per l'entorn social i, en bona part, per l'origen de classe. En la present investigació volem observar amb quina força l'origen social de les persones joves condiciona el seu ventall d'oportunitats, molt especialment en relació amb les trajectòries educatives, laborals, domiciliàries i familiars.
- **La vinculació entre les esferes material i cultural:** el concepte de presentisme ha estat utilitzat anteriorment per descriure les actituds vitals de les persones en un context de creixent vulnerabilitat en què el control –i consegüent planificació– de la pròpia vida apareix com un objectiu de difícil concreció, de manera que els individus tendeixen a viure el present en major mesura que en el passat. En els darrers anys han aparegut una gran quantitat d'estudis que ens parlen de les transformacions que està experimentant la joventut en l'esfera material –adveniment de la societat postindustrial– i en la cultural –importància creixent de l'oci i subsegüent increment dels indicadors de pràctiques de risc–. No obstant això, la majoria d'investigacions sobre la condició juvenil s'emmarquen en l'estudi d'una d'aquestes dues esferes, sovint utilitzant els instruments metodològics propis de les disciplines que amb més freqüència s'atansen al seu estudi. Així, els canvis en l'esfera material són sovint estudiats per sociòlegs i economistes emprant eines quantitatives, mentre que l'esfera de les cultures juvenils ha tendit a ser un camp propici a l'antropologia i als seus instruments qualitatius. Les poques recerques que s'aventuren a intentar fer un estudi de les interaccions i influències entre les dues esferes, com per exemple les d'Alabaigés (2003) o de Callén *et al.* (2008) ho fan des d'una vessant qualitativa. En la present recerca, hem volgut utilitzar l'instrument quantitatiu de què disposem per atansar-nos a les possibles influències entre aquestes dues esferes.

- **L'impacte del global sobre allò juvenil:** un altre vincle difícil d'establir, i en aquest cas només ho podrem fer des d'un punt de vista teòric, és el lligam entre les transformacions socioeconòmiques descrites anteriorment i les condicions de vida i transicions a la vida adulta de les persones joves. No obstant la dificultat per fer una demostració empírica del fenomen, esperem observar prou coincidències entre les dades referents al col·lectiu juvenil que ens proporciona l'enquesta i els aspectes teòrics ja consolidats amb relació a l'impacte de les transformacions socioeconòmiques sobre la vida de les persones. En aquest sentit, s'espera que les principals conclusions de l'estudi amb relació a les principals característiques de les trajectòries juvenils encaixin amb les tendències socials imperants.
- **Forever young?** finalment intentarem distingir l'impacte sobre les trajectòries juvenils dels tres efectes descrits anteriorment (cicle econòmic, edat i generació) per tal de destriar fins a quin punt les característiques d'aquestes trajectòries venen condicionades per un o altre efecte i validar o refutar la hipòtesi de l'*eterna joventut*.

2. Metodologia

2.1. Les enquestes a la joventut

La present és la cinquena edició de l'*Enquesta a la joventut de Catalunya*, després de les del 1985, 1990, 1998 i 2002. Ja fa temps, per tant, que la joventut ha esdevingut un objecte d'interès de les administracions i els investigadors. A un altre lloc (París *et al.*, 2006) ja indicàvem quines creiem que han estat les circumstàncies que han generat aquest interès, molt vinculades a les característiques del "camp" d'estudis de la joventut.

Aquest camp està marcat per la concepció *mediàtica i popular de la joventut*: sovint, des del punt de vista mediàtic el tractament que es dona de les persones joves tendeix a ser sensacionalista, alarmista, moralista i, en general, negatiu. Les persones joves, eterna "punta de l'iceberg" del canvi social (Inglehart, 1991) no només encarnen la novetat necessària en qualsevol notícia, sinó que sovint permeten espectacularitzar-les. El tractament mediàtic de les "tribus urbanes" exemplifica aquesta tendència periodística a provocar el que hem anomenat *efecte microscopi*, que és el que es produeix quan qualsevol col·lectiu és separat artificialment de la societat que el produeix i de la qual forma part i és "redescobert" a partir de portades, reportatges i imatges impactants. El monogràfic sobre joves de l'*Enquesta de Seguretat Pública* de l'any 2000 mostra com la "violència juvenil" és la principal preocupació de la població en temes de seguretat; el nivell de conflictivitat atorgat per la gent al jovent fou, en una escala de 10, de 6,6.

En aquesta línia, la més antiga tradició sociològica d'estudi de la joventut arranca del xoc provocat per l'aparició de les anomenades "tribus urbanes" i dels *pànics morals* associats a uns comportaments juvenils que fins aleshores s'havien constret als breus trànsits de l'adolescència a la vida adulta. El camp d'estudis de la joventut, per tant, està marcat per les interaccions entre aquests quatre actors (administració, investigadors, mitjans de comunicació i societat civil), a partir de les quals es perceben determinades necessitats d'intervenció les quals, al seu torn, generen noves necessitats de coneixement.

La tradició de les *Enquestes a la joventut* arrenca precisament d'aquesta interacció. A Catalunya la primera es fa el 1985, als inicis d'una democràcia que volia encarar les problemàtiques socials ignorades durant les dècades precedents. A Espanya la primera es fa el 1984, en un context ja de clara crisi del treball i l'emancipació juvenil. Ambdues sèries han estat impulsades per les administracions competents respectives, i han complert la funció bàsica –en un país marcat per la feblesa del seu coneixement sobre la pròpia realitat– d'intentar oferir una radiografia de la situació del col·lectiu juvenil al més acurada possible.

Les *Enquestes a la joventut de Catalunya* del 1985, 1990 i 1998 tenen un plantejament relativament similar, en tant que les tres pretenien oferir aquest estat de la qüestió sobre la realitat juvenil. L'enquesta del 2002 suposa un salt qualitatiu en dos aspectes fonamentals. En primer lloc, l'*Enquesta a la joventut de Catalunya* esdevé una Estadística Oficial de la Generalitat de Catalunya, fet que, entre d'altres, comporta l'obligatorietat en la seva realització (es considera que la informació que proporciona és d'interès públic) i la possibilitat de comptar amb l'assistència tècnica de l'Institut d'Estadística de Catalunya en el projecte. Des de l'enquesta del 2002, l'Idescat ha realitzat el disseny mostral, la revisió del qüestionari, la depuració, ponderació i elevació dels resultats, l'execució d'una explotació dels resultats i la supervisió general del projecte. El fet que les *Enquestes a la joventut de Catalunya* siguin una Estadística Oficial garanteix, doncs, el rigor i la periodicitat de les enquestes.

En segon lloc, l'enquesta del 2002 suposa un salt conceptual respecte a les anteriors, ja que a més de la *fotografia* sobre la realitat juvenil també s'elabora una primera *pel·lícula*: a partir de la recollida d'informació retrospectiva, s'introdueix un element dinàmic a les enquestes. Per tant, les dades sobre la població juvenil ja no només fan referència al moment actual sinó que també indaguen sobre el passat de la persona entrevistada. Aquest ha estat un canvi fonamental en la concepció de l'enquesta, ja que ha permès obrir la dimensió del *canvi* a l'estudi de la vida dels i les joves. Si la joventut és, en sí mateixa, una etapa de transformació marcada per diferents transicions (finalització dels estudis, inserció laboral, abandonament de la llar d'origen i formació d'una llar pròpia), la introducció d'aquesta perspectiva era necessària per aproximar-se millor a aquestes transformacions. Aquesta novetat metodològica respon a l'aposta teòrica d'intentar vincular el tipus de preguntes de recerca amb els corrents de canvi social generals. L'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007* és deutora de la del 2002, elaborada pel Grup de Recerca Educació i Treball (GRET) amb el lideratge de Joaquim Casal, en tant que és aquesta darrera la que proporciona les bases conceptuais i metodològiques que la present utilitza per estudiar les *trajectòries* dels i les joves en la seva *transició* a la vida adulta.

2.1.1. Els punts de partida dels autors

L'enquesta com a instrument metodològic ha estat a bastament criticada des de les diferents vessants de les ciències socials. Potser una de les crítiques més conegudes –i molt directament relacionada amb les enquestes a la població jove– és la formulada per Salvador Cardús i Joan Estruch (1984). Aquesta aportació de Cardús i Estruch va servir per millorar el disseny de les següents enquestes; no obstant això, la crítica de fons il·lustra un debat epistemològic que fóra injust carregar a les espatlles de les enquestes a la joventut. Les enquestes, efectivament, no són més que una mera tècnica de recerca al servei dels interessos de l'investigador. Precisament per això, voldríem apuntar alguns elements que hem tingut en compte en l'elaboració d'aquest projecte i que convidem el lector a compartir:

- **Validesa i fiabilitat estadística:** la participació de l'Idescat i del Servei d'Estadística de la UAB en aquest projecte ha servit per generar una enquesta tècnicament ben treballada, que ha respectat tots els procediments estadístics a costa, sovint, de renunciar a la utilització de determinats resultats.
- **Escepticisme epistemològic:** no obstant aquestes precaucions, les crítiques de fons a les enquestes no responen tant a la seva validesa tècnica com a la seva pertinença conceptual. En aquest sentit, el posicionament dels autors és clar: l'enquesta no ha de ser llegida com la realitat, sinó com un mer indicatiu d'aquesta. Indici no només pel marge d'error intrínsecament associat a una dada aparentment immutable, sinó especialment pel que qualsevol tècnica d'investigació (incloses, òbviament, les qualitatives) té de *construcció* de la realitat en principi descrita.
- **Vincular les persones joves al teixit social:** els autors hem intentat evitar, en qualsevol cas, que aquesta enquesta contribuís a generar allò que més amunt hem anomenat “efecte microscopi”, és a dir, l'aïllament de la *realitat estudiada* de la *realitat de què forma part*. Hem intentat, per tant, vincular els processos de canvi que s'estan produint a escala global amb les trajectòries i dinàmiques particulars aquí detectades. Esperem, per tant, que aquesta recerca no contribueixi a generar una imatge aliena dels i les joves sinó, ben al contrari, ajudi a entendre les raons de la seva situació.

2.1.2. Sobre les trajectòries juvenils

El concepte de trajectòria juvenil s'emmarca del camp de la sociologia de les trajectòries socials, que al seu torn forma part de l'anàlisi del canvi i la reproducció social. L'escola sociològica del *funcionalisme* estudiava el canvi social a través de l'anàlisi de la mobilitat social de les persones i les generacions. Als anys setanta (Sánchez, 2001) aparegueren nous corrents de pensament des de la sociologia de l'educació (Bourdieu, Carabaña, Willis) a la sociologia crítica de la mobilitat social (Bertaux, Goldthorpe) que evidenciaven que més que de canvi social calia parlar de la immobilitat/reproducció de les estructures socials i de les posicions que els individus hi ocupen. El concepte de *desigualtats socials* se situava al centre del debat. Aquests corrents feren diverses aportacions fonamentals: a) les trajectòries de les persones no són individuals, sinó que són trajectòries socials/col·lectives; b) les trajectòries socials són, en bona part, trajectòries de classe, tot i que altres variables tenen una influència fonamental (com ara el gènere); c) entre el punt de partida d'una trajectòria i el punt de destinació (extrems que eren la referència per a l'anàlisi tradicional de la mobilitat social) hi pot haver hagut molts punts entremitjos que és fonamental conèixer per estudiar les trajectòries de les persones; i, finalment, d) és important conèixer la relació entre les estructures i la subjectivitat (Bourdieu, Willis), ja que sovint les estructures i posicions objectives es reproduïen a través de mecanismes subjectius. Els autors d'aquest estudi hem intentat incorporar aquests quatre elements a la nostra anàlisi.

2.1.3. Sobre les transicions juvenils

A un altre indret hem explicat com els estudis sobre la joventut poden dividir-se, conceptualment,

“entre els que consideren que la joventut és una etapa plena de la vida i els que consideren que és una *transició a la vida adulta*”. Aquesta darrera perspectiva entén als i les joves com a individus en transició cap a l'adquisició dels rols i atributs definits com adults en una societat determinada i tendeix a centrar-se en els processos formatius, laborals i domiciliaris de les persones joves. Sovint aquesta perspectiva ha estat criticada per ser “adultocràtica”, ja que se centra en les mancances de les persones joves (allò que els falta per arribar a ser adults) més que en allò que són. En la nostra opinió, però, la perspectiva de les transicions contribueix a evidenciar els déficits de

ciutadania amb què han de conviure bona part de les persones joves en l'actualitat. En aquest sentit, el terme "adultocràcia" pot ser entès com a equivalent al de "societat de classes" o "patriarcat"; tot i la simplificació inherent a aquests conceptes, certament proporcionen una perspectiva útil per a l'anàlisi social".

"Entre les investigacions que consideren la joventut com una "etapa plena de la vida" hi trobem una visió *juvenilista* (que entén la joventut com una etapa en si mateixa, definida en positiu a partir de les seves característiques pròpies) i una visió marcada per la *negativitat* (que considera que les persones joves estarien caracteritzades per una sèrie d'atributs permanents –"joves acomodats/des", "generació perduda"...– que suposen una autèntica ruptura generacional). Les recerques "juvenilistes" han tingut la virtut de trencar amb els plantejaments que associen la joventut a una "moratòria", a una sala d'espera de l'adulthood, i de centrar-se en la riquesa de les múltiples i contradictòries vivències de la joventut. Tot i això, poden haver contribuït a emmascarar una sèrie de dèficits i problemàtiques en la situació dels i les joves, vinculades a les seves dificultats en l'esfera laboral i domiciliària. En aquest sentit, el discurs juvenilista ha estat útil als gestors de les polítiques de joventut, en la mesura que ofereix una imatge dels i les joves centrada en l'esfera de l'oci que encaixa perfectament amb el tipus d'intervencions realitzades des d'aquestes àrees. És més, probablement aquest tipus de perspectiva d'anàlisi hagi estat estimulada per la pròpia administració per tal de legitimar les polítiques i programes que ja s'estaven duent a terme. D'altra banda, la perspectiva marcada per la "negativitat" sovint ha buscat el sensacionalisme més que no pas el rigor; els seus plantejaments han estat àmpliament difosos i han tingut una certa acceptació social i mediàtica, en la mesura que realitzen diagnòstics generalistes que encaixen amb els prejudicis de part de la societat" (París *et al.*, 2006).

Probablement les dues perspectives són més complementàries que excloents: el *biografisme* és un intent d'integrar la perspectiva de les transicions amb l'anàlisi dels processos i experiències viscuts per les persones joves en l'etapa juvenil. En aquest sentit, el biografisme engloba l'anàlisi necessària del pas de la dependència infantil a la independència adulta amb la perspectiva subjectiva de la vivència del propi jovent d'aquest procés. Tot i que en un principi el biografisme està pensat per combinar diferents tècniques d'anàlisi –quantitatives i qualitatives– en un mateix procés de recerca, la present *Enquesta a la joventut de Catalunya* –així com la seva predecessora del 2002– està influïda per aquesta aproximació, en tant que intenta combinar l'anàlisi de processos objectius i subjectius i, al mateix temps, analitza les trajectòries individuals com a trajectòries socialment produïdes.

2.2. L'Enquesta a la joventut de Catalunya 2007

2.2.1. El context institucional

L'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007* és una Estadística Oficial de la Generalitat de Catalunya recollida al *Pla Estadístic de Catalunya 2006-2009* i desenvolupada als programes anuals d'actuació estadística corresponents als anys 2006 i 2007. L'organisme responsable de la seva realització és el Departament d'Acció Social i Ciutadania (DASC), a través de la Secretaria de Joventut, i compta amb la col·laboració de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) per tal de garantir la correcció tècnica de tot el procés d'elaboració de l'enquesta, molt especialment en els aspectes metodològics com ara el disseny mostral. En aquest sentit, es va signar el corresponent conveni de col·laboració entre el DASC i l'Idescat.

La realització de l'enquesta ha servit per generar dos productes diferenciats. En primer lloc, l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007: Resultats bàsics*, de difusió obligatòria i gratuïta d'acord amb allò que estableix la legislació estadística catalana en la matèria. Aquest document, que es pot trobar a Internet a la pàgina web de l'Observatori Català de la Joventut i al CD adjunt en aquesta publicació (<http://www.gencat.cat/joventut/observatori>), ofereix els resultats de les preguntes bàsiques del qüestionari creuats per determinades variables (el sexe, l'edat i l'Àmbit del Pla Territorial). L'Idescat, en el marc del conveni esmentat al punt anterior, ha estat el responsable de la realització d'aquesta explotació, a partir d'un pla d'explotació proposat per l'Observatori Català de la Joventut i consensuat entre ambdós organismes.

El segon producte que ha generat l'enquesta és l'estudi sociològic que esteu llegint, l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007: Anàlisi de resultats*. Aquest treball l'ha encarregat l'Observatori Català de la Joventut als autors del present informe a partir de la matriu de dades que l'Idescat l'hi ha facilitat. S'ha treballat, per tant –a diferència de l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2002*–, amb la matriu de dades depurades i ponderades per l'Idescat. Per poder comparar els resultats del 2007 amb els del 2002, s'ha tornat a realitzar els càlculs pertinents amb la matriu del 2002.

2.2.2. La població objecte d'estudi

L'univers de l'enquesta és **la població de 15 a 34 anys** resident a Catalunya. Respecte a les edicions anteriors de l'enquesta es produeix un canvi important, ja que fins llavors l'univers era la població jove fins els 29 anys. Les raons d'aquest canvi es troben en les transformacions que està experimentant la població juvenil i la pròpia concepció de la joventut. L'allargament de la joventut ha estat àmpliament estudiat des de fa dècades³, però ha estat en els darrers anys, amb l'endarreriment extraordinari de l'emancipació domiciliària, que més evident s'ha fet. A mesura que les transicions associades a la fi de la joventut han anat allargant-se, les investigacions sobre aquest col·lectiu s'hi han adaptat. Resulta paradigmàtic el cas de les diverses monografies sobre el col·lectiu juvenil de l'*Enquesta Metropolitana de Barcelona*: en la seva primera edició (1990), feia referència al grup de 18 a 24 anys; en la segona (1995), al grup de 18 a 29 anys; i en la darrera (2000) al grup de 18 a 34 anys. Aquest allargament aparentment incessant ha portat els autors del present estudi a preguntar-se, en un altre lloc (Salvadó i Serracant, 2001) fins a quin punt la "joventut" ha deixat de ser una categoria analíticament pertinent, i si l'allargament a què estem assistint no respon només a un *efecte edat* vinculat a un context socioeconòmic puntual sinó que està relacionat amb un *efecte generació*, de manera que bona part de les persones joves seguiran sense haver completat alguna de les transicions juvenils (especialment la inserció laboral) un cop ja no puguin ser considerades "joves". A l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2002*, la qual pretenia abordar aquestes diferents transicions, l'anàlisi va quedar parcialment truncada en no haver completat bona part dels i les joves enquestats/des les transicions sobre les quals se'ls preguntava. A causa d'aquestes circumstàncies, en l'edició del 2007 s'ha optat per ampliar l'univers poblacional de manera que pugui tenir-se una perspectiva més àmplia dels canvis que estan afectant el col·lectiu juvenil.

2.2.3. El tipus de variables i la perspectiva retrospectiva

El tipus de variables que formen l'enquesta pot desglossar-se de la següent manera:

	Objectives	Subjectives
Actuals	Ex.: nivell d'instrucció	Ex.: principals problemàtiques
Retrospectives	Ex.: any d'emancipació	Ex.: valoració dels serveis públics

- **Variables actuals objectives:** les variables que pregunten qüestions objectives sobre el moment actual són les clàssiques de les enquestes –no pas dels sondeigs d'opinió– i les que generen menys disputes epistemològiques pel que fa a la seva fiabilitat. Per bé que no és el mateix preguntar sobre la situació laboral que sobre les pràctiques sexuals, està prou acceptat que donar informació descriptiva sobre la pròpia vida genera menys incertesa sobre la fiabilitat de les respostes que el següent tipus de variables/preguntes. Aquest és el tipus de variable més habitual a l'enquesta que aquí s'analitza.
- **Variables actuals subjectives:** són preguntes sobre opinions i actituds. Cal observar amb més cura els seus resultats, en tant que sovint es demana a les persones enquestades que es defineixin sobre qüestions polèmiques o sobre les quals, senzillament, sovint no tenen una opinió formada. No obstant això, l'anàlisi estadística sempre ha mostrat relacions interessants entre aquestes variables i les *precedents* (per exemple, relacionant unes baixes expectatives educatives amb un nivell d'instrucció baix). Aquest tipus de variable suposa una proporció petita de les preguntes del nostre qüestionari.
- **Variables retrospectives subjectives:** es tracta de preguntes valoratives sobre qüestions succeïdes en el passat. Són, probablement, les preguntes que ofereixen una informació menys fiable, i per aquest motiu són molt escasses en la present enquesta. No obstant això, hem cregut que valia la pena fer-ne alguna, especialment sobre la valoració dels serveis públics usats en el passat.
- **Variables retrospectives objectives:** un dels objectius fonamentals d'aquesta enquesta és obtenir informació sobre les trajectòries laborals, educatives i familiars/residencials de les persones joves. Per aconseguir aquest tipus d'informació, hi ha dues tècniques d'enquestació: la primera, més coneguda,

3 Podeu veure, per exemple, el clàssic article d'Olivier Galland sobre aquesta qüestió (1999), en què qualifica la joventut de "nova etapa de la vida".

és la realització d'un *panel*: s'inicia una enquesta l'any X, i a partir d'aleshores cada any es tornen a enquestar les mateixes persones. Al cap d'uns quants anys, es disposa d'una informació retrospectiva altament fiable. Les *Enquestes a la joventut de Catalunya 2002 i 2007* han adoptat l'altre mètode: una única enquesta que proporcioni informació retrospectiva. És a dir, es tracta de preguntar als enquestats qüestions referents al passat. Els avantatges d'aquesta segona forma respecte a la primera són diversos: els dos més importants són el cost econòmic i el temps de disponibilitat de les dades. Pel que fa al primer, a través d'una sola enquesta retrospectiva s'aconsegueix el mateix tipus d'informació que amb diverses onades d'una enquesta *panel*. En el nostre cas, per exemple, hem preguntat a persones de fins a 34 anys sobre les seves trajectòries educatives des dels 15 anys: en aquest cas extrem, caldrien fins a 20 onades per aconseguir aquesta mateixa informació, amb el cost econòmic que això suposa. El segon avantatge –el temps– està directament relacionat amb aquesta qüestió, ja que caldria esperar 20 anys per aconseguir la informació desitjada. Hi ha un tercer avantatge de les enquestes retrospectives respecte als *panels*, que és el fet d'evitar el que es coneix com a *attrition*: en haver de repetir una mateixa enquesta a la mateixa persona durant bastants anys, els *panels* acaben perdent una part important de la mostra: els enquestats en la primera onada, al cap dels anys s'acaben cansant i abandonen el projecte, de manera que la informació sobre la trajectòria d'aquestes persones queda interrompuda definitivament, a pesar del fet que són substituïdes en la mostra. Les enquestes retrospectives, en recollir tota la informació en una sola enquestació, eviten l'*attrition*.

Els principals inconvenients de les enquestes retrospectives respecte als *panels* estan relacionats amb la fiabilitat de les dades, especialment amb l'exactitud amb què els enquestats recorden allò sobre el que són preguntats (Giele i Elder, 1998). Els 20 anys que configuren l'interval temporal màxim de l'*Enquesta a la joventut de Catalunya* són un exemple prou clar dels buits o inexactituds que pot tenir la informació recollida. Per evitar aquest inconvenient, l'únic que es pot fer és intentar que allò sobre el que es pregunta sigui senzill de recordar. És el que hem intentat fer a l'*Enquesta a la joventut de Catalunya*, en cenyir-nos a preguntar sobre els elements centrals de les trajectòries educatives, laborals i familiars/domiciliàries dels enquestats. Tot i aquesta "simplicitat obligada" de les preguntes –que no és necessària en un *panel*– cal que els objectius de la recerca siguin compatibles amb un cert grau d'inexactitud. En aquest sentit, el que els autors creiem que és essencial per aconseguir una visió general de les trajectòries de les persones joves no és tant el detall de cada moment –i la seva interrelació amb altres– sinó les grans línies seguides pels individus al llarg de la seva joventut. Per entendre'ns: no ens interessa tant saber si un/una jove de 28 anys va aconseguir la seva contractació indefinida als 23 o als 24 anys, sinó si des de que va començar a treballar va passar per períodes llargs d'atur i temporalitat; o no ens interessa especialment saber l'any en què un universitari es va graduar, sinó que preferim saber si al llarg de la seva trajectòria educativa va repetir algun curs, va abandonar els estudis temporalment o va canviar d'especialitat. I aquestes grans qüestions són molt més fàcilment "recordables" que les dates exactes en què es produeixen determinats esdeveniments. La recollida de dades amb aquesta precisió pot venir d'altres projectes en format de *panel*, molt especialment l'iniciat el 2001 per la Fundació Jaume Bofill.

El segon problema important de les enquestes retrospectives és el que podríem anomenar "reconstrucció del passat a partir del present". Per exemple, si preguntem a algú que va començar la universitat (però la va abandonar a primer curs perquè va descobrir que no se'n sortia o no s'hi trobava còmode) sobre les seves expectatives educatives als 16 anys, és molt possible que ens acabi dient que mai no va donar gaire importància als estudis. Les atribucions de causalitat *a posteriori* poden manipular-se, inconscientment, amb excessiva facilitat. Per aquest motiu, a més de ser sobre qüestions senzilles, és millor que les preguntes que es fan en una enquesta retrospectiva siguin merament descriptives.

2.2.4. El qüestionari

El qüestionari de l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007* incorpora algunes variacions respecte al del 2002. A grans trets, les variacions més importants són les següents:

Des del punt de vista temàtic, l'enquesta del 2007 se centra definitivament en les trajectòries educatives, laborals, domiciliàries i familiars dels i les joves de Catalunya. Aquesta decisió s'ha pres degut al fet que l'*Enquesta Metropolitana de Barcelona* (ara anomenada *Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població*) ha passat a aplicar-se, el 2006, al conjunt de Catalunya. Això implica que, tenint en compte l'important nombre de joves enquestats/des en aquesta recerca, es disposarà d'una enquesta consolidada que permetrà fer una explotació específica referent al col·lectiu juvenil. Així, l'*ECVHP* proporcionarà un estat de la qüestió

de la joventut catalana. Aquest estat de la qüestió era l'objectiu principal de les *Enquestes a la joventut de Catalunya* precedents, per la qual cosa no té gaire sentit que, en aquest nou context, es dupliquin esforços institucionals i acadèmics. Quedi, per tant, en mans de l'ECVHP el proporcionar aquesta visió, de manera que les *Enquestes a la joventut de Catalunya* puguin centrar-se en un aspecte central de la vida de les persones joves: les diverses "transicions a la vida adulta" (Casal *et al.*, 2004) per les quals han de passar. Aquesta decisió ha implicat que algunes de les preguntes sobre oci, llengua i participació que es feien a l'enquesta del 2002 –que ja va iniciar un gir en aquest sentit– s'hagin eliminat.

Des del punt de vista metodològic, s'han fet dues modificacions importants. En primer lloc, s'ha fet un esforç per reformular la redacció d'algunes preguntes, tancant la seva formulació. En l'enquesta del 2002 es va prendre la decisió de fer una redacció relativament laxa, de manera que l'entrevistat se sentís més còmode. Es van constatar, però, els escassos avantatges d'aquest plantejament, per la qual cosa en la present edició s'ha tancat completament la formulació de les preguntes. La segona modificació important afecta el mètode de recollida de la informació retrospectiva (les "graelles"). D'entrada, s'ha optat per començar a recollir la informació a partir dels 15 anys, i no dels 12 anys com en l'edició anterior. Aquesta decisió s'ha pres davant l'escassa utilització feta de la informació referent al període dels 12 als 14 anys. En segon lloc, s'han fet una sèrie de canvis per augmentar la precisió de les graelles.

A l'enquesta del 2002, la informació es recollia de la següent manera (exemple: graella d'estudis):

Estudis	2	2	2	2	2	3	3	3	6	6	6	1	1	1	1	1		
Edat	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29

1. No estudiant
2. EGB / ESO
3. Batxillerat
4. Formació professional 1
5. Formació professional 2
6. Universitat
7. Servei militar o PSS

Així, la informació referent a un/una persona jove enquestada als 27 anys que hagués estudiat l'ESO, el BUP i una diplomatura es recolliria tal i com està indicat a la graella anterior. La principal imprecisió d'aquesta tècnica de recollida rau en els solapaments, en tant que no permet recollir més d'una dada per any: així, si com és habitual, en un mateix any s'acaba i es comença un curs, en la graella del 2002 haviem de marcar el curs iniciat a l'any següent. A l'exemple de dalt, la persona jove va començar el batxillerat i la universitat als 16 i 19 anys, respectivament, i no als 17 i 19 anys recollits a la graella. Podria fins i tot donar-se el cas d'un/una jove de 18 anys que acabés de començar la universitat però que aquesta informació no pogués ser recollida a la graella, ja que la casella dels 18 anys estaria ocupada pels estudis de batxillerat. La graella tampoc ens permetia saber si, en cas que es produís un canvi no lineal d'estudis –com el pas de la FP al batxillerat, per exemple– els estudis precedents s'havien finalitzat o s'havien abandonat.

Per mirar de solucionar, en part, aquestes mancances, s'ha optat per ampliar les graelles de la següent manera:

Estudis de més durada	1	1	3	2	2	2	5	5	5	10	10	10	10							
Abandonament			x																	
Finalitzat		x				x			x											
Estudis de menys durada		3	2			5			9											
Abandonament									x											
Finalitzat																				
Edat	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34

1. EGB/ESO (si acaba sense títol: abandonament)
2. BUP-COU/Batxillerat
3. FP1
4. FP2
5. Diplomatura
6. Llicenciatura
7. Postgraduat/Màster
8. Programes que requereixen una titulació universitària
9. Doctorat
10. No estudiant
99. Ns/Nc

A la graella, per exemple, es recull el cas d'un/una jove de 27 anys que va estudiar i acabar l'ESO fins els 16 anys, edat en què també va començar la FP, que va abandonar l'any següent per començar el batxillerat, el qual va acabar als 20 anys, edat d'inici de la Diplomatura. En acabar-la als 23 anys, va iniciar breument els cursos del Doctorat, però els va abandonar ràpidament el mateix any. A partir dels 24 i fins a l'actualitat no estudia. Creiem que, tot i que d'aquesta manera tampoc no es contemplen totes les contingències que poden donar-se en la trajectòria educativa d'algú, es guanya en precisió respecte a la tècnica emprada el 2002.

Arran de les modificacions realitzades al qüestionari, les temàtiques que recull són les següents:

— Dades sociodemogràfiques i d'origen social (15 preguntes)

- L'enquestat:
 - Data i lloc de naixement.
 - Any d'arribada a Catalunya.
- Els pares de l'enquestat:
 - Relació amb l'activitat.
 - Professió.
 - Estudis.

— Estudis (14 preguntes)

- Escolarització:
 - Trajectòria educativa (graella retrospectiva) i relació actual amb els estudis.
 - Modalitat, especialitat i canvis de centre.
 - Beques i ajuts rebuts.
 - Valoració dels estudis.

- Factors que han afectat els estudis.
- Expectatives educatives.
- Temps transcorregut fins l'obtenció d'una feina.
- Formació complementària:
 - Estudis realitzats.
 - Tipus d'estudis.
 - Durada dels estudis.
 - Utilitat per trobar feina.
- Treball (22 preguntes)
 - Trajectòria laboral (graella retrospectiva) i activitat realitzada actualment.
 - Inactivitat i atur:
 - Durada.
 - Recerca de feina.
 - Motius de la situació d'inactivitat o atur.
 - Ocupació:
 - Relació laboral.
 - Sector (públic/privat) d'ocupació.
 - Tipus de contracte.
 - Hores treballades.
 - Accés a l'ocupació.
 - Relació amb els estudis.
 - Valoració de l'ocupació actual.
 - Pluriocupació.
- Habitatge (25 preguntes)
 - Trajectòria domiciliària/familiar (graella retrospectiva) i situació actual.
 - Marge d'autonomia a la llar d'origen.
 - Característiques de l'habitatge.
 - Pagament de l'habitatge:
 - Cost.
 - Font dels ingressos.
 - Dificultats del pagament.
 - Motius del règim de tinença de l'habitatge.
 - Previsió de canvi d'habitatge:
 - Motivacions.
 - Canvi de situació familiar.
- Família (9 preguntes)
 - Estat civil.
 - Fills:
 - Nombre.
 - Edat a la qual es va tenir el primer fill.
 - Cura dels fills.
 - Expectatives i motivacions.
 - Treball domèstic.
 - Marge d'autonomia a la llar d'origen.

- Participació i política (5 preguntes)
 - Associacionisme.
 - Pràctiques participatives.
 - Posicionament en l'eix esquerra-dreta.
 - Posicionament en relació amb el sentiment nacional.
 - Proximitat a partits.
- Oci (1 pregunta)
 - Activitats realitzades.
- Risc (1 pregunta)
 - Activitats realitzades.
- Llengua (2 preguntes)
 - Llengua parlada.
- Polítiques socials (3 preguntes)
 - Actuacions prioritàries de les administracions.
 - Problemàtiques personals.
 - Utilització i valoració de serveis públics.
- Ingressos i despeses (11 preguntes)
 - Capacitat d'estalvi i dificultats econòmiques.
 - Situació econòmica respecte a la llar d'origen.
 - Despesa: quantitats gastades.
 - Ingressos individuals: font i quantitat:
 - Treball.
 - Subsidis.
 - Beca.
 - Setmanada.
 - Ajut familiar.
 - Altres ingressos.
 - Ingressos totals.
- Ingressos de la llar:
 - Persones que aporten ingressos.
 - Ingressos totals.

Podeu consultar la totalitat del qüestionari al final d'aquesta publicació.

2.2.5. El tipus d'enquesta

L'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007*, com les seves predecessores, és una **enquesta presencial** realitzada a la llar de la persona entrevistada. A pesar dels costos que la presencialitat suposa –i encara més tenint en compte l'aposta per la territorialització de l'enquesta feta per l'Observatori Català de la Joventut–, dels múltiples avantatges de les enquestes presencials respecte a les telefòniques en destaquem un: la quantitat d'informació susceptible de ser recollida, ja que les enquestes telefòniques han de ser necessàriament curtes (amb un màxim de 20 minuts). Es volia que l'*Enquesta a la joventut de Catalunya* recollís el màxim d'informació possible sobre les temàtiques objecte d'estudi, per la qual cosa era aconsellable la realització d'una enquesta presencial. La voluntat de fer una enquesta retrospectiva, a més a més –amb la realització de 3 graelles– feia obligada la presencialitat, en resultar pràcticament impossible obtenir aquest tipus d'informació telefònicament.

Per primer cop en la sèrie d'*Enquestes a la joventut*, la del 2007 s'ha fet utilitzant, en el moment de realització de l'entrevista, mitjans informàtics (un ordinador portàtil). Aquesta tècnica redueix considerablement els errors possibles en el format paper, en realitzar de manera automàtica els filtres que porten d'una pregunta a l'altra, a la vegada que també es redueixen considerablement els errors deguts a l'entrada de dades.

2.2.6. La mostra i l'error mostral

L'univers de l'enquesta està format per la població de 15 a 34 anys d'edat resident a Catalunya, que representa un total de 2.060.588 persones segons les dades del Padró continu de l'any 2007, i la grandària mostral és de 2.400 joves.

Una enquesta representativa de la població de Catalunya ha de tenir en compte, entre altres factors, l'heterogeneïtat de la distribució dels seus habitants, i més quan aquesta distribució pot ser rellevant per a l'anàlisi del fenomen que es vol estudiar. En aquest sentit, com en anys anteriors en el disseny mostral s'ha definit una selecció d'individus utilitzant dues variables, l'àmbit territorial (segons el Pla Territorial de Catalunya) i la grandària de població del municipi com a variables d'estratificació.

D'altra banda però, l'objectiu de l'enquesta, tal i com indica el Programa Anual d'Actuació Estadística del 2006, és l'obtenció d'estimacions del conjunt de Catalunya; per tant, en un principi, la utilització d'aquestes dues variables té com a finalitat millorar el disseny mostral i no pas obtenir resultats per a cada estrat.

Un altre aspecte que cal destacar del disseny mostral és el fet que, essent l'enquesta presencial, els costos per unitat entrevistada són elevats i una forma de reduir-los és la utilització de conglomerats com a tècnica de disseny mostral. En aquest cas, a l'igual que es va fer a l'*Enquesta a la joventut de Catalunya* de l'any 2002, s'ha fet una selecció de municipis en una primera etapa i posteriorment la selecció d'un nombre determinat d'individus dins de cada municipi.

Així doncs, atenent al que s'ha dit fins ara, el disseny mostral ha estat un mostreig bietàpic per conglomerats amb estratificació prèvia, on les unitats de primera etapa són els municipis i les unitats de segona etapa els i les joves que es vol entrevistar.

Seguidament es descriuen les dues variables d'estratificació utilitzades:

Àmbit territorial

Segons el Pla Territorial de Catalunya, aquesta es divideix en els següents àmbits territorials:

- Alt Pirineu i Aran
- Àmbit de Ponent
- Àmbit Metropolità
- Camp de Tarragona
- Comarques Centrals
- Comarques Gironines
- Terres de l'Ebre

Grandària de municipi

Els estrats de la variable grandària de municipi són els que s'acostumen a utilitzar en l'àmbit de l'estadística oficial de Catalunya:

- Estrat 1: fins a 2.000 habitants
- Estrat 2: de 2.001 a 10.000 habitants
- Estrat 3: de 10.001 a 50.000 habitants
- Estrat 4: més de 50.000 habitants

Cal tenir present també dos aspectes en relació amb el disseny mostral que són els següents:

A. L'afixació no és estrictament proporcional per tal de mantenir uns marges d'error màxims dins de cada estrat territorial.

B. S'han agregat els àmbits territorials de l'Alt Pirineu i Aran i l'Àmbit de Ponent.

A la taula següent es presenta la distribució de la mostra segons els estrats que resulten de creuar les dues variables d'estratificació, així com els errors mostrals associats segons l'àmbit territorial i total a Catalunya.

Taula 1. Distribució i errors mostrals segons les variables d'estratificació

	Grandària municipal				Total	Error
	Fins a 2.000	De 2.001 a 10.000	10.001 a 50.000	Més de 50.000		
Alt Pirineu i Aran/Àmbit de Ponent	90	110	54	125	379	5,0
Àmbit Metropolità	4	40	132	426	602	4,0
Camp de Tarragona	36	66	110	168	380	5,0
Comarques Centrals	42	147	134	56	379	5,0
Comarques Gironines	42	110	174	55	381	5,0
Terres de l'Ebre	36	115	128	0	279	5,8
Total	250	588	732	830	2.400	2,9

Error al 95% i $p=q$

Dins de cada estrat format pel creuament de les variables àmbit territorial i grandària de municipi, s'han seleccionat mitjançant un mostreig aleatori sistemàtic un nombre de municipis que s'ha calculat tenint en compte, per un costat, el total de la població objecte d'estudi dins de cada estrat, i per l'altre el nombre d'enquestes per municipi que es vol realitzar, el qual varia de manera incremental a mesura que incrementa la grandària poblacional. No obstant això, el nombre mínim d'enquestes per municipi ha estat de 6.

Per a la selecció de les unitats de segona etapa o finals, s'ha realitzat un mostreig aleatori simple. També s'han seleccionat tres substituïts per a cada individu titular.

Els municipis seleccionats han estat els següents:

Taula 2. Municipis seleccionats per a la mostra

Àmbit territorial	Grandària del municipi	Nom del municipi	Mostra
Alt Pirineu i Aran (Àmbit de Ponent)	Fins a 2.000	Josa i Tuixén, Vallbona de les Monges, Guimerà, Almatret, els Plans de Sió, Torrefeta i Florejacs, Montgai, l'Albi, Maials, Verdú, la Fuliola, Anglesola, Térmens, Soses, Ivars d'Urgell	6
	2.001-10.000	Roselló, la Pobla de Segur, Guissona, Tremp, Puigcerdà	22
	10.001-50.000	La Seu d'Urgell	54
	Més de 50.000	Lleida	125

Àmbit Metropolità	Fins a 2.000	Vilalba Sasserra	4
	2.001-10.000	Sant Climent de Llobregat, Sant Feliu de Codines	20
	10.001-50.000	Sant Sadurní d'Anoia	44
		Castellar del Vallès	44
		Sant Joan Despí	44
	Més de 50.000	Viladecans, Sant Boi de Llobregat, Santa Coloma de Gramanet, Sabadell, l'Hospitalet de Llobregat,	60
		Barcelona	126
Camp de Tarragona	Fins a 2.000	Passanant, Barberà de la Conca, l'Aleixar, Vila-rodona, Alforja, Sant Jaume dels Domenys	6
	2.001-10.000	Santa Coloma de Queralt, la Selva del Camp, Mont Roig del Camp	22
	10.001-50.000	Calafell, Cambrils	55
	Més de 50.000	Reus	74
		Tarragona	94
Comarques Centrals	Fins a 2.000	Argençola, l'Estany, Monistrol de Calders, Sant Martí de Centelles, Olost, Callús, Folgueroles	6
	2.001-10.000	Santa Maria de Corco, el Pont de Vilomara i Rocafort, Gironella, Roda de Ter, Súria, Masqueta, Santa Margarida de Montbuí	21
	10.001-50.000	Torelló, Igualada	67
	Més de 50.000	Manresa	56
Comarques Gironines	Fins a 2.000	Vilanant, Llanars, Maçanet de Cabrenys, Vilamallà, Sant Feliu de Pallerols, Riudarenes, Fornells de Selva	6
	2.001-10.000	Cornellà del Terri, Riells i Viabrea, Sarrià de Ter, Sant Hilari Sacalm, Calonge	22
	10.001-50.000	Banyoles, Lloret de Mar, Figueres	58
	Més de 50.000	Girona	55
Terres de l'Ebre	Fins a 2.000	Freginals, la Torre de l'Espanyol, Aldover, Masdenverge, la Fatarella, Ascó	6
	2.001-10.000	l'Ampolla, Santa Bàrbara, Móra d'Ebre, Ulldecona, Alcanar	23
	10.001-50.000	Ampostà, Tortosa	64
Total			2.400

2.2.7. El treball de camp

El treball de camp es va realitzar entre el 5 de desembre del 2006 i el 17 de març del 2007 i va anar a càrrec de l'empresa ICC Consultors. Es va comptar amb un equip de 34 persones amb experiència prèvia en les tasques requerides per a la correcta execució del projecte.

Respecte a la mostra elaborada per l'Idescat, que constava de 2.400 individus titulars i 7.200 individus substituïts, es van realitzar 730 enquestes a titulars (30,4%) i 1.670 a substituïts (69,6%), que respectaven els criteris de sexe, edat i territori establerts prèviament. Les substitucions es van realitzar bàsicament per dos motius: en primer lloc, per la impossibilitat de localitzar a la persona titular mitjançant la via telefònica i, en segon lloc, per la negativa explícita a realitzar l'enquesta.

El nombre d'entrevistes concertades telefònicament va ser de 3.148, tot i que 717 entrevistes no van realitzar-se, principalment per la incompareixença de l'entrevistat el dia i l'hora establertes. Per tant, durant els tres mesos del treball de camp, van realitzar-se 2.431 entrevistes presencials a joves de tot Catalunya, amb una duració mitjana de 34,7 minuts. Val a dir que el 96,6% de les entrevistes es van dur a terme a la llar de l'entrevistat i només el 3,4% van exigir realitzar-la a altres llocs, bàsicament, a la feina.

L'exhaustiva revisió de les respostes va fer necessari descartar 31 entrevistes i es va obtenir un resultat final previst de 2.400 entrevistes vàlides. El 50% de les exclusions d'enquestes va ser degut a la no resposta a tots els apartats del qüestionari. A més, per obtenir el màxim control i fiabilitat del treball de camp, es va trucar a 120 persones entrevistades (un 5% de la mostra) per verificar, mitjançant la realització de 4 preguntes clau, la veracitat en la resposta a l'enquesta. Aquest procediment no va presentar errors significatius a cap enquesta.

2.2.8. La depuració dels resultats i la ponderació i elevació de les dades

ICC Consultors va fer una primera depuració del fitxer de microdades. Un cop superada aquesta fase, el fitxer va ser entregat a l'Idescat, que va realitzar una depuració del fitxer de microdades i una primera anàlisi de possibles biaixos que poguessin haver-hi en funció de certes variables clau.

Va ser el propi Idescat l'encarregat de calcular i aplicar els factors de ponderació, establerts de manera consensuada amb l'Observatori Català de la Joventut⁴. L'estimació dels resultats ha de tenir en compte l'estratificació utilitzada i el fet que la mostra no és proporcional a la població en referència a l'estrat territorial i la dimensió del municipi. Per tant, els resultats han estat ponderats en funció del pes final de la mostra respecte a la població dins de cada estrat:

$$\hat{p}_{st} = \sum_h w_h \hat{p}_h$$

$$\text{on } w_h = \frac{n_h}{n}$$

i on h és l'estrat format per les variables àmbit territorial, dimensió del municipi, sexe (home, dona) i estrat d'edat (15-19, 20-24, 25-29 i 30-34).

De la mateixa manera, utilitzant les mateixes quatre variables, es calculen els factors d'elevació utilitzant la fórmula bàsica del factor d'elevació per a cada un dels estrats territorials i per la grandària municipal considerats.

$$f.e._h = \frac{N_h}{n_h}$$

A partir d'aquí, l'Idescat va executar el *Pla d'exploració* consensuat amb l'Observatori Català de la Joventut per tal de generar els *Resultats bàsics* de l'enquesta, tal com queda establert al *Pla Estadístic de Catalunya 2006-2009*. El document on es troben recollits aquests resultats pot consultar-se a la pàgina web de l'Observatori Català de la Joventut: <http://www.gencat.cat/joventut/observatori> i al CD adjunt a aquesta publicació

Paral·lelament, l'Idescat va entregar a l'Observatori Català de la Joventut la matriu depurada i amb els factors de ponderació, perquè es pogués iniciar l'estudi sociològic de l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007*.

4 En totes les enquestes hi ha determinats fenòmens que la mostra no recull del tot adequadament. La ponderació permet corregir alguns d'aquests problemes però no es pot aplicar indiscriminadament perquè una correcció pot descompensar-ne d'altres. Així, hi ha algunes variables que, fins i tot després de la ponderació, no representen de forma totalment fidedigne la realitat social. En aquest sentit, i per la nostra enquesta, cal destacar variables com el nivell d'instrucció, on els menys instruits queden infrarepresentats o, sobretot, la variable de procedència, on la població estrangera està infrarepresentada si ens fixem amb dades més fiables per aquest tipus d'informació com les del padró.

2.2.9. El tractament de les dades

Aquesta matriu de dades va ser llavors entregada al sociòleg Pau Miret, especialista en el tractament de dades longitudinals. En Pau Miret ha estat el responsable de materialitzar el *Projecte d'explotació* elaborat per ell mateix i els altres autors de l'estudi. Concretament, s'han fet tres grans tipus de tractament estadístic a les dades de la matriu:

- **Anàlisi comparativa:** tots els capítols recullen, en major o menor mesura, una comparativa de les dades de l'enquesta del 2007 amb les de l'enquesta del 2002 i, en el capítol d'Habitatge, amb les dades d'una enquesta específica sobre temes d'habitatge (*Els joves catalans i l'habitatge*) que la Secretaria de Joventut havia realitzat en dues ocasions (1999 i 2003). La comparativa busca esbrinar com han canviat les coses respecte a la darrera enquesta realitzada per tal de dibuixar el context actual de la joventut a Catalunya. A excepció del tema de l'habitatge, la comparació es realitza entre l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2002 i 2007*: tot i que cinc anys poden no semblar gaire temps, es podrà comprovar que en alguns aspectes els i les joves han canviat força. Sobre l'habitatge, un tema incorporat a l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007* i que fins aleshores gaudia d'una enquesta específica, la comparació encara implica una distància temporal més curta, ja que la darrera enquesta sobre l'habitatge dels i les joves a Catalunya es feu el 2003. En aquest tipus d'anàlisi, senzillament es busca construir indicadors comparables en els diferents temes, veure com han canviat i en quin sentit.
- **Anàlisi multivariable:** alguns d'aquests indicadors han estat considerats fonamentals per comprendre les condicions de vida i les transicions dels i les joves catalans. El nivell d'estudis, la professió, el fet d'estar o no estar emancipat, etc., són algunes de les informacions clau que recull l'enquesta. Per comprendre quins són els *factors associats* a què els i les joves es trobin en una o altra situació respecte d'aquests indicadors (què fa que un/una jove tingui estudis universitaris, o treballi en feines no qualificades?) s'han seleccionat una sèrie de **variables independents** o explicatives que s'han creuat de manera sistemàtica amb aquests indicadors clau, per veure quina és la influència d'aquests factors estructurals (com el sexe o l'origen social) amb els indicadors que es pretenen estudiar (com el nivell d'estudis). Les variables independents seleccionades es descriuen a la secció següent. L'anàlisi multivariable consisteix en una *ficció teòrica* que construeix un model estadístic amb els valors que s'haguessin observat a cada variable independent si s'haguessin mantingut immutables les altres variables incloses al model⁵. És en aquest sentit que es diu que l'anàlisi multivariable "neutralitza" l'efecte d'aquestes últimes i permet observar "l'efecte net" de la primera. Així, per exemple, l'anàlisi bivariante suggereix i el multivariable confirma que el nivell d'estudis d'un/una jove a Catalunya està relacionat amb el nivell d'estudis de la seva llar d'origen, independentment de si aquest (el nivell d'estudis dels pares) implica una millor o pitjor posició econòmica de la llar: com més alt és el nivell d'estudis dels pares, més probabilitats té el/la jove de tenir un major nivell d'estudis, independentment de l'efecte de les altres variables. Els resultats d'aquesta anàlisi es comenten al text de l'informe, però les taules amb les dades estadístiques no estan incorporades a cada capítol sinó que poden consultar-se a l'Annex.
- **Anàlisi biogràfica:** finalment, les *graelles biogràfiques* referents a la formació educativa, el treball, l'emancipació residencial i la formació familiar permeten complementar l'anàlisi transversal amb la longitudinal. L'anàlisi transversal és la clàssica fotografia d'un moment donat, en aquest cas el de la realitat dels i les joves l'any 2007, sense que puguem saber quina és la història que hi ha darrera d'aquesta situació present. En canvi, la perspectiva longitudinal tracta amb biografies, que en la present enquesta s'estudien des dels 15 anys fins l'edat que tenia un individu en el moment de l'entrevista.

5 Les tècniques utilitzades són diverses, però fonamentalment es tracta de la regressió logística. Així es contraposen les proporcions bivariants, combinant cada variable independent amb la dependent, amb les proporcions multivariants, extraient l'efecte net de cada covariable independent sobre la dependent, un cop ha estat neutralitzat l'efecte de totes les altres. Per a tots aquests indicadors es presenta la seva significació associada (valor de p): si és menor de 0,01 el valor és significatiu amb un nivell de confiança del 99%, menor de 0,05 amb un 95% i menor de 0,10 amb un 90%. Si el valor és major de 0,10 es conclou que no es troba diferència estadísticament significativa respecte a la categoria de referència. Un altra tècnica de regressió aplicada és la de Cox, una tècnica aplicada específicament a les taules de supervivència, en què la variable depenent és una duració temporal: per exemple, els anys en què s'està escolaritzat. Les variables independents són sempre les mateixes i la interpretació dels coeficients és idèntic al cas de la regressió logística.

La perspectiva longitudinal permet reconstruir pautes biogràfiques i requereix utilitzar determinats conceptes que s'expliquen a continuació:

- a. Població en exposició:** s'anomena població en exposició a aquella que potencialment pot veure's afectada per un fenomen determinat: així, per exemple, un individu està en exposició per a "formar una primera parella" fins al moment en què en forma una (i des d'aleshores deixa d'estar en observació per a la transició de la constitució d'una unió). I així, algú està en exposició de començar el batxillerat si ha acabat l'ESO, no abans, i en exposició d'acabar el batxillerat sempre i quant l'hagi començat i l'estigui estudiant.
- b. Informació truncada:** és la referida a un individu que en el moment de l'entrevista encara no ha transitat a la situació estudiada tot i estar en exposició de fer-ho. Així, si algú no ha format mai parella en el moment de l'entrevista es considera que la seva informació sobre la pauta de constitució d'una primera unió està truncada, doncs no sabem què passarà en el futur.
- c. Taxa d'exposició:** finalment, s'anomena taxa d'exposició a la relació entre qui ha sofert l'esdeveniment que s'està analitzant i qui estava en exposició per fer-ho. Així, per exemple, la taxa d'exposició d'acabar el batxillerat es calcula com la relació entre els que han finalitzat aquest grau educatiu i els qui estaven fent-l'ho.

2.2.10. Les variables independents

Com hem dit, els indicadors clau de l'enquesta (aquelles dades que els investigadors han considerat que són més rellevants per caracteritzar la situació i oportunitats de la joventut de Catalunya a partir dels resultats de l'enquesta) han estat creuats de manera sistemàtica per una sèrie de variables independents o explicatives, les quals ens proporcionen pistes sobre el comportament de l'indicador. Aquestes variables independents recullen, a parer nostre, algunes de les principals dimensions socials, demogràfiques i territorials que cal tenir en compte en l'anàlisi de la situació i oportunitats de la joventut de Catalunya:

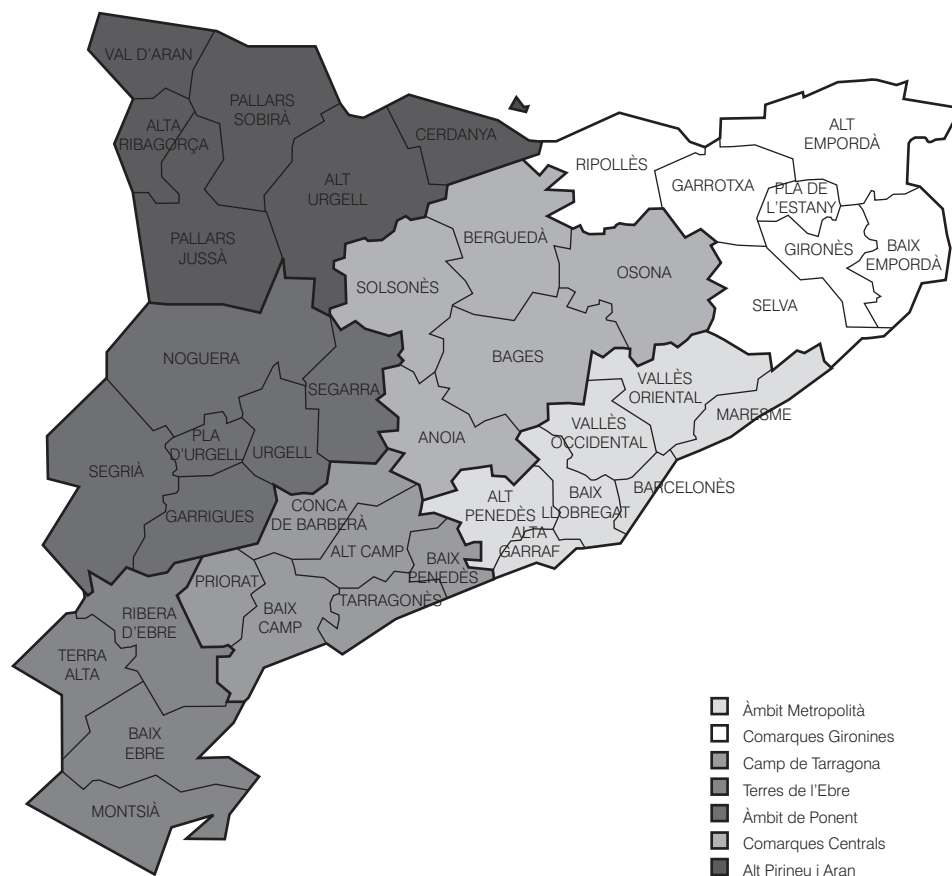
Tipus de variable	Variable independent	Categories de la variable
Variables demogràfiques	Edat	15-19 / 20-24 / 25-29 / 30-34.
	Sexe	Home / Dona.
	Lloc de naixement	A l'Estat espanyol / Fora de l'Estat espanyol.
Variables d'origen social (família d'origen)	Nivell d'instrucció ⁶	Estudis inferiors a obligatoris / Estudis obligatoris / Estudis secundaris postobligatoris / Estudis universitaris.
	Categoria socioeconòmica ⁷	Empresaris amb assalariats / Autònoms sense assalariats / Directius / Tècnics / Empleats i administratius / Treballadors qualificats / Treballadors sense qualificar.
	Lloc de naixement	Ambdós a Catalunya / Un a Catalunya i l'altre no / Els dos a la resta l'Estat Espanyol o un a la resta l'Estat Espanyol i l'altre a l'estranger / Els dos a l'estranger.
	Llengua	Només català o més català que castellà / Tant català com castellà / Només castellà o més castellà que català / Altres situacions.
Variables territorials	Mida del municipi	Fins a 2.000 hab. / De 2.001 a 10.000 hab. / De 10.001 a 50.000 hab. / Més de 50.000 hab.
	Àmbit del Pla Territorial	Àmbit de Ponent i Alt Pirineu i Aran / Àmbit Metropolità / Camp de Tarragona / Comarques Centrals / Comarques Gironines / Terres de l'Ebre.

6 De les diverses opcions que es tenen a l'hora de construir una variable d'origen social que expressi de forma conjunta la posició dels dos progenitors, s'ha optat per imputar a la família d'origen del jove el nivell d'estudis del progenitor amb el nivell d'estudis més alt.

7 A l'igual que en el cas anterior, s'ha optat per atorgar a la família d'origen la categoria socioeconòmica del progenitor amb la categoria més elevada, fent l'assumpció teòrica que els empresaris amb i sense assalariats, per la seva condició de propietaris dels mitjans de producció, ocupen les posicions més elevades d'una escala imaginària.

En relació amb la darrera de les variables independents exposades (els Àmbits del Pla Territorial de Catalunya⁸), en el següent mapa podeu veure quines comarques corresponen a cada àmbit:

Àmbits territorials i comarques catalanes

A causa de limitacions tècniques i pressupostàries, a l'hora de dissenyar la mostra de l'enquesta i en realitzar el treball de camp, no ha estat possible oferir amb prou rigor els resultats de dos àmbits del Pla Territorial (l'Àmbit de Ponent i l'àmbit de l'Alt Pirineu i Aran). Per aquest motiu, tot i que el treball de camp es va realitzar en municipis d'ambdues demarcacions territorials, els resultats d'aquests àmbits i les anàlisis associades es realitzen de manera conjunta, prenent-los com una única unitat territorial.

8 Les denominacions dels àmbits territorials de planificació són les que queden establertes en el text de Llei 1/1995, de 16 de març, del Pla territorial de Catalunya i la Llei 24/2001, de 31 de desembre.

3. Trets sociodemogràfics i d'entorn familiar

Abans d'entrar en l'anàlisi de les diverses dimensions de la realitat juvenil que ens ofereix l'enquesta, és oportú fer un ràpid cop d'ull als trets sociodemogràfics i d'entorn familiar que més endavant seran utilitzats per diferenciar les posicions de les persones joves respecte els diversos temes analitzats. Són dades que no responen directament als objectius de l'enquesta però que són indispensables per entendre els condicionants i l'entorn social en què les persones joves desenvolupen les seves transicions. Aquest és, doncs, l'objectiu d'aquest capítol, oferir una ràpida mirada que contribueixi a tenir en compte en quin context bàsic es desenvolupa la realitat juvenil que s'analitza en els propers capítols.

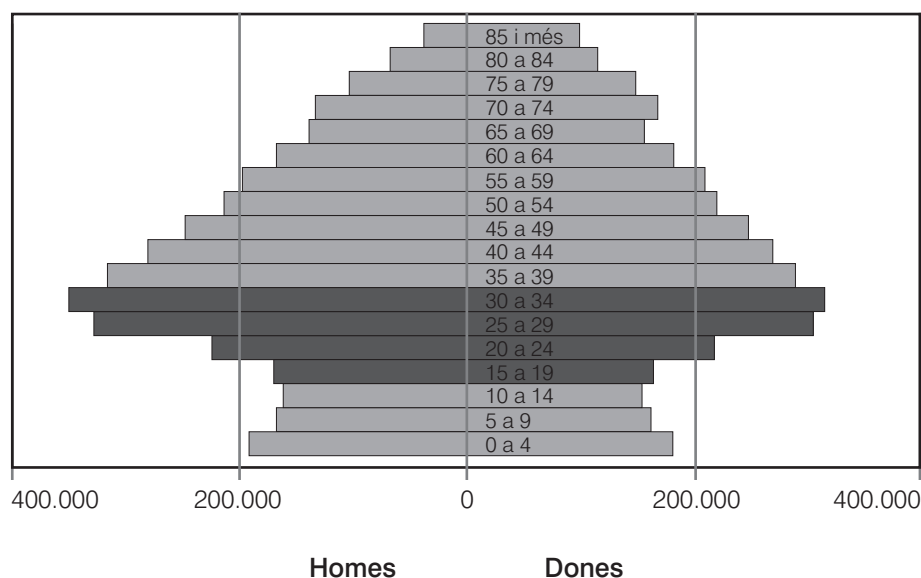
En un primer apartat s'analitzen característiques sociodemogràfiques de població, distribució geogràfica i procedència. En el segon apartat s'intenta fer un dibuix de les característiques principals de les famílies d'origen del jovent català per tenir una primera idea del punt de partida de les seves transicions.

3.1. Característiques sociodemogràfiques

3.1.1. Població

La població de joves –de 15 a 34 anys– l'any 2006 era de 2.081.831 individus. Això suposa un 29,2% de la població total de Catalunya, amb dades del padró continu a partir del qual s'ha elaborat la mostra de l'enquesta. Si utilitzem aquesta mateixa font per mirar la piràmide de població de Catalunya, destaca el fet que justament en el grup d'edat dels i les joves hi ha un important canvi en la tendència de població.

Gràfic 1. Piràmide de població per grups d'edat quinquennals i sexe. Catalunya, 2006

Font: Padró continu de població, Idescat.

A Catalunya, la forma de la piràmide amb una base més estreta ens indica que estem davant d'una població en fase d'envelliment. En les franges de població jove s'observa com els i les joves d'avui són els actors passius d'un important canvi de tendència demogràfica que han viscut bona part de les societats occidentals. D'entre el jovent, el grup d'edat més gran, nascut entre el 1972 i el 1976, encara forma part del període d'alta natalitat conegut com el "baby boom". En canvi, el grup més jove, que avui tenen entre 15 i 19 anys, està pràcticament en el punt més baix de natalitat d'un període progressiu de crisi demogràfica que recorre

tota la generació jove. La diferència de població entre un grup d'edat i l'altre és notable: en el grup de 30 a 34 anys hi ha pràcticament el doble d'individus que al grup de 15 a 19 anys. A part del seu significat en termes demogràfics, aquest fet pot comportar una certa distorsió en l'anàlisi de la realitat juvenil que cal tenir en compte: quan observem els i les joves com a conjunt, sense distingir-ne l'edat, els més grans tenen més pes. Per això, en analitzar fenòmens que evolucionen al llarg de la joventut serà oportú controlar els diferents grups d'edat.

3.1.2. Distribució territorial

La situació de les persones joves està també condicionada pel lloc on viuen. A Catalunya hi ha, en aquest sentit, força diversitat territorial, amb àmbits territorials molt poblats (de ciutats grans i mitjanes) i d'altres amb molta menys població i municipis petits, com es veu a la taula 3.

Un 68,2% de la població jove de Catalunya viu a l'Àmbit Metropolità de Barcelona⁹. Cap de la resta d'àmbits territorials reuneix més del 10% de la població jove. Les Comarques Gironines, el Camp de Tarragona i les Comarques Centrals tenen poblacions entre 100.000 i 200.000 joves, mentre que l'Alt Pirineu i Aran, l'Àmbit de Ponent i les Terres de l'Ebre són les menys poblades.

Taula 3. Àmbit territorial de residència de la població de 15 a 34 anys (% i nombre d'individus). Catalunya, 2007

	%	Nombre d'individus
Àmbit Metropolità	68,2	1.420.217
Comarques Centrals	6,5	135.357
Comarques Gironines	9,4	195.286
Camp de Tarragona	7,9	165.263
Àmbit de Ponent i Alt Pirineu i Aran	5,6	115.779
Terres de l'Ebre	2,4	49.929
Total	100	2.081.831

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Pel que fa a la mida dels municipis, més de la meitat dels i les joves viuen en poblacions de més de 50.000 habitants. Tot i així, a la taula 4 es veu com el tipus de municipi depèn molt de l'àmbit territorial que s'observi.

En el territori relativament reduït de l'Àmbit Metropolità, hi viuen quasi un milió i mig de joves. Si s'observa en quin tipus de municipi viuen els i les joves de d'aquest àmbit queda clar que és una població majoritàriament urbana. Un 70,7% dels i les joves d'aquesta àrea viuen en municipis de més de 50.000 habitants i els que viuen en municipis petits, de menys de 10.000 habitants representen tan sols el 7,1%. Així doncs, una població força concentrada amb un epicentre clar que és la ciutat de Barcelona. En la resta d'àmbits territorials hi ha un major equilibri en la mida de municipis. La preeminència de grans ciutats en l'Àmbit Metropolità contrasta, per exemple, amb territoris com les Terres de l'Ebre o l'Àmbit de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran. En aquests àmbits més de la meitat dels i les joves viuen en municipis de menys de 10.000 habitants. Tot i que tractem amb dades molt generals i dins de cada territori hi ha també una gran diversitat, sembla clar que el territori juga un paper central en el desenvolupament de la realitat dels i les joves.

⁹ Inclou les comarques del Barcelonès, el Maresme, el Baix Llobregat, el Garraf, l'Alt Penedès i els dos Vallesos.

Taula 4. Mida del municipi de residència de la població de 15 a 34 anys segons àmbit territorial (%). Catalunya, 2007

	Àmbit Metropolità	Comarques Centrals	Comarques Gironines	Camp de Tarragona	Àmbit de Ponent i Alt Pirineu i Aran	Terres de l'Ebre	Total
Més de 50.000 hab.	70,7	14,8	14,5	43,0	32,4	0,0	55,7
De 10.001 a 50.000 hab.	22,2	35,3	47,3	31,4	14,5	45,8	26,3
De 2.001 a 10.000 hab.	6,2	38,5	27,3	16,5	29,5	41,8	13,3
Fins a 2.000 hab.	0,9	11,5	10,9	9,0	23,6	12,4	4,7
Total	100	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Al capítol 7, centrat en l'emancipació domiciliar de la joventut, s'analitza amb profunditat aquesta qüestió. Tot i així, la taula 5 posa de relleu la importància d'algunes d'aquestes variables sociodemogràfiques, i en concret de la distribució territorial, per entendre la realitat juvenil. La ràtio indica la relació entre emancipats i no emancipats en cada àmbit territorial i es pot interpretar com la probabilitat de trobar un/una jove emancipat respecte d'un no emancipat en l'àmbit territorial en qüestió.

Taula 5. Estat d'emancipació de la població de 15 a 34 anys segons àmbit territorial (% i ràtio). Catalunya, 2007

	Àmbit de Ponent i Alt Pirineu i Aran	Àmbit Metropolità	Camp de Tarragona	Comarques Centrals	Comarques Gironines	Terres de l'Ebre	Total
Emancipat	53,8	42,2	48,4	45,3	50,0	52,8	44,5
No emancipat	46,2	57,8	51,6	54,7	50,0	47,2	55,5
Total	100	100	100	100	100	100	100
Ràtio (emancipat/no emancipat)	1,16	0,73	0,94	0,83	1,00	1,12	0,80

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Queda clar que l'àmbit territorial és rellevant a l'hora d'analitzar les diferències en les dificultats per l'emancipació domiciliar. Les ràtios donen a entendre que les dificultats en l'emancipació canvien en àrees geogràfiques amb característiques diferents. A l'Àmbit Metropolità, per exemple, la ràtio és de 0,73 mentre que la probabilitat de trobar un/una jove emancipat a l'Àmbit de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran és més alta –1,16 de ràtio–. En general, les àrees més urbanes i properes a la ciutat de Barcelona mostren una relació menor d'emancipats respecte a no emancipats, mentre que en les àrees més rurals, l'emancipació sembla més assequible.

3.1.3. Origen geogràfic

Catalunya ha estat històricament un país amb una gran intensitat migratòria. En la generació jove actual i en les seves famílies hi conflueixen dos moments d'arribada de població immigrant: de la resta de l'Estat en primer lloc i, més recentment, de població estrangera. Com que el nostre interès –i les dades– se centren en l'anàlisi de la realitat dels i les joves que avui són a Catalunya, ens fixem tan sols en els moviments d'arribada de població. No obstant això, no s'ha de perdre de vista que en les dinàmiques migratòries a Catalunya també hi ha, i hi ha hagut, emigració tan a la resta de l'Estat com a l'estranger.

Taula 6. Lloc de naixement de la població de 15 a 34 anys segons grups d'edat (%). Catalunya, 2006

	15 a 19	20 a 24	25 a 29	30 a 34	Total
Nascuts a Catalunya	81,4	73,9	69,2	68,8	72,1
Nascuts a la resta de l'Estat	3,1	4,0	5,0	7,3	5,2
Nascuts a l'estranger	15,5	22,0	25,8	23,9	22,7
Total	100	100	100	100	100

Font: Padró continu de població, Idescat.

Les dades del padró¹⁰ indiquen que un de cada quatre joves catalans ha nascut fora de Catalunya. D'aquests, la gran majoria han nascut també fora de l'Estat espanyol. Si ens fixem en els grups d'edat quinquennals es posen de relleu certes diferències. D'entrada en el tram de 15 a 19 anys hi ha una proporció molt menor de joves d'origen estranger. Això probablement es deu a la naturalesa de la immigració que arriba a Catalunya, que és de tipus econòmic, i per tant ho fa ja en edat laboral. D'altra banda, a mida que observem edats més avançades, augmenta la proporció de joves nascuts/des a la resta de l'Estat. Aquí es reflecteix un canvi en marxa que és la substitució de la immigració procedent de la resta de l'Estat per població estrangera.

3.2. Família d'origen

Des de la perspectiva de les transicions, la família d'origen és alguna cosa així com el punt de sortida de l'etapa del cicle vital que representa la joventut. En aquesta cursa d'obstacles que és la transició a la vida adulta, els punts de sortida no són al mateix lloc per a tothom. La situació social, la composició o la procedència de la família d'origen condiciona de diferents maneres el camí que ha de recórrer el/la jove pel que fa a la seva formació, ocupació o habitatge. Per aquest motiu, a continuació es fa una breu anàlisi de la procedència de les famílies d'origen, de la seva estructura i de la seva posició socioeconòmica.

3.2.1. Procedència familiar

La diversitat de procedències del jovent català s'accentua si tenim en compte la de les seves famílies d'origen. L'enquesta permet analitzar la procedència geogràfica de les famílies dels i les joves nascuts/des a Catalunya i mostra la naturalesa diversa del jovent català.¹¹ Del total de joves que viuen a Catalunya només en un 30,9% dels casos tant ells com els seus dos pares són nascuts a Catalunya. Dit d'una altra manera, 2 de cada 3 joves catalans tenen arrels fora de Catalunya considerant, tan sols, dues generacions.

Taula 7. Procedència de les famílies de la població de 15 a 34 anys nascuda a Catalunya (%). Catalunya, 2007

Nascuts a Catalunya	72,1	→ Procedència de les famílies dels i les joves nascuts/des a Catalunya	Famílies autòctones	42,9
Nascuts a la resta de l'Estat	5,2		Famílies mixtes	21,4
Nascuts a l'estranger	22,7		Famílies espanyoles	33,6
Total	100		Famílies internacionals	1,6
			Famílies estrangeres	0,5
			Total	100

Font: Padró continu de població (2006), Idescat i Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

10 En aquest cas s'ha optat per utilitzar dades del padró ja que recullen millor la població immigrada. En la mostra de l'enquesta, tal com expliquem al capítol 2, no s'ha pogut evitar el fenomen, comú en la majoria d'enquestes, d'infrarepresentació de la població immigrada.

11 En el cas de les procedències familiars, s'ha optat per mostrar tan sols les dades de les famílies dels joves nascuts a Catalunya per evitar la distorsió que es derivaria de la infrarepresentació dels joves immigrants.

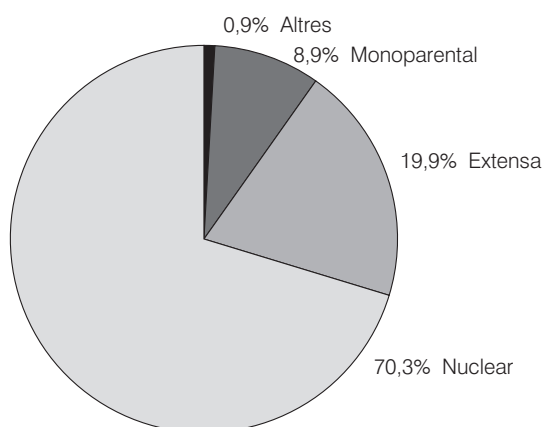
En funció del lloc de naixement dels pares podem construir diferents categories de procedència familiar. Aquestes categories coincideixen amb l'enquesta del 2002 i ens permeten constatar que, malgrat la intensitat migratòria dels últims anys, la composició social pel que fa a les procedències no s'ha vist encara alterada. Probablement d'aquí a uns anys, quan els fills de l'actual immigració estrangera entrin a la categoria de joves, veurem un augment significatiu de famílies estrangeres –aquelles en les quals els dos pares són nascuts fora de Catalunya i Estat Espanyol– i de famílies internacionals –amb un progenitor estranger–. Si combinem els resultats de la taula 6 i 7 es dedueix la importància encara primordial de la immigració de primera generació en el jovent a Catalunya. A la taula 6 s'ha vist com els trams d'edat amb més població estrangera són aquells que corresponen a edats laborals, mentre que a la taula 7 s'observa que els fills d'aquests encara no han entrat a l'etapa juvenil.

Les famílies amb els dos pares nascuts a Estat Espanyol representen un 33,6% i les famílies mixtes –amb un progenitor nascut a Catalunya i l'altre a la resta de l'estat– un destacable 21,4%. Aquestes dades, també combinades amb les de la taula 6, indiquen que, a diferència de la immigració estrangera, el gruix de la immigració de la resta de l'Estat es va produir en la generació que avui són els pares dels i les joves. Per tant, és d'esperar que en els propers anys, segons la procedència familiar dels i les joves nascuts/des a Catalunya, vagin disminuint les famílies amb progenitors de la resta de l'Estat i augmentin les famílies amb pares estrangers. Caldrà veure si la proporció de famílies internacionals arriba al nivell al qual han arribat les famílies mixtes.

3.2.2. Estructura i composició de la família

En les últimes dècades, l'estructura i composició de les famílies a les societats occidentals està vivint un procés de canvi i diversificació. De la família extensa on tres generacions –avis, pares i fills– conviuen en una mateixa llar, s'ha passat a un model majoritari de família nuclear –de pares i fills– i a l'emergència, cada cop més nombrosa, de famílies monoparentals –famílies amb la presència d'un sol progenitor, principalment la mare–. A Catalunya també s'ha produït aquesta diversificació del model familiar. Per conèixer quina és l'estructura de les famílies d'origen de la generació actual de joves, a l'enquesta es pregunta sobre els membres de la llar on ha viscut l'entrevistat a partir dels 15 anys. D'aquesta manera es pot analitzar quina era la composició familiar als 15 anys, tot sabent que a aquella edat només manifesten estar emancipats un 0,3% dels i les joves. Això fa que les respostes es refereixin tant a situacions actuals –per aquells que en el moment de l'entrevista tenien 15 anys– com a situacions familiars de fa quasi dues dècades –pels entrevistats de 34 anys–.

Gràfic 2. Estructura de la família d'origen als 15 anys de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

En el gràfic 2 queda clar el predomini del model de família nuclear amb un 70,3% dels casos. Un 19,9% dels i les joves entrevistats vivien quan tenien 15 anys, en famílies extenses amb els progenitors i altres familiars.

Pel que fa a les famílies monoparentals (un 8,9%) cal dir que hi ha un alt component d'urbanitat. En el cas dels municipis petits, de menys de 10.000 habitants, només es troba un 5,3% de famílies monoparentals, mentre que en municipis de més de 10.000 habitants, aquesta proporció arriba al 9,8%.

Taula 8. Nombre de fills de la família d'origen de la població de 15 a 34 anys segons estructura familiar (%). Catalunya, 2007

	Nuclear	Extensa	Monoparental	Total
1	10,8	1,4	18,2	9,6
2	51,0	57,3	39,9	51,0
3	26,3	27,2	26,4	26,3
4	6,4	5,8	9,7	6,8
5 o més	5,6	8,3	5,8	6,3
Total	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Pel que fa al nombre de fills, predominen les famílies amb 2 fills: més de la meitat del jovent català tenia, als 15 anys, un sol germà. En general, la composició de les famílies pel que fa a la descendència no varia gaire segons l'estructura familiar. L'excepció lògica són les famílies monoparentals on hi ha una proporció major de fills únics. També és destacable la diferència en les pautes de fecunditat de les famílies de procedència immigrada. Mentre que a les famílies on els pares han nascut a Catalunya o la resta de l'Estat Espanyol no hi ha pràcticament diferències, quan els dos pares han nascut a l'estranger augmenta significativament el nombre de fills. Un 42,4% de les famílies immigrades del jovent català tenia 4 o més fills, mentre que a la resta de famílies aquesta proporció no arriba al 15%.

El perfil general de la família d'origen del jovent català és una família de tipus nuclear amb dos fills. Més enllà d'aquest patró mig, cal destacar la presència notable de famílies monoparentals i la creixent importància d'un patró de fecunditat més alt per part de les famílies d'origen immigrant.

3.2.3. Posició socioeconòmica de la família d'origen

Al llarg de tota la recerca, es constata com el nivell d'instrucció i les variables socioeconòmiques i laborals de la família d'origen són molt influents a l'hora d'explicar les diferències entre els i les joves i en com es donen processos relacionats amb la joventut. La posició socioeconòmica de partida –la de la seva família d'origen– amb la qual els i les joves comencen el seu pas per aquesta etapa del cicle vital condiona com es desenvolupa la joventut i les transicions que hi van associades. En definitiva, aquesta clara influència de la posició socioeconòmica de la família d'origen en la realitat juvenil posa de relleu la reproducció de desigualtats en les noves generacions. És especialment oportú posar l'accent en la reproducció de desigualtats en un moment on el procés d'individualització responsabilitza subjectivament l'individu de la seva situació social.

La significació i els mecanismes concrets de reproducció de desigualtats s'analitzen als capítols següents. Aquí toca fer una mirada descriptiva en la posició socioeconòmica de les famílies del jovent català per conèixer millor quin és aquest punt de sortida. En primer lloc, la taula 9 mostra el nivell d'estudis assolit pels pares dels i les joves entrevistats.

Taula 9. Nivell d'estudis familiars de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

	Pare	Mare	Familiar
Primaris o inferiors	41,0	45,6	34,7
Educació obligatòria	19,5	24,8	18,9
Educació mitjana	23,6	18,0	26,4
Educació universitària	15,9	11,6	20,0
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

L'última columna agrupa el nivell d'estudis del pare i la mare amb la senzilla fórmula d'agafar el nivell més alt dels dos pares. Aquest indicador més optimista és el que s'utilitza en les anàlisis posteriors. Pel que fa a les diferències en el nivell educatiu entre pares i mares, s'observa que en els nivells inferiors –d'educació obligatòria, primària o inferior– hi ha sempre pels volts d'un 5% més de mares que de pares i que, en canvi, pels nivells d'educació més alts –educació mitjana i universitària– els pares superen les mares. Tot i així, aquestes diferències es van corregint. No tenim informació de l'edat dels pares, per veure si en els més joves les diferències són menors. Però assumint que les persones joves més grans tenen pares més grans i les més joves, pares més joves, i mirant el nivell educatiu dels pares segons l'edat dels fills, queda clar que les diferències entre el nivell educatiu de les mares respecte dels pares s'està reduint. En concret, mentre els grups de joves més grans (de 25 a 29 i de 30 a 34 anys), la diferència en el nivell educatiu universitari dels pares era de 4 i 7 punts inferior per les mares, aquest percentatge s'ha reduït a 2 i 3 punts en els grups d'edat més jove (de 15 a 19 i de 20 a 24 anys).

A l'enquesta també es pregunta per la situació laboral dels pares en el moment de realitzar l'entrevista. En aquest cas observem patrons ben diferents entre els homes i les dones (taula 10). Aquesta diferència es deu bàsicament al fet que una de cada 3 mares té com a principal ocupació les feines de la llar mentre que en els pares aquesta situació és pràcticament inexistent. Això fa que hi hagi un 20% menys de mares en situació d'activitat –ja sigui ocupades o aturades–.

Taula 10. Situació d'activitat familiar de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

	Pare	Mare
Ocupat	67,9	48,6
Aturat	2,0	3,8
Pensionista	24,8	12,9
Feines de la llar (no remunerades)	0,1	32,2
Altres	5,3	2,5
Total	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Un altre indicador de la posició socioeconòmica de la família, que s'utilitza al llarg de tota la recerca com a variable independent i que es mostra molt significativa, és la categoria socioprofessional familiar. En aquest cas, com en el del nivell educatiu, la variable familiar es construeix agafant la categoria més alta dels dos progenitors.

Taula 11. Categoria socioprofessional familiar de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

	Pare	Mare	Familiar
Empresari, amb assalariats	13,9	5,7	14,6
Autònoms sense assalariats	19,3	14,7	22,1
Directius	3,3	0,7	2,8
Tècnics	13,1	17,1	15,4
Empleats i administratius	8,2	12,1	8,2
Treballadors qualificats	35,5	26,5	30,1
Treballadors no qualificats	6,6	23,2	6,8
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

La majoria de joves catalans vénen de famílies de classe treballadora. Pràcticament un de cada dos joves prové de famílies de treballadors o empleats. També és destacable el 22,1% de famílies on el pare de més categoria professional és autònom. Pel que fa a les diferències entre pares i mares, en general s'observen desigualtats encara més grans que en el cas del nivell educatiu. Per exemple, la proporció de mares empresàries és menys de la meitat que en el cas dels pares. O la proporció de pares directius és 4 vegades superior al de les mares. En canvi, és remarcable la gran proporció de mares treballadores no qualificades¹² (23,2%) respecte a l'escàs 6,6% dels pares. El 6,8% de famílies treballadores no qualificades dona a entendre que aquest gruix de dones amb feines no qualificades tenen parelles amb un nivell socioprofessional més alt, que respon al patró familiar tradicional on el pare és el que té un nivell professional superior.

3.3. Conclusions

En aquest capítol s'ha fet una primera mirada descriptiva sobre alguns aspectes estructurals de la realitat juvenil. Aquest cop d'ull ens mostra una població jove amb un fort pes dels grups d'edat més grans, amb importants diferències pel que fa a la seva realitat territorial i amb una presència cada cop més gran de la població estrangera. En relació amb les famílies d'origen del jovent català, sembla que hi ha també una gran diversitat pel que fa a la seva procedència. Predominen les estructures familiars de tipus nuclear i comencen a tenir certa significació les famílies monoparentals. Pel que fa a la posició socioeconòmica, en el capítol s'ha vist la importància quantitativa de les famílies de classe treballadora, així com els autònoms. La intenció ha estat tenir una primera idea de l'entorn i el punt de partida des d'on els i les joves encaren els processos relacionats amb l'educació, el treball, l'habitatge o la participació social i política que s'analitzen als capítols següents.

¹² Cal tenir en compte, a més, que no s'hi inclouen les dones que es dediquen a les feines de la llar, fet que augmentaria molt més aquesta proporció.

4. Educació

Les certeses en les tries educatives estan perdent força entre la joventut, i fins i tot en el seu entorn. No fa gaire tothom convenia que estudiar pagava la pena i que l'educació superior era el camí més efectiu per llimar les diferències socials: mitjançant l'estudi, hom podia saltar els murs que el lligaven a una classe social determinada i llaurar-se un futur amb el seu esforç gràcies a un sistema educatiu públic i de qualitat.

A priori, hom podria esperar trobar a les dades de la present enquesta la culminació d'aquesta situació, es a dir, observar la joventut més ben preparada de la història. No obstant això, també sospitem que ens encararem amb alguns elements que poden suggerir que el discurs està començant a canviar. En primer lloc, perquè la correlació entre estudis i posició en el mercat laboral, que en temps pretèrits podia ser més o menys directa, avui en dia comença a qüestionar-se. A més a més, són diversos els autors que ens parlen de dues característiques que es van implantant entre els i les joves: d'una banda, el presentisme (que fuig dels projectes de futur i viu al dia); de l'altra, l'hedonisme (que fuig de l'esforç per aconseguir un fi, és a dir, de l'estratègia). La joventut ja no se centra en la inserció sociolaboral en les millors condicions, sinó que és una etapa vital que busca l'autonomia individual i el desig d'experiències, i l'educació formal ja no encaixaria fàcilment en aquest plantejament.

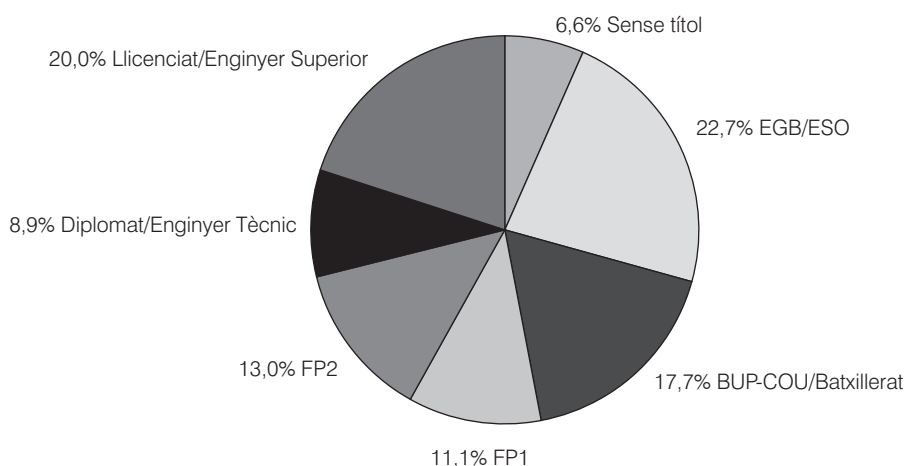
El capítol comença parlant del nivell d'estudis assolit pel global de jovent català i continua analitzant quins són els individus que estan estudiant en aquest moment. A partir del tercer apartat s'analitzen les trajectòries biogràfiques: en primer lloc estudiant els diversos factors que afecten al fet de deixar d'estudiar i en segon lloc, a l'apartat 4.4, en les trajectòries pel que fa a l'escala educativa. A continuació, es fa una mirada a diferents elements de context relacionats amb com s'han viscut aquestes trajectòries educatives –com la valoració dels estudis, la modalitat de centre, beques, expectatives educatives o factors externs que influeixen–. Finalment s'aborda el paper de la formació complementària al currículum educatiu formal. Cal remarcar que les dades de les seccions 4.1. (Nivell d'instrucció) i 4.2. (Estudis en curs) són una presentació dels resultats d'una enquesta i que, per tant, en cap cas poden substituir els registres oficials pertinents. Es presenten aquí com una descripció de la mostra per tal de donar una major coherència al conjunt del capítol.

4.1. Nivell d'instrucció

Situació actual

L'estructura educativa de la població enquestada mostra un cert equilibri (gràfic 3), ja que pivota sobre un 42% de joves amb educació mitjana i presenta a ambdós costats un 29% de joves amb una instrucció com a màxim obligatòria, per un cantó, i un altre 29% de joves amb educació universitària, per l'altre. Aquestes proporcions reflecteixen l'estructura de tots els i les joves, és a dir, encara n'hi ha que es troben estudiant i, en conseqüència, que encara no han donat la seva carrera educativa per finalitzada: per això presentem també al gràfic 4 el nivell d'instrucció dels i les joves que no estan estudiant, com una aproximació als estudis assolits per una població que no pensa, si més no durant la seva joventut, arribar més enllà.

Gràfic 3. Nivell d'instrucció de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

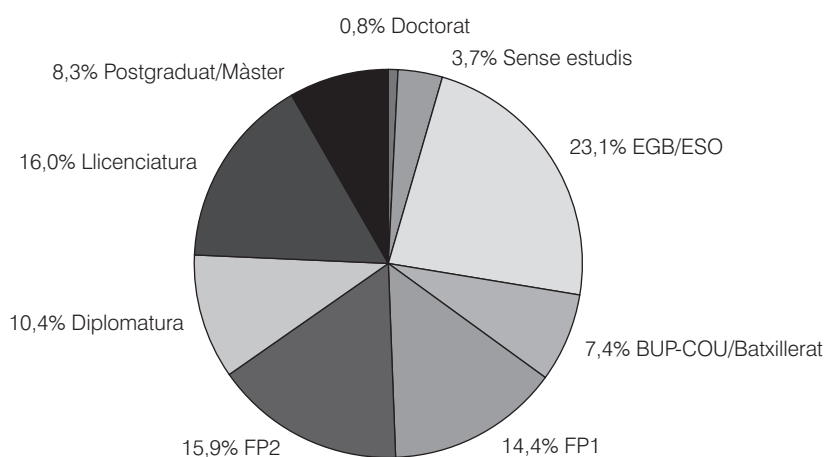

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Veiem així que un 6,6% dels i les joves no ha acabat l'educació obligatòria (gràfic 3), i que fins i tot hi ha un 3,7% de la població que no està cursant estudis que no té cap títol escolar, cosa que fa pensar que ja ha deixat l'escola sense ni el grau educatiu mínim (gràfic 4).

De la mateixa forma, i com a tret a destacar en la cultura educativa catalana de les noves generacions, hi ha una proporció important de joves que consideren el batxillerat com una etapa final en la carrera educativa, a seguir potser més tard però ara no, ja que un 7,4% dels i les joves de la mostra que no estan estudiant a l'actualitat s'han plantat al batxillerat.

Gràfic 4. Nivell d'instrucció de la població de 15 a 34 anys que no està estudiant (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

També destaca la força de la formació professional, anomenada actualment de cicles formatius, ja que un quart del total de la població té aquest nivell educatiu, i el percentatge augmenta a un 30% entre els i les joves que han acabat d'estudiar. Segons les nostres dades, doncs, no és cert que la formació professional sigui un nivell educatiu rebutjat per la població jove.

Al gràfic 4 hem distingit dins l'educació universitària tota una sèrie de nivells en funció dels anys necessaris per aconseguir graduar-se. En general, ara per ara, 1 de cada 3 joves catalans que no estan ja estudiant han assolit una titulació universitària, la meitat d'ells una llicenciatura o enginyeria superior (16%), seguits a poca distància pels diplomats (10,4%) i qui ha cursat un màster o postgraduat (8,3%).

Evolució

A continuació, a la taula 12, analitzarem els canvis produïts entre les mostres del 2002 i del 2007 per tal d'intentar copsar les principals tendències en l'evolució del nivell d'instrucció. Com a l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2002*, en què l'edat màxima foren els 29 anys, aquest és el màxim llindar considerat en la del 2007: suficient per copsar l'evolució en l'educació dels i les joves.

Taula 12. Nivell d'instrucció de la població de 15 a 29 anys segons grup d'edat (%). Catalunya, 2002 i 2007

	2002				2007				
	15-19	20-24	25-29	15-29	15-19	20-24	25-29	30-34	15-29
Sense títol	34,7	6,6	4,8	12,9	25,5	2,6	2,9	3,3	8,1
EGB / ESO	46,5	18,3	18,2	25,3	47,7	17,3	16,5	19,4	24,1
BUP-COU / Batxillerat	15,0	39,0	15,8	23,7	21,5	39,0	9,8	8,6	21,9
FP1	3,8	10,5	9,9	8,6	5,3	16,6	11,4	9,8	11,6
FP2	0,0	14,9	18,4	12,6	0,0	14,3	16,7	15,3	12,0
Diplomat/ Enginyer Tècnic	0,0	6,3	14,0	7,8	0,0	5,1	12,6	12,5	7,2
Llicenciat/ Enginyer Superior	0,0	4,3	19,0	9,1	0,0	5,2	30,1	31,0	15,0
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2002 i 2007, Secretaria de Joventut.

Si ens fixem en els nivells d'instrucció aconseguits als diferents grups d'edat considerats obtenim una panoràmica de l'evolució en els darrers cinc anys: si actualment s'estudia més temps, esperem en conseqüència que hagi augmentat el nivell d'instrucció, i així ha estat. En primer lloc, el percentatge de joves que no assoleixen l'educació obligatòria s'ha reduït lleugerament, d'un 5 a un 3%, com podem copsar mitjançant les proporcions de joves sense cap títol escolar formal més enllà dels 20 anys. Tanmateix, som conscients que aquesta proporció està fortament subestimada per ambdós anys, ja que l'estadística oficial afirma que no completa l'ESO un 27% de la població escolar. Aquesta xifra seria consistent amb la proporció de joves que als 15-19 anys no obtenen l'acreditació de l'ensenyament obligatori, però no ho és amb els valors que s'acaben de comentar. De fet, ara que tenim dos punts en el temps, 2002 i 2007, perquè l'evolució fos consistent des d'una perspectiva generacional gran part del 34,7% que no havien complert l'ESO als 15-19 anys al 2002 s'hauria d'haver mantingut fins als 20-24 anys al 2007, i no ha estat així. En conseqüència, podrem descriure dinàmiques, tendències i relacions amb altres variables independents, però no interpretar nivells en les estimacions de la població segons el grau d'instrucció.

Amb aquestes cauteles, veiem que el canvi progressiu entre l'Educació General Bàsica (EGB) i l'Ensenyament Secundari Obligatori (ESO) no ha fet variar les proporcions definitives en el grau educatiu de l'escolarització obligatòria, que s'han mantingut en un 18%: certament cal invertir més anys per aconseguir el títol, però els i les joves deixen els estudis tot just acabada l'educació obligatòria en la mateixa proporció ara que abans: quasi un de cada cinc joves no continuen amb l'educació postobligatòria.

Aquest manteniment en la freqüència relativa de joves que finalitzen els seus estudis en un determinat nivell d'instrucció es constata també en la formació professional i en les diplomatures o enginyeries tècniques (les carreres universitàries de tres anys), que se situen per ambdós anys en observació en un 28% en el cas de la formació professional i en un 13% en el de les diplomatures (tot i que en aquest darrer cas les proporcions han disminuït lleugerament, del 14 al 12%). En contrast, la diferència més considerable entre el 2002 i el 2007 rau en la disminució dels i les joves que es queden amb el batxillerat (sense anar més enllà) i, de manera complementària, en l'augment dels que finalitzen amb èxit una llicenciatura universitària o enginyeria tècnica: mentre que els batxillers com a meta escolar definitiva cauen del 15% al 10%, els llicenciats pugen del 19% al 30%, tal i com podem veure en les proporcions assolides per aquests nivells d'instrucció als 25-29 anys.

En definitiva, l'increment en deu punts percentuals en el nivell d'instrucció superior es complementari d'una disminució en cinc punts percentuals dels que acaben el batxillerat i no continuen, en dos punts dels que escullen una llicenciatura en lloc d'una diplomatura i en tres més per la disminució del fracàs escolar en l'educació obligatòria.

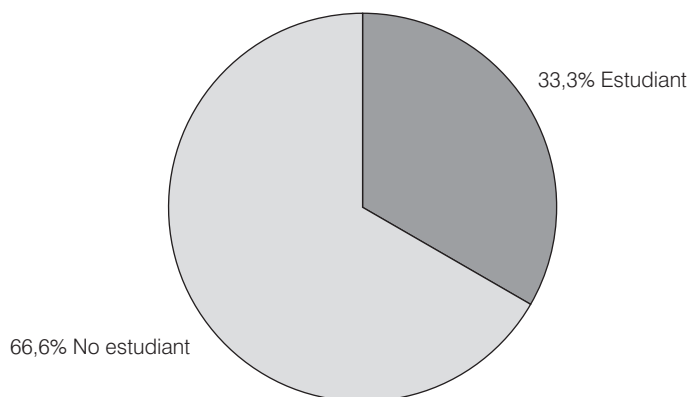
4.2. Estudis en curs

4.2.1. Relació amb els estudis

Situació actual

A continuació ens centrarem en la relació amb els estudis entre els i les joves de Catalunya. Tal com mostra el gràfic 5, un terç del jovent català d'entre 15 i 34 anys es troba estudiant i dos terços estan ja fora del sistema educatiu.

Gràfic 5. Relació amb els estudis de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Com és d'esperar i s'anirà veient més endavant, a mida que l'individu es va fent gran va abandonant la seva condició d'estudiant. D'aquesta manera, en el tram d'edat de 15 a 19 anys, els estudiants representen un 89,6% del total de joves mentre que en el tram de 30 a 34 anys només hi trobem un 7,7% d'estudiants.

Evolució

Només ha passat un lustre des de l'anterior *Enquesta a la joventut de Catalunya* i la que ara estem tractant: les diferències en cinc anys en el nombre relatiu d'estudiants i en el nivell d'instrucció probablement no seran gaire profundes i qui sap si estaran més relacionades amb les modificacions en la legislació educativa (ens referim a l'obligació d'estar escolaritzat fins als 16 anys) que en canvis reals en la biografia escolar de la joventut.

D'aquesta manera, veiem que a l'enquesta del 2007 hi ha una major proporció d'estudiants que en la de 2002, en tots els grups d'edat que es poden comparar (taula 13), fet que ens indica que l'escolarització s'ha estès en aquests cinc anys molt més enllà del nivell d'escolarització obligatòria, i ha arribat fins a nivells d'educació superior. Certament, fins i tot als 25-29 anys, en què només els i les joves que més perllonguen l'educació estan encara estudiant, es dona una diferència de quasi un punt percentual positiu en la proporció d'estudiants; una distància que als 20-24 anys és de tres punts percentuals (ultrapassant-se al 2007 el 50% d'estudiants als 20-24 anys, una fita a la que encara no s'havia arribat al 2002). Tot i que, com apuntàvem, el canvi més notable és en la proporció d'escolaritzats als 15-19 anys, que va passar del 81,7% al 89,6%, vuit punts percentuals de diferència.

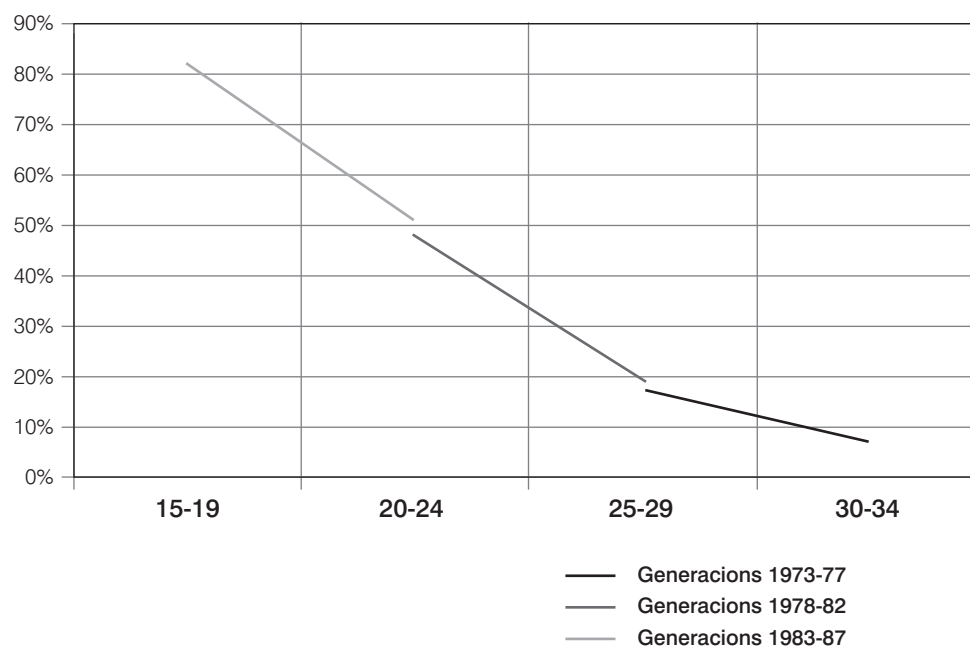
Taula 13. Proporció d'estudiants de la població de 15 a 29 anys segons grups d'edat (%). Catalunya, 2002 i 2007

	2002	2007
15-19	81,7	89,6
20-24	49,4	52,5
25-29	18,6	19,5
15-29	45,1	46,5

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2002 i 2007, Secretaria de Joventut.

En tractar-se de dos moments d'observació separats cinc anys entre si, es pot assumir que entre un i altre estem tractant amb la mateixa població cinc anys més gran: així, per exemple, qui tenia 15-19 anys el 2002 complia 20-24 anys el 2007. En aquest sentit, podem estimar que entre aquests dos grups d'edat van deixar d'estudiar del 2002 al 2007 un 30% dels i les joves, la mateixa proporció que va deixar d'estudiar entre els 20-24 i els 25-29 anys durant el mateix període temporal; finalment, es pot copsar com entre els 25-29 i els 30-34 anys, un 10,9% dels i les joves van deixar d'estudiar (en el següent apartat analitzarem en detall les biografies escolars). En representar aquestes dades (gràfic 6) construïm una cohort teòrica que romangués estudiant com ho han fet entre el 2002 i el 2007 les tres generacions de les quals estem parlant, a saber: els nascuts al 1973-77, 1978-82 i 1983-87. Aquesta cohort als 15-19 anys estaria estudiant en un 80%, en un 50% als 20-24 anys, un 20% als 25-29 anys i, finalment, encara estarien estudiant als 30-34 anys un xic menys del 10% dels components inicials d'aquesta cohort teòrica construïda. De l'estabilitat dels percentatges per a un mateix grup d'edat entre les dues enquestes a la joventut podem concloure que no hi ha hagut canvis substancials en la proporció d'estudiants entre el 2002 i el 2007.

Gràfic 6. Proporció d'estudiants de la població de 15 a 34 anys segons generacions per grups d'edat (%). Catalunya, 2002 i 2007

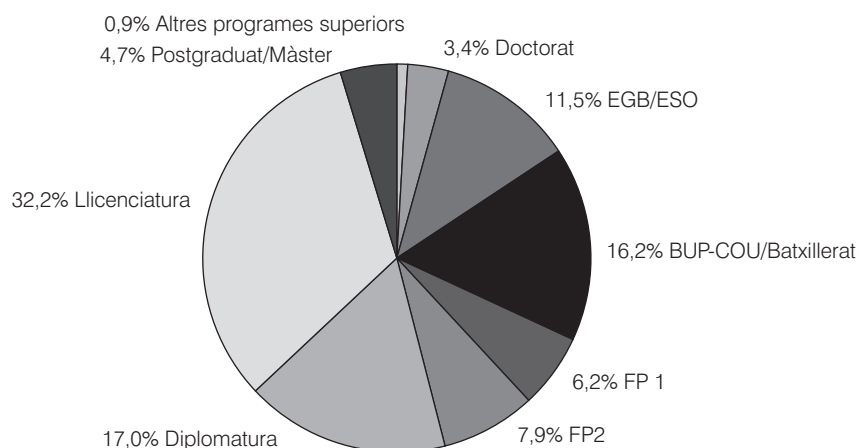

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2002 i 2007, Secretaria de Joventut.

4.2.2. Tipus d'estudis

Tot seguit analitzarem, entre aquells i aquelles joves que estan estudiant, quins són els estudis que cursen. En breu entrarem en una anàlisi longitudinal que ens permetrà gaudir d'una panoràmica molt més completa de la carrera educativa, però ara podem realitzar una fotografia transversal de què està estudiant la joventut encara escolaritzada.

Gràfic 7. Estudis en curs de la població estudiant de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

La majoria dels enquestats que estan estudiant estan inserits en estudis universitaris, és a dir, podem suposar que es troben al final dels seus estudis: predominen les llicenciatures (32,3%), però també són molt comuns les diplomatures (17%) i fins i tot hi ha un substancial 9% estudiant un postgraduat, màster, doctorat o programes equivalents.

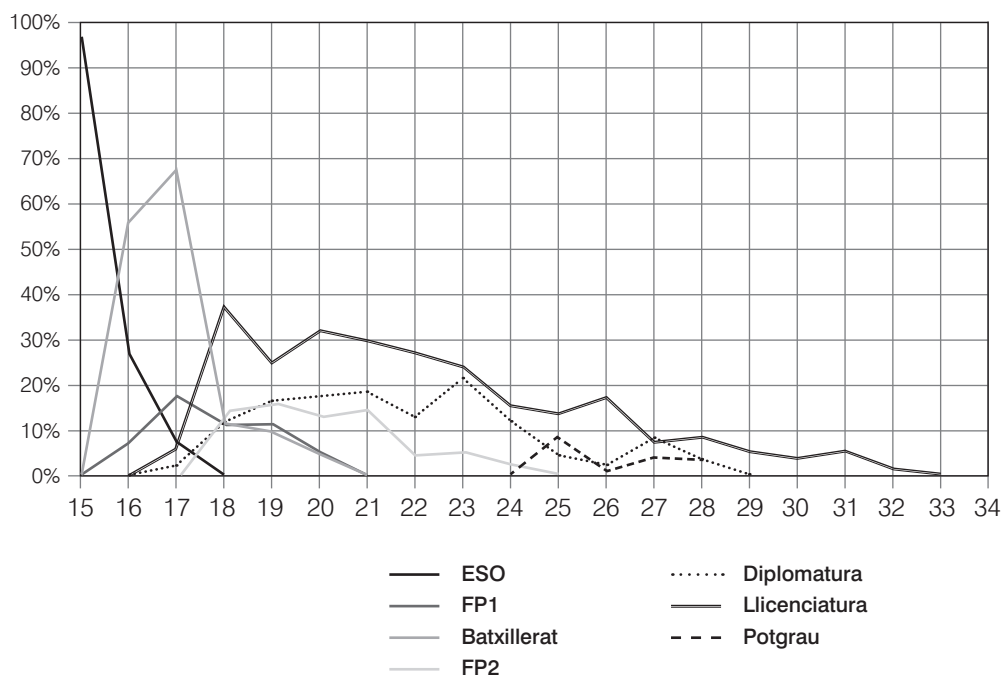
També l'ensenyament obligatori i mitjà és important, tot i que aquí no podem estar completament segurs de quants seguiran un cop acabat el nivell que estan cursant o abandonaran. Un 11,5% està estudiant l'ensenyament obligatori, un 16,2% el batxillerat, un 6,2% una FP1 i un 7,9% està acabant la FP2.

Al gràfic 8 observem aquest perfil en les proporcions d'estudiants per edat, que segons tipus d'estudis ens presenta una clara pauta educativa. Pràcticament tothom està estudiant l'ESO als 15 anys (97,1%) i ningú no continua estudiant-lo als 18 anys. De fet, un any després, als 16 anys, edat en què legalment ja es pot deixar l'escola, un 26,6% dels i les joves està encara estudiant l'ESO, mentre que la majoria (en concret, un 55,1%) ha començat el batxillerat i un 8,3% ha iniciat un cicle formatiu de grau mitjà. En definitiva, entre qui als 16 anys ja ha acabat l'ESO i s'ha llançat a l'educació mitjana, un 87% escull el batxillerat (la majoria dels quals, com tot seguit comprovarem, té la vista posada a la universitat) i només un 13% opta per un cicle formatiu: un clar desequilibri en la via seguida en l'ensenyament mitjà per part dels i les joves que ens presenta un futur proper d'una societat amb un clar dèficit de professionals de grau mitjà preparats.

Però podem avançar un any més per avaluar amb major finura aquesta diferència. En efecte, observem que el calendari del batxillerat i del cicle formatiu coincideixen, només que l'elecció d'aquesta darrera via és menor que la de la primera: així, el màxim entre els que cursen aquests estudis es troba en ambdós casos als 17 anys, però mentre que a aquesta edat un 17,8% dels i les joves estudien un cicle formatiu, el percentatge dels que estudien batxillerat és del 67,5%. Si afegim el 6,9% que als 17 anys ja han iniciat un curs universitari, els quals, lògicament, han finalitzat amb èxit el batxillerat, i tenint en compte que a aquesta edat ningú de la mostra cursava un cicle formatiu de grau superior (o FP2), obtenim que vuit de cada deu joves estudiants dins l'ensenyament mitjà estaven fent batxillerat i dos un cicle formatiu, segons la mostra de l'enquesta.

En una tercera etapa en la pauta educativa ens trobem alhora la FP2, la diplomatura i la llicenciatura universitària, que per aquest ordre abasten a més gent i suposen més anys d'escolarització: així, la FP2 es concentra entre els 18 i els 22 anys i l'estudien un 12% del jovent català, la diplomatura la cursen al voltant d'un 15% i s'estudia entre els 19 i els 23 anys i la llicenciatura, la més llarga, la segueixen un 30% entre els 18 i els 22 anys, hi continuen un 15% entre els 23 i 26 anys i encara estan acabant-la un 7% entre els 27 i els 31 anys. Finalment, trobem una minoria de joves, que no arriba al 4%, que cursa un postgrau entre els 25 i els 29 anys. En conclusió, si prenem les proporcions als 18-22 anys com indicadors de l'elecció seguida en l'educació mitjana, veiem que entre els que accedeixen a aquest tercer nivell, la majoria (53%) trien estudis universitaris de llarga durada, una quarta part diplomatures (26%) i un de cada cinc (21%) cicles formatius de grau superior o un segon mòdul de la formació professional: la diferència persisteix.

Gràfic 8. Estudis en curs de la població de 15 a 34 anys segons edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

4.3. Estudis en curs: trajectòria d'escolarització

En aquest apartat descriurem la trajectòria d'escolarització de la població juvenil de Catalunya: és a dir, partint d'una situació en què la totalitat del jovent està escolaritzat (15 anys), veurem com paulatinament abandonen els estudis (secció 4.3.1.) i quins són els factors que expliquen aquesta decisió (secció 4.3.2.).

4.3.1. Les trajectòries d'escolarització

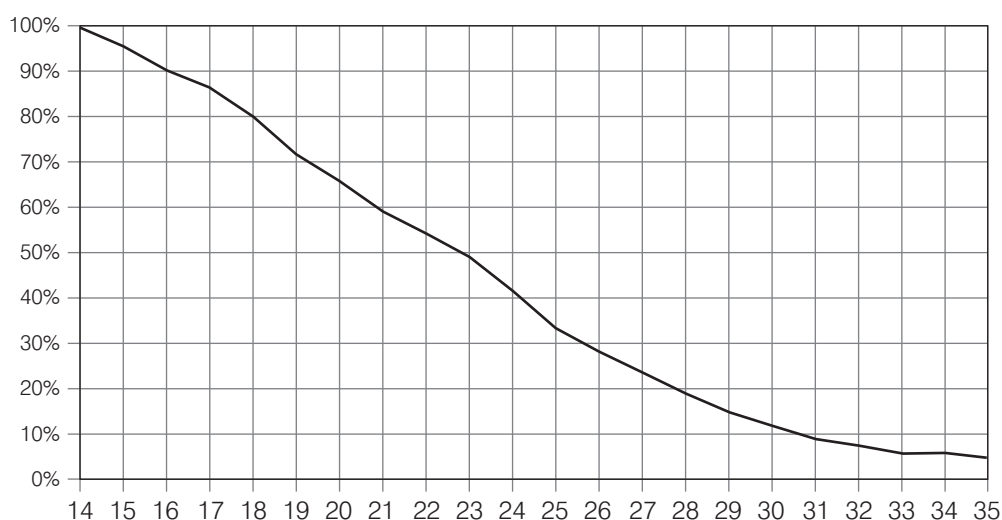
Una de les dimensions que caracteritza el període juvenil és la dedicació a la formació, fet que justifica que la primera trajectòria biogràfica que és possible reconstruir amb l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007* és la referida a l'educació, és a dir, la seva trajectòria escolar des que un o una jove compleix els 15 anys fins l'edat que té en el moment de l'entrevista. Són molts els i les joves que encara estan estudiant en el moment en què es feu el treball de camp de l'enquesta (en concret, un 34% del total) i que, en conseqüència, no havien delimitat encara el seu llinar superior d'escolarització: es tracta de trajectòries no finalitzades que encara no podem descriure en la seva totalitat, perquè encara es trobaven en procés de construcció per part dels seus protagonistes¹³. Per aquests darrers afirmarem que havien estudiat fins l'edat que tenien al 2007 i assumirem que mai no havien deixat d'estudiar fins aleshores; si en un futur continuen estudiant o no és pura especulació.

Per a tots els altres podem conèixer a quina edat van deixar d'estudiar, ja fos per finalització amb èxit d'un determinat grau educatiu (que constituïria el nivell d'instrucció que acompanyaria a l'individu si més no durant la seva joventut) o per abandonament definitiu d'una carrera educativa sense aconseguir acabar el nivell en què s'havien embarcat. Si es detecten diversos abandonaments, aquí recollirem el darrer, considerant-lo com el definitiu.

13 És el que tècnicament s'anomena "informació truncada per la dreta".

Tant si encara s'està estudiant, com si ja s'ha finalitzat un determinat nivell d'instrucció o si s'han abandonat els estudis, sempre podem descriure el nombre d'anys que un o una jove ha estat estudiant des dels 15 anys (primera edat observada) fins a deixar de fer-ho o fins al moment de l'entrevista si encara romanien en el sistema educatiu. D'aquesta manera, el gràfic 9 representa la funció de supervivència del fenomen d'estar estudiant a Catalunya segons l'edat en què es va deixar de fer-ho¹⁴.

Gràfic 9. Proporció d'estudiants de la població de 15 a 34 anys segons edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

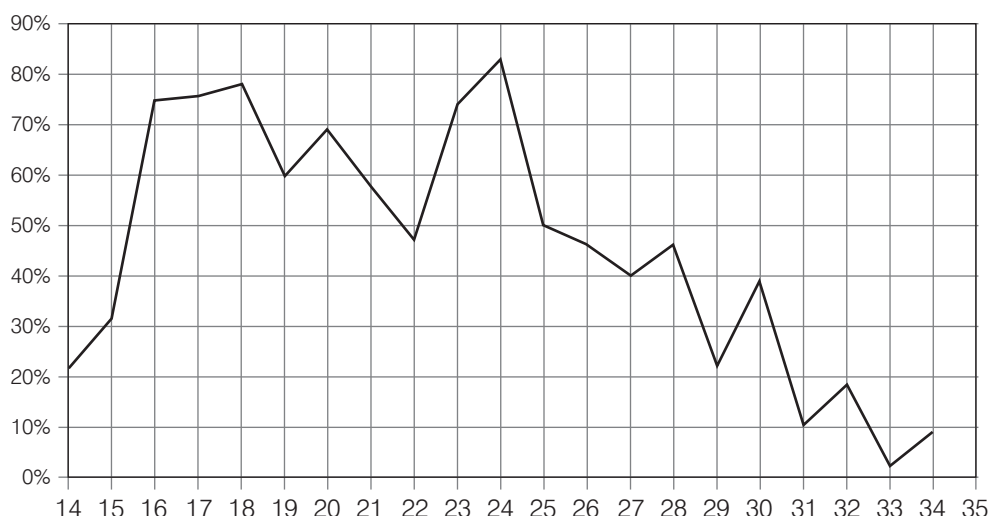
Troblem aquí tres trams escolars clarament delimitats: el primer va dels 14 als 16 anys (les dues edats en què es finalitzava l'educació obligatòria, l'EGB i l'ESO respectivament¹⁵), el segon dels 16 anys complerts fins als 31 i el tercer es perllonga més enllà dels 31 anys d'edat. En el primer tram abandonen els estudis un 5% dels i les joves, perllongant-los passats els 16 anys en un 95%, tot i que molts no arriben molt més enllà, caient en les edats immediatament posteriors, en un degoteig constant de sortida del sistema educatiu. El pendent de la distribució de població encara estudiant descendeix amb una inclinació molt similar des dels 16 fins als 31 anys, amb algunes diferències puntuals que ara mateix descriurem. És a dir, només passats els 30 aniversaris el fenomen de deixar d'estudiar perd força, registrant-se una cota mínima del 5% dels "encara estudiants" a partir dels 33 anys (els "eterns" estudiants): existeix doncs una substancial minoria que no havien deixat d'estudiar durant tota la seva joventut (etapa vital aquí àmpliament considerada, ja que inclou els 34 anys d'edat).

Si restem als que continuen estudiant a una edat donada amb els que ho estaven un any abans, elaborem les taxes de deixar d'estudiar específiques per edat, un indicador amb el qual s'observa la freqüència relativa de joves que deixen d'estudiar entre una edat determinada i la següent (gràfic 10).

14 El gràfic representa una cohort estàndard amb una base de 100 individus que deixen d'estudiar com ho han fet els i les joves residents a Catalunya l'any 2007.

15 Hem considerat que tothom que ja no estava estudiant als 15 anys és que ho havia deixat als 14, un cop acabada l'EGB.

Gràfic 10. Taxa de "deixar els estudis" (finalitzar-los o abandonar-los) de la població de 15 a 34 anys segons edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

La distribució obtinguda no és unimodal (amb només un pic) sinó que assoleix diversos màxims, coincidint amb les diferents fites del sistema educatiu: hi ha un cim que abasta els 16, els 17 i els 18 anys, quan deixen d'estudiar un 75% a cadascuna de les edats (suposem que un cop acabada l'escolarització obligatòria o l'educació mitjana), i als 24 anys també s'assoleix aquesta mateixa quota, un cop finalitzada l'educació universitària de cicle llarg. Per aquest motiu, la utilització de l'edat mitjana com a indicador resum de la distribució és equívoc, i és molt millor reflectir-la amb els anomenats quartils, que ens informen a quina edat havien deixat d'estudiar un 25% (primer quartil), 50% (segon quartil) i un 75% (tercer quartil) dels i de les joves residents a Catalunya al 2007 (taula 14). Segons aquesta pauta per a tota la població, el primer quartil (punt en què havien deixat els estudis un 25% de la cohort inicial) quedà enregistrat als 18,6 anys, el segon quartil o mediana als 22,6 anys (la meitat de la població catalana estava encara estudiant amb quasi 23 anys complerts) i el tercer quartil als 26,7 anys (és a dir, a Catalunya al 2007, un 25% de la població estava estudiant encara al llindar dels 27 anys).

4.3.2. Els factors associats a deixar d'estudiar

Ens proposem a continuació assenyalar quines de les variables independents que s'han escollit influeixen de manera discriminatòria a l'edat en què es deixa d'estudiar a Catalunya. Per fer-ho, s'ha elaborat un model de regressió¹⁶ en què les variables que resulten amb un efecte significatiu són, per ordre d'importància: 1) el nivell d'estudis de la família d'origen, 2) el sexe, 3) la llengua que es parla a casa (llengua familiar) 4) la grandària del municipi de residència i, finalment, 5) el lloc de naixement de la família d'origen. Això vol dir també que tres variables han resultat no significatives per explicar l'extensió en l'escolarització dels i les joves, a saber, la categoria socioeconòmica dels pares, el lloc de naixement de l'individu i els àmbits territorials. Si tenien alguna cosa a dir, la seva efectivitat ha estat assumida per les altres variables independents introduïdes en el model presentades a la taula 1 de l'Annex. Les variables determinants, en tot cas, apunten a agudes diferències de gènere i a profunds processos de reproducció social que passem, a continuació, a descriure i analitzar amb detall.

16 En tractar-se d'una taula de supervivència (quants continuen estudiant a una edat concreta) s'utilitza com a tècnica estadística la regressió de Cox, on una determinada duració (en el nostre cas, els anys d'estudiant) constitueix la variable depenent, la qual es posa en funció de diferents variables independents o explicatives (taula 1 de l'Annex). La interpretació dels coeficients oferts a la taula 1 de l'Annex es realitza definint per a cada variable una categoria de referència i comparant totes les altres categories amb aquesta línia base. A l'anàlisi de la influència del nivell d'instrucció de la família d'origen la categoria de referència és tenir una família on cap dels seus membres té un títol escolar, de manera que totes les altres (família amb educació obligatòria, mitjana o universitària) se situen respecte a aquesta.

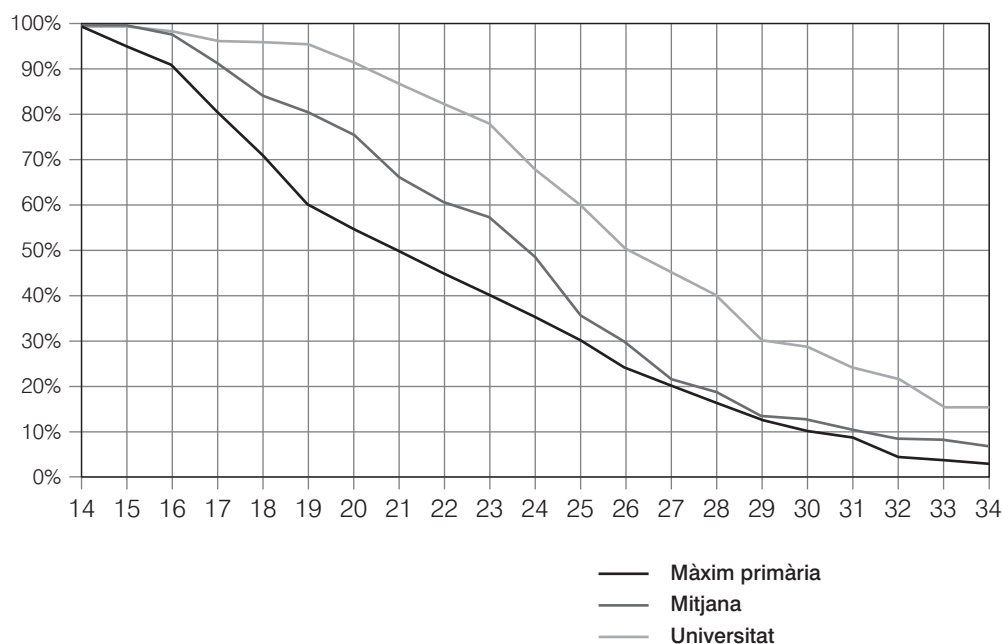
Taula 14. Distribució d'edat de la població estudiant de 15 a 34 anys segons les variables independents seleccionades (edat). Catalunya, 2007

		1r quartil	Mediana	3r quartil
Estudis familiars	Màxim primària	17,6	20,5	24,8
	Mitjans	19,9	23,8	26,5
	Universitaris	23,3	26,2	30,7
Sexe	Homes	17,9	21,4	26,1
	Dones	19,6	23,6	27,4
Llengua familiar	Fonamentalment català	20,2	23,9	28,6
	Altres	17,9	21,2	25,3
Grandària municipi	Fins a 10.000 habitants	18,2	21,7	25,1
	Entre 10.001 i 50.000 habitants	18,6	22,7	26,9
	Més de 50.000 habitants	18,7	23,2	27,0
Lloc de naixement dels pares	Els dos pares nascuts a l'estranger	18,8	21,7	23,3
	La resta	18,6	22,8	26,8
Total		18,6	22,6	26,7

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Així és com podem afirmar amb rotunditat que com major és el nivell d'instrucció de la família de procedència, més tard es deixa d'estudiar, ja que el coeficient és cada vegada més petit, és a dir, la probabilitat de deixar l'escola és cada cop més reduïda: en altres paraules, com major és el nivell d'instrucció de la família d'origen, més temps se "sobreviu" dins del sistema escolar. Els coeficients del model ens diuen que no es registrava cap diferència significativa si el grau educatiu familiar era de com a màxim d'educació primària, però si el mateix era d'educació secundària la duració dels estudis dels fills era un 50% més extensa que en el cas anterior i si aquesta era universitària la duració dels fills a l'escola pràcticament doblava a la categoria de referència. Sense cap mena de dubte els pares i mares de major nivell d'instrucció conduïen als seus fills i filles a un major nivell d'instrucció.

Gràfic 11. Proporció d'estudiants de la població de 15 a 34 anys segons nivell d'instrucció dels pares per edat (%). Catalunya, 2007

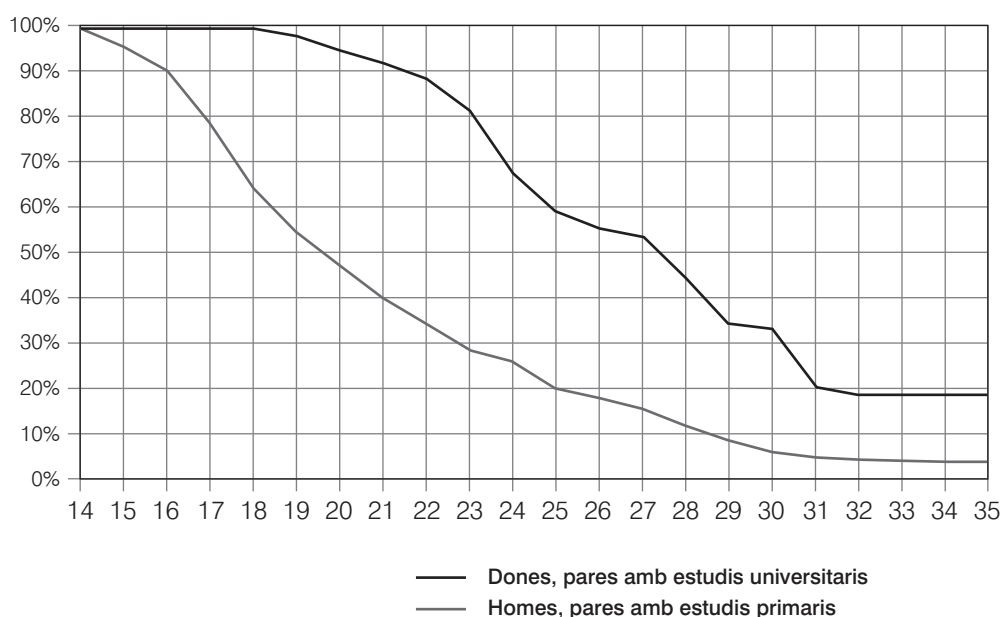

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

El gràfic 11 reflecteix que el poder de la reproducció social entre generacions és elevat: sigui quina sigui l'edat a la qual es fa referència, com major és el grau educatiu del nucli paternal, més estudien els seus fills. Si situem els 23 anys com un punt en què normalment es finalitzava la universitat, s'observa com mentre que encara estudiaven un 35% dels i les joves amb pares amb un nivell d'instrucció de primària com a màxim (un percentatge, per altra part, substancial), si la família d'origen tenia estudis mitjans aquesta proporció abastava a un 58% dels i les joves de la mateixa edat (pràcticament tres de cada cinc) i si els pares eren universitaris arribava a un 78% (quatre de cada cinc fills de pares universitaris encara estaven estudiant als 23 anys).

És un fet abundantment conegut que les noies estudien més que els nois: el que pretenem és avaluar aquestes diferències i netejar-les de possibles interferències per l'efecte d'altres variables (com, per exemple, per l'efecte de tenir una família de major grau d'instrucció). Doncs bé, en general, l'efecte net del sexe sobre la duració dels estudis fa que les dones estudiïn un 30% més temps que els homes, sigui quina sigui la combinació de les altres variables independents presents en el model (taula 1 de l'Annex). A la taula 14 s'ofereixen els indicadors de calendari per a cadascuna de les variables independents considerades, podent-se observar com mentre que entre els homes un quart de la població havia deixat els estudis als 17,9 anys, entre les dones aquesta proporció s'assolia als 19,6 anys; sent la mitjana de 21,4 i 23,6 anys respectivament per a homes i dones, i el tercer quartil de 26,1 en el cas dels homes i de 27,4 anys en el de les dones. Cal anotar que aquesta pauta diferencial per sexe no és diferent segons el nivell d'instrucció de la família d'origen, ja que els efectes d'una i altra variable se sumen, de manera que qui menys estudia són els homes amb pares amb un nivell d'instrucció de com a màxim primària i qui més ho fa són les dones amb pares universitaris. Ens ha semblat molt il·lustratiu representar les pautes d'aquests dos grups al gràfic 12.

Gràfic 12. Proporció d'estudiants de la població de 15 a 34 anys entre els homes amb pares amb estudis primaris i les dones amb pares amb estudis universitaris per edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

La tercera variable que cal considerar en aquest model explicatiu de la durada de l'escolarització és la llengua familiar d'origen del jove. En aquest sentit, un cop ha estat controlada la influència del nivell d'instrucció familiar, es constata que qui més perllonga els estudis és qui a casa parla fonamentalment el català, ja que les llars bilingües o on es parla fonamentalment el castellà presenten una menor extensió en l'escolarització dels seus fills. Si es considera que el castellà com a llengua bàsica o amb igualtat de condicions amb el català es parla a les famílies on algun dels ascendents (pares o avis) va immigrar a Catalunya durant les dècades dels cinquanta i seixanta, podem concloure que els fills o nets de la immigració d'aleshores estudien com a mitjana 3 anys menys que la resta de joves catalans.

Com més tard apareix una variable en aquest model explicatiu, menor és la seva força explicativa, de manera que la grandària del municipi de residència del o de la jove i el lloc de naixement dels seus pares tenen ben poc a afegir al model fins ara descrit, però encara són variables significatives. Així, en primer lloc, com major és la grandària del municipi de residència, més extensa és l'escolarització: de manera que en utilitzar els municipis menors de 10.000 habitants com a referència (no hi havia diferència entre residir a un municipi de menys de 2.000 o d'entre 2.000 i 10.000 habitants), viure a un municipi d'entre 10 i 50.000 habitants estava associat a un perllongament del temps d'escolarització en un 20% i si era una ciutat de més de 50.000 aquesta augmentava encara en un 10% més. Arribats a aquest punt es voldria destacar que no s'han detectat diferències significatives per àmbits territorials, és a dir, allò important són les característiques dels serveis disponibles als municipis, no l'àrea on es viu. Una possible raó explicativa d'això rau en que les universitats s'han concentrat als municipis grans, existint als petits una major dificultat per seguir una carrera universitària, ja que sovint cal desplaçar-se a un altre municipi durant el període escolar.

Com dèiem, el model explicatiu es completa amb el lloc de naixement dels pares: per aquesta variable, un cop les diferències produïdes per les altres variables significatives han estat introduïdes, només cal subratllar que si els dos pares són estrangers, és a dir, era una família de la nova immigració, l'extensió en l'escolarització dels i les joves és notablement inferior a la resta de la població catalana. Aquesta diferència és molt més significativa com major era el quartil considerat (taula 14): mentre que era pràcticament imperceptible en el primer quartil (quant un 25% havia deixat l'escola), en el punt de la mediana hi havia 1,1 anys de diferència i al tercer quartil la distància era de 3,4 anys.

4.4. Trajectòria biogràfica en l'escala educativa

A la secció anterior hem analitzat el com i a causa de quins factors les persones joves deixen d'estudiar. A continuació descriurem i interpretarem les pautes de finalització dels estudis obligatoris, secundaris post-obligatoris i universitaris.

4.4.1. Completar els estudis obligatoris

Tot i que la informació sobre la trajectòria educativa abans dels 15 anys es troba truncada per l'esquerra, ja que no es pregunta res sobre què va passar amb anterioritat a aquest llindar d'edat mínim, no és gaire arriscat en el cas del nivell d'instrucció estimar quan s'havia finalitzat el grau educatiu que un o una jove posseïa als 15 anys. Òbviament, tot depenia de la llei educativa sota la qual s'havia estudiat, ja que als 15 anys sota la Llei General d'Educació de 1970 (LGE) ja s'hauria d'haver acabat l'Educació General Bàsica (EGB), l'últim curs de la qual (el vuitè) finalitzava normalment quan l'estudiant encara no havia complert els 14 anys, i es donava el cas que els més joves podien haver acabat als 15 anys fins i tot un primer grau de formació professional, en cas d'haver escollit aquesta via educativa.

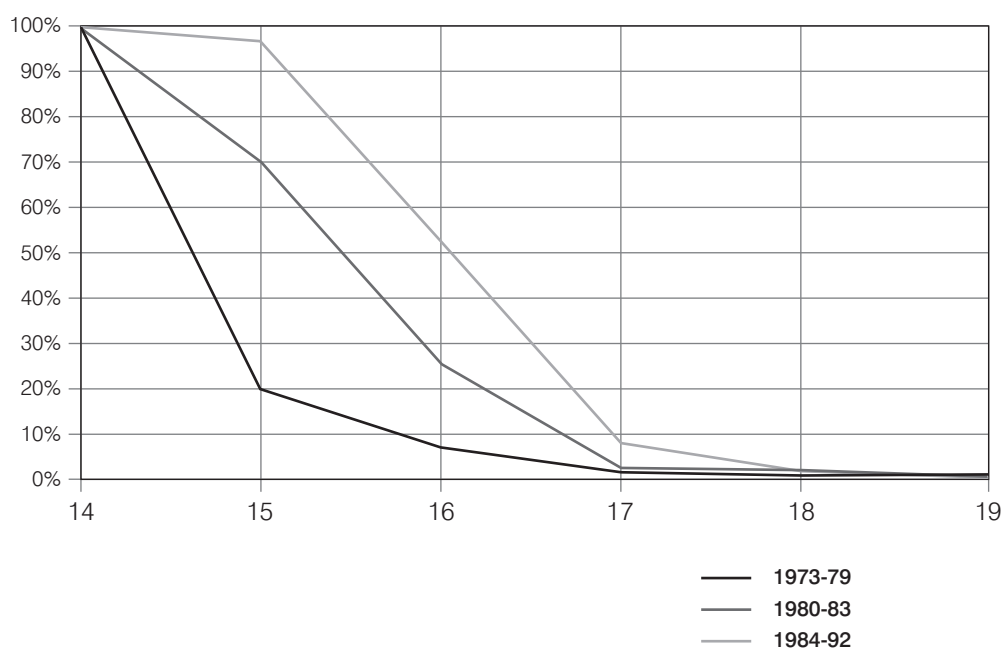
En canvi, segons la Llei d'Ordenació del Sistema Educatiu (LOGSE) del 1990, el darrer curs de la nova Educació Secundària Obligatoria (ESO) es cursa precisament durant el quinzenès aniversari, motiu pel qual les generacions més joves a aquesta edat estaven fent quart d'ESO (darrer curs d'aquest grau educatiu). Fins i tot ens trobem algunes cohorts a cavall entre la LGE i la LOGSE, a qui va tocar fer de pont entre els dos sistemes educatius¹⁷.

¹⁷ De fet, una anàlisi exploratòria de les probabilitats per edat d'acabar l'ensenyament obligatori ens condueix a la conclusió que les persones enquestades que tenien més de 27 anys al 2007 havien acabat l'ensenyament obligatori als 14 anys d'edat o com a molt als 15 anys. Això significa que totes van seguir un currículum escolar el primer pas del qual era l'EGB. Eren cohorts nascudes entre 1973 i 1979 i constituïran a partir d'ara un primer conjunt generacional a analitzar de manera autònoma. En contrast, les que tenien menys de 24 anys al 2007, nascudes posteriorment a 1983, havien acabat l'ensenyament obligatori com a mínim mentre tenien 15 anys o als 16 anys. Per això inferim que eren cohorts que havien cursat estudis d'ESO. Entremig, feien de pont les cohorts nascudes entre el 1980 i el 1983 (ambdós anys inclosos), que tenien al 2007 entre 24 i 27 anys (incloent ambdós anys), i el currículum educatiu de les quals va anar encavalcant-se entre la LGE i la LOGSE.

Així doncs, per a una correcta anàlisi biogràfica de la trajectòria educativa cal subdividir la mostra en tres conjunts generacionals: 1) 28-34 anys (generacions 1973-79), 2) 24-27 anys (generacions 1980-83) i 3) 15-23 anys (generacions 1984-92). D'ara en endavant ens acompanyaran aquests tres grups generacionals, ja que tractar tota la mostra conjuntament provocaria molt soroll i pretenem una anàlisi ben nítida de les trajectòries escolars segons el currículum educatiu formal sota el qual visqué un o una jove¹⁸.

L'anàlisi de les trajectòries biogràfiques busca descriure el pas des d'un graó educatiu determinat al posterior en l'escala que conforma el currículum escolar. En aquest camí el primer esglaó el constitueix l'educació obligatòria¹⁹, la finalització amb èxit de la qual suposa passar de l'estat de "sense estudis" al d'estudis obligatoris complerts²⁰.

Gràfic 13. Proporció d'estudiants d'educació obligatòria de la població de 15 a 19 anys segons generació per edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Aplicant a cada edat aquestes dues probabilitats (abandonament i finalització de l'ensenyament obligatori) a una cohort teòrica de 100 joves trobem la pauta per edat dels qui encara estan cursant estudis obligatoris.

Podem observar amb claredat el pas progressiu de l'EGB a l'ESO i com cada cop cal dedicar-li més anys a l'ensenyament obligatori: mentre que un 19% de les generacions de 1973-79 estaven, als 15 anys, cursant estudis obligatoris, l'indicador era a aquesta edat del 69% per a les generacions 1980-83 i involucrava

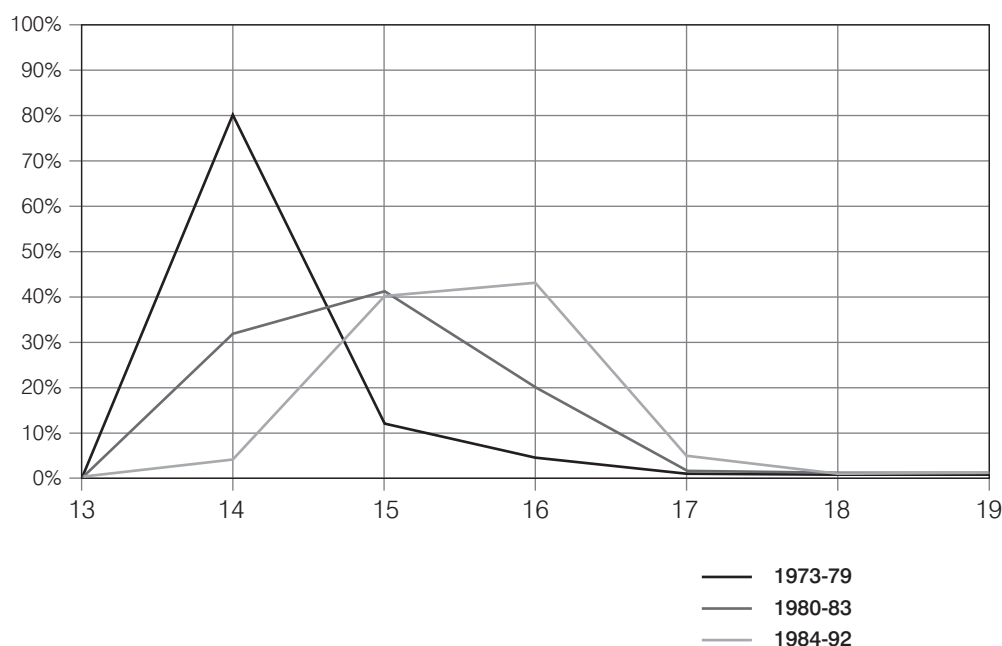
18 Un advertiment abans de començar: tot i que estirarem al màxim l'estimació del curs educatiu de les cohorts en observació, cal tenir en compte que a les edats majors de cada grup només han arribat els més grans de cada conjunt generacional; per exemple, presentarem a continuació la pauta escolar de les generacions 1973-79 fins als 34 anys, en el ben entès que només els joves nascuts al 1979 tenien 34 anys al 2007, moment en què es feu l'enquesta que ara estem analitzant.

19 Abans podíem parlar d'educació "primària", però el concepte d'ensenyament secundari "obligatori" ens ha forçat a canviar el terme.

20 En teoria, a la nostra societat, tot jove tard o d'hora ha de culminar l'escolarització "obligatòria". Tanmateix l'enquesta situa als joves en tres possibles situacions respecte a aquest nivell escolar: (1) o bé s'està encara estudiant (i no sabem pas amb seguretat com evolucionarà en el seu futur: es tracta d'informació truncada per la dreta), o bé (2) s'ha abandonat els estudis obligatoris sense assolir el títol corresponent, o bé (3) els ha completat i té –com a mínim– el nivell d'instrucció corresponent a l'escolarització obligatòria. Mitjançant tècniques d'anàlisi biogràfica calculem les probabilitats a cada edat de completar i les probabilitats d'abandonar els estudis obligatoris segons generació. En l'anàlisi d'aquesta primera etapa educativa cerquem la distribució dels que no han ni completat ni abandonat l'ensenyament obligatori, és a dir, els que encara estan cursant-lo. Per a totes les generacions analitzades pràcticament tothom havia completat o abandonat l'educació obligatòria abans dels 18 anys, motiu pel qual podem considerar aquesta edat com el llindar màxim per analitzar el fi d'aquest període escolar.

a pràcticament la totalitat de les generacions 1984-92 (96%). Certament, l'extensió de l'escolarització obligatòria fins als 16 anys ha estat un èxit, si més no en "mantenir" els i les joves escolaritzats/des fins que fossin legalment prou "grans" per començar a treballar. De fet, les cohorts nascudes durant els anys 1984-92 durant el seu 16è aniversari estaven encara fent l'ESO en un 53%, i van haver d'esperar fins al llindar dels 17 anys perquè pràcticament tothom donés per conclosa la seva etapa d'ensenyament obligatori. En definitiva, la implantació de l'ESO ha suposat l'obligatorietat de passar més anys a l'escola, i el retard en disposar de les credencials necessàries per cursar una educació mitjana.

Gràfic 14. Taxes de finalització de l'educació obligatòria de la població de 15 a 19 anys segons generació per edat (%). Catalunya, 2007

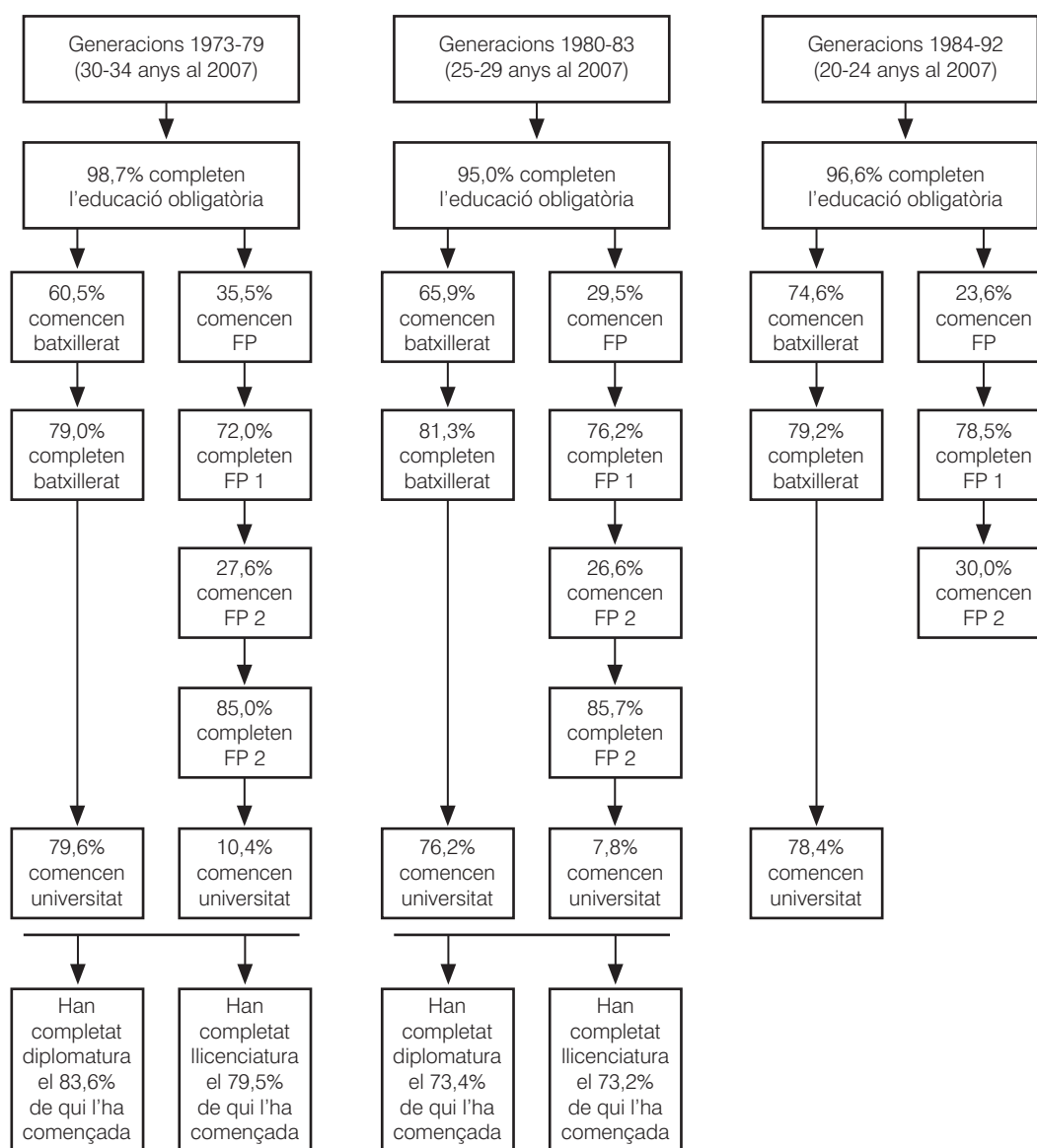

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

De l'estat d'estar encara estudiant l'ensenyament obligatori es podia sortir o bé completant aquests estudis o bé abandonant-los incomplets. El gràfic 14 representa les taxes de finalització de l'educació obligatòria per edat, indicant el percentatge dels que a cada edat havien deixat d'estudiar l'EGB o l'ESO perquè havien acabat aquesta etapa educativa amb el títol corresponent. La resta, els que deixaven l'escola sense la pertinent acreditació eren els i les joves que iniciaren el seu periple per la joventut sense cap títol escolar. El perllongament de l'escolarització obligatòria fins als 16 anys ha provocat un canvi en la distribució del nombre relatiu de joves que acaben els estudis a cada edat: mentre que entre els més grans (nascuts durant el període 1973-79) un 81% han acabat als 14 anys i un 13% als 15 anys, entre els més joves (nascuts al 1984-92) un 42% acabaren als 15 anys i un 44% als 16 anys. Però aquest increment en el temps d'escolarització ha tingut un preu: mentre que per a les generacions 1973-79 han completat els estudis obligatoris en un 98,7% (i un 1,3% l'abandonaren), les generacions 1980-83 han reduït aquest percentatge de fi exitós de l'obligatòria a un 95%, tot i que sembla que les generacions 1984-92 l'han tornat a incrementar fins a un 96,6% (taula 15). Aquests alts i baixos no permeten plantejar l'existència d'una tendència envers l'augment de la proporció de gent que no aconsegueix el títol de l'ensenyament obligatori, però tot sembla indicar que el pas de l'EGB a l'ESO ha comportat un lleuger augment dels que no l'obtenen²¹.

²¹ Com ja s'ha comentat anteriorment, però, en comparar aquestes dades amb les estadístiques oficials només podem constatar que els percentatges dels que no acaben l'educació obligatòria estan fortament infraestimats. És possible que molts dels joves entrevistats consideraren que havien finalitzat els estudis obligatoris tot i no aconseguir l'acreditació corresponent, com si el fet de mantenir-se escolaritzat fins a l'edat legal mínima per a deixar l'escola els atorgués ja el títol educatiu d'EGB o ESO.

**Taula 15. Indicadors resum de la pauta educativa de la població de 20 a 34 anys segons generacions (%).
Catalunya, 2007**

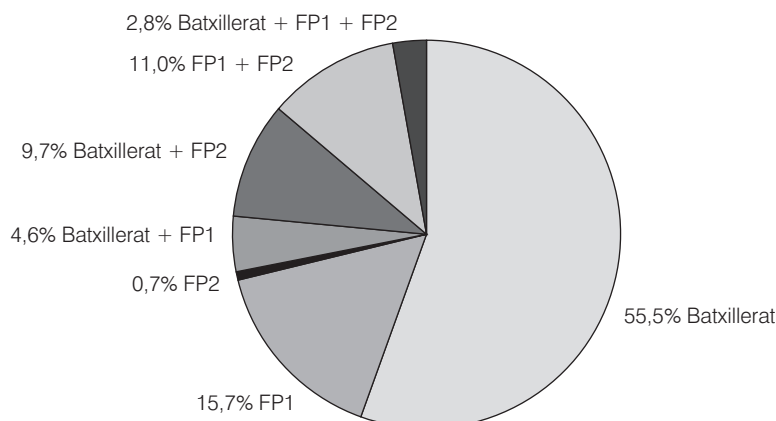
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

4.4.2. Completar els estudis mitjans

Òbviament només qui ha finalitzat amb èxit l'educació obligatòria està en posició d'emprendre la consecució del següent nivell educatiu. Així, qui abandona l'ensenyament obligatori es tanca la porta a l'ensenyament mitjà²². Aquí cal plantejar-se si se segueix estudiant i, en cas afirmatiu, en quin sentit orientem els nostres passos escolars, ja que en aquest segon nivell estan en certa competència el batxillerat amb la formació professional (gràfic 15).

²² No podem tampoc utilitzar el terme "educació secundària", ja que l'ESO (Educació "Secundària" Obligatòria) ens força a utilitzar el d'educació "mitjana".

Gràfic 15. Tipus d'estudis secundaris iniciats de la població de 15 a 34 anys que ha finalitzat l'educació obligatòria i han continuat estudiant (%). Catalunya, 2007

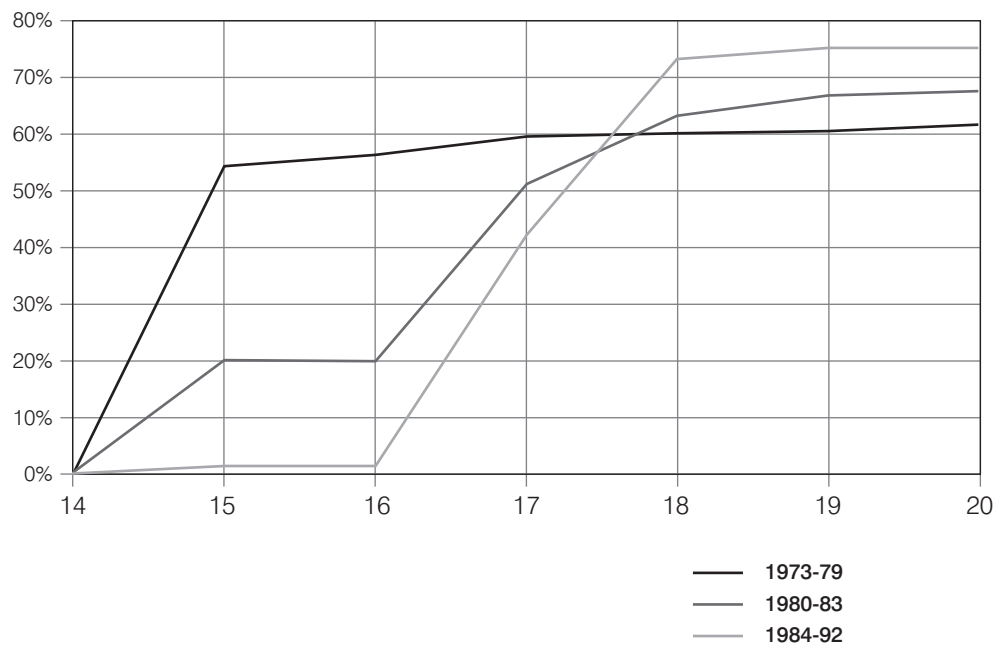
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

La competència no és absoluta perquè hi ha joves que han combinat un tipus d'estudis amb un altre, tot i que la immensa majoria o bé estudia només el batxillerat (55,5%) o bé escull com a única via la formació professional, ja sigui aturant-se a la de primer grau (13,7%) o arribant fins a una de segon grau (11,7%). Tot i així, es ben cert que el 17% restant va barrejar un i altre senders, ja fos el batxillerat amb la formació professional de primer grau (4,6%) o amb la formació professional de segon grau (11%) –la combinatòria majoritària– o fins i tot cursant el batxillerat i els dos graus de la formació professional, l'un darrera l'altre (2,8%)²³.

A continuació es presenta el nombre de joves que havien iniciat un ensenyament mitjà en relació amb els que havien completat l'ensenyament obligatori, distingint-se a més entre qui va escollir el batxillerat i qui va seguir el camí de la formació professional (o cicles formatius de grau mitjà). En definitiva, tenim dos indicadors per a presentar: la proporció acumulada de qui en acabar l'ensenyament obligatori va emprendre un batxillerat (gràfic 16) i la de qui en la mateixa posició inicial va començar una formació professional (gràfic 17).

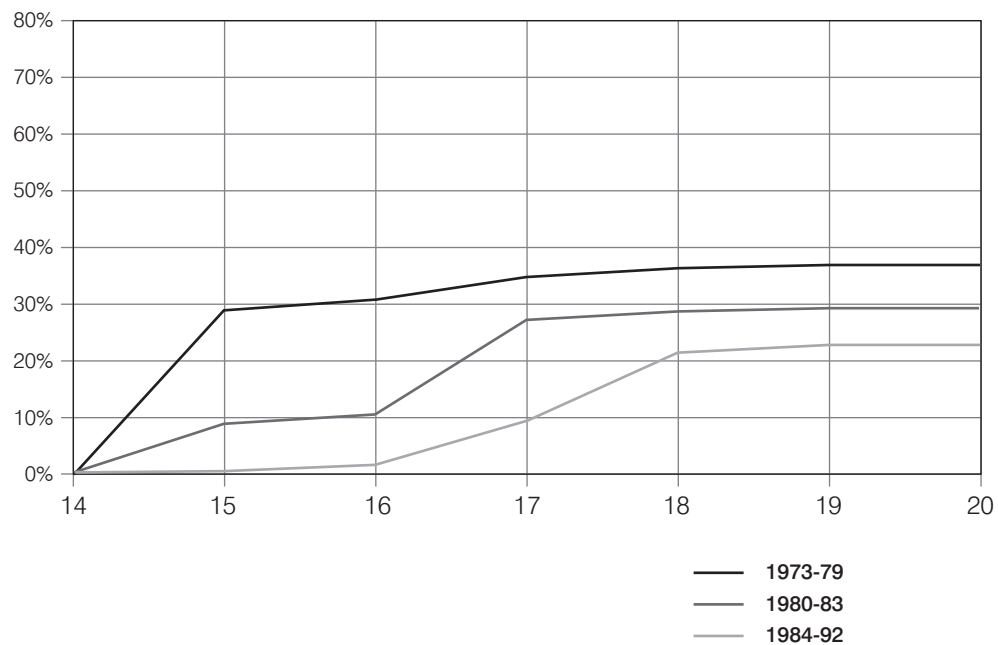
²³ Voldríem remarcar que aquests percentatges han estat calculats entre qui va iniciar algun tipus de formació mitjana, l'acabessin o no, és a dir, no s'inclouen els joves que o bé encara no havien acabat la primària o bé es van aturar en aquest nivell d'instrucció. Així, la taula fa referència als joves amb estudis obligatoris que van començar tant un batxillerat, com una FP1 o una FP2, independentment de si van finalitzar o no aquests estudis.

Gràfic 16. Proporció acumulada d'inici de batxillerat de la població de 15 a 20 anys amb estudis obligatoris segons generació per edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Gràfic 17. Proporció acumulada d'inici de formació professional de la població de 15 a 20 anys amb estudis obligatoris segons generació per edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Les diferències observables al calendari d'inici de l'educació mitjana (gràfics 16 i 17) s'expliquen en bona part a partir dels canvis en l'estructura del sistema educatiu²⁴. Podem afirmar també que la pràctica totalitat dels i les joves en quant completen l'ensenyament obligatori (aquells que el completen) inicien un ensenyament mitjà, i fins i tot que aquest pas ha augmentat del 96% per a les generacions més antigues al 98,2% per a les més modernes (una diferència, tanmateix, molt poc significativa). La suma de les taxes d'inici de batxillerat i d'inici de FP ens dona el total dels que iniciaren cadascun d'aquests nivells d'instrucció (taula 15), sent el camí majoritari d'elecció per a totes les generacions el batxillerat, amb una taxa global que doblava a la de la formació professional per als nascuts abans del 1982 i que la triplicava per als nascuts amb posterioritat a aquesta data. En efecte, entre les generacions 1973-83 començaren el batxillerat un 60,5% dels que havien completat l'EGB i un 35,5% iniciaren la FP, entre les generacions 1980-83 aquestes taxes globals són respectivament de 65,9% i 29,5% i, finalment, per als nascuts al 1984-92 els valors són de 74,6% i 23,6%. Com han desvelat altres estudis actualment són molts més els i les joves que s'aboquen a començar el batxillerat en relació amb els que inicien els cicles formatius a causa de la facilitat que troben en completar l'ESO, tot i que una part substancial l'abandonen incomplet en fer-se evident que la complicació del batxillerat és molt superior a la que van tenir en realitzar l'ESO (Merino i García, 2007).

Però l'interès fonamental aquí rau en conèixer quants acaben cada nivell d'instrucció secundari en relació amb els que l'inicien i en aquest sentit les dades ens ofereixen dues conclusions interessants (taula 15): en primer lloc podem afirmar que ara i adés el batxillerat el completen un 80% dels que l'han iniciat, i en segon lloc s'observa que amb la formació professional de primer grau (o cicle formatiu de grau mitjà) s'ha aconseguit incrementar l'èxit dels que l'acaben, passant del 72,2% de les generacions 1973-79 al 78,5% per a les generacions 1984-92 (assolint-se per aquestes generacions més joves quasi el mateix nivell d'èxit que en el cas del batxillerat). En definitiva, podem dir que entre els i les joves cada cop té més tirada el batxillerat i menys la formació professional, tot i que mentre el percentatge que completa el primer s'ha mantingut (amb un 20% d'abandonaments, un de cada cinc joves que comencen el batxillerat el deixen incomplet, independentment del grup de generacions considerat), el dels que acaben la FP ha millorat (reduint-se l'abandonament en deu punts percentuals: de quasi el 30% a quasi el 20%). En general podem dir que no és que els i les joves optin poc per l'ensenyament mitjà, sinó que molts el deixen inacabat.

Aquesta anàlisi la podem aprofundir en dues direccions: en primer lloc, calculant la probabilitat d'escollir estudis de batxillerat en lloc de la formació professional o el cicle formatiu i, a continuació, mirar de què depèn l'èxit en una i altra via escolar.

Així, per començar, cal comentar que un model de regressió (taula 2 de l'Annex) mostra que les diferències entre joves en la via d'inici de l'escolarització mitjana es deuen a cinc variables que són, per ordre d'importància: 1) el nivell d'instrucció familiar, 2) el sexe del o de la jove, 3) la categoria professional de la família d'origen, 4) la generació de pertinença i 5) la llengua que es parla a la família d'origen.

En general, podem dir que la propensió a escollir el batxillerat i no la formació professional és d'un 85,1% dels que acaben l'obligatòria i inicien un grau de secundària. Aquesta és la probabilitat d'un o una jove "sense atributs", al que li fossin extrets els seus trets com a fill d'una família d'un cert estrat socioprofessional i nivell d'instrucció, el seu gènere i la generació de pertinença; en definitiva, s'han neutralitzat els efectes de les variables independents incloses en el model.

Però els mecanismes de reproducció social (entre d'altres que ara anirem esbrinant) estan fortament presents, i així, per exemple, com major és el nivell d'instrucció de la família d'origen, major el percentatge que esculli el batxillerat enfront de la FP. En concret, mentre que la probabilitat que un o una jove esculli estudis de batxillerat en iniciar l'ensenyament mitjà si els seus pares no tenen estudis és del 77,3%, però si els mateixos tenen l'educació obligatòria completa és del 79,9%, si és mitjana del 86,2% i si és universitària del 92,5%.

24 Cal anotar també que la distribució del batxillerat i la formació professional ha variat de manera considerable entre la LGE i la LOGSE. Amb la primera als 14 anys es podia optar per ingressar al Batxillerat Unificat Polivalent (BUP) o a un primer mòdul de la Formació Professional (FP), realitzant tres cursos de BUP en el primer cas i dos cursos de FP en el segon; a més, al final del BUP i abans d'accedir a la universitat calia realitzar un Curs d'Orientació Universitària (COU). En definitiva, s'acabava el batxillerat pròpiament dit (el BUP) als 16 anys, tot i que era imprescindible el COU si es volia entrar a la universitat (sent aquest l'objectiu primordial dels que feien batxillerat), cosa que feia que un o una jove se situés a les portes de l'ensenyament superior a les envistes dels 18 anys. Per altra part, el primer mòdul de la FP, altrament dit FP 1, s'acabava normalment als 15 anys, i si es volia continuar amb el segon (FP 2) ja era necessari fer tres cursos més i anar-se'n cap als 18 anys d'edat. En contrast, amb el sistema LOGSE es comença el batxillerat o un "cicle formatiu de grau mitjà" (nou nom per a la FP 1) als 16 anys (un cop acabada l'escolarització obligatòria) i ambdues etapes estan composades de dos cursos escolars, de manera que amb 17 anys complets habitualment s'ha acabat un o l'altre. Qui vulgui aleshores pot optar per accedir a la universitat o a un cicle formatiu de grau superior.

És a dir, mentre que amb pares universitaris només un 7,5% dels i les joves escullen la formació professional o un cicle formatiu de grau mitjà, aquest percentatge augmenta a més del 20% si els pares tenen com a màxim l'educació obligatòria (taula 2 de l'Annex).

No obstant això, cal afegir que aquesta elecció depèn també molt del gènere, ja que la probabilitat que una dona esculli el camí del batxillerat és sis punts percentuals superior a la d'un home. I així, afegint efectes, la major probabilitat d'escollir el batxillerat en lloc de la FP es registra entre les dones amb pares universitaris (amb una probabilitat combinada del 94,1%, mentre que entre els homes amb pares universitaris és del 90,6%).

També la categoria professional familiar és una força determinant, ja que si aquesta és de directius o de treballadors no manuals (empleats i administratius) la probabilitat d'escollir batxillerat és molt més elevada que en les altres categories; però, pel contrari, és molt menor a l'estàndard si s'és fill o filla de treballadors manuals (en especial si són no qualificats). Així, recapitulant, una dona amb pares universitaris treballadors no manuals té a Catalunya una probabilitat del 96,9% d'iniciar el camí del batxillerat (podem dir doncs que aquestes dones estan pràcticament abocades a seguir aquest camí); en contrast, un home amb pares treballadors industrials no qualificats i sense estudis la té del 53,4%, 43 punts percentuals menys que en l'anterior cas que s'expliquen per raons de gènere i d'origen familiar.

A més, a més, com ja hem vist i ara retrobem, la probabilitat d'escollir el batxillerat en lloc de la formació professional un cop acabats els estudis obligatoris s'ha incrementat en el temps, i així mentre que per als nascuts als 1973-79 escollir el batxillerat es presenta en un 83,5%, entre els més joves (generacions 1984-92) ho fa en un 88,5%.

D'aquesta manera, si la dona de què acabem de parlar (amb pares universitaris i treballadors no manuals) ha nascut amb posterioritat al 1983, la seva probabilitat d'iniciar el batxillerat arriba a un 97,7%; en canvi, si l'home jove amb pares sense estudis i treballadors no manuals no qualificats ha nascut abans del 1980, aleshores tenia la mateixa probabilitat de fer el batxillerat que la formació professional.

Finalment, i encara en relació amb la taula 2 de l'Annex, si la llengua familiar és fonamentalment el castellà es registra una menor probabilitat de començar el batxillerat (78%) que en altres casos, motiu pel qual la darrera probabilitat que hem vist per als homes encara disminueix més si a la llar familiar es parla fonamentalment el castellà (en concret, cau fins a un 38,8%).

Altres variables no marcaven gaires diferències: cap en el cas de si el o la jove havien nascut a l'estat espanyol o a l'estranger, ni tampoc segons el lloc de naixement dels pares. Tampoc tenien implicació les variables geogràfiques considerades (àmbit territorial de residència i grandària dels municipis).

Respecte a la finalització d'aquesta etapa escolar s'observa que la totalitat de la mostra de joves havia deixat d'estudiar l'educació mitjana als 21 anys, ja fos per finalitzar-la o per abandonar-la sense completar. Per això sembla important fixar-se en qui acaba i qui no els estudis mitjans. Amb aquest objectiu, s'analitza la probabilitat de finalitzar el batxillerat o la formació professional entre els i les joves que tenien 21 anys o més i que havien començat a estudiar una d'aquestes etapes educatives (taules 3 i 4 de l'Annex). Cal tenir en compte que el trajecte per completar el batxillerat és més llarg que el de la FP (per a les cohorts que van fer el BUP en comparació amb la FP 1).

En general, acabar el batxillerat presenta unes diferències importants segons l'origen familiar i el gènere (taula 3 de l'Annex). Així, el nivell d'instrucció familiar és determinant per preveure si un o una jove que havia començat el batxillerat l'acabaria: mentre que si els seus pares no tenien estudis la probabilitat és del 87,1%, si eren universitaris és de 95,6%. A més, també el gènere tenia molt a dir, ja que mentre que les dones finalitzen el batxillerat en un 93,5%, els homes ho fan només en un 86,8%. També s'ha detectat en aquest sentit una probabilitat major d'acabar el batxillerat a les Comarques Centrals que a la resta de Catalunya, amb un 95,6% en aquell àmbit territorial. En definitiva, la mínima proporció de completar el batxillerat un cop començat es registra entre els homes amb pares que no han acabat l'ensenyament obligatori (amb una probabilitat del 82,1%), i la màxima entre les dones que resideixen a les Comarques Centrals amb pares universitaris, amb una probabilitat del 98,5%.

El sexe és l'única variable plenament significativa quan s'investiga qui acaba la FP de primer grau un cop començada (taula 4 de l'Annex), ja que mentre que les dones ho aconsegueixen en un 73,9% dels casos, els homes només en un 54%. També hi ha dos àmbits territorials que destaquen en aquest sentit, un per l'elevat

èxit i l'altre per èxit escàs: es tracta respectivament de l'Àmbit de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran, per un cantó, amb una probabilitat de completar la FP 1 un cop començada del 89,4%, i les Comarques Gironines, per l'altre, en les quals aquest indicador és del 41%. Cap altra variable ha resultat suficientment significativa per a ser recollida en aquesta relació, motiu pel qual passem a analitzar el següent grau d'instrucció, la formació professional de segon grau o el cicle formatiu de grau superior.

La LOGSE també ha trencat amb el concepte d'estudis superiors, en anomenar al segon grau del cicle formatiu com de "grau superior", una etapa que es cursava fins als 18 anys, coincidint amb l'edat en què es feia el tercer i darrer curs de la FP 2 sota la LGE. Ja hem descrit que a aquesta etapa es podia accedir o bé directament des de l'escolarització obligatòria o bé passant pel batxillerat o cursant-la després de la FP 1 o un cicle formatiu de grau mitjà (aquest darrer era el recorregut més comú). Per aquest motiu hem d'analitzar l'etapa escolar per si mateixa, independentment dels estudis previs amb els quals s'hagi entrat. És força la població que inicia un segon nivell de formació professional o d'un cicle formatiu (taula 15): un 30% en totes les generacions observades (fins i tot sembla que el percentatge s'ha consolidat entre els més joves)²⁵.

S'observa que entre les generacions més grans (nascudes abans del 1984), que presenten la pauta completa en aquesta etapa escolar, han completat la FP 2 un 85% dels joves que l'han començat (la taxa d'abandonaments és, en conseqüència, relativament baixa), cosa que vol dir que es donaren sis finalitzacions per cada abandonament.

4.4.3. Completar els estudis universitaris

Arribem així al nivell universitari. Tot i que s'hi pot arribar per altres vies, allò més habitual entre el jovent és accedir als estudis universitaris un cop s'ha completat el batxillerat (o el COU, en el cas de la LGE): en els dos sistemes educatius, la universitat s'inicia normalment als 18 anys d'edat i mentre que les diplomatures o similars estan compostes de tres cursos, les llicenciatures o similars que han cursats els i les joves (menors de 35 anys) duren una mitjana de quatre anys, acabant-se normalment als 21 anys. Com comentàvem, també hi ha alguns casos (en concret, un 7%) en els quals l'entrada a la universitat es produeix després d'haver cursat estudis de formació professional de segon grau. Així doncs, metodològicament, es considerarà que tothom que havia completat el batxillerat o la segona etapa de la formació professional estava en posició de seguir estudiant, ara dins del sistema universitari: com sempre, tot depenia de la voluntat pròpia i de les possibilitats materials i contextuais que tenia per continuar estudiant. Amb aquestes restriccions, passem a avaluar la probabilitat d'iniciar estudis universitaris.

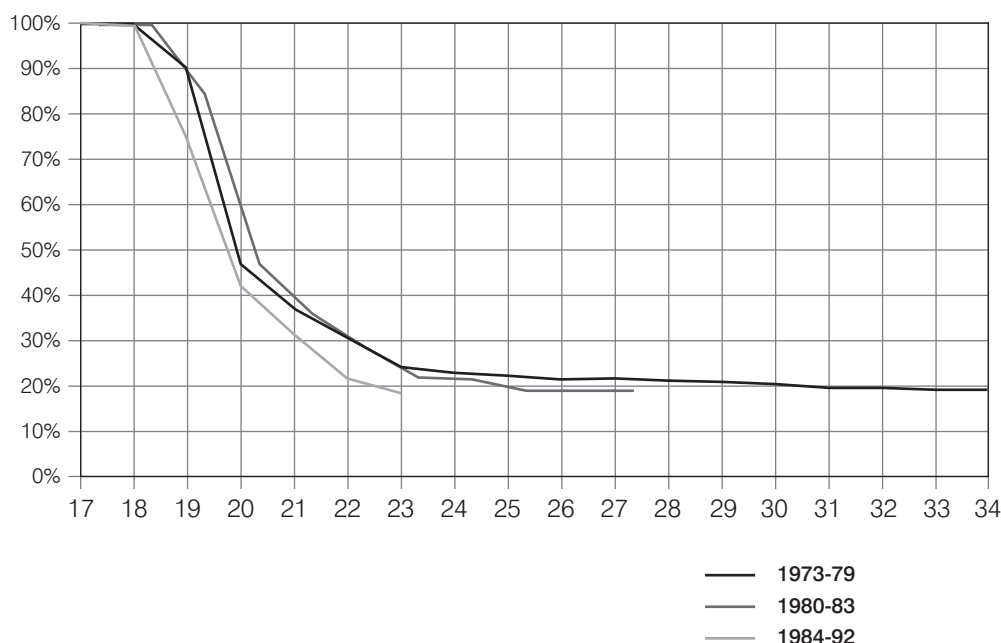
El gràfic 18 representa el percentatge de joves a cada edat que no havia iniciat l'ensenyament universitari un cop acabat el batxillerat o la FP 2: no havien anat més enllà dels estudis secundaris, quedant-se ancorats en aquest nivell d'instrucció. En altres paraules, aquest gràfic mostra de cada 100 joves que acabaven els estudis de batxillerat o FP 2 quants no ingressaven a la universitat: veiem que qui no ho havia fet abans dels 23 anys, no ho faria més endavant.

En realitat, com més jove és un grup de generacions, menys tros de joventut es presenta a la nostra observació i anàlisi i, així, només els nascuts abans del 1984 presenten clarament una pauta completa d'ingrés a la universitat. Amb aquesta informació (com dèiem, no completa en alguns casos) tot sembla indicar que hi ha un lleuger increment de qui un cop acabat l'ensenyament mitjà entra a la universitat: així, la proporció dels que no ho van fer tallant als 27 anys d'edat (màxima edat en el grup de generacions 1980-83) fou del 21% per a les cohorts 1973-79 però del 18% per a les cohorts 1980-83; és a dir, iniciaren la universitat un cop acabada l'educació mitjana tres punts percentuals més entre aquests que entre aquells. Als nascuts al 1984-92 només els hem pogut seguir fins als 23 anys, i comparant a aquesta edat quants no havien entrat a la universitat acabada l'educació mitjana veiem que era d'un 24% per a les generacions 1973-79, d'un 22% per a les generacions 1980-83 i d'un 18% per a les generacions 1984-92 o, en positiu, podem dir que als 23 anys havien entrat a la universitat un cop acabats els estudis mitjans respectivament un 76%, 78%

25 D'aquí en endavant ja tenim certs problemes per trobar el final del cicle escolar entre la totalitat de les generacions més joves, ja que molts dels seus components tenen al 2007 una edat en què encara no han tingut temps de finalitzar les etapes escolars més avançades: així, els nascuts al 1984-92 (que tenien entre 15 i 23 anys al 2007) que havien iniciat una FP 2 encara l'estaven cursant en un 40%, motiu pel qual no podem estimar indicadors definitius de la proporció relativa dels que abandonen els estudis abans de completar-los (només sabem que dels que no l'estaven encara estudiant, l'havien finalitzada en un 54% dels que la iniciaren i un 6% l'havien abandonada incompleta, una relació de 8,6 finalitzacions per cada abandonó que no podem saber si es mantindrà en el futur).

i 82% d'aquests joves. Certament, amb totes les precaucions que cal davant de pautes truncades per a les persones més joves, es percep una tendència envers l'inici de la universitat d'un nombre cada cop major de joves entre els que acabaven l'escolarització secundària postobligatòria.

Gràfic 18. Proporció acumulada de joves que no inicien la universitat de la població de 15 a 34 anys amb estudis secundaris segons generació per edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Aquests darrers percentatges –com ja hem vist– estaven composts fonamentalment per joves que provenien del batxillerat i no tant per aquells que havien acabat una FP 2 (taula 15). Així, tallant a efectes comparatius als 23 anys i tenint en compte només els que acaben el batxillerat, calculem que la probabilitat d'iniciar estudis universitaris un cop acabat aquest grau educatiu s'ha incrementat sensiblement, passant del 68,2% per a les generacions 1973-79 al 72,9% per a les generacions 1980-83 i al 78,4% per a les generacions 1984-92. En conclusió, la sortida “natural” en acabar el batxillerat és ingressar a la universitat, un camí que es va consolidant entre el jovent, ja que el percentatge dels que no continuen amb els estudis superiors acabat el batxillerat s'ha anat reduint: del 31,8% per als nascuts als 1973-79, al 27,1% dels nats als 1980-83 i al 21,6% dels nascuts al 1984-92. En definitiva, entre les generacions més joves observades, aproximadament 1 de cada 5 joves es detenien en els estudis de batxillerat i no intentava seguir amb estudis universitaris.

En contrast, els que acaben una FP 2 i es matriculen a la universitat sempre han estat una minoria, i així la immensa majoria entre aquests es donaven per satisfets amb la seva categoria educativa, tot i que al voltant d'un 10% dels mateixos van decidir provar a la universitat.

El model de la taula 5 de l'Annex presenta les variables independents sensibles en la probabilitat de començar els estudis universitaris un cop acabat el batxillerat per als i les joves majors de 18 anys²⁶. En aquest cas no-més tenim tres variables explicatives efectives: nivell d'instrucció familiar, sexe i lloc de naixement dels pares. No s'aprecien diferències entre generacions, és a dir, els i les joves han començat la universitat un cop acabat el batxillerat amb la mateixa propensió, independentment de la generació de pertinença (un 82,5% de mitjana),

26 Arribats a aquest punt hem de fer un tall, ja que els més joves entre els joves són encara massa joves per haver finalitzat o fins i tot iniciat els estudis universitaris. És per això que les cohorts nascudes durant el període 1984-92, que tenien 15-23 anys al 2007, ja no ens acompanyaran en la seva totalitat, ja que a partir d'ara farem una comparativa de l'accés a la universitat només entre qui tenia al 2007 més de 18 anys. A més, la via d'entrada a la universitat a través de la formació professional suposa una mostra tan reduïda que hem optat per no incloure-la en el model explicatiu que ara presentarem.

i si abans hem descrit diferències observades entre unes i altres, comprovem ara que eren causades per la influència en l'estructura de les altres variables independents incloses en el model, l'efecte de les quals passem a desvelar a continuació.

Un altre cop, la variable clau rau en el nivell d'instrucció dels pares, ja que fins i tot només entre els i les joves que havien finalitzat el batxillerat, si els pares són universitaris els fills inicien la universitat en un 94,4%, si tenen estudis secundaris en un 82,3% i si els estudis de la família d'origen són de com a màxim l'educació primària aleshores la probabilitat que els seus fills anessin a la universitat un cop acabat el batxillerat era d'un xic més del 70%, molt per sota dels altres casos (taula 5 de l'Annex). Veiem així que com major és el nivell d'instrucció dels pares, major la probabilitat que un o una jove vagi pujant esglaó a esglaó per tota l'escala educativa fins a l'educació universitària.

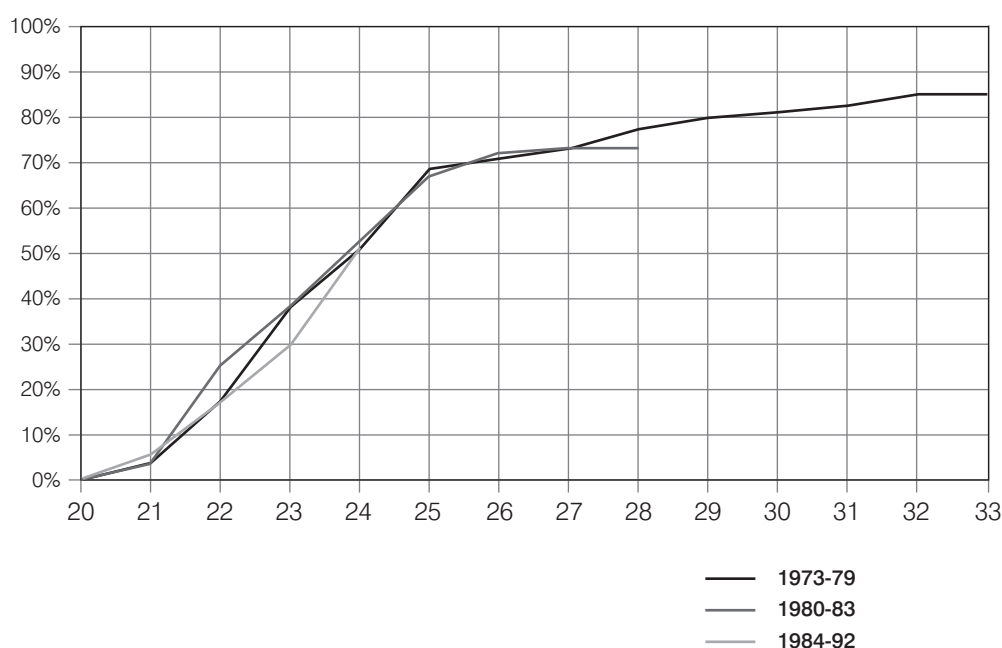
En segon lloc, ens trobem un altre cop amb la variable sexe, ja que les noies s'inicien a la universitat onze punts percentuals més que els nois: mentre que aquests ho fan un cop acabat el batxillerat en un 76,4%, per a elles aquest indicador és d'un 87,2%.

La següent i darrera variable que mostra la taula 5 de l'Annex com a significativa és la del lloc de naixement dels pares, ja que si aquests són nascuts a Espanya però fora de Catalunya es percep una major pressió perquè els seus fills vagin a la universitat un cop acabat el batxillerat (93%), mentre que si ambdós són estrangers aquest indicador és molt menor al general (en concret del 41,5%).

I fins aquí les variables implicades en aquest pas des del fi del batxillerat fins al començament de la universitat: el model de regressió no ha mostrat com a significatives variables com la categoria socioprofessional dels pares, o l'àmbit de residència del o de la jove. És hora d'esbrinar qui dels que van començar estudis universitaris els van finalitzar.

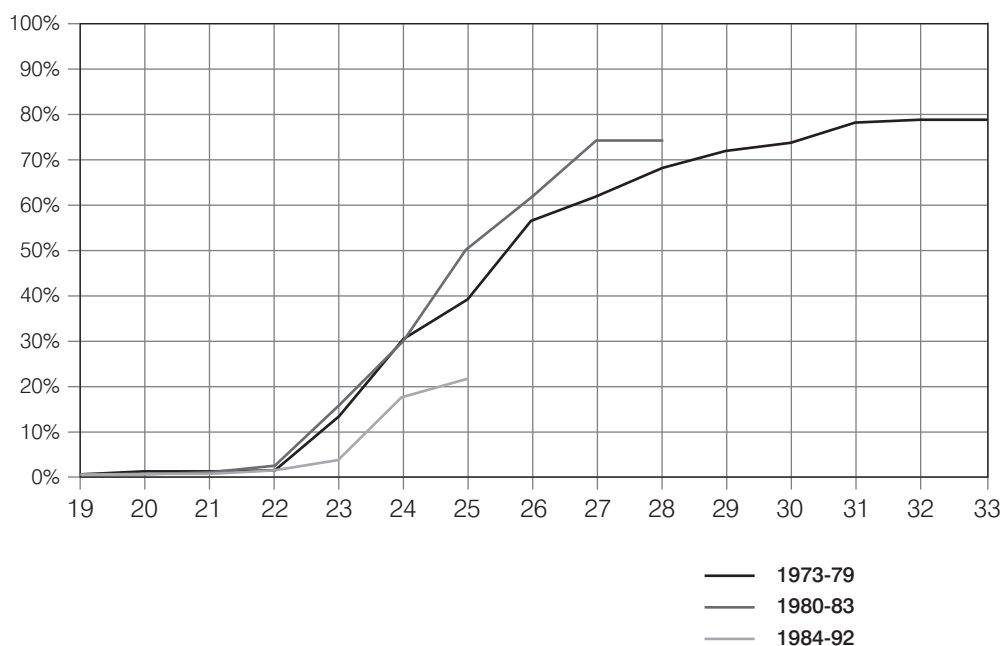
És a dir, passem a avaluar el percentatge de joves que en haver iniciat una diplomatura o una llicenciatura (o els seus nivells equivalents en enginyeria o arquitectura) arribaren a completar els seus estudis i quants, pel contrari, els abandonaren abans de concloure'ls. Els gràfics 19 i 20 representen la proporció de joves que completaren els estudis de diplomatura i llicenciatura respectivament en relació amb els que els havien iniciat.

Gràfic 19. Proporció acumulada de la població de 15 a 34 anys que acaba una diplomatura respecte els qui l'han començada segons generacions per edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Gràfic 20. Proporció acumulada de la població de 15 a 34 anys que acaba una llicenciatura respecte els qui l'han començada segons generacions per edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Podem veure que els nascuts al 1973-79 no havien arribat al màxim de finalitzacions de la cohort en els estudis de diplomatura fins a la “venerable” edat de 32 anys, quan un 84% dels joves que havien començat aquest nivell d’instrucció s’havien diplomats. La veritat és que no podem assegurar que aquest valor pugui canviar molt entre les generacions més joves, ja que el calendari i la intensitat final en la finalització d’una diplomatura és molt similar entre les diverses cohorts observades (gràfic 20): així, per exemple, totes les generacions havien acabat la diplomatura en una mica més del 50% abans dels 24 anys (taula 15).

Tampoc no tenim prou força per delimitar diferències entre generacions respecte a la proporció dels que completaven una llicenciatura universitària sobre els que havien iniciat aquest tipus d’estudis (gràfic 20). El percentatge de finalització universitària per a les generacions 1973-79, les úniques per a les quals realment podem avaluar la pauta completa de finalització universitària és d’un 80%, és a dir, un de cada cinc universitaris abandonen els seus estudis. Per a les generacions més joves hem de recordar que la informació recavada es basa en una pauta parcial, ja que els nascuts el 1980-83 tenien al 2007 entre 24 i 27 anys d’edat, és a dir, la proporció dels que acabaren la universitat amb 27 anys es basa només en les taxes dels més grans del grup (aquest problema esdevé insalvable per als nascuts al 1984-92, que tenien 15-23 anys al 2007): per ells caldrà esperar noves enquestes per confirmar o desmentir la pauta dibuixada.

4.5. El context dels estudis

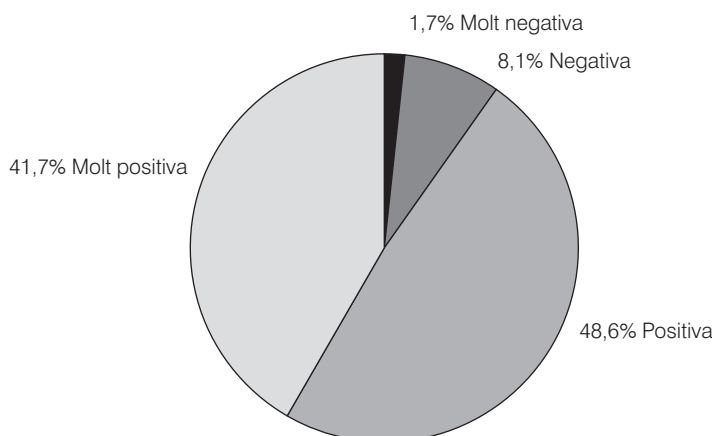
Fins aquí hem analitzat el comportament en l’escala educativa de la joventut a Catalunya: les trajectòries. Tanmateix hi ha d’altres aspectes que marquen en gran mesura aquest comportament, com les valoracions subjectives, les expectatives o la influència del sector públic, que també són molt importants per conèixer el context escolar en tota la seva amplitud i complexitat.

Aquesta secció vol donar una panoràmica general en aquest sentit, començant per presentar la valoració subjectiva de la trajectòria escolar recorreguda, per a continuació veure l’extensió del sector públic i privat en la mateixa (i fins a quin punt s’ha accedit a beques d’estudis), quins factors afecten els estudis i, finalment, quines són les expectatives de futur sobre la trajectòria educativa.

4.5.1. Valoracions sobre l'educarització

La valoració de l'educació rebuda en centres escolars pel jovent català és molt bona (gràfic 21): la majoria dels i les joves la valoren "positivament" (48,6%) i fins i tot un percentatge substancial ho fan "molt positivament" (41,7%); només una minoria puntuen la trajectòria escolar recorreguda com a "negativa" (8,1%) i un testimonial 1,7% li donen una valoració pèssima. En definitiva, 9 de cada 10 joves valoren de forma positiva la seva trajectòria escolar.

Gràfic 21. Valoració global de la trajectòria educativa de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Tanmateix, la valoració de les distintes fases escolars no és igual, doncs hi ha etapes que no són tan ben valorades com d'altres (taula 16). Així, la FP2 és l'etapa que es valora més positivament, seguida per la diplomatura. Una possible explicació és que es tracta de cicles escolars curts i fortament relacionats amb el mercat de treball (en el sentit de ser molt tècnics i aplicats). En contrast, la que menys valoració positiva rep (no es pot parlar de valoració negativa, sinó de "menys positiva") és l'ESO (potser perquè els estudis "obligats" sempre comporten un cert rebuig) i, a continuació, el batxillerat i la FP1. En conseqüència, en un punt mitjà respecte a la valoració es troben les llicenciatures i postgraus. En transformar aquestes valoracions qualitatives en puntuacions numèriques (sent 0 la molt negativa i 3 la molt positiva) elaborem unes mitjanes que ens informen, en primer lloc, que tots els nivells estan per sobre de 1,5 punts (és a dir, són més positivament que negativament valorats), tot i que l'ESO i el batxillerat destaquen per la seva baixa valoració i, pel contrari, la FP2 per la seva alta valoració.

Taula 16. Valoració dels estudis finalitzats i en curs de la població de 15 a 34 anys segons tipus d'estudis (% i mitjana). Catalunya, 2007

	ESO	FP1	FP2	Batxillerat	Diplomatura	Llicenciatura	Postgraduat
Molt positiva	28,1	32,9	47,9	30,2	39,8	40,2	32,2
Més positiva que negativa	51,6	48,5	40,9	53,4	50,7	42,8	50,3
Més negativa que positiva	14,2	14,0	9,6	13,6	6,7	13,3	15,4
Molt negativa	3,4	3,9	0,8	2,4	2,0	2,4	0,7
Ns/Nc	2,7	0,7	0,8	0,4	0,8	1,3	1,3
Total	100	100	100	100	100	100	100
Mitjana	2,1	2,3	2,4	2,1	2,3	2,3	2,3

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

4.5.2. Modalitats escolars: pública, privada i concertada

Abans d'endinsar-nos en la modalitat de cada etapa educativa en particular, ens agradaria donar uns indicadors generals per valorar en quina mesura l'escola pública, privada i concertada han conformat la trajectòria educativa dels i les joves a Catalunya a l'actualitat: òbviament, a major temps d'escolarització d'un individu, major la probabilitat que hagi combinat diferents modalitats escolars. A la taula 17 presentem aquests indicadors, veient-se clarament que el major percentatge correspon a un escenari educatiu de titularitat exclusivament pública (44,1%) o majoritàriament en aquest àmbit (13,2%), de manera que en total un 57,3% de la joventut ha estudiat en l'esfera d'una institució pública d'ensenyament.

Taula 17. Modalitat de centre educatiu de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Completament pública	44,1
Majoritàriament pública	13,2
Completament concertada/privada	13,4
Majoritàriament concertada/privada	14,2
Meitat pública, meitat concertada/ privada	11,6
Altres sense prevalença	3,7
Total	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

A l'escola concertada o privada hi ha estudiat de forma exclusiva un 13,4% de joves, i un 14,2% més han estat majoritàriament en institucions escolars concertades o privades: en total, per les aules de l'escola concertada i privada han passat majoritàriament o en total un 27,4% de la mostra.

Si especifiquem l'etapa educativa de què estem parlant (taula 18), veiem també que la majoria dels estudis cursats o en curs ho van ser en la seva modalitat pública, malgrat que mentre que en els pols de l'escala educativa (ESO i postgraduats) la part pública tot just supera la meitat (en concret, el 52% de l'ensenyament obligatori i dels postgraduats són completament públics), en la formació professional, batxillerat i diplomatures aquest percentatge se situa al voltant del 60% i en la llicenciatura en el 86,9%. De fet, fins a la llicenciatura la pràctica totalitat de l'educació es reparteix entre les esferes pública, privada i concertada, sent les combinacions entre aquests àmbits realment molt reduïdes.

Taula 18. Modalitat de centre educatiu de la població de 15 a 34 anys segons tipus d'estudis (%). Catalunya, 2007

	ESO	FP1	FP2	Batxillerat	Diploma- tura	Llicencia- tura	Postgra- duat
Públic	52,4	63,3	59,7	61,1	63,8	86,9	52,9
Concertat/Públic	45,0	35,3	39,2	37,4	35,9	12,1	46,9
Subtotal (Públic + Concertat/Privat)	97,4	98,6	98,9	98,5	99,7	99,0	99,8
Públic/Privat	2,0	0,0	0,8	1,0	0,4	0,7	0,0
Públic/Concertat	0,5	0,4	0,3	0,5	0,0	0,1	0,0
Públic/Privat/ Concertat	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1
Total	100	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Tot i que les diferències són mínimes i en cap cas es baixa de 2 punts sembla que es dona una pauta consistent en la valoració mitjana dels diferents cicles formatius segons modalitat (taula 19): en general, l'ensenyament públic és una o dues dècimes (en una escala de 0 a 3) pitjor valorat que el privat, i només en el cas de la FP2, per a un i altre es dona la mateixa puntuació mitjana. Respecte a l'ensenyament concertat, la puntuació mitjana se situa entre l'àmbit públic i el privat en l'EGB/ESO, puntua igual que el privat en la FP1, en el batxillerat i en la diplomatura, és el millor considerat en la FP2 i el pitjor en la llicenciatura.

Taula 19. Valoracions mitjanes dels estudis de la població de 15 a 34 anys segons modalitat de centre educatiu (mitjana). Catalunya, 2007

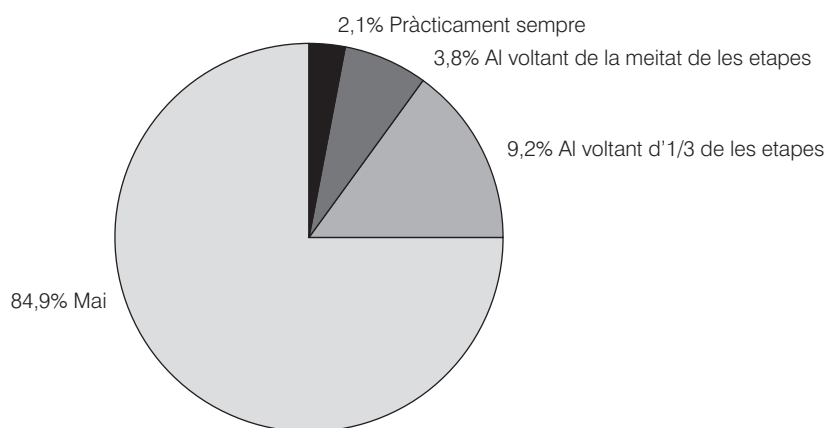
	ESO/EGB	FP1	FP2	Batxillerat	Diplomatura	Llicenciatura
Públic	2,0	2,2	2,4	2,1	2,3	2,3
Concertat	2,1	2,3	2,5	2,2	2,4	2,1
Privat	2,2	2,3	2,4	2,2	2,4	2,4

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

4.5.3. Obtenció de beques

En general, un 84,9% dels i les joves no van gaudir de cap tipus de beca al llarg de la seva escolarització (gràfic 22). Els que sí van accedir-hi es reparteixen entre qui la va percebre al voltant d'un terç de la vida escolar (9,2%), qui la va percebre al voltant de la meitat del temps estudiant (3,8%) i un 2,1% dels estudiants que sempre van estar becats.

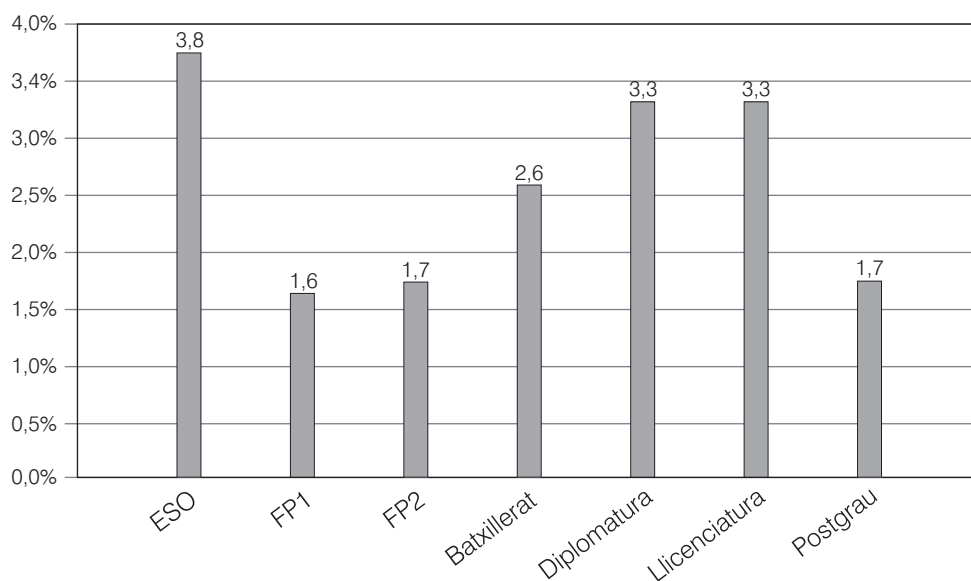
Gràfic 22. Etapes escolars becaades de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Per altra part, les etapes escolars de major cobertura amb beques són l'ensenyament obligatori (3,8%) i l'educació universitària (3,3%, tant en la diplomatura com en la llicenciatura), seguit a poca distància pel batxillerat (2,6%). En contrast, la menor cobertura s'observa entre qui estudia formació professional o cicles formatius, i qui fa cursos de postgrau (gràfic 23).

Gràfic 23. Cobertura per beques de la població de 15 a 34 anys segons les diferents etapes educatives cursades (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

4.5.4. Factors que afecten als estudis

El fet d'estudiar pot veure's afectat per multitud de factors, uns que afecten negativament i uns altres que ho fan positivament. A l'enquesta s'ha volgut recollir, en primer lloc, algunes situacions que poden suposar un entrebanc per al correcte desenvolupament del període escolar, seleccionant-ne nou factors (taula 20). Dos són els indicadors que s'utilitzaran: en primer lloc, la proporció en què cada factor ha aparegut en la vida escolar d'un o una jove i, en segon lloc, fins a quin punt aquest factor ha afectat negativament els seus estudis, de manera que pot haver-hi un factor molt comú però poc problemàtic o un d'aparició escassa però que ha afectat negativament la majoria dels qui l'han patit (com és el cas del servei militar o de la prestació social substitutòria).

Taula 20. Factors que afecten negativament als estudis de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

	S'ha donat	Taxa d'afectació
Desmotivació	41,4	20,5
Haver de treballar o guanyar diners	35,1	50,2
Ruptures de parella o crisis emocionals	17,1	59,9
Servei militar o PSS	16,5	85,3
Crisis d'ansietat personal	14,6	45,2
Malaltia o impediment de salut	11,1	48,1
Conflicte amb l'institut	10,9	29,6
Crisis o separacions familiars	10,5	44,1
Companys d'aula	9,8	23,8

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Així, per exemple, el factor que ha aparegut més entre l'estudiant (que és la desmotivació) i el que menys (els problemes amb els companys de classe) tenen la mateixa taxa d'afectació en els estudis, la menor entre tots els factors recollits (poc més del 20%). El segon factor en importància que apareix com a entrebanc en la carrera educativa és "haver de treballar o guanyar diners" (35,1%), i la meitat d'aquests afirmen que aquesta necessitat ha afectat negativament la seva capacitat d'estudiar, en altres paraules, que de no ser per aquesta peremptòria necessitat de guanyar-se el pa haguessin estudiat més i millor.

Troblem també que quasi a 1 de cada 5 joves els han afectat negativament les ruptures o crisis de parella o emocionals i la mateixa quantitat han vist trencats els seus estudis per l'obligació de realitzar el servei militar o la prestació social substitutòria. D'aquest segon factor, el de major virulència (amb una taxa d'afectació del 85,3%) no cal parlar-ne més, ja que ha estat eliminat. De totes formes, és clar que tant la mili o la PSS com les crisis emocionals són els factors que presenten una taxa d'afectació més elevada entre els i les estudiants que els han patit.

El següent grup el componen les crisis d'ansietat, que han aparegut en un 14,6% entre la joventut mentre estava estudiant i que han afectat negativament els seus estudis en un 45,2%. Finalment, els factors que fan menys acte de presència mentre s'està estudiant (els han patit al voltant d'un 10% dels i les joves) són, per ordre d'afectació, la malaltia (que suposa un problema en un 48,1% dels casos), les crisis o separacions familiars (44,1%), els conflictes a l'institut (29,6%) i, en darrer lloc, els conflictes amb els companys de l'aula (23,8%).

Taula 21. Factors que afecten els estudis de la població de 15 a 34 anys segons el sentit de l'afectació (%). Catalunya, 2007

	Negatiu	Neutre	Positiu
Interès personal en els estudis	11,5	23,9	63,8
Notes	14,5	33,3	51,4
Interès dels mestres o tutors	8,8	34,5	55,7
Interès dels pares	1,7	15,3	82,4
Influència dels amics	9,4	46,8	43,2

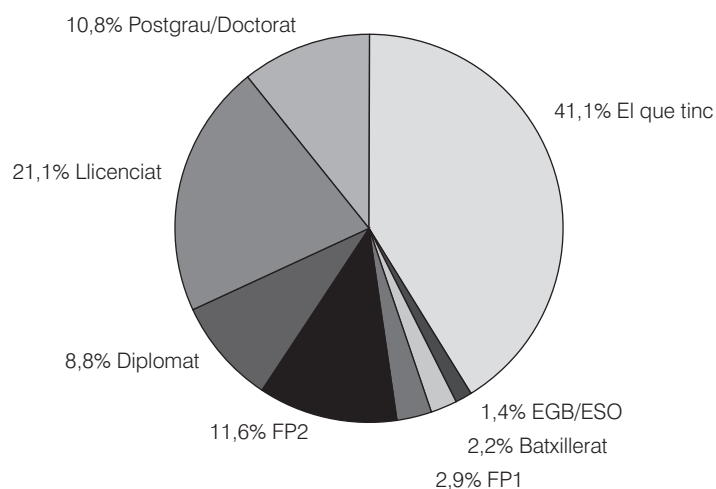
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

En el mateix sentit, es demana al o a la jove que se situï una sèrie de cinc factors en una escala "negatiu/neutre/positiu" (taula 21). El factor que se situa com a més negatiu són les notes (el 14,5% consideren que els ha afectat negativament) i el més positiu la influència dels pares (un 82,4% considera que els ha afectat positivament). En un punt mitjà se situa la influència dels amics, que per a un 46,8% de la joventut ha estat neutre i un 43,2% considera la seva influència positiva. Finalment, la majoria dels i les joves considera que l'interès personal en els estudis i la influència dels mestres ha estat positiva (63,8% i 55,7% respectivament).

4.5.5. Expectatives formatives

Per presentar el nivell d'estudis desitjat per la joventut dividim la població entre qui encara està estudiant i qui actualment no cursa estudis formals. Per als primers, observem on desitgen arribar en funció dels estudis en curs i per als segons observem on haurien volgut arribar en l'escala educativa en funció del seu nivell actual.

Gràfic 24. Nivell d'estudis desitjat per la població no estudiant de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

En general, entre els que ja no estan estudiant, un 41,1% estan satisfets amb el nivell d'instrucció on han arribat, sent aquesta satisfacció el percentatge més alt entre els i les joves que ja han deixat d'estudiar (gràfic 24). De totes formes, també és molt significativa la proporció dels que voldrien assolir una llicenciatura (21,1%) o fins i tot cursar i completar un postgrau o doctorat (10,8%), o si més no una diplomatura (8,8%): en total, en un 40,7% (quasi la mateixa proporció que els satisfets) voldrien una titulació universitària. El darrer "desig" estudiantil de certa significació és poder acabar una FP2 o cicle formatiu de grau superior (11,6%). Les altres proporcions són molt reduïdes: desitgen fer una FP1 o cicle formatiu de grau mitjà en un 2,9%, un batxillerat en un 2,2% i acabar l'educació primària en un 1,4%.

La immensa majoria dels i les joves que no estan estudiant desitjarien accedir a un nivell d'instrucció més elevat al que realment posseeixen, doncs pocs estan realment satisfets amb el seu grau educatiu (taula 22). Cal dir que una part dels joves han respost que voldrien tenir una titulació de nivell inferior o igual a la que ja tenen; seria el cas del 9,9% dels postgraduats que voldrien tenir una llicenciatura, per exemple.

Taula 22. Nivell d'estudis desitjat per la població no estudiant de 15 a 34 anys segons el nivell d'instrucció assolit (%). Catalunya, 2007

	Anterior a l'obligatori	EGB/ESO	FP1	FP2	BUP-COU/batxillerat	Diplomatura	Llicenciatura	Postgraduat /màster	Doctorat	Total
El que tinc	30,5	32,9	34,7	41,7	17,6	44,5	53,4	73,2	17,3	40,5
EGB /ESO	10,1	2,3	-	-	-	-	-	-	-	1,4
Batxillerat	5,7	7,6	1,2	-	-	-	-	-	-	2,2
FP1	3,6	7,4	3,4	-	-	-	-	-	-	2,9
FP2	13,8	19,4	27,0	9,5	8,9	-	0,3	-	-	11,4
Diplomat	1,6	8,0	13,8	15,1	19,5	10,5	0,2	0,4	-	8,7
Llicenciat	29,5	20,0	15,0	26,6	51,2	23,2	12,3	9,9	1,8	20,8
Postgrau/Doctorat	2,6	0,4	2,2	3,9	2,4	21,8	33,7	16,5	80,9	10,7
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

En general, la proporció dels que no aspiren a més és menor com major és el nivell educatiu aconseguit. Aquesta màxima ja és evident entre qui no estava estudiant i no havien aconseguit l'acreditació dels estudis obligatoris, ja que tot i haver un 10,1% per als que els seus desitjos són només arribar a completar aquest nivell, la resta desitjaria arribar més enllà, un camí que mai no podran recórrer si prèviament no acaben l'ensenyament obligatori. De fet, entre els no estudiants que no han aconseguit l'educació mínima, la proporció més important entre els somnis educatius està, molt en especial, en tenir una llicenciatura (29,5%). La resta voldria aconseguir estudis de secundària (23,1%), molt en especial un cycle formatiu de grau superior (13,8%).

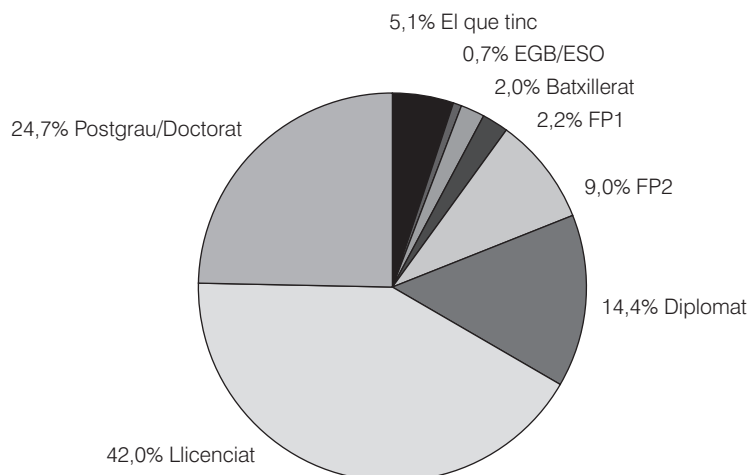
Uns percentatges molt similars reflecteixen els desitjos de qui tot just havia completat l'educació obligatòria i aleshores havia deixat d'estudiar. Una mica més d'un terç (en concret, un 35,2%) no desitjaven anar més enllà, un altre terç (31,6%) volien fer estudis mitjans, fonamentalment un cycle formatiu de grau superior (19,4%) i l'altre terç (28,5%) els agradaria arribar fins als estudis universitaris, especialment a una llicenciatura (20%).

Dels que havien arribat a un cycle formatiu de grau mitjà, un 34,7% ja estaven satisfets amb el grau d'instrucció assolit; la resta desitjava arribar a graus més elevats, la majoria a un cycle formatiu de grau superior (27%), tot i que també molt significativament a una diplomatura (13,8%) o llicenciatura (15%). Dels que ja tenen un cycle formatiu de grau superior, la meitat ja estan satisfets, i a l'altra meitat els agradaria tenir un títol universitari, especialment una llicenciatura (26,6%) o una diplomatura (15,1%).

Els que han deixat d'estudiar en acabar el batxillerat són probablement els més insatisfets amb el grau educatiu assolit, ja que només estan satisfets en un 17,6%, a la resta els agradaria fer una carrera universitària, ja fos una llicenciatura (51,2%) o una diplomatura (19,5%).

Com s'havia comentat, a major nivell d'instrucció, major percentatge de qui està satisfet amb el seu grau educatiu. Així, en el cas dels diplomats universitaris només no ho estan un 23,2% que voldria ser llicenciat i un 21,8% que voldria realitzar algun curs de postgrau o un doctorat. En aquest mateix sentit, un terç dels llicenciats (33,7%) desitjarien iniciar algun curs de postgrau o doctorat.

Gràfic 25. Nivell d'estudis desitjat per la població estudiant de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

En aquestes dades generals, l'objectiu més estès és el de completar una llicenciatura (42%), un postgrau universitari o doctorat (24,7%) o si més no una diplomatura (14,4%): en definitiva, 8 de cada 10 joves estudiants tenen la mirada posada en un grau més o menys llarg en una carrera universitària. La resta miren com a màxim a l'educació mitjana, fonamentalment a un cicle formatiu de grau superior o FP2 (9%) o fins i tot a quedar-se on estan sense ni tan sols acabar el que estan fent (5,1%). Són molt pocs els que tenen com a objectiu acabar un cicle formatiu de grau mitjà o FP1 (2,2%) o el batxillerat (2%) i encara menys els que volen només finalitzar l'educació obligatòria i deixar-ho córrer (0,7%).

A continuació s'analitzen aquestes dades segons els estudis en curs (taula 23).

Taula 23. Nivell d'estudis desitjat per la població estudiant de 15 a 34 anys segons els estudis en curs (%). Catalunya, 2007

	EGB/ESO	FP1	FP2	BUP-COU/ Batxillerat	Diplomatura	Llicenciatura	Postgrauat/ Màster	Doctorat	Total
El que tinc	0,7	6,1	6,8	0,6	8,1	1,5	41,5	3,0	5,0
EGB/ESO	5,8	-	-	-	-	-	-	-	0,7
Batxillerat	13,6	-	-	2,4	-	-	-	-	2,0
FP1	7,2	21,3	-	-	-	-	-	-	2,1
FP2	19,3	41,6	41,0	5,3	-	-	-	-	8,9
Diplomata	7,2	11,2	25,1	17,4	41,8	1,3	-	2,9	14,1
Llicenciat	37,0	16,9	26,0	67,6	28,1	52,9	21,1	0,0	41,3
Postgrau/Doctorat	2,8	1,5	0,0	5,4	21,8	44,0	29,9	94,1	24,3
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Per aquells i aquelles joves més joves que estan estudiant l'ESO, el desig més estès és arribar a completar una llicenciatura universitària (37%), un percentatge que pràcticament abasta la meitat del jovent que cursa l'ESO quan s'afegeixen les diplomatures (7,2%) i els estudis de postgrau o doctorats (2,8%). En conclusió, els estudis superiors són la meta per a la meitat dels estudiants catalans que encara no han completat l'ensenyament obligatori. Però també és molt important aquest quart entre els estudiants d'ESO que ja estan focalitzats a aconseguir un cicle formatiu, fonamentalment de grau superior (19,3%), tot i que també alguns es conformen amb arribar al grau mitjà (7,2%). Un 47% dels que estan cursant els estudis obligatoris volen arribar i completar els estudis universitaris. Finalment, els desitjos d'un 6,5% dels estudiant d'ESO són acabar l'escolarització obligatòria i no anar més enllà en l'escala educativa.

Com cabia esperar, l'objectiu majoritari de qui està cursant un cicle formatiu de grau mitjà és accedir al cicle formatiu superior (41,6%), tot i que pràcticament un 30% desitgen arribar a la universitat, ja sigui accedint a una diplomatura (11,2%), una llicenciatura (16,9%) o fins i tot un postgrau universitari o doctorat (1,5%). Finalment, a un 27,4% ja els hi està bé acabar el cicle formatiu de grau mitjà i no estudiar cap altre nivell educatiu. I els que ja estan cursant un cicle formatiu de grau superior es reparteixen meitat i meitat entre els que ja es troben bé en aquest nivell (47,7%) i els que volen accedir a la universitat.

Com ja hem vist repetidament, la gran majoria de qui està estudiant batxillerat vol fer estudis universitaris, en especial una llicenciatura (67,6%), tot i que també de manera important es pensa en una diplomatura (17,4%) o fins i tot hi ha qui desitja arribar a algun tipus de postgrau o doctorat universitari (5,4%). Tampoc és despreciable, però, els que en acabar el batxillerat volen ingressar en un cicle formatiu de grau superior (5,3%) o els qui volen el batxillerat com a nivell màxim d'estudis (aquests els menys, un 3%).

La meitat dels estudiants cursant una diplomatura volen diplomar-se i no estudiar més, i l'altra meitat pensen fer un segon cicle per saltar a una llicenciatura (28,1%) o fer algun curs de postgrau o el doctorat (21,8%). Per altra part, un 44% dels estudiants de llicenciatura desitgen continuar a la universitat en quant es llicenciïn. És probable que alguns dels que estan estudiant un postgraduat o màster hi hagi accedit amb estudis de diplomatura, ja que un 21,1% expressen el seu desig de tenir una llicenciatura.

4.6. Formació complementària

Fora del currículum educatiu formal els i les nostres joves tenen una àmplia oferta de cursos de formació complementària. L'enquesta pregunta sobre el tipus de cursos realitzats tant a l'actualitat com en els darrers cinc anys (taula 24). La majoria d'aquest tipus de cursos es corresponen amb estudis d'idiomes (ara un 41,2%, abans un 36,8%) o de formació laboral especialitzada (ara un 38,3%, abans un 33,2%). Sembla que la petita pèrdua d'importància de la formació laboral especialitzada s'ha vist compensada per l'augment en l'ensenyament d'idiomes. Tot i que mentre que la pregunta sobre la situació actual situa al o a la jove en el present, la relativa al passat abasta cinc anys. Tenint això en compte, sembla que els cursos d'informàtica han perdut part de la seva importància, ja que mentre que en el passat els cursaven en un 13,7% dels entrevistats, actualment aquest percentatge és de la meitat, d'un 6,4%. En contrast, la preparació d'oposicions apareix més en el present (7,3%) que en el passat dels i les joves (2,1%).

Taula 24. Tipus de formació complementària de la població de 15 a 34 anys que en rep actualment i en els darrers 5 anys (%). Catalunya, 2007

	Actualment	Darrers 5 anys
Formació laboral especialitzada	28,3	33,2
Arts (música, cant, pintura... no reglats)	6,1	5,1
Idiomes	41,2	36,8
Voluntariat, monitor	0,9	3,3
Informàtica o similar	6,4	13,7
Preparació d'oposicions	7,3	2,1
Altres	9,8	5,9
Total	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Una cosa que no ha canviat gaire en aquesta comparació entre el tipus de formació fora del currículum escolar formal entre el present i els darrers cinc anys és el tipus de curs (taula 25), ja que la immensa majoria d'aquests cursos eren de formació reglada, fossin o no oficials (un terç eren oficials i un terç no oficials). A més, també eren importants els cursos de formació contínua (15%) i els de formació ocupacional (que havien passat de representar un 13,3% en els darrers cinc anys a un 8,8% a l'actualitat).

Taula 25. Tipus de curs en la formació complementària de la població de 15 a 34 anys que en rep actualment i en els darrers 5 anys (%). Catalunya, 2007

	Actualment	Darrers 5 anys
Formació ocupacional	8,8	13,3
Formació en alternança	0,9	2,0
Formació contínua	15,1	14,8
Programes de garantia social	0,2	0,5
Cursos oficials	33,9	33,0
Cursos no oficials	37,2	32,2
Altres	3,9	4,3
Total	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

La durada dels cursos és més aviat curta (taula 2), tant en el present com els realitzats en els darrers cinc anys i així, per exemple, un 38% dels cursos actuals i un 45,2% dels passats són menors a sis mesos, i entre sis mesos i un any són respectivament un 35,6% i un 30%. En definitiva, tres de cada quatre cursos formatius tenien una durada menor a un any. Eren significatius també aquells cursos de llarga durada, ja que un 12% dels mateixos tenien una extensió major d'un any però menor de dos i només un 13% dels cursos durava més de dos anys.

Taula 26. Durada dels cursos de formació complementària de la població de 15 a 34 anys que en rep actualment i en els darrers 5 anys (%). Catalunya, 2007

	Actualment	Darrers 5 anys
Entre 1 i 6 mesos	38,0	45,2
Entre més de 6 mesos i 1 any	35,6	30,0
Entre més d'1 any i 2 anys	11,8	12,3
Més de 2 anys	14,5	12,5
Total	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Finalment, quan avaluem l'efectivitat dels cursos a l'hora de trobar feina comprovem que una cosa són les expectatives respecte els cursos de formació complementària que s'estan realitzant i una altra la valoració de l'efectivitat dels cursos que ja s'han completat (taula 27). Quasi la meitat dels entrevistats considera que el curs que està fent tindrà molta efectivitat a l'hora de trobar feina, un percentatge que cau a un quart quan es tracta dels cursos completats en els darrers cinc anys. No hi ha diferència, però, en el percentatge dels que opinen que l'efectivitat serà "força" elevada, al voltant d'un 37%. Complementàriament, mentre els que veuen "poca" efectivitat en el mercat de treball són respecte als cursos actuals un 10,8%, dels cursos passats són un 23,5%; i els que no veuen "gens" d'ajuda del curs com a inversió per al món del treball són un 4,7% en els cursos actuals i un 14,3% en els dels passats cinc anys.

Taula 27. Valoració de l'efectivitat en la recerca de feina de la formació complementària de la població de 15 a 34 anys que en rep actualment i en els darrers 5 anys (%). Catalunya, 2007

	Actualment	Darrers 5 anys
Molt	47,5	24,7
Bastant	37,0	37,5
Poc	10,8	23,5
Gens	4,7	14,3
Total	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

4.7. Conclusions

Després d'aquesta anàlisi de l'educació a Catalunya podem assegurar que, ara per ara, continua el procés general d'allargament dels estudis. Tanmateix, es manté al llarg dels temps la quantitat de joves que pengen els estudis un cop aconsegueixen l'edat per deixar l'escola: és elevat el nombre de joves que no finalitzen amb èxit els estudis obligatoris o bé que no continuen més enllà un cop obtinguda aquesta titulació mínima.

L'allargament dels estudis és evident si es veu la proporció de joves que s'embarquen més enllà de l'educació mitjana i cursa estudis superiors: així, en la franja d'edat entre els 18 i els 23 anys, un 12% dels i les joves segueixen un segon mòdul de formació professional (el que ara se'n diu un cicle formatiu de grau superior), un 15% una diplomatura o enginyeria tècnica i un 30% una llicenciatura o enginyeria superior.

Amb tot, hem trobat multitud de dimensions socials que discriminen qui segueix una via formativa determinada i que encoratgen la seva finalització. No les recitarem totes, sinó únicament dues de molt decisòries, a saber: l'origen social i el gènere. La família d'origen té una importància clau en arribar més o menys lluny en la carrera educativa, ja que com més hagin estudiat els pares, més estudien els fills. També és important el gènere, ja que les noies dediquen més anys a l'estudi que els nois, independentment dels altres factors considerats.

I aquestes proporcions dels nivells educatius superiors s'han incrementat si les comparem amb les observades cinc anys enrere, és a dir, entre els i les joves encara avui en dia es constata una tendència a l'allargament dels estudis: la hipòtesi que plantejàvem a la introducció d'aquest capítol, en el sentit d'una possible erosió del valor atorgat als estudis, no sembla certa ara per ara.

5. De l'educació al treball

Les tendències en la transició de l'educació al treball estan forçosament marcades per l'extensió dels estudis –tal i com acabem de veure al capítol precedent– i el consegüent endarreriment de la inserció al mercat de treball.

Més enllà d'aquest endarreriment en el quan, en els resultats que es presenten en aquest capítol –centrat en l'anàlisi de les transicions de l'educació al treball– esperem observar una diversificació en el com: les trajectòries d'inserció sociolaboral, tal i com suggereix la literatura acadèmica sobre la qüestió apuntada en la introducció de l'informe, haurien de presentar una creixent variabilitat. Això implicaria una certa disminució del nombre de joves que transiten de manera directa dels estudis a la feina, així com l'emergència de vies d'inserció laboral molt menys lineals i que presenten un major encavalcament entre estudis i treball.

El capítol comença analitzant la valoració que fa el jovent sobre la possibilitat d'abandonar els estudis per trobar feina. A l'apartat següent s'aborda pròpiament la transició educació-treball i es proposa una tipologia de trajectòries analitzant quins són els factors que les propicien. A l'últim apartat s'estudia la primera feina després dels estudis, mirant el temps que es tarda a trobar-la, la categoria professional i la influència del nivell d'estudis.

5.1. Estudiar o treballar? Una valoració subjectiva

Per tal d'obtenir una aproximació a les percepcions de les persones joves sobre si val la pena renunciar al món laboral per tal de continuar amb els estudis, l'enquesta preguntava si “Creus que és una bona idea deixar inacabats els estudis en curs per incorporar-se a una oferta de feina?” Les respostes a aquesta pregunta es presenten a continuació.

Taula 28. Posició sobre l'abandonament dels estudis en trobar feina de la població de 15 a 34 anys segons situació d'estudis (%). Catalunya, 2007

	No estudiants	Estudiants	Total
Sí/Probablement sí	9,2	6,7	8,3
A vegades/Depèn	39,6	34,0	37,7
No/Probablement no	51,0	59,2	53,8
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

No tothom està disposat a deixar els estudis inacabats per tal d'incorporar-se a una ocupació, tot i que l'opinió en aquest sentit varia lleugerament en funció de si la persona a la qual se li pregunta està encara estudiant o ja ha acabat els estudis (taula 28), ja que si està estudiant es mostra més reticent a deixar els estudis per incorporar-se a una oferta de feina. L'opinió majoritària respon negativament a la pregunta de si s'està disposat a penjar els estudis per agafar una feina que se li presenta al bell mig de la seva etapa educativa: així, un 51% dels que no estan estudiant i un 59,2% dels que sí ho estan responen que no o probablement no agafarien una feina a la primera de canvi mentre es troben estudiant, ja que no és una bona idea fer-ho. Pel contrari, un 9,2% dels que no estan estudiant i un 6,7% dels que es troben cursant estudis afirmen que probablement sí que l'agafarien, tot i que això suposés o hagués pogut suposar penjar els estudis. Entre aquestes dues opinions hi ha els que no ho tenen del tot clar, ja que la transició dels estudis al món laboral sense haver acabat la carrera educativa que estan desenvolupant “dependria” de les circumstàncies: un 39,6% dels que no estan estudiant i un 34% dels que sí ho estan es troben indecisos respecte d'aquesta pregunta.

5.2. La transició de l'educació al treball

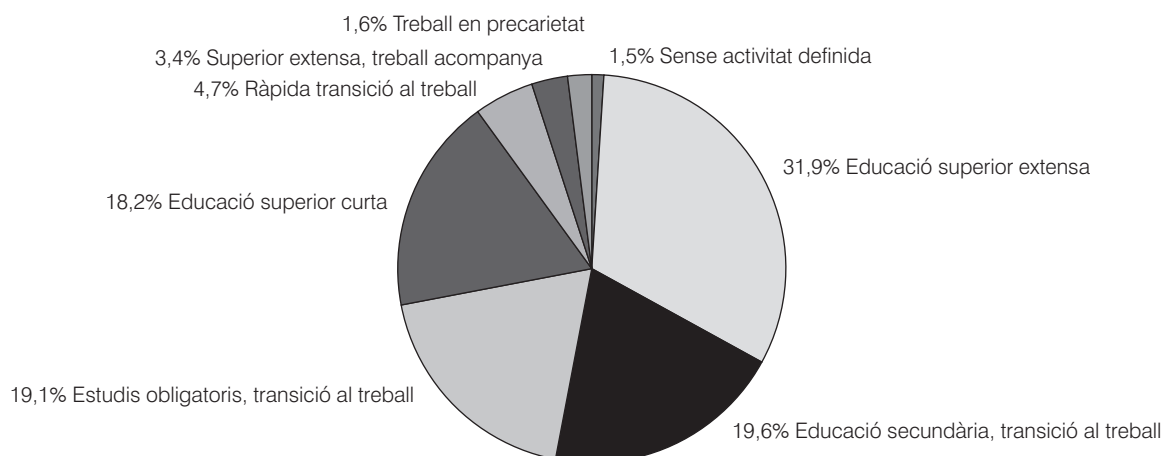
En aquesta segona secció s'aborda l'objecte central del capítol, i cabdal en l'emancipació juvenil, que és el pas de l'escola o el món educatiu al món del treball. Per fer-ho, en primer lloc es crea una tipologia de les diferents trajectòries dels i les joves en aquest pas educació-treball i després s'analitza quins són els factors socials associats a cadascuna de les trajectòries.

5.2.1. Les trajectòries de transició de l'educació al treball

Aquest apartat busca dibuixar les trajectòries en el pas del món educatiu al món laboral del jovent català entre els 16 i els 24 anys, en el ben entès que a aquesta darrera edat normalment s'ha pogut finalitzar una llicenciatura universitària o una carrera tècnica superior. Òbviament, només podem analitzar la biografia completa dins aquests límits per al jovent amb 24 anys o més, del que observarem nou anys en la seva biografia, des dels 16 fins als 24 anys, ambdós inclosos.

Per construir la tipologia hem calculat el nombre de períodes anuals en què cada jove va estar en una d'aquestes cinc possibles situacions: 1) treballant, 2) aturat, 3) estudiant, 4) treballant i estudiant alhora i 5) ni treballant ni estudiant. Per agrupar aquestes trajectòries hem utilitzat la tècnica estadística de l'anàlisi per conglomerats, que ens permetrà fer una tipologia sobre les diferents trajectòries de pas de l'educació al treball. El gràfic següent il·lustra la proporció de joves en cadascuna de les vuit agrupacions resultants.

Gràfic 26. Tipologia de trajectòries de transició de l'educació al treball de la població de 24 a 34 anys entre els 16 i els 24 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

A la taula 29 s'hi pot observar la mitjana d'anys passats per l'individu en cadascuna de les situacions considerades per l'elaboració de la tipologia (estar a l'atur, estudiant, treballant, estudiant i treballant i en cap de les situacions anteriors). De les vuit agrupacions resultants, les quatre que descriurem en primer lloc són les que abasten la immensa majoria de la població analitzada, sent les següents quatre molt minoritàries a Catalunya. Així, per exemple, la primera categoria, "educació superior extensa" es caracteritza per haver estat 8 dels 9 anys observats (dels 16 als 24 anys) estudiant, la segona ("educació secundària, transició a la feina") per haver estat 4 estudiant i 5 treballant, i així successivament.

Taula 29. Durada de les situacions que caracteritzen les tipologies de transició educació-treball de la població de 24 a 34 anys entre els 16 i els 24 anys (mitjana d'anys). Catalunya, 2007

	Mitjana d'anys					%
	En atur	Treballant	Estudiant	Estudiant i treballant	Sense activitat	
Educació superior extensa	0	0	8	0	0	31,9
Educació secundària postobligatòria, transició a la feina	0	5	4	0	0	19,6
Estudis obligatoris, ràpida transició a la feina	0	8	1	0	0	19,1
Educació superior curta	0	2	6	1	0	18,2
Ràpida transició a la feina	0	5	2	0	2	4,7
Educació superior extensa (i feina d'acompanyament)	0	1	3	5	0	3,4
Feina amb atur	3	4	2	0	0	1,6
Sense activitat definida	0	1	2	0	5	1,5

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Comencem per les quatre primeres categories, entre les quals abasten a un 88,8% del jovent català.

- **Educació superior extensa:** l'agrupació més nombrosa és la de qui des dels 16 fins als 23 anys es dedica, a formar-se i només en complir els 24 anys (o fins i tot més enllà d'aquesta edat) es planteja la integració plena al món laboral. Cal dir que en l'anàlisi realitzada es considera que una persona està treballant quan declara que aquesta activitat és la principal. Un 31,9% dels i les joves a Catalunya així ho han fet, pràcticament un de cada tres han seguit aquesta trajectòria que anomenarem "d'educació superior extensa" i per a la que més endavant elaborarem un model explicatiu amb les variables independents que venim utilitzant en aquesta investigació.

Les tres següents pautes majoritàries de transició de l'educació al treball abasten cadascuna d'elles entre un 18 i un 20% de la població, i tenen totes elles a veure amb un desenvolupament lineal de la biografia escolar i el consegüent pas al món laboral. És a dir, en totes elles s'observa com l'individu espera acabar els estudis per, més o menys tard però sempre sense solució de continuïtat, inserir-se plenament (com a activitat principal) al món del treball.

- **Educació secundària postobligatòria, transició a la feina:** per ordre de presència entre els i les nostres joves, tot i que amb una distància mínima entre elles, veiem primer als que dels nou anys entre els 16 i els 24 anys n'han dedicat quatre a estudiar i cinc a treballar, és a dir, han realitzat estudis secundaris postobligatoris complerts i immediatament després han trobat una feina. Un 19,6% dels joves han seguit aquesta trajectòria, pràcticament un de cada cinc joves. En resum, la meitat de la població (concretament un 51,5%) han acabat els estudis (2 de cada 5 estudis mitjans i els 3 de cada 5 restants estudis superiors de cicle llarg) per a tot seguit incorporar-se plenament al mercat de treball.
- **Estudis obligatoris, ràpida transició a la feina:** tanmateix, no tothom ha recorregut aquesta trajectòria d'estudiar fins a un nivell mitjà o superior i posar-se a treballar, ja que un 19,1% dels i les joves han deixat d'estudiar i s'han posat a treballar quan els han deixat fer-ho, als 16 anys. Són els i les que han arribat com a màxim a l'educació obligatòria i han accedit immediatament al mercat de treball, oferint la seva força de treball i esperant aconseguir l'experiència necessària per formar-se professionalment. Per aquestes característiques hem etiquetat aquest grup com "estudis obligatoris, ràpida transició a la feina".
- **Educació superior curta:** el següent grup amb què tanquem aquesta ronda, que abasta a un 18,2% de la població considerada, també ha passat gran part de la seva primera joventut estudiant en exclusivitat (en concret sis dels nou anys entre els 16 i els 24 anys) tot i que en algun moment ha combinat feina i estudis i en un parell d'anys han estat només treballant: com que han estat estudiant fins als 21, els hem

anomenat “d’educació superior curta,” per diferenciar-los del primer grup, ja que han estat a la universitat alguns anys menys. Així, podem afirmar que la meitat de la població catalana acaba amb èxit estudis universitaris i s’incorpora immediatament després al món laboral.

Fins aquí allò més habitual d’observar a Catalunya al 2007 amb referència a la transició de l’educació al treball; veiem ara les pautes del restant 11,2% de la joventut, minoritàries, però no inexistents. Algunes d’aquestes pautes minoritàries poden ser considerades variacions de les anteriors, però amb petites idiosincràsies que marquen la seva especificitat.

- **Ràpida transició al treball:** en primer lloc, tenim els qui han estudiat dos anys, fins als 18 anys, temps suficient per finalitzar els estudis postobligatoris, va estar-ne dos sense estudiar ni treballar (en allò que hem anomenat “període sabàtic”) i, finalment, va començar a treballar, activitat que li va ocupar la meitat de la seva primera joventut. Així van fer un 4,7% dels i les joves residents a Catalunya el 2007.
- **Educació superior extensa (i feina d’acompanyament):** en segon lloc trobem els joves que han combinat profusament feina i estudis (3,4%), ja que només tres dels anys observats han estat dedicats exclusivament a estudiar i un solament a treballar, estant en els cinc restants treballant i estudiant alhora; és a dir, han cursat estudis universitaris mentre ja estaven inserits al mercat laboral.
- **Feina amb atur:** els i les joves que conformen aquest grup han entrat amb promptitud al mercat de treball però han trobat la seva entrada plena d’anys en desocupació, ja que al voltant d’un terç de la seva primera joventut l’han passat a l’atur. Aquesta ha estat la transició de l’educació al treball d’un 1,6% dels i les joves.
- **Sense activitat definida:** finalment, trobem a qui més de la meitat d’aquesta etapa vital han estat en una esfera que no és ni la laboral ni l’educativa, fora d’ambdós sistemes (1,5% dels i les joves).

Aquestes darreres quatre trajectòries trenquen la trajectòria lineal que vèiem en les anteriors, ja que no es dona un pas automàtic entre la sortida de l’educació i l’entrada al mercat de treball.

5.2.2. Els factors associats a les trajectòries de transició de l’educació al treball

Fins aquí la descripció de les trajectòries del pas de l’educació al treball. A continuació passem a modelitzar aquestes tipologies per descobrir quines variables tenen un efecte clar sobre les diferents pautes descobertes. L’anàlisi s’ha realitzat únicament sobre les quatre primeres trajectòries, les lineals i majoritàries, ja que no hi ha prou casos per analitzar també els altres quatre tipus. A la taula 6 de l’Annex es presenten les variables en què si més no una de les seves categories és estadísticament significativa.

La força de la reproducció social brilla quan construïm un model explicatiu multivariable sobre les diferents trajectòries lineals en la transició de l’educació al treball. La taula 6 de l’Annex mostra que com major és el nivell d’instrucció en la família d’origen, menor és la probabilitat que un o una jove abandoni els estudis per treballar tot just complerts els 16 anys o realitzi com a màxim estudis postobligatoris. De manera complementària, comprovem que a major grau educatiu familiar, major probabilitat que el fill o la filla passi la totalitat de la seva primera joventut, dels 16 als 24 anys, dedicat en exclusivitat a l’educació, primer mitjana i després superior, sense interrupcions. Per exemple, si el pare o la mare són universitaris, els fills tenen una probabilitat 1,5 vegades major d’estar estudiant sense fer cap feina d’acompanyament fins als 24 anys en comparació a la d’aquells en què el pare i la mare tenen com a màxim estudis primaris (en aquest cas, no hi ha diferències significatives entre no tenir estudis formals o tenir-ne fins a l’educació obligatòria). I, en el mateix sentit, la probabilitat de penjar els estudis als 16 anys i posar-se immediatament a treballar és dos cops major si el pare i la mare tenen estudis primaris que si un dels dos els té universitaris. Aquesta característica es reforça amb la importància de la categoria professional familiar, ja que els fills d’empresaris i d’empleats administratius tenen una probabilitat de seguir una educació extensa que dobla a la dels treballadors qualificats, els fills dels quals, al seu torn, tenen una probabilitat deu punts percentuals major d’acabar una carrera universitària llarga que els fills dels treballadors no qualificats.

Una altra variable que té una gran importància és el gènere, en la direcció que ja ha estat evidenciada en nombrosos estudis sobre aquest tema, a saber: un home, amb independència del seu origen social, té el doble de probabilitats que una dona de deixar els estudis i posar-se a treballar tot just complerts els 16 anys.

En contrast, una dona té una probabilitat deu punts percentuals major d'estudiar una carrera universitària que un home, tant si aquesta és curta com extensa (els efectes del gènere s'observen en ambdues trajectòries d'educació superior amb idèntica força).

També mostren una diferència significativa les famílies monolingües: si la llengua familiar és fonamentalment el català, les probabilitats d'entrar a treballar als 16 anys són la meitat que per als i les joves que en l'àmbit familiar parlen fonamentalment en castellà. Voldríem remarcar que la influència d'aquesta variable destaca sobre d'altres que podrien anar en la mateixa direcció; ens referim especialment al lloc de naixement dels pares, que roman una variable estadísticament no significativa. Aquesta dimensió es recolza amb la influència de la llengua familiar en la trajectòria de l'educació universitària curta, força més probable en les famílies de parla catalana.

En definitiva, l'origen familiar (ja es manifesti amb l'educació dels pares o en la seva categoria professional) i el gènere són els dos factors clau per entendre la transició de l'educació al treball. Dues variables estructurals que acompanyen constantment a un individu i que indiquen que la nostra societat està afectada per una desigualtat en origen que no es corregeix durant la infància, ja que com veiem es manifesta amb força durant la primera joventut.

Per acabar amb aquest bloc voldríem anomenar aquelles variables que no han mostrat cap efecte significatiu o un efecte minso sobre les trajectòries lineals de transició entre l'educació al treball, ja que d'aquesta informació també es poden extreure conclusions interessants. Podem veure que la comparació entre grups d'edat només presenta prou significació estadística en la trajectòria de l'educació universitària extensa, en el sentit que les generacions més joves encara han augmentat un xic més la importància d'aquesta pauta. Tanmateix, les altres variables no tenen cap efecte en els models, i tant hi fa el lloc de naixement dels individus (si són nascuts a l'Estat espanyol o a l'estranger) o el dels pares, així com les variables geogràfiques; és a dir, els àmbits territorials i la grandària del municipi no mostren cap incidència en les trajectòries lineals de transició de l'escola a la feina.

Únicament aquestes quatre trajectòries lineals, admeten l'anàlisi multivariable en condicions, ja que són poques o cap les variables que en els altres casos tenen prou significació estadística.

Per exemple, en les trajectòries de ràpida transició al treball, l'anàlisi mostra que les dades només són significatives segons sexe, expressant-se en major mesura entre els homes que entre les dones. Per altra part, la biografia en què es combina feina i estudis, fins al punt que aquests arriben a ser universitaris, és més probable com major és el nivell d'instrucció dels pares, està menys present quan els dos pares són nascuts a Catalunya i és menys habitual a les Comarques Gironines, així com més habitual a les ciutats de més de 50.000 habitants que a les poblacions amb menys de 10.000.

L'anàlisi multivariable només ressalta una variable en la trajectòria amb la mínima educació i l'entrada immediata al mercat de treball amb episodis de desocupació, i és per dir-nos que aquesta pauta és molt més probable a les Terres de l'Ebre que a la resta de Catalunya. Finalment, les minses proporcions dels i les joves que conformen la tipologia dels qui no estudien ni treballen no resisteixen l'anàlisi estadística per a cap dels factors considerats.

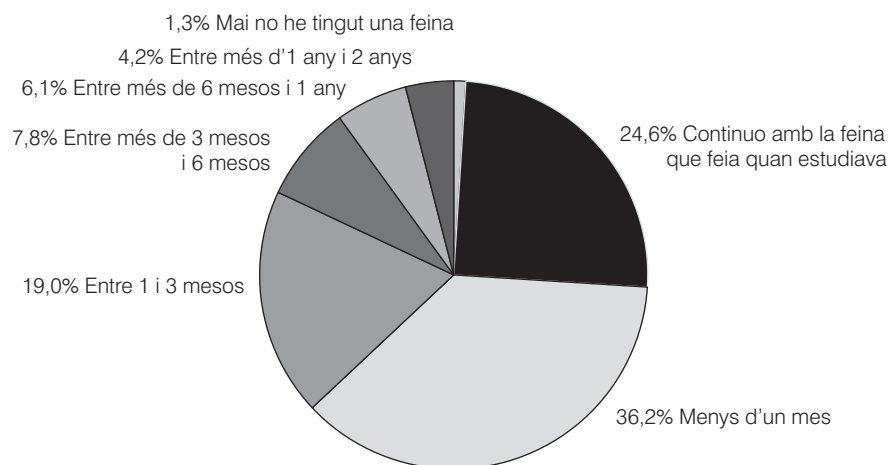
5.3. La primera feina postestudis

Tot i que la precarització del mercat de treball fa que la primera feina ja no es pugui considerar la culminació de la transició educació treball, aquesta segueix sent una fita important. En aquest apartat s'aborden aspectes relacionats amb la primera feina com a pas clau en aquestes transicions. En concret, s'analitza el temps que passa des de que s'acaben els estudis fins que es troba la primera feina, la seva categoria professional, la influència del nivell d'estudis sobre aquesta ocupació i la relació entre acabar els estudis i la mobilitat laboral.

5.3.1. Temps que es triga a trobar feina un cop finalitzats els estudis

Si es fa directament la pregunta de quant es va trigar a trobar un lloc de treball quan es va finalitzar l'etapa formativa (gràfic 27) s'observa que en general els ritmes són força ràpids (una altra cosa és l'adequació d'aquesta feina als estudis realitzats).

Gràfic 27. Temps d'espera fins a trobar feina des del moment en què s'acaben els estudis de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

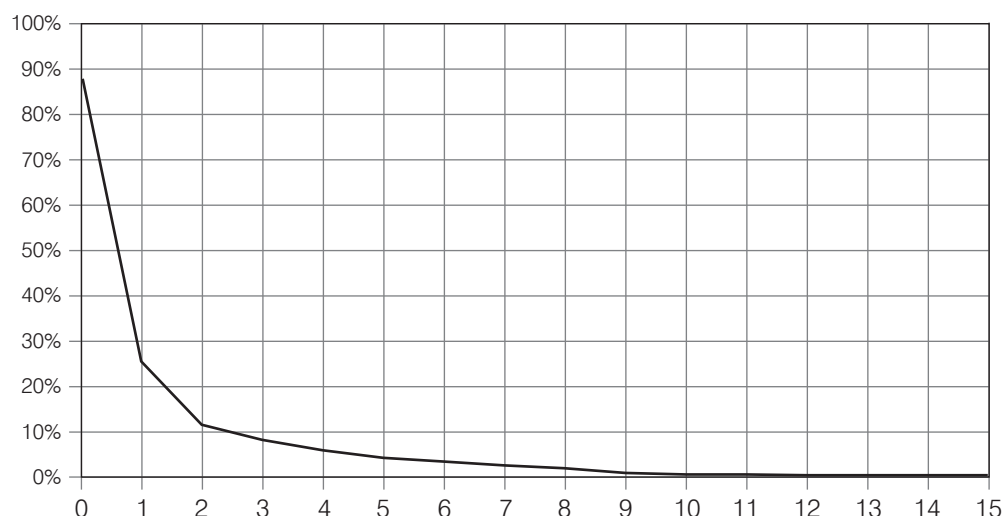
També és cert que un 24,6% dels entrevistats continuen a la feina que tenien quan estaven estudiant, és a dir, 1 de cada 4 joves ja estava treballant mentre estudiaven i acabar d'estudiar no ha repercutit, de moment, en la seva vida laboral. A més, cal afegir que un molt reduït 1,3% no ha treballat mai després de deixar els estudis. Però a banda d'aquests últims, un 36,2% dels i les joves van trobar feina en menys d'un mes després d'acabar els estudis, una proporció que s'eleva als 55% si considerem a qui va trobar feina abans de 3 mesos de finalitzar els estudis. En definitiva, un 80% del jovent català o bé va continuar amb la feina que ja realitzava mentre estava estudiant o bé va trobar feina com a màxim als tres mesos d'haver acabat els estudis.

Tanmateix, també és cert que una part considerable de joves va trigar força a trobar el seu lloc en el món laboral: un 7,8% va estar entre tres i sis mesos a l'atur, un 6% entre sis mesos i un any i un 4,2% entre un i dos anys, constituint aquests últims aturats de llarga durada ja a l'inici de la seva vida activa.

Aquesta foto estàtica de la transició de l'escola al món laboral precisa d'una anàlisi biogràfica com la que hem realitzat per al curs educatiu al capítol anterior. Per aconseguir-ho observarem el comportament del i la jove un cop dóna per finalitzat el seu curs educatiu. En paraules tècniques, considerem que algú està "en exposició" d'inserir-se al mercat de treball en finalitzar els estudis. Aquí l'anàlisi es complica un xic en comprovar que un percentatge important de joves ja treballaven en el moment de deixar d'estudiar, ja que cal observar per separat a qui ja estava treballant (i mirar els canvis en la seva feina un cop acabats els estudis) i a qui no ho estava, aplicant a aquests últims un model que analitzi quant van trigar a inserir-se al mercat de treball i sota quines circumstàncies. Consultada la informació combinada de les biografies escolar i laboral veiem que del conjunt de la mostra un 28,6% encara estava estudiant i mai no havia tingut feina, un 7,2% ja estava treballant en el moment en què va acabar els estudis, un 2,2% va acabar d'estudiar però encara no ha trobat feina i el 62% restant va començar a treballar amb posterioritat a la finalització dels estudis.

A continuació, mostrem al gràfic 28 la distribució en la inserció al mercat de treball un cop es deixa d'estudiar per als que mai havien treballat abans de deixar els estudis, que és –com s'ha vist a dalt– la situació més habitual entre els i les nostres joves. En aquest procés del pas de l'educació al treball, el rellotge comença a comptar a l'edat del jove en l'any que deixa d'estudiar i es computa la diferència entre aquest punt i l'edat en què troba la primera feina.

Gràfic 28. Proporció de joves que no han trobat feina entre la població de 15 a 34 anys que acaba d'estudiar segons els anys d'espera per trobar la feina des de que deixa d'estudiar (%). Catalunya, 2007.

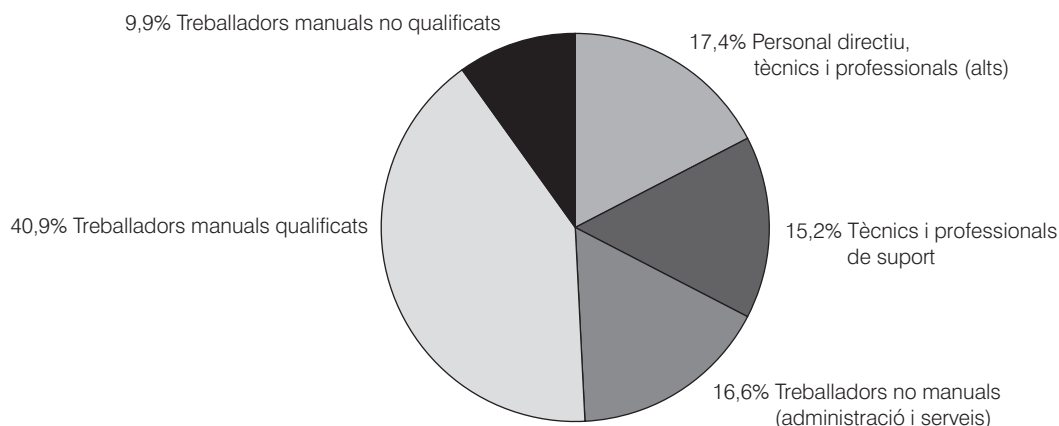
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

El gràfic 28 ens mostra aquesta distribució, on podem veure que no van trobar feina a la mateixa edat en què van deixar d'estudiar un 86,3% dels i les joves, però a la següent edat aquest percentatge havia disminuït a un 24,3%, és a dir, 3 de cada 4 joves van trobar la seva primera feina a la mateixa edat en què van deixar d'estudiar o a l'edat immediatament posterior. Aquesta proporció dels que no trobaven feina es va reduir a un 11,2% per als que com a màxim tenien dos anys més en el moment d'acabar els estudis i la distribució anava disminuint en forma d'exponencial negativa, tal i com es pot veure al gràfic 28. Voldríem remarcar que en aquesta pauta no s'han trobat diferències significatives en el temps necessari per trobar una primera feina un cop acabats els estudis ni per sexe ni per l'edat en què es deixa d'estudiar.

5.3.2. La categoria professional de la primera feina postestudis

Per altra part, al gràfic 29 s'observa com l'entrada al món del treball es fa primordialment sota la categoria de treballadors manuals qualificats, tal com ho han fet 4 de cada 10 joves. Les altres quatre categories professionals recollides estan força igualades, tot i que la més freqüent és la de personal directiu, tècnics i professionals, ja que és la porta d'entrada laboral d'un 17,4% dels i les joves. A poca distància apareixen els treballadors de l'administració i serveis (16,6%) i els tècnics i professionals de suport (15,2%). En darrer lloc, hi figuren els treballadors manuals no qualificats (9,9%).

Gràfic 29. Categoria professional de la primera feina postestudis de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

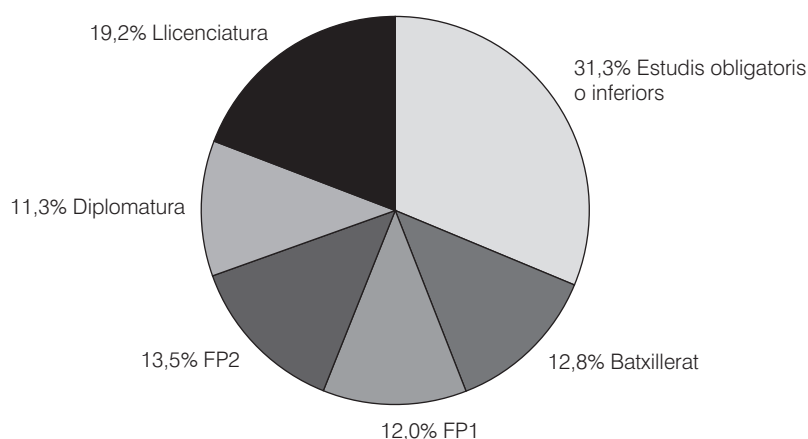

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

5.3.3. La influència del nivell d'estudis en la primera feina

La teoria del Capital humà afirma que a major nivell d'instrucció, major la categoria professional en la inserció al mercat de treball. Com ja s'ha comentat anteriorment, no estem segurs si els i les joves que afirmen haver acabat l'ensenyament obligatori així ho havien fet realment o no havien aconseguit l'acreditació corresponent, motiu pel qual agruparem a tothom que afirma que com a màxim havia aconseguit aquest grau d'instrucció: amb aquest nivell educatiu s'han enfrontat per primera vegada al món laboral un 31,3% del jovent català, pràcticament 1 de cada 3 (gràfic 30). Observem també que amb estudis mitjans han ingressat al mercat de treball una mica més d'un altre terç del jovent català: en concret, un 12,8% amb el batxillerat, un 12% amb la FP1 i un 13,5% amb la FP2. Finalment, la resta va entrar amb una diplomatura (11,3%) o llicenciatura (19,2%).

Gràfic 30. Nivell d'instrucció en el moment de la primera inserció al mercat laboral de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

La taula 30 mostra en quina categoria ocupacional de la primera feina postestudis en funció del grau d'instrucció amb el qual s'inseria un o una jove al mercat de treball. Així, per exemple, la probabilitat que un o una jove amb, com a màxim, l'ensenyament obligatori aconseguís una primera feina com a treballador manual és del 82,4% (un 63,3% com a qualificat i un 18,1% com a no qualificat). La resta de probabilitats per aquest nivell d'instrucció es reparteix en un 8,1% de començar com a treballador de l'administració i serveis, un 8,3% com a tècnic de suport o un 1,2% de directius o alts tècnics o professionals. En general, s'observa la mateixa pauta per al conjunt de l'educació mitjana, tot i que com major és el nivell d'instrucció, millor la categoria professional a la qual s'accedeix per primer cop: així, de millor a pitjor posicionats en iniciar la carrera laboral, tenim als que accedeixen amb una FP1, amb el batxillerat i amb la FP2, de manera que en aquest darrer cas, el millor en el nivell educatiu mitjà, hi ha un 35,3% de probabilitats de començar com a treballador manual qualificat, un 27,1% com a no manual, un 20% com a tècnic o professional de suport i fins i tot un 9,7% com a personal directiu, alt tècnic o professional. En contrast, accedir a la universitat suposa una probabilitat molt major d'optar com a primera feina a les categories laborals superiors: per exemple, els diplomats accedeixen a càrrecs directius d'alt tècnics o professionals en un 37,6% i els llicenciats en un 51,9%, però pràcticament ningú amb una carrera universitària no comença la seva vida laboral com a treballador manual no qualificat, tot i que un 13,9% i un 10,6% respectivament ho fan com a treballador manual qualificat.

Taula 30. Categoria professional d'inserció al mercat laboral de la població de 15 a 34 anys segons nivell d'instrucció en aquell moment (%). Catalunya, 2007

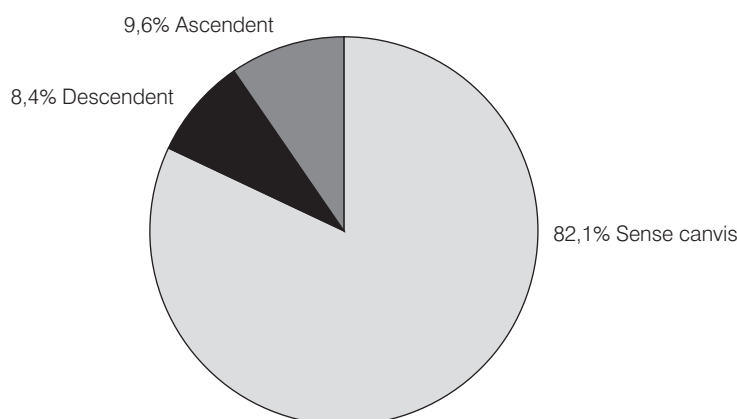
	Obligatori	Batxillerat	FP1	FP2	Diplomatura	Llicenciatura	Total
Personal directiu, tècnics i professionals (alts)	1,2	9,3	1,6	9,7	37,6	51,9	17,4
Tècnics i professionals de suport	8,3	15,5	14,9	20,0	28,3	15,1	15,2
Treballadors no manuals (administració i serveis)	8,1	19,1	12,3	27,1	20,0	22,1	16,6
Treballadors manuals qualificats	64,3	45,8	56,0	35,3	13,9	10,6	40,9
Treballadors manuals no qualificats	18,1	10,4	15,2	7,9	0,2	0,3	9,9
Total	100	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

5.3.4. Finalització dels estudis i mobilitat laboral

Per acabar aquest apartat analitzarem la mobilitat laboral dels que van començar a treballar abans d'acabar els estudis fins la primera ocupació postestudis. És a dir, veurem si la finalització dels estudis ha produït un canvi de categoria ocupacional respecte a la primera feina que va fer el o la jove mentre estudiava.

Gràfic 31. Mobilitat laboral en acabar els estudis de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

El nombre de casos de mobilitat és molt reduït, així que els resultats obtinguts han d'interpretar-se amb molta cautela. Tot i així, sembla que la tònica general per aquells que treballen mentre estudien és que la finalització dels estudis no els ha suposat cap canvi en la categoria professional (82,1%). El que és més sorprenent però és que d'entre els que experimenten algun canvi quasi són els mateixos els que ascendeixen (9,6%) que els que pateixen un descens en la categoria professional (8,4%).

A continuació observarem aquesta mateixa mobilitat laboral en funció del nivell d'instrucció màxim assolit (taula 31).

Taula 31. Mobilitat laboral en acabar els estudis de la població de 15 a 34 anys segons el nivell d'estudis assolit (%). Catalunya, 2007

	Obligatori	Batxillerat	FP1	FP2	Diplomatura	Llicenciatura	Total
Sense canvis	95,8	97,9	94,8	86,9	59,2	75,5	82,1
Descendent	1,5	0,0	4,6	4,2	16,8	12,0	8,4
Ascendent	2,7	2,1	0,7	8,9	24,0	12,5	9,6
Total	100	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

En general, la mobilitat laboral és pràcticament inexistent si els estudis acabats són els obligatoris, de batxillerat o de FP1, i és més substancial a partir d'aquest nivell d'instrucció. Així, hi havia un canvi de categoria professional per a un 40,8% dels que acaben una diplomatura, un 24,5% si és una llicenciatura i un 13,1% si és una FP2. La direcció d'aquesta mobilitat no és sempre en sentit ascendent, i així la ràtio entre ascensos i descensos és de 2 per als de FP (2 moviments ascendants per cada descendent), d'1,4 per als diplomats i d'1 per als universitaris (és a dir, en acabar la universitat si s'està treballant tan comú és que s'aconsegueixi una millor categoria professional com que la nova categoria –acabats els estudis– sigui pitjor).

5.4. Conclusions

Respecte al pas de l'educació al treball les dades analitzades suggereixen que les trajectòries lineals són les més presents entre els i les joves. La més comú entre totes és la de finalitzar una carrera universitària i aleshores entrar a treballar, pauta seguida per quasi 1 de cada 3 joves analitzats/des. A continuació, s'observa que la segona pauta per ordre d'importància és la de cursar estudis secundaris postobligatoris

i immediatament començar a treballar: així ho han fet 1 de cada 5 joves estudiats/des. En definitiva, la majoria dels i les joves ha seguit una pauta clàssica d'acabar els estudis i trobar feina sense haver de treballar com a activitat principal. En tercer lloc, els resultats mostren l'aparició de les trajectòries clàssiques obreres, que en l'actualitat suposen l'obligació de romandre a l'escola fins als 16 anys: una cinquena part dels i les joves de la mostra abandona els estudis així que els és legalment possible i comencen a treballar immediatament a jornada completa.

En definitiva, les pautes lineals d'acabar d'estudiar i trobar feina són les pròpies de 7 de cada 10 joves a Catalunya: 2 en acabar els estudis obligatoris, 2 amb els estudis mitjans i 3 amb els estudis superiors universitaris.

Entre la resta de joves (3 de cada 10) tampoc s'observa molt clarament un trencament en aquesta trajectòria lineal estudis-feina, i així dues terceres parts d'aquest jovent van realitzar estudis universitaris però combinant-los amb algunes feines. En resum, tot i que algunes persones joves han realitzat feines d'acompanyament als estudis, la majoria ha esperat a acabar els estudis abans d'incorporar-se plenament al mercat de treball.

Finalment, hem trobat que 1 de cada 10 joves han protagonitzat una trajectòria fora d'aquests cànons, combinant profusament estudis i feina o patint recurrents episodis d'atur. És a dir, no és que aquestes pautes no lineals o altament precàries no estiguin presents entre els i les joves, sinó que no semblen constituir un model de transició gaire emergent avui en dia.

També en el cas del pas de l'educació al treball constatem la importància de l'origen social i del gènere, ja que la pauta de major extensió dels estudis i més tardana inserció laboral s'observa entre les famílies amb més estudis i de major categoria professional, i és una pauta molt més femenina que masculina, ja que els models de gènere masculí continuen força ancorats al món del treball i fugen més de la instrucció perllongada.

Aquest model pot observar-se també en les opinions subjectives, ja que la idea més generalitzada entre els i les joves és que cal dedicar-se als estudis abans de pensar en una feina. Si més no, això és el que expressen en les preguntes d'opinió.

D'altra banda, si s'observa la primera ocupació postestudis dels i les joves, s'observa una escassa presència de feines no qualificades, que són en les quals s'inicien un 10% dels i les joves a l'actualitat a Catalunya. De fet, el mercat més extens al que accedeixen les persones joves segons les dades de l'enquesta és al de feines manuals qualificades (40%). En conseqüència, la meitat del mercat laboral del jovent es compon de feines manuals, predominantment qualificades. Les altres tres categories resultants de l'anàlisi abasten cadascuna poc més del 15% de les ocupacions del jovent: feines no manuals d'administració i serveis, tècnics i professionals de suport i, a dalt de tot de la piràmide, el personal directiu, alts tècnics i professionals. En general, podem afirmar que a millor nivell d'estudis, major probabilitat d'accedir a categories ocupacionals més elevades com a porta d'entrada al mercat laboral.

6. Treball

En aquest capítol s'abordarà la relació de les persones joves amb el món del treball entès aquest bàsicament en el sentit restrictiu d'ocupació mercantil o capitalista, si bé es faran breus incursions a altres formes de treball. La importància del tema és gran des del moment que la nostra societat fonamenta el benestar material i la inclusió ciutadana bàsicament en aquest àmbit laboral.

Començarem per l'aspecte més descriptiu: la relació del jovent català amb l'activitat. Tot seguit ens centrarem en els que ja estan treballant, col·lectiu que –de fet– no abandonarem fins ben avançat el capítol. Començarem per veure quan comença el seu cicle laboral i quina continuïtat té. Tot seguit passarem a veure les vies per les quals accedeixen a la feina. Al quart apartat veurem diversos aspectes de la seva relació amb els mitjans de producció: són assalariats o propietaris? Els apartats posteriors ens informaran del contingut del mercat de treball juvenil català, és a dir, en quins sectors d'activitat s'ocupen i quines professions desenvolupen. A continuació ens centrarem en la qualitat laboral dels llocs de treball juvenils a partir de tres indicadors privilegiats: la temporalitat o estabilitat contractual, els temps de treball i la valoració que fa la població jove treballadora de la seva pròpia feina. A partir del desè epígraf deixarem el món dels ocupats en el mercat laboral per centrar-nos en els seus marges. Començarem per analitzar les persones mancades de feina mercantil, sigui per atur o per algun tipus d'inactivitat. Finalment, a l'apartat onzè, farem una breu pinzellada a la forma més estesa de treball no laboral: el treball domèstic o reproductiu²⁷.

La idea és aportar un xic de llum sobre els temes clau que ens planteja la recerca recent i el marc teòric d'aquest estudi. Sense voluntat d'exhaustivitat podem citar les qüestions següents:

- Quina relació hi ha entre el procés d'adquisició de qualificacions i titulacions per part dels joves (sistema educatiu), les demandes de qualificacions del sistema productiu i les possibilitats laborals dels joves?
- Les deprivacions laborals dels joves en relació amb els adults han estat descrites amb tres conceptes clau: precarització, sobrequalificació i exclusió. Fins a quin punt les nostres dades ens confirmen aquestes tendències?
- Quin pes han tingut els efectes edat, generació i moment del cicle econòmic en la quantitat i la qualitat de la feina dels nostres joves?
- Les diferències laborals dins del col·lectiu jove s'incrementen o minven? I si estem en el primer escenari, quins són els principals eixos socials que diferencien joves “guanyadors” i joves “perdedors” en el seu procés d'inclusió laboral?
- Quin nivell de cobertura dóna l'estat del benestar català als joves que no surten ben parats d'aquest procés? El concepte de “flexiseguretat” és una realitat ara i aquí?

6.1. La relació amb l'activitat

Situació actual

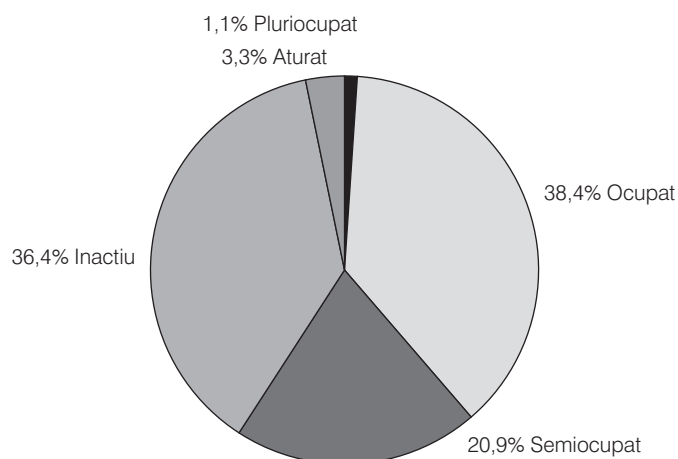
En aquest primer epígraf veurem la classificació primària de tota estadística laboral: la relació amb l'activitat. Començarem analitzant-ho per l'any considerat a la nostra enquesta i després farem una comparativa amb l'edició anterior de la mateixa, per veure l'evolució de l'indicador.

La relació amb l'activitat se sol analitzar amb categories com ocupació, atur o inactivitat. Però el fet de treballar en un període de transició, com la joventut, ens introdueix algunes complicacions en el tema. Què vol dir exactament “estar treballant”? Al nostre col·lectiu hi trobem moltes situacions intermèdies com poden ser les “feinetes” d'acompanyament als estudis, feines a temps parcial o feines sense contracte. Si ens limitem a

²⁷ Òbviament hi ha altres formes de treball, moltes de les quals han tingut històricament la seva importància: el treball voluntari, la bestreta, el bricolatge i l'agricultura d'autoconsum... No obstant això, aquestes realitats quedaran fora d'aquest informe.

presentar una classificació amb les categories clàssiques esmentades, perdriem bona part d'aquesta riquesa informativa. És per aquesta raó que hem afegit una categoria de "semiocupats", és a dir, treballadors sense contracte, a temps parcial o que fan feinetes d'acompanyament. Com veiem al gràfic 32 aquests semiocupats representen un gens menyspreable 20,9% de la nostra mostra.

Gràfic 32. Activitat laboral de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Malgrat tot, el més habitual entre els i les joves és tenir una ocupació reglada i a temps complet (38,4%), als quals encara hi hauríem d'afegir un petit 1,1% que es declaren pluriocupats. La segona situació més freqüent és la inactivitat, és a dir, aquells que no treballen ni busquen feina. En total són un 36,4% de la nostra mostra, pràcticament tots per estudis, ja que les altres situacions d'inactivitat representen un percentatge molt minoritari, com veurem al penúltim epígraf d'aquest capítol. Finalment, cal remarcar el poc jovent que es declara aturat, el qual representa tot just un 3,3% del total.

Òbviament aquesta relació amb l'activitat varia molt en funció de diferents paràmetres socials (taula 7 de l'Annex). D'entrada, les probabilitats d'estar ocupat s'incrementen amb els anys. El que resulta menys previsible és el major percentatge de semiocupació entre els i les joves més grans. Això ens apunta llargues biografies formatives i un fenomen que veurem més extensivament en propers epígrafs: deixar la joventut no és garantia de deixar la precarietat. També la inactivitat (com hem dit, bàsicament per estudis) presenta una distribució per edats aparentment previsible: hi ha més possibilitats de ser-hi quan més jove s'és. Paga la pena, però, aturar-nos en aquest minoritari però gens menyspreable 5,1% de majors de trenta anys inactius. És interessant comprovar, a més, que aquest és l'únic segment d'edat en què els estudiants són una minoria del total d'inactius (tot just un de cada quatre). Per tant estarem davant d'altres situacions, com desanimats o les poques mestresses de casa existents en la mostra, les quals es concentren en aquest segment d'edat. Finalment, i malgrat l'escassetat de contingents, també resulta interessant la distribució per edats de l'atur, sempre entès en el sentit de desocupació absoluta amb què l'estem analitzant aquí. Bàsicament l'atur creix amb l'edat fins assolir una "punta" entre els 25 i 29 anys. Però en els grups d'edat immediatament posteriors (majors de 30) torna a baixar.

Un segon factor demogràfic però tradicionalment molt important és el sexe. Com veiem a l'esmentada taula 7 de l'Annex, per als i les joves actuals ja no és gaire discriminatori fins al punt de no ser considerat representatiu pel model de regressió logística. Tot just esmentar el pes lleugerament més alt que encara té la inactivitat entre les noies. L'explicació d'això, però, no té perquè ser la tradicional major assignació femenina al treball domèstic (de fet aquesta categoria tot just representa un 1% del total d'inactius i un 2% de les noies inactives) sinó una major dilació de les trajectòries educatives de les noies que hem vist al capítol corresponent.

Passant ja a factors més socials, els estudis i la categoria socioprofessional dels pares solen ser bastant discriminants: la major utilització del sistema educatiu per part dels fills de categories mitjanes-altes formades

es tradueix aquí amb uns alts percentatges d'inactius (estudiants). Igualment els i les joves de procedència benestant recorren força el que aquí hem anomenat "semiocupació", en aquest cas consisteix habitualment en feinetes d'acompanyament dels estudis.

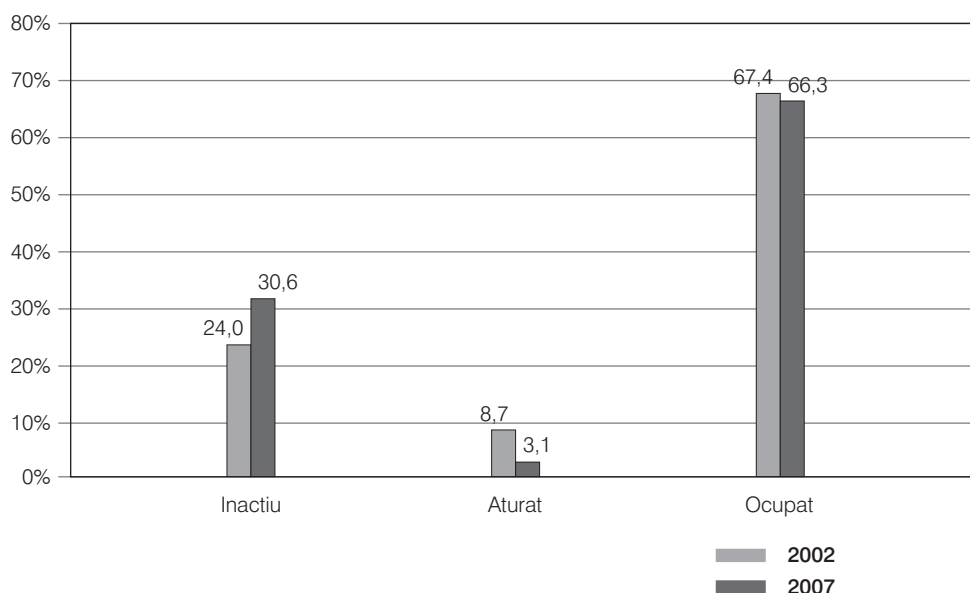
Inversament els i les joves de procedència obrera i poc formada tenen taxes d'ocupació estàndard per sobre de la mitjana, com correspon a típiques trajectòries d'abandonament escolar i incorporació laboral precoç.

Curiosament la distribució de l'atur és socialment bastant homogènia, fins al punt que les dues variables d'origen social contemplades no han entrat en el model de regressió logística per aquesta categoria. Aquesta homogeneïtat té dues excepcions molt il·lustratives en els extrems de l'escala social: la baixíssima taxa d'atur dels fills de directius enfront de l'altíssima dels descendents de treballadors no qualificats.

Evolució

Per tal de veure com ha evolucionat recentment la relació del jovent català amb l'activitat farem una breu comparativa de les dades d'aquesta enquesta amb la que es va realitzar al 2002. Aquesta darrera tenia una metodologia un xic diferent, cosa que ens ha obligat a reagrupar les dades del 2007²⁸.

Gràfic 33. Activitat laboral de la població de 15 a 29 anys (%). Catalunya, 2002 i 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

28 Les diferències i modificacions realitzades són les següents:

Al 2002 la mostra arribava només fins als 29 anys, de tal forma que els trams que s'han acabat comparant són els de població en edat potencialment activa comuns a totes dues edicions, és a dir, 16-29 anys. Aquest condicionant és comú a totes les comparatives 2002-2007 que trobareu en la resta del capítol.

En l'edició 2007 la relació amb l'activitat la defineix el propi enquestat (autoposicionament) mentre que en l'edició 2002 es consideraven ocupats tots aquells que estigueren treballant (poc o molt, amb o sense contracte, etc.). Per tal d'homogeneïtzar tots dos criteris, en aquesta comparativa s'han considerat ocupats aquells enquestats el 2007 que, malgrat haver declarat altres rols principals (bàsicament estudiants), tot i això treballen o "fan feinetes" en paral·lel.

Finalment s'ha adaptat una tipologia simplificada de situacions d'activitat compatible amb la del 2002.

Els resultats en sí estan molt determinats per l'increment dels períodes d'escolarització que s'han produït aquests anys. Això explicaria el marcat increment dels inactius (del 24 al 30,6%), en la seva immensa majoria estudiants; l'escassa variació dels ocupats (sobre dos terços de la mostra); i la important baixada del percentatge d'aturats (del 8,7 al 3,1%).

És interessant posar en relació la segona i tercera constatacions amb el moment del cicle econòmic que hem viscut durant els anys considerats. El nostre país ha arribat al moment àlgid d'un llarg període expansiu que ha permès una important creació d'ocupació. Les dades esmentades ens mostren que això ha possibilitat una reducció dels nivells de desocupació dels i les joves però no ha estat suficient per millorar les seves taxes d'ocupació, millora que sí que s'ha produït en la població adulta. L'expansió imparable del sistema educatiu al llarg de la biografia dels i les joves s'ha menjat el diferencial entre un indicador i altre.

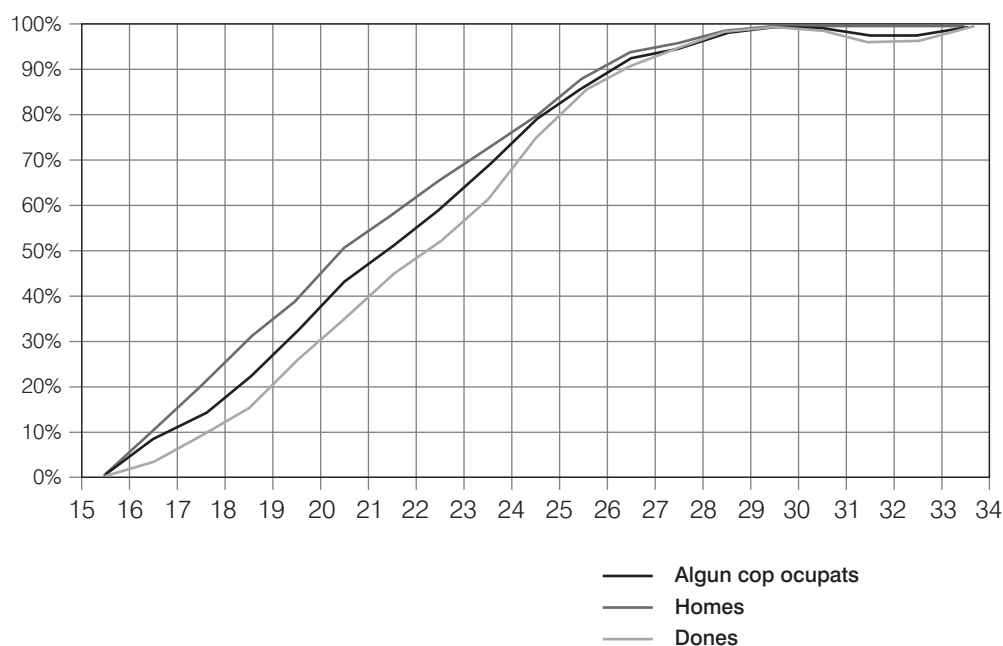
6.2. L'ocupació: els ritmes d'incorporació i les trajectòries d'ocupabilitat

Un cop vista la relació del jovent amb l'activitat, ara anem a aprofundir en la situació majoritària: l'ocupació laboral, és a dir, el desenvolupament efectiu d'un lloc de treball. En veurem diversos aspectes: les possibilitats i ritmes d'accés a la primera feina i diversos indicadors de l'ocupabilitat que es manté en la biografia posterior.

6.2.1. L'accés a la primera ocupació

Hores d'ara està molt consolidada la percepció de la joventut com un període de transicions²⁹: entre la infantesa i l'edat adulta, entre la llar d'origen i la de destinació i, per la part que ens toca, entre el sistema educatiu i el món laboral. Per tant, sembla obligat veure els ritmes amb què els i les joves fan efectiu aquest darrer pas. Per fer-ho hem utilitzat les dades longitudinals de l'enquesta mitjançant un indicador que ens mesurava la proporció de joves que han estat algun cop ocupats. Si analitzem el pes d'aquests per cada franja d'edat, lògicament en trobarem pocs entre els adolescents i molts entre els que han arribat a la trentena. Entre uns i altres trobarem una corba ascendent que ens marcarà els ritmes d'incorporació de cada col·lectiu.

Gràfic 34. Proporció d'ocupats algun cop de la població de 15 a 34 anys segons sexe per edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

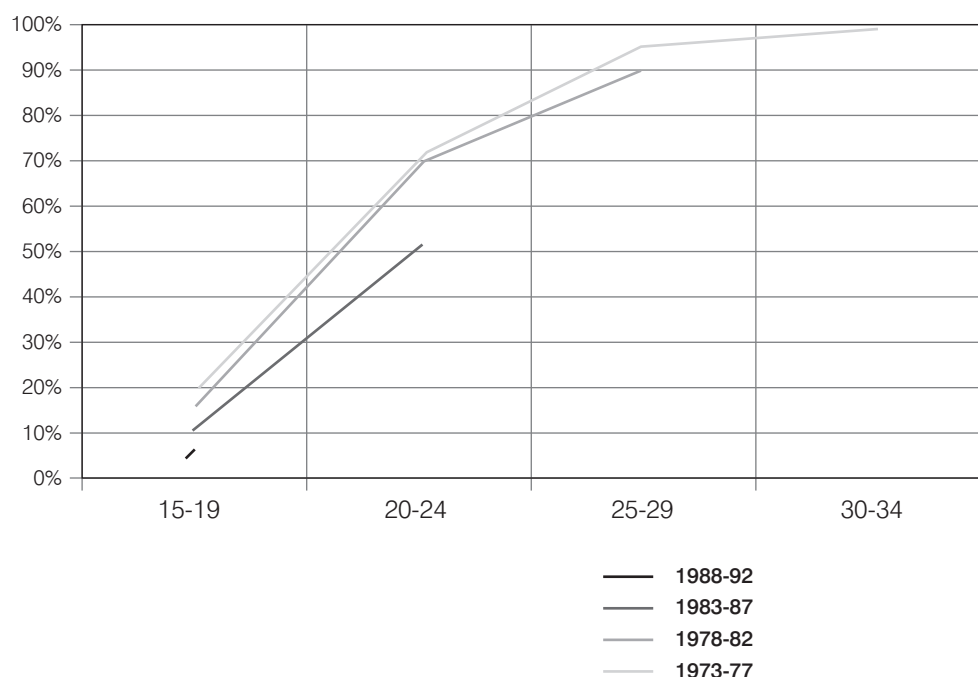
29 Al nostre país l'aportació per excel·lència d'aquesta perspectiva és la de Joaquim Casal (1996).

Comencem per les dades generals. Com veiem al gràfic 34 un terç del jovent català ja està treballant abans dels 20 anys i als 23 ja són dos terços. Als 27 anys la corba ja està bastant estabilitzada amb unes taxes d'ocupació superiors al 90,0%. Al mateix gràfic podem veure les diferències per sexes: en tots els grups d'edat les taxes d'ocupació femenines són inferiors a les masculines, amb diferències especialment importants sobre els 20 anys, molt probablement pel major fracàs escolar masculí que en força la incorporació laboral primerenca. En canvi a partir dels 25 anys les diferències per sexes són mínimes.

La resta de factors que incideixen en l'adquisició d'una primera experiència laboral es presenten sintèticament a la taula 8 de l'Annex. Ens concentrarem en l'anàlisi multivariant en tant que ens aïlla efectes col·laterals, molt importants en aquest cas. Immediatament després del factor edat hi trobem l'aspecte clau: el nivell d'instrucció: quants més anys s'estudia, més tard s'entra en l'activitat. I com que estudien sobretot els fills de pares amb formació, el següent factor explicatiu que trobem és el nivell educatiu de la família d'origen. Altres factors probablement també estan associats a la diferent llargària de les trajectòries educatives en cada col·lectiu: l'esmentat sexe, la llengua i l'origen social.

A banda de veure com varien els ritmes d'incorporació per col·lectius, també els hem volgut analitzar per cohorts generacionals. El gràfic 35 sembla confirmar-nos la percepció generalitzada que les successives generacions cada cop ingressen més tard en el món laboral. A més, aquest endarreriment no és exclusiu de l'adolescència sinó que sembla dilatar-se al llarg de totes les franges d'edat comparables.

Gràfic 35. Proporció d'ocupats algun cop de la població de 15 a 34 anys segons generacions per edat (%).
Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

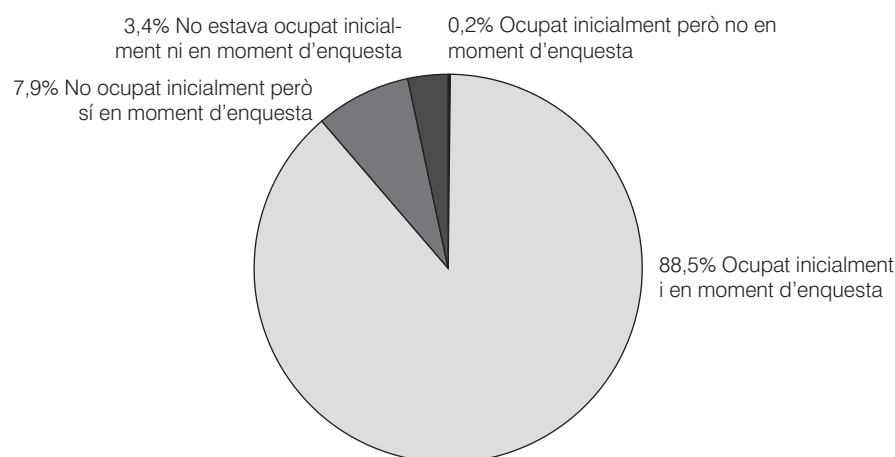
6.2.2. Trajectòries laborals respecte a l'ocupació

Trajectòries d'ocupabilitat

Però una cosa és accedir a una primera ocupació i una altra de diferent mantenir de forma estable unes bones possibilitats d'ocupabilitat. Per analitzar aquest tema hem mirat les trajectòries laborals d'aquells enquestats que hagin arribat als 30 anys. Per aquests, hem posat en relació el seu primer contacte amb l'activitat (en

aquella ocasió van trobar feina o per contra van acabar a l'atur?) i la darrera observació (en tenen ara de feina?). Com podem veure al gràfic 36 els resultats són prou contundents: un 88,5% dels enquestats s'han mantingut ocupables (en els paràmetres esmentats). De la resta de situacions minoritàries, la més significativa és la progressiva, és a dir, aquells i aquelles joves que no van trobar feina quan la van començar a buscar (per tant van començar com a aturats) però ara, arribats a la trentena, sí que en tenen. Només un 3,3% dels majors de 29 anys no han treballat mai i un encara més minúscul 0,2% ha empitjorat, és a dir, va començar trobant feina quan ho va intentar per primer cop però ara mateix no en té.

Gràfic 36. Trajectòries d'ocupabilitat de la població de 30 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Si agafem el model àmpliament majoritari (haver treballat en els dos moments considerats) podem veure de quins factors socials depèn haver-ne gaudit o no (taula 9 de l'Annex). L'anàlisi multivariable mostra dues variables representatives:

- La més clara és el sexe: un 92,5% de nois han gaudit d'aquesta biografia ocupable per només un 83,2% de noies. No és fàcil identificar què s'amaga darrera aquest diferencial. Possiblement siguin les diferents estratègies d'uns i altres a l'hora d'inserir-se laboralment que comentàvem a l'apartat anterior: les noies dilaten més els seus estudis, entren en el món laboral més tardanament, amb procediments d'aproximacions successives³⁰. Però també ens pot estar informant de sortides del mercat per raons de natalitat o conciliació de noies més grans fins llavors ocupades.
- Un segon factor condicionant és el nivell d'estudis assolit pel o per la jove. Malgrat que la correlació no és gens lineal, sembla que un nivell formatiu elevat sol possibilitar trajectòries laborals més continuades. A l'extrem inferior hi tenim els que han assolit només el nivell obligatori (EGB/ESO) els quals només tenen biografies ocupables en un 82,8% dels casos. En canvi, en les titulacions universitàries i de FP2, aquest percentatge està sempre per sobre del 90%³¹.

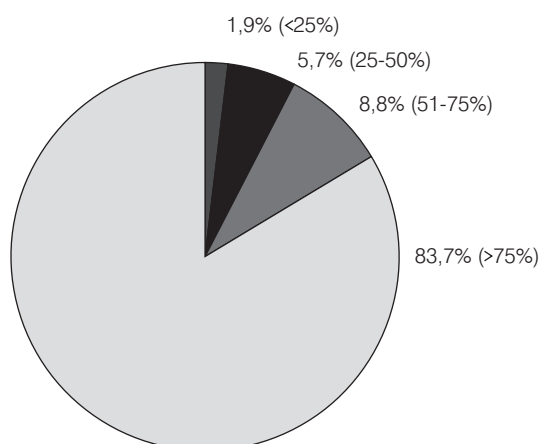
Anys passats en situació d'ocupació

L'indicador anterior té un risc: en mirar els punts inicials i finals de la situació laboral, se'ns poden escapar els que han patit períodes d'exclusió laboral en etapes intermèdies. Per controlar aquestes situacions, hem desenvolupat un altre indicador que ens mesura el percentatge d'anys de la biografia que els i les joves han estat ocupats/des. Aquest indicador es comença a considerar des de la seva entrada en activitat (primera feina o primera situació d'atur) i també l'hem restringit a la submostra de majors de 29 anys per garantir unes trajectòries laborals mínimament consolidades.

30 Per a una explicació del concepte, pel demés prou autodefinit, veure Casal (1996).

31 L'anàlisi multivariable ens mostra que l'excepció dels llicenciats és més aparent que real.

Gràfic 37. Proporció d'anys d'activitat ocupats de la població de 30 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Com podem veure al gràfic 37, el més habitual és que els i les joves hagin treballat més de tres quartes parts dels seus anys d'activitat (83,7% dels casos). Un altre 8,8% ho ha fet entre la meitat i tres quartes parts de la seva biografia laboral. Els que no han arribat a treballar ni la meitat del temps que han estat disposats a fer-ho són un 7,6%. Aquesta és una dada que mereix un minut de reflexió. Certament, en termes quantitius és un percentatge molt minoritari. Però en termes qualitius està mostrant situacions d'exclusió que poden ser molt extremes. Per una banda, és evident que terminis tan prolongats no responen a problemes d'atur friccional (aquells períodes –normalment curts– en què una persona ocupable pot estar buscant una feina concreta). Per altra banda, cal recordar que aquesta anàlisi està realitzada sobre majors de 29 anys, per tant no estem parlant de joves amb trajectòries laborals curtes.

Per analitzar els condicionants socials d'aquest indicador, hem abandonat el format de trams i hem optat per la comparació de mitjanes, tècnica que ens dona una única dada per col·lectiu. Com veiem a la taula 10 de l'Annex, els grups socials que més temps han estat ocupats són els homes; els dos extrems socials: fills d'empresaris (amb i sense assalariats) i fills de treballadors (qualificats o no), més que no pas les diferents categories intermèdies de "coll blanc"; les persones joves provinents d'entorns socials d'origen modestos, com poden ser pares amb estudis baixos i immigrants; i els residents en àrees no metropolitanes (Comarques Gironines, Comarques Centrals, Àmbit de Ponent...) i en municipis petits i mitjans.

Un cop més, aquestes dades ens mostren una conclusió que ha anat apareixent recurrentment en el present epígraf: un clar lligam entre ocupabilitat i ingressos laborals primerencs en la biografia dels individus. Davant constatacions com aquesta, algun autor com Lope (2002) s'ha preguntat si han estat realment irracionals les estratègies d'abandonament precoç del sistema educatiu de molts joves durant aquests darrers anys de marcat creixement econòmic.

6.3. Les vies d'accés al treball

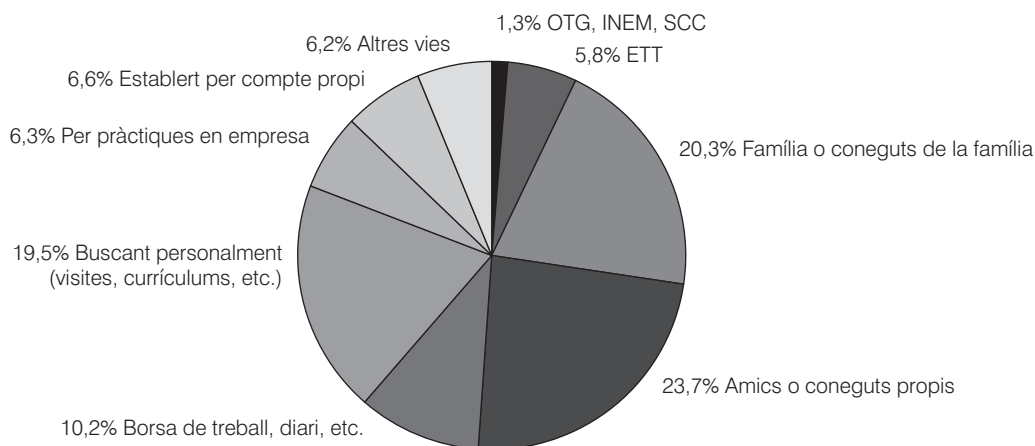
Ja hem vist quants i quins joves estan treballant. Ara és el moment d'analitzar com han accedit a aquesta situació. Les vies d'inserció laboral són un aspecte important a analitzar per planificar accions contra l'atur friccional³² i compensar les desigualtats de recursos dels i les joves en aquest aspecte. En aquesta enquesta hem preguntat com han trobat la feina actual els i les joves ocupats/des. Vegem primer les dades generals (gràfic 38) per detallar després les diferències per col·lectius: la gran via per aconseguir feina són les xarxes informals, ja siguin d'amics (23,6% dels casos) o de familiars (20,2%). El següent paquet de respostes també ens apunten una inserció bastant informal, si bé aquesta més individual que de xarxa: són els i les joves que declaren haver buscat la feina personalment amb eines com visites o currículums (19,5% de casos).

³² Es produeix quan hi ha suficients demandants i oferidors d'un determinat perfil professional però uns i altres "no es troben" (Recio, 1997).

Recapitulant, veiem com tres de cada quatre joves que troben feina per vies no institucionalitzades i per tant només una quarta part que segueixen camins més formals. Ara és el moment d'assenyalar que, dins d'aquestes minoritàries vies formals, les que dominen són les de tipus més privat: borses de treball i anuncis (10,2%) o les ETT (5,8%).

Finalment cal destacar el poc pes que tenen al nostre país vies d'intermediació reglades i públiques que, per contra, sí estan ben assentades en altres països de la Unió Europea. Per exemple, només un 6,3% de jovent català declaren haver obtingut feina mitjançant pràctiques en empreses, fórmula característica del sistema dual alemany (Garcia *et al.*, 1999). Encara és molt menor el percentatge que s'han inserit mitjançant algun intermediador públic (OTG, INEM, SCC...): només un 1,3% del jovent ocupat. La dada és prou explicativa del baix nivell d'eficàcia d'aquests serveis al nostre país.

Gràfic 38. Vies d'inserció laboral de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Tot seguit anem a veure quin ús fa cada col·lectiu d'aquests recursos (taula 11 de l'Annex). Prenem com a referència la via majoritària (xarxes socials informals) i constatem que els nois (48,9%) les utilitzen més que les noies (38,9%), probablement per la major presència dels primers en rams com la construcció i la indústria i en feines "obreres", rams tots ells on aquesta ha estat la via tradicional de reclutament. Les noies, en canvi, s'ocupen més en el sector públic i en tasques tècniques, que tradicionalment han funcionat amb mecanismes de captació més formals.

Igualment, els i les més joves (en l'extrem, el 66,2% dels menors de 20 anys) empen més aquest mecanisme d'accés a la feina, mentre que amb els anys van agafant importància altres vies com les borses de treball, anuncis, currículums i visites d'empresa, si bé aquestes sempre són clarament minoritàries. També és la via habitual entre els menys formats (53% dels que tenen estudis obligatoris) i els perfils obrers (sobre la meitat dels ocupats, tant qualificats com no). Cal remarcar, però, que les xarxes informals encara són la via majoritària d'inserció per als col·lectius que teòricament s'associen a vies més formals, com poden ser que tenen estudis universitaris (25,1%) o feines tècniques (sobre el 40% de casos). Finalment, cal destacar que entre els immigrants l'ús de xarxes és encara més accentuat (59,1% enfront del 43,5% dels autòctons), i que als pobles també és la via bàsica per aconseguir feina (47,9% en municipis menors de 2.000 habitants), mentre les opcions més individuals són més pròpies de ciutats.

6.4. La relació amb els mitjans de producció

Un cop vist quants i quins joves estan treballant i com han trobat la seva feina, és el moment d'entrar a detallar diferents característiques d'aquestes ocupacions. En aquest epígraf en veurem diversos trets relacionats amb un dels aspectes clàssics d'anàlisi social: la relació amb els mitjans de producció. Analitzarem, concretament, si les persones joves ocupades són assalariades o propietàries. En el primer cas, mirarem si treballen en el sector públic o en el sector privat. Per contra, si són propietàries, veurem si tenen treballadors al seu càrrec o no.

6.4.1. Assalariats i propietaris

El treball assalariat és àmpliament majoritari entre els i les joves (88,7% dels casos). I ho és per a totes les categories considerades, si bé amb intensitats diferents. Probablement això es deu al limitat accés dels i les joves als recursos necessaris per tirar endavant un negoci propi (econòmics, però també competencials i de xarxa). Així l'autoocupació acaba sent una opció més pròpia dels i les joves de més edat més que no pas d'adolescents. De fet el descens de la taxa de salarització amb l'edat és constatable més enllà de la trentena i marca una diferència clara entre els i les joves i la població adulta (Salvadó, 2005).

Igualment, els homes s'autoocupen més que no pas les dones. Les regressions de la taula 12 de l'Annex mostren que aquesta és la segona variable més discriminant i que (aïllant la resta d'efectes) les probabilitats de les segones de ser assalariades gairebé doblen les probabilitats dels nois. Com tantes altres diferències de gènere que anirem veient al llarg d'aquest capítol, aquesta probablement s'explica per la distinta inserció sectorial i professional de nois i noies.

En la mateixa línia, els fills provinents de famílies de categories socioeconòmiques elevades també mostren una major tendència a l'autoocupació: concretament els fills d'empresaris (sobretot amb assalariats) i de directius. De fet, si mirem les dades de les regressions logístiques, constatem que aquesta variable és la més explicativa de totes les considerades.

Finalment, l'autoocupació també està sobrerrepresentada en municipis petits-mitjans més que no pas urbans, on probablement les possibilitats de trobar feina assalariada siguin majors.

Òbviament no tot el jovent propietari de mitjans de producció es pot considerar en la mateixa situació social. En els extrems tindriem els casos d'un gran burgès en contrast amb el d'un treballador autoocupat (autònom). Entre els segons probablement hi trobaríem situacions de precarietat, subocupació i dependència més marcades que en molts assalariats³³. Un indicador per començar a destriar uns dels altres és saber si tenen assalariats al seu càrrec o no. En el primer cas hi trobaríem una quarta part de la nostra mostra de jovent propietari, mentre que els tres quarts restants són autònoms sense assalariats. Respecte a aquest tema la regressió logística ens mostra diferències poc significatives entre col·lectius de joves. L'important excepció és l'origen social: la disponibilitat d'assalariats és molt característica dels i les joves autoocupats/des provinents de famílies que ja eren empresàries amb assalariats o bé de perfil directiu. La reiterada centralitat d'aquesta variable ens mostra fins a quin punt la reproducció de l'estructura de classes encara és ben real per al jovent català d'avui.

6.4.2. Assalariats: sector públic i sector privat

Un cop hem vist un indicador per perfilar als propietaris, ara anem a presentar-ne altres que ens informin del tipus d'empresa que ocupa als i les joves assalariats/des. Comencem per saber si són empreses públiques o privades (veure la taula 13 de l'Annex). Segons la nostra mostra, al sector públic hi treballaria poc més de l'11% de jovent assalariat català, essent aquesta opció més arrelada entre els i les joves de més edat i les noies. La regressió ens mostra que aquesta és la segona variable en importància, amb una diferència de deu punts percentuals entre les probabilitats netes d'un i altre sexe. De fet és un fenomen que ve de lluny i no és pas estrictament juvenil. La feminització de la funció pública ha rebut múltiples explicacions: des del fort pes que hi tenen les feines de serveis personals (tradicionalment femenines), fins a la prioritització d'horaris per part de les dones a l'hora de buscar feina, o bé el major nivell formatiu de les noies que els hi permet més accés a feines tècniques i administratives.

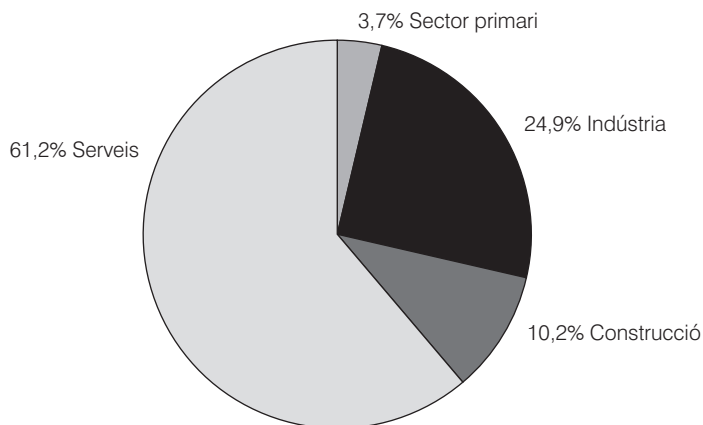
Igualment, el col·lectiu universitari (i els joves fills d'universitaris) també treballa al sector públic més que no pas el jovent (i els joves fills de pares) amb nivells educatius baixos i mitjans; el jovent que té el català com llengua materna i, sobretot i curiosament, el que en té d'altres no oficials també mostra una major tendència a treballar en aquest sector.

33 De fet molts autors interpreten la reemergència de la microempresa pel context de reordenació productiva que es coneix com a "externalització", "flexibilitat per distanciament" (Atkinson, 1994) o "empresa-xarxa" (Martín Artiles, 1993). En definitiva, seria la tendència de les grans corporacions a descentralitzar fases creixents dels processos productius a un entramat complex d'organitzacions jurídicament autònomes però, alhora, profundament dependents econòmicament. El que aquí ens interessa són sobretot les conseqüències socials d'aquest procés. I el que trobem és un panorama de precarietat laboral creixent, tant més perceptible com més es davalla en els nivells de subcontractació. Això ha portat a buscar noms alternatius per aquesta nova fornada d'autoocupats molt més precària que les anteriors. La que finalment sembla haver quallat més és "autònoms dependents". Tezanos (2001) en proposava altres com "dessalariats contingents" o "autònoms aparents".

6.5. Els sectors d'activitat

A l'epígraf anterior hem començat a perfilar els llocs de treball desenvolupats pel jovent català. Si allí tractàvem aspectes relacionats amb la propietat dels mitjans de producció, ara ens centrarem en aspectes bàsics del contingut de la feina, començant pel ram d'activitat on es treballa.

Gràfic 39. Sector d'activitat de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Començarem per analitzar el tema a un nivell prou agregat, els anomenats "grans sectors": primari, indústria, construcció i serveis. Amb molta diferència, aquest darrer sector és el que més joves ocupa (61,2%), seguit molt de lluny per la indústria (24,9%) i la construcció (10,2%). El sector primari té un paper molt residual en el mercat laboral juvenil del nostre país (3,7% d'ocupats).

Vistes les dades globals, és el moment de detallar quins joves es concentren en cada sector (veure la taula 14 de l'Annex). La regressió logística ens mostra que les variables demogràfiques sexe i edat condicionen totes les opcions, en el següent sentit: si bé en tots els grups d'edat repliquen les grans tendències globals que acabem de comentar, ho fan amb intensitats diferents. Entre els més joves està clarament sobrerrepresentat el treball industrial, entre els més grans la construcció i en els grups centrals d'edat ho estan els serveis.

Igualment, les regressions ens mostren que el sexe és, sens dubte, el factor més explicatiu: les noies es concentren clarament en els serveis mentre els nois es reparteixen més en el conjunt de sectors, amb una especial sobrerrepresentació en la construcció i en la indústria. Un parell de comentaris obligats respecte d'aquesta "segregació horitzontal del treball" (Carrasco, 1997). Primer: respon a pautes de divisió sexual del treball gairebé immemorials: treballs clarament productius, pels homes; treballs ara mercantilitzats però de ressonàncies reproductives, per les dones. Segon: els sectors masculinitzats (indústria i construcció) han tingut tradicionalment millors condicions salarials i contractuals.

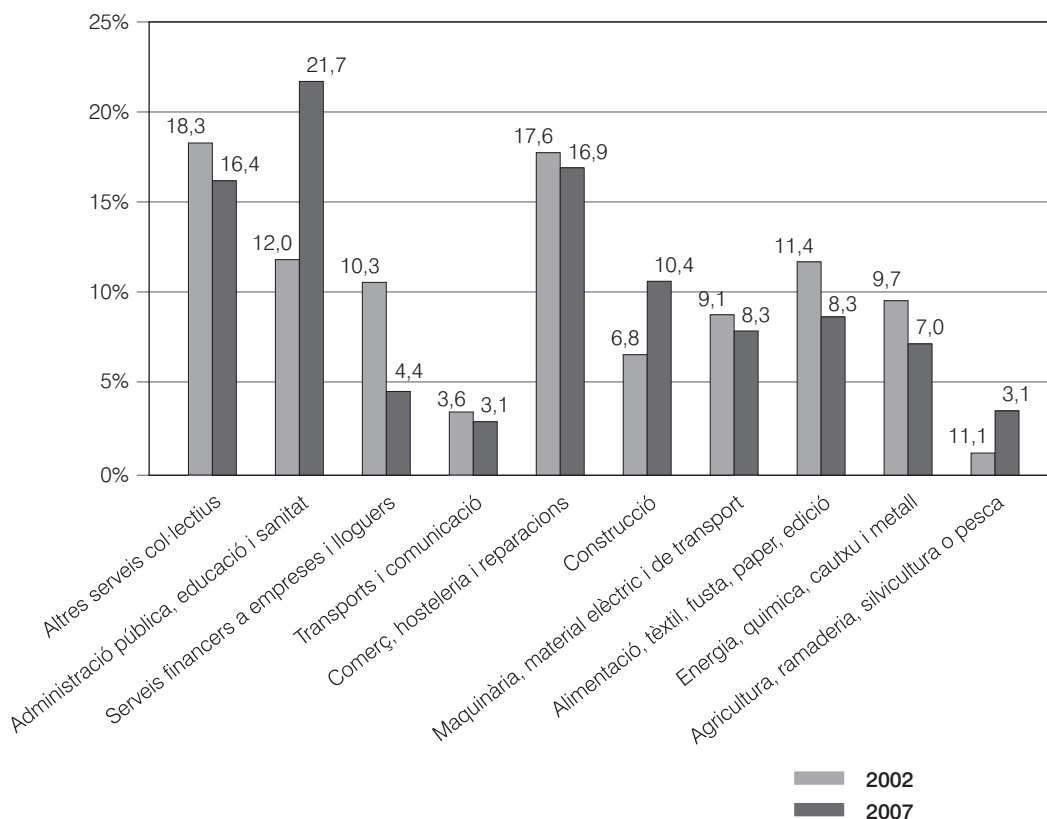
L'origen social sembla tenir certa incidència, sobretot en la reproducció de feines industrials en els fills dels treballadors, qualificats o no. Per contra la llengua familiar sembla especialment associada a feines en la construcció ("altres", és a dir immigrants) i en els serveis (catalanoparlants i bilingües).

Entre els factors territorials, la mida del municipi té certa incidència, sobretot a l'hora de determinar les possibilitats de treballar en el sector primari (lògicament en municipis menors de 2.000 habitants) i en la construcció (típicament en pobles un xic més grans, de 2.000 a 10.000 persones). L'àmbit territorial, per contra, condiciona molt les possibilitats de fer-ho en la indústria (especialment present en l'Àmbit Metropolità i Catalunya central).

Com ha evolucionat recentment aquesta distribució sectorial de la població jove ocupada? Per analitzar-ho comparem els resultats de la nostra enquesta amb els de l'edició 2002. Cal recordar que totes les comparacions d'aquest tipus fan referència a la submostra 16-29 anys i, per tant, no coincideixen amb les dades que tot just acabem de comentar. Dit això, els canvis principals per destacar serien (gràfic 40) el fort creixement

dels rams de serveis corresponents a administració pública, educació i sanitat (aquests darrers també poden ser de provisió privada), així com creixements més modestos de la construcció i el sector primari; i la marcada contracció d'altres sectors de serveis (financers, empresarials i immobiliaris) i un xic més continguda de tots els rams industrials.

Gràfic 40. Sector d'activitat de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2002 i 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2002 i 2007, Secretaria de Joventut.

6.6. Les professions

Situació actual

L'altre factor clau per analitzar el contingut dels llocs de treball és la professió que es realitza. Aquesta s'ha codificat amb la tipologia jeràrquica oficial (Classificació Catalana d'Ocupacions, CCO). Això ens permetrà presentar diversos nivells d'anàlisi. Comencem amb una presentació dels perfils professionals a un nivell força concret (CCO³⁴ 2 dígits). A la taula 15 de l'Annex hi presentem les professions més freqüents entre el jovent català, concretament aquelles que ocupen a més de l'1% de la nostra mostra d'assalariats.

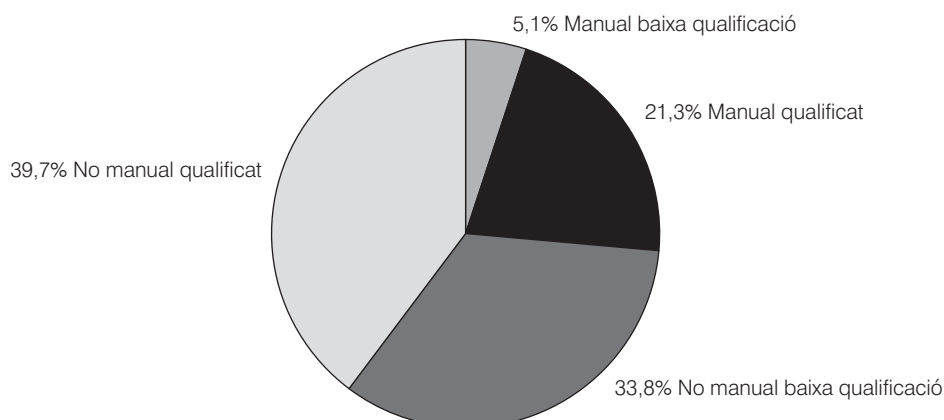
Òbviament aquest alt nivell de desagregació té una utilitat més descriptiva que analítica. Malgrat tot, és fàcil apreciar la presència en els primers llocs d'alguns perfils de qualificació baixa i mitjana.

34 A la classificació oficial hi hem afegit algunes categories "escombra" per recollir casos de difícil classificació. Són els valors que tenen el 9 com a darrer dígit.

Deixem ja el registre eminentment descriptiu de l'epígraf anterior i mirem d'aprofundir un xic més analíticament en el tema professional que ens ocupa. Per fer-ho, hem hagut de recórrer a una tipologia molt més agregada que l'anterior. Concretament hem agrupat les professions en quatre grans categories:

- A. No manual-alta qualificació: directius i tècnics
- B. No manual-baixa qualificació: administratius i empleats dels serveis
- C. Manual-qualificat: operaris, oficials, paletes, etc.
- D. Manual-no qualificat: peonada, manobres, subalterns, etc.

Gràfic 41. Categories professionals de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Els resultats referits al conjunt de la mostra (gràfic 41) són molt il·lustratius de les grans tendències laborals globals que estem vivint:

Terciarització de les nostres economies que es trasllada al món laboral com a generalització del treball "de coll blanc" (Mills, 1973). No sorprendrà, per tant, que a l'enquesta les dues categories amb més pes siguin les de treball no manual que representen, en conjunt, gairebé tres quarts parts dels llocs de treball ocupats per joves, restant els oficis manuals en la quarta part restant.

Transformacions postayloristes del procés productiu, en bona mesura lligades a un creixent component tecnològic³⁵. D'entrada el que cabria esperar d'aquesta tendència és un pes important de les professions qualificades en els col·lectius recentment incorporats al mercat de treball, típicament joves. I de fet l'enquesta sí que ens mostra alguna cosa en aquest sentit: un 61% dels i les joves fa feines que requereixen alguna qualificació (recordem, sumant les manuals i les que no ho són).

Increment de la qualificació formativa de l'oferta laboral. Com hem vist al capítol d'educació d'aquest mateix informe, probablement estem davant de la generació més formada de la història d'aquest país. Des de la nova perspectiva que ens dóna aquesta dada, potser trobarem més torbadores algunes dades, tant de la nostra enquesta com d'altres. Entre les primeres: tenim un minoritari però important 39% de joves enquestats/des que fan feines no qualificades; entre les segones: si comparem l'estructura professional del jovent amb els adults, trobem que el primer té més pes relatiu en feines desqualificades que no pas els adults, malgrat que aquests darrers tenen un nivell formatiu inferior (veure, per exemple, Salvadó (2005) a partir de dades EPA).

35 Aquest procés, i les seves implicacions sobre les qualificacions i l'estructura social, ha generat autèntics rius de tinta en la sociologia de les darreres dècades. No ens podem aturar aquí a detallar-ne les implicacions. Al respecte es pot consultar Finkel (1999).

Com interpretar aquesta menor professionalització de les feines joves en relació amb el que resultaria previsible pels discursos tecnòfils hegemònics? Probablement el paradigma del capital humà s'equivocava quan posava l'accent en l'oferta de qualificacions com a factor clau de modernització. Potser haurem d'assumir que el factor determinant és, en realitat, la demanda empresarial. I aquí, el que trobem, és un baix nivell de qualificacions dels llocs de treball generats en el darrer cicle expansiu (Recio, 2002). D'altra banda, fins i tot quan efectivament es donen transformacions productives en clau tecnològica, és perfectament possible que aquestes acabin desqualificant segments de plantilla més importants dels que han requalificat³⁶.

Els factors explicatius de les professions

Aprofundirem més en aquesta línia d'anàlisi en un epígraf posterior dedicat específicament a la sobrequalificació. De moment abandonem l'anàlisi "quants joves" fan cada tipus de feina per centrar-nos en veure "quins joves". A la taula 16 de l'Annex hi trobem una regressió logística que ens mostra dos tipus de factors que ho expliquen: els de tipus demogràfic (edat i sexe del o de la jove) i els d'origen social (estudis i professió dels seus pares). Entre els primers, les noies es concentren molt en feines no manuals (nou de cada deu treballadores) molt per sobre dels nois (58,6%). En canvi, si ho mirem per qualificacions trobem que són ells els que tenen una posició més avantatjosa: 71,8% ocupen llocs qualificats, repartits a parts gairebé iguals entre manuals i no. En canvi el nivell de treball qualificat en les noies és només del 48,9%. Aquest diferencial s'explica molt més per la infrarepresentació d'elles en les feines manuals qualificades (només 4,9%) que no pas per la seva presència (de fet força elevada) en les feines qualificades no manuals (44%). Pel que fa a l'edat, els i les més joves es concentren en feines manuals (6 de cada 10). A mesura que avança l'edat s'incrementa la proporció de treballadors no manuals, amb una progressió especialment clara entre els no manuals qualificats.

Si deixem els condicionants demogràfics i passem als d'origen social, el que sembla tenir més pes són els estudis dels pares i la seva professió: els fills de progenitors amb baixos nivells formatius es concentren més en feines manuals, qualificades o no. En l'altre extrem, els fills d'universitaris es concentren en un percentatge altíssim (70%) en feines no manuals d'alta qualificació. Finalment, el factor professió familiar lògicament està molt associat a l'anterior i, per tant, és lògic que ens mostri tendències semblants de reproducció social. Per a tots els perfils de pares amb feines no manuals hi trobem fills amb sobrerepresentació de feines igualment no manuals. Tal vegada la principal novetat sigui que aquesta sobrerepresentació es centri en el segment qualificat de les feines no manuals, independentment que els pares blue-collar tingueren o no qualificació. Un exemple: el percentatge més alt de joves no manuals qualificats es dona entre els fills d'administratius 63,1%. En l'altre extrem hi tindríem els pares d'extracció obrera (treballadors manuals), on també sembla haver-hi una reproducció ben clara: els fills de no qualificats estan sobrerepresentats en aquest segment i els de qualificats també ho estan en el seu. Hi ha, però, una matisació important a realitzar: fins i tot estant sobrerepresentats, aquests perfils manuals són molt minoritaris per a tots els i les joves, també per als fills de pares obrers. Una dada per il·lustrar-ho: només un 11,6% dels fills de peons treballa de peó.

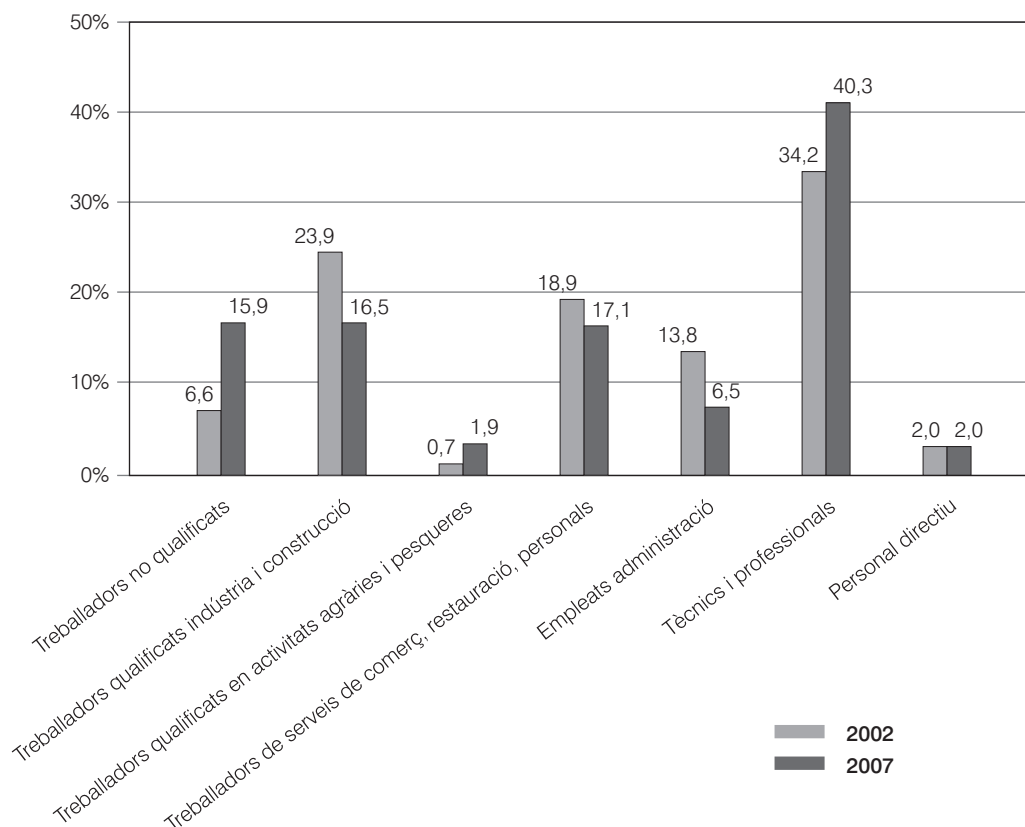
Evolució

Per veure l'evolució d'aquests indicadors haurem de recórrer a la comparativa amb l'enquesta equivalent realitzada al 2002. Recordem que la comparabilitat ens obliga a acotar l'anàlisi al segment de població 16-29 anys i a usar la tipologia de professions emprada en l'edició 2002, cosa que farà divergir les dades del 2007 de les presentades anteriorment. Com veiem al gràfic 42, els principals increments es donen en categories bastant extremes: els tècnics i professionals (que passen de representar el 34,2 al 40,3%) i els treballadors no qualificats (passen del 6,6 al 15,9%). Aquestes dades semblarien confirmar les hipòtesis de segmentació i dualitat del mercat de treball³⁷.

36 Aquesta tesi es va enunciar a l'obra ja clàssica de Braverman (1975) i ha tingut un productiu desenvolupament posterior, ben resumit a Finkel (1996)

37 Simplificant molt, aquestes teories distingirien diversos "segments" de treballadors en funció de la qualitat del seu lloc de treball: centrals vs perifèrics (Friedman, 1997) o de segment primari vs segment secundari (Doeringer i Piore, 1983)

Gràfic 42. Professions de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2002 i 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2002 i 2007, Secretaria de Joventut.

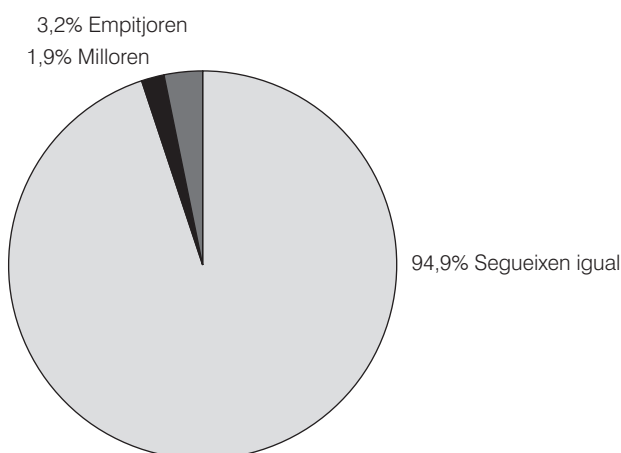
6.6.1. Trajectòries professionals

Fins al moment hem fet una anàlisi estàtica de la qüestió professional. Això no obstant, l'enquesta inclou informació de tota la vida laboral del jovent entrevistat. Per tant podem veure les seves trajectòries professionals. A aquest efecte hem construït un indicador de millora professional. Aquest s'aplica únicament als que han canviat de feina i pren tres categories (millora, es manté, empitjora). Al quadre següent es relaciona entre si els diferents CCO a un dígit. Les categories de les penúltimes posicions professionals (origen) estan en files i les de la darrera feina (destí) estan en columnes. El valor que pren cada combinació està en caselles: si hi apareix una fletxa ascendent és que la darrera feina millora l'anterior, si és descendent és que l'empitjora i si és horitzontal és que totes dues tenen una categoria professional similar.

	Destí									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0. Forces armades	↔	↑	↑	↑	↑	↔	↔	↔	↔	↓
1. Personal directiu	↓	↔	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
2. Tècnics i professionals científics i intel·lectuals	↓	↑	↔	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
3. Tècnics i professionals de suport	↓	↑	↑	↔	↓	↓	↓	↓	↓	↓
4. Empleats administratius	↓	↑	↑	↑	↔	↓	↓	↓	↓	↓
5. Treballadors de serveis de restauració, personals, protecció i venedors de comerços	↔	↑	↑	↑	↑	↔	↔	↔	↔	↓
6. Treballadors qualificats en activitats agràries i pesqueres	↔	↑	↑	↑	↑	↔	↔	↔	↔	↓
7. Treballadors qualificats de les indústries manufactures, la construcció i la mineria	↔	↑	↑	↑	↑	↔	↔	↔	↔	↓
8. Operadors d'instal·lacions i maquinària, i muntadors	↔	↑	↑	↑	↑	↔	↔	↔	↔	↓
9. Treballadors no qualificats	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↔

Les dades resultants mostren una important continuïtat: en el 95% dels casos les noves feines són d'una categoria professional similar que les anteriors. Només un 1,9% de canvis suposen una millora professional, percentatge fins i tot menor que els canvis laborals "a pitjor", d'un 3,2% dels casos (gràfic 43).

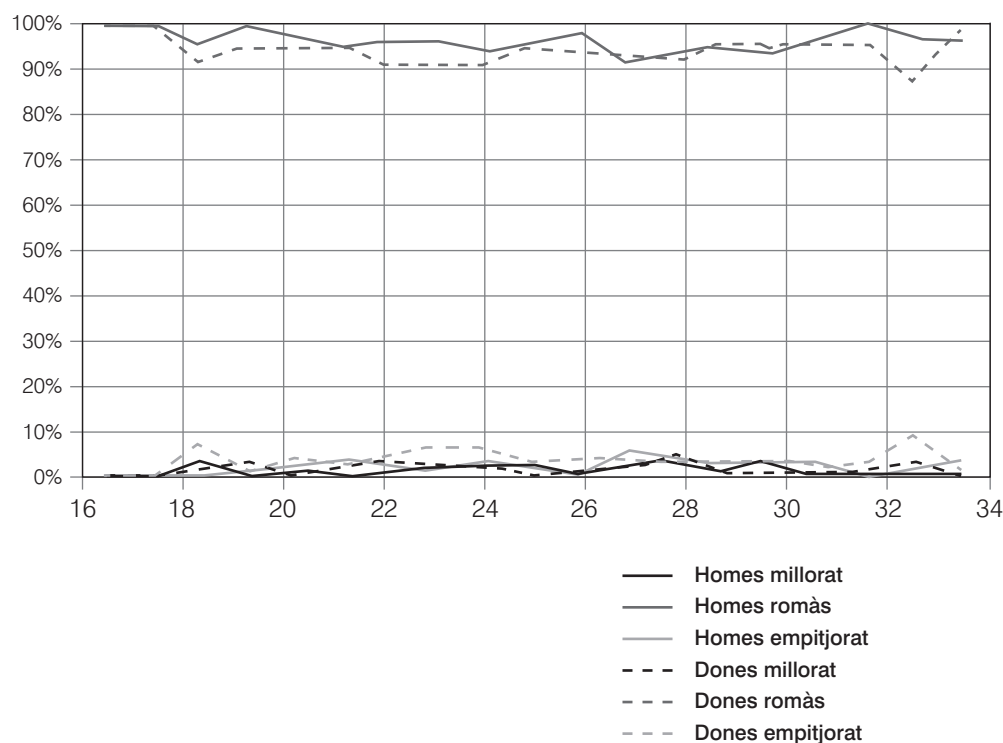
Gràfic 43. Trajectòria professional de la població ocupada de 15 a 34 anys que ha canviat de feina (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Com veiem al gràfic 44 aquesta tendència al manteniment és bastant universal, independentment del sexe i l'edat del o de la jove ocupat. Podem veure com evolucionen aquestes trajectòries professionals del conjunt de la nostra mostra al llarg del cicle vital dels i les joves. D'entrada és evident que s'imposa la continuïtat: en tots els segments d'edat més d'un 90% de joves que han canviat de feina tenen una categoria similar a la feina anterior, sobretot en el cas dels homes. Per tant les promocions i "degradacions" professionals són molt minoritàries i sense tendències clares per sexe i edat.

Gràfic 44. Trajectòria professional de la població ocupada de 15 a 34 anys que ha canviat de feina segons sexe per edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

6.6.2. Sobrequalificació

Al capítol 4 sobre educació i en aquest mateix hem explicat llargament dues constatacions que ara caldria recordar breument: d'una banda, la generació que analitzem en aquest informe és la més formada de la història d'aquest país; malgrat això, no sembla que estiguin ocupant llocs de treball especialment qualificats, si més no en relació amb la població adulta.

Del creuament de totes dues afirmacions se'n desprendria la hipòtesi que estem davant una generació bàsicament sobrequalificada. En aquest epígraf mirarem de contrastar aquesta hipòtesi i ho farem mitjançant dos indicadors: un d'ells pretén oferir una mesura objectiva de la sobrequalificació, tot posant en relació el nivell d'estudis assolits pel o per la jove amb la professió que desenvolupa en el moment actual³⁸; l'altre és un indicador subjectiu de fins a quin punt el jovent es percep o no sobrequalificat. Concretament se li ha preguntat quin és el nivell formatiu que percep necessari per desenvolupar la seva feina actual.

Sobrequalificació objectiva

Pel que fa al primer dels indicadors esmentats, més de la meitat del col·lectiu jove ocupat català tenia un nivell formatiu superior al mínim requerit per a les feines que desenvolupava (52,2%). Com sempre el realment interessant és anar més enllà del titular i veure quins perfils socials pateixen en major mesura aquesta situació (taula 17 de l'Annex).

D'entrada la regressió logística ens mostra que les variables clau són bàsicament demogràfiques: edat i sexe. La primera té un comportament especialment interessant: quan més anys té el o la jove, més risc d'estar sobrequalificat, arribant a un màxim del 60,3% en el grup de majors de 30 anys. Com interpretar-ho?

38 Lamentablement aquí no ens podem aturar en la metodologia concreta per posar en relació aquests dos factors. No obstant això, aquesta es pot consultar a Serracant (2005).

Una primera explicació pot ser simplement la major presència d'estudiants i de feines d'acompanyament entre els i les més joves. Una segona hipòtesi, més preocupant, seria que el progrés laboral que gaudeixen els i les joves al llarg del seu cicle vital no seguís el ritme del seu progrés formatiu. En aquest darrer cas hauríem de concloure que la sobrequalificació no és un problema d'iniciacions laborals sinó més aviat un problema de manca de promocions laborals. Per tant no estariem davant un problema d'edat sinó generacional.

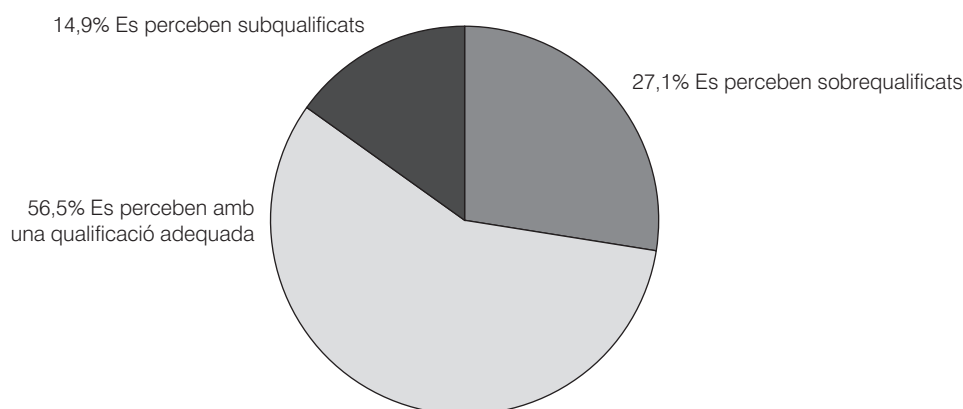
El sexe és el segon gran factor explicatiu de la sobrequalificació i ho és en un sentit ben previsible: les noies actuals estan especialment formades en relació amb els nois però, en canvi, continuen patint discriminacions professionals. No és estrany, per tant, que el percentatge de joves sobrequalificades depassi àmpliament als sobrequalificats (58,7% enfront del 50%).

Finalment, volem fer esment a un seguit de condicionants més socials que no tenen prou força explicativa com per aparèixer en el model de regressió logística però que tenen cert interès: per categories professionals destaca molt la sobrequalificació dels fills d'administratius. De les variables d'origen geogràfic i de llengua, constatem l'elevada sobrequalificació dels i les joves d'origen immigrant, cosa que reforça la idea que no es tracta pas de força de treball desqualificada sinó més aviat de força de treball que aquí ocupem en feines desqualificades.

Sobrequalificació subjectiva

El problema dels indicadors objectius de sobrequalificació com el que acabem de presentar és que poden aparèixer distorsionats per una mala pràctica laboral molt característica del nostre país: signar contractes per categories inferiors a la feina que efectivament es realitza (Serracant, 2005). Per tant hem considerat interessant complementar aquell indicador amb un altre de sobrequalificació percebuda. Aquest darrer s'ha obtingut preguntant al col·lectiu jove ocupat pel nivell formatiu que considera necessari per desenvolupar el seu lloc de treball. Com veiem al gràfic 45, poc més de la meitat consideren que estan realitzant una feina adequada a la seva formació (56,5%), mentre que més d'una quarta part (27,1%) valoren el seu lloc de treball per sota o molt per sota del seu nivell formatiu. Només un 14,9% considera que està fent una feina que requeriria una titulació superior a la que ja té (subqualificat).

Gràfic 45. Percepció de la correspondència entre el nivell professional i el formatiu de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Com sempre, anem a veure quins col·lectius se senten especialment sobrequalificats (gràfic 45): l'edat és l'únic factor que apareix amb prou força explicativa com per entrar en el model de regressió. Bàsicament, quant més joves, major és la percepció de subocupació. En els extrems, un 45,3% d'adolescents consideren que per a la seva feina no calen els estudis que tenen, mentre aquest percentatge és de només un 20,4% del jove de trenta anys i escaig. Noteu l'aparent contradicció entre aquesta percepció subjectiva i la mesura objectiva de sobrequalificació per edats que fèiem a l'epígraf anterior. Quan constaten aquesta

mateixa situació García-Montalvo i Peiró (1999: 173) apunten que és possible que hi hagi un “ajustament adaptador a la baixa de les expectatives dels i les joves sobre el tipus de tasques que poden realitzar”.

Curiosament els percentatges de sobrequalificació percebuda són similars per a tots dos sexes. Aquesta dada és poc coherent amb la major sobrequalificació que hem detectat per a les noies en l'indicador objectiu i amb altres constatacions presentades anteriorment, com el major nivell educatiu que elles tenen i l'existència de discriminació professional. Tal vegada sigui un problema de percepció distorsionada o *wishful thinking* (Elster, 1988).

Per professions, les que se senten més sobrequalificades són les diferents categories administratives (sobre un 40% de casos), seguits dels treballadors qualificats (32%) i sobretot no qualificats (36,4%).

6.7. La situació contractual

Els mercats de treball occidentals estan vivint en les darreres dècades un procés accelerat de precarització (Recio, 1997). És un procés molt multidimensional però que té una vessant especialment visible en la contractació (temporalitat, economia submergida, temps parcial...) i aquesta visibilitat és especialment clara al nostre país i per a les generacions que són joves o ho han estat recentment.

6.7.1. Situació actual

Tradicionalment al nostre país la “flexibilitat contractual” ha passat simplement per no tenir contracte, és a dir, l'economia submergida³⁹. A més, aquesta fórmula ha estat especialment característica de determinats segments socials, com les dones (treball a domicili) o els joves (feines d'acompanyament als estudis).

Com veiem a la taula 18 de l'Annex, avui el treball submergit no és gaire habitual entre el jovent català que es defineix com a ocupat (recordem que hem deixat fora de l'anàlisi als que declaren fer “feinetes esporàdiques”). Només un 1,6% afirma estar sense contracte, percentatge semblant als que estan amb contractes de pràctiques o formació (1,7%) i molt superior als que estan amb beca (0,9%). Per tant ens queda un amplísim 96,0% de joves ocupats/des amb situació contractual regularitzada. No hi ha col·lectius que suposin una excepció significativa a aquesta situació però sí alguns que tenen percentatges lleugerament inferiors de regularització, concretament els enquestats molt joves (un gens menyspreable 9,9% de treball submergit entre els ocupats menors de 19 anys); els fills d'empresaris (2,6% probablement per ajut en el negoci familiar); el jovent de procedència obrera (2,3% de fills de treballadors qualificats); i el jovent que viu en municipis petits (7,6% en menors de 2.000 habitants).

Si el treball submergit és una fórmula en declivi entre la nostra joventut, la temporalitat és l'opció contractual que li ha pres el relleu en les darreres dècades, fins al punt que la nostra taxa de temporalitat duplica la mitjana de l'OCDE⁴⁰.

Segons les dades de la nostra mostra, la taxa de temporalitat contractual juvenil a Catalunya seria del 29,1%, quedant el 70,9% restant en situació de contractació indefinida. La regressió logística apunta les següents variables explicatives respecte d'aquest tema (veure la taula 18 de l'Annex).

En primer lloc, l'edat: com sembla previsible, la taxa de temporalitat davalla amb els anys. En els extrems, va del 41,7% entre els menors de 20 anys al 15,3% dels que passen els 30. Ara bé, la qüestió dels ritmes d'estabilització contractual del jovent és més complex del que ens pot explicar aquesta “foto fixa”. Per analitzar-lo convenientment haurem de recórrer a les nostres dades longitudinals, a les quals passarem als propers epígrafs.

39 Es pot consultar Sanchís (2004) per a una introducció històrica i conceptual, així com un “estat de la qüestió” dels intents de quantificació d'aquest fenomen al nostre país.

40 D'explicacions d'aquesta alta taxa de temporalitat n'hi ha moltes: des de la composició del nostre teixit productiu (petita empresa, sectors volàtils i de baix valor afegit) fins a l'existència d'una determinada estratègia empresarial de gestió dels recursos humans. Al respecte es pot consultar Polavieja (2003) i Toharia (2005).

En segon lloc, el sexe: les noies tenen taxes de precarietat força més elevades que no pas els nois (30,9% enfront del 27,3%). Aquesta dada és especialment rellevant si tenim present el major nivell formatiu de les primeres i ens dóna una idea de la persistència de discriminacions per raó de gènere entre el mercat de treball juvenil.

En tercer lloc, l'origen social: curiosament els alts nivells de temporalitats s'associen a fills d'autònoms, empresaris i directius (taxes superiors al 30%), cosa que probablement tingui a veure amb trajectòries formatives llargues i ingressos tardans en el món laboral.

A banda d'aquests factors prou explicatius per entrar en el nostre model multivariable, la temporalitat té altres condicionants que també volem recollir aquí: l'afectació sobre els immigrants és clarament superior als autòctons (52,9% enfront del 27,9%); per professions, els més precaris són els treballadors sense qualificar (32,5%) i –curiosament– tècnics (35,5%). Probablement això ens estigui confirmant una hipòtesi llargament apuntada en la recerca recent del nostre país: la proletarització dels perfils tècnics (Subirats *et al.*, 2002). Per contra, destaca el percentatge clarament inferior a la mitjana de treballadors qualificats amb contracte temporal (27,7%). En coherència en el punt anterior trobem taxes de temporalitat més elevades en nivells formatius alts que impliquen incorporacions tardanes al món laboral: universitaris (32,9%) i sobretot entre els que s'han quedat al batxillerat (42,3%). Per contra la temporalitat és menor en els nivells formatius més curts i d'entrada laboral més prematura: titulats en FP (27,4%) i els que tenen només primària (28,5%). Finalment, la taxa de temporalitat també sembla tenir un component territorial: creix amb la mida dels municipis (fins al 31,5% dels que depassen els 50.000 habitants) i, per tant, es dispara en l'Àmbit Metropolità (30,6%).

6.7.2. Les trajectòries biogràfiques d'estabilització contractual

Les preguntes per a tota la biografia laboral dels individus que es fan a l'enquesta ens poden ajudar a resoldre un dubte fonamental que sempre es presenta en aquest tema. La precarietat contractual dels i les joves és un problema explicable únicament per la seva etapa iniciàtica en el mercat de treball? En altres paraules, és un problema d'edat? O bé, com l'autor d'aquestes línies ha suggerit a un altre lloc, és un problema estructural d'una generació a la qual li han canviat les regles del joc? (Salvadó i Serracant, 2003).

L'accés a l'estabilitat contractual

Un primer indicador amb què afrontarem aquest tema és el que anomenarem “ritmes d'estabilització” de les diferents cohorts mitjançant corbes d'edat, similars a les que presentàvem per als ritmes d'incorporació laboral. Com en aquell cas, cal recordar que estem en un model de “haver estat algun cop estable⁴¹” Per tant, un model longitudinal que pressuposa trajectòries progressives i no contempla “regressions contractals”. En indicadors posteriors veurem fins a quin punt és vàlid o no aquest supòsit.

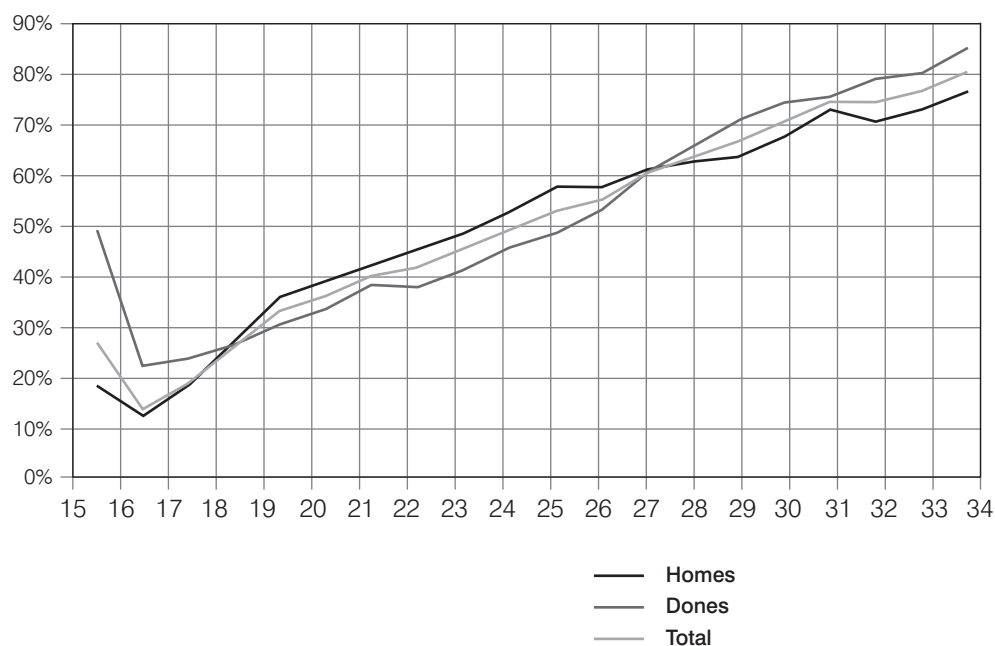
Comencem presentant les dades generals al gràfic 46. Com veiem, l'estabilització sembla una qüestió de l'edat: a la vintena un terç dels enquestats està amb contracte indefinit, aquest percentatge puja als dos terços abans dels 30 i continua en ascens a partir d'aquesta edat. Cal fer notar, però, que en el grup d'edat més alt que hem considerat (34 anys) encara hi ha dos de cada deu ocupats amb contracte temporal.

Al mateix gràfic podem veure les diferències per sexes. Hem de prendre aquests resultats amb precaució perquè estem davant de mostres molt reduïdes. Malgrat tot, semblen dibuixar-se situacions diferents en els distints trams d'edat: les noies tenen millors nivells d'estabilitat en l'adolescència i passats els 28 anys.

En aquest darrer cas probablement s'expliqui pels seus majors nivells educatius, els quals haurien dilatat la incorporació laboral però els hi haurien permès consolidar-se, finalment, en millors condicions. Per contra els nivells d'estabilitat dels nois són més alts entre els 19 i els 27 anys, probablement associats a trajectòries precoces d'incorporació laboral.

41 S'han considerat com a situacions laboralment estables: assalariat amb contracte indefinit, empresari, autònom i ajuda familiar, mentre que les situacions laboralment inestables són contracte temporal, sense contracte i altres (que inclou becari).

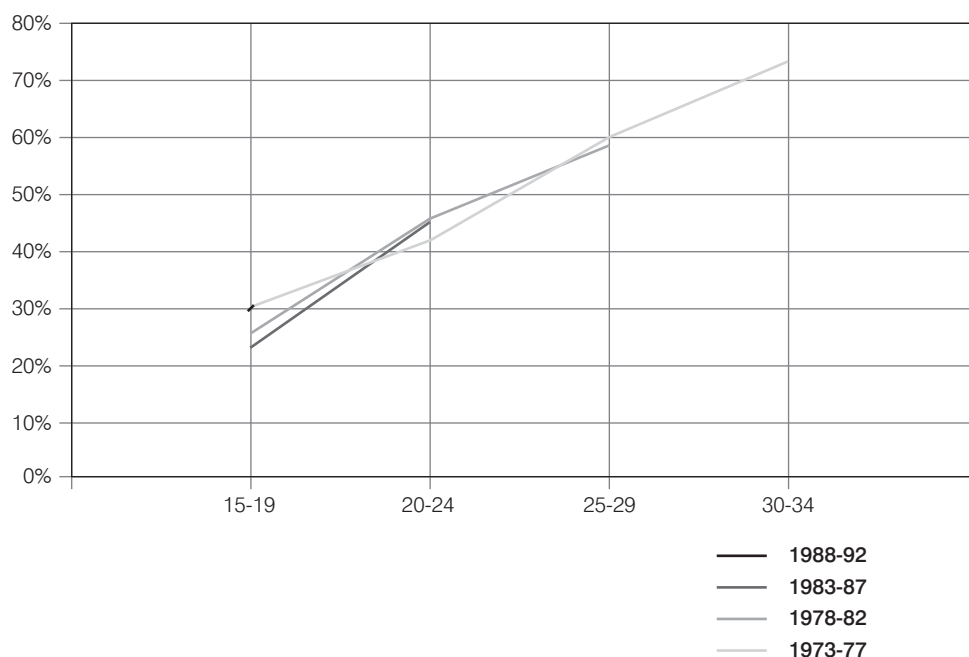
Gràfic 46. Proporció acumulada d'estabilitat laboral en algun moment de la vida laboral de la població de 15 a 34 anys segons sexe per edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

A banda del sexe i l'edat, no analitzarem aquest indicador per altres factors socials perquè presenten tendències molt similars a les vistes anteriorment en l'anàlisi estàtica de les taxes de temporalitat. El que sí ens aporta d'original aquesta metodologia longitudinal és la possibilitat de veure com varia l'estabilitat laboral per cohorts generacionals. És el que presentem al gràfic 47. Només s'aprecien tendències clares en les edats més joves (15-19 anys): cada generació té uns nivells de temporalitat més elevats que la cohort anterior, excepte la darrera considerada (1988-1992) que probablement va ingressar en el món laboral en el moment àlgid del cicle expansiu i, per tant, ha tingut millors possibilitats laborals. En les franges d'edat més avançades les tendències es compliquen i és difícil traure'n conclusions clares.

Gràfic 47. Proporció acumulada d'estabilitat laboral en algun moment de la vida laboral de la població de 15 a 34 anys segons generació per edat (%). Catalunya, 2007

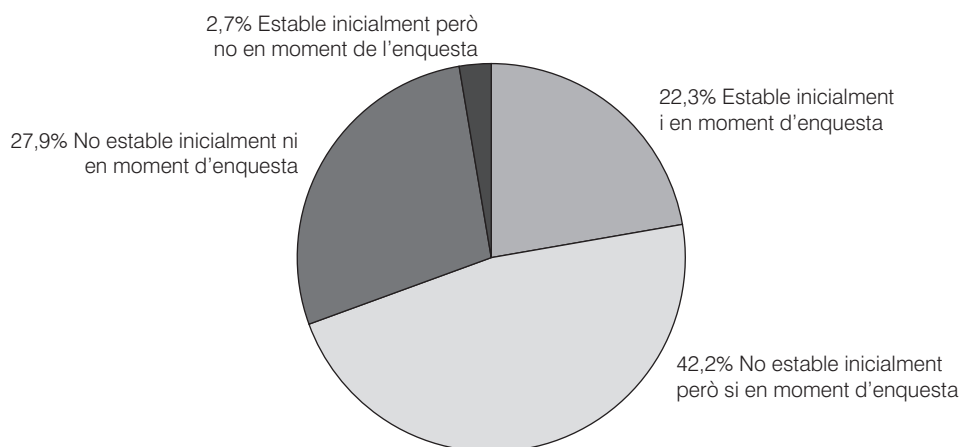

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Trajectòries d'estabilitat o inestabilitat contractual

Com hem dit abans l'indicador "haver estat algun cop estable" té limitacions evidents. I, a l'igual que a l'indicador equivalent d'ocupació, aquí hem volgut anar més enllà. Ens interessa també veure evolucions, trajectòries que ens comparin (almenys) les condicions en què estaven els i les joves en els dos moments extrems de la seva biografia laboral: la seva primera feina i la darrera. Es tracta, en definitiva, de veure si els i les joves milloren la seva estabilitat al llarg del seu cicle vital, l'empitjoren o la mantenen. Com en casos anteriors, aquesta necessitat de perspectiva biogràfica ens obliga a limitar l'anàlisi als majors de 29 anys.

Gràfic 48. Trajectòries d'estabilitat contractual de la població ocupada de 30 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Com veiem al gràfic 48, les vides dels que han complert la trentena són molt heterogènies al respecte. Gairebé la meitat (47,2%) ha tingut una trajectòria progressiva, és a dir, va començar treballant amb un contracte temporal però ara mateix en té un d'indefinit. Però també tenen forta presència altres trajectòries menys tòpiques: un important 27,9% va començar treballant en precari i encara està així. Finalment, també és important el 22,3% que ja va ingressar al món laboral directament amb un contracte indefinit i encara el manté. Afortunadament són pocs els que van començar de forma estable i han acabat caient en la precarietat (2,7%).

I de què depèn haver tingut una trajectòria o una altra? A la taula 19 de l'Annex hi presentem l'aplicació de la regressió logística amb les variables independents habituals d'aquest informe a les tres trajectòries més usuals ("estabilitat continuada", "estabilitat assolida" i "no ha assolit l'estabilitat"). Dels factors explicatius ja citats en l'anàlisi estàtica, les que aquí apareixen com a més significatives són les de tipus territorial: l'Àmbit de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran semblen ser les zones que ofereixen taxes d'estabilitat laboral més altes de bon començament (45,9% dels casos). A les Terres de l'Ebre aquesta estabilitat inicial és baixa però tendeix a assolir-se amb l'edat en una proporció destacada (55%). El Camp de Tarragona sembla l'àmbit on la temporalitat apareix com un problema més persistent al llarg de la biografia dels individus (48,8% de les persones de trenta anys i escaig encara no han assolit estabilitat en la darrera feina).

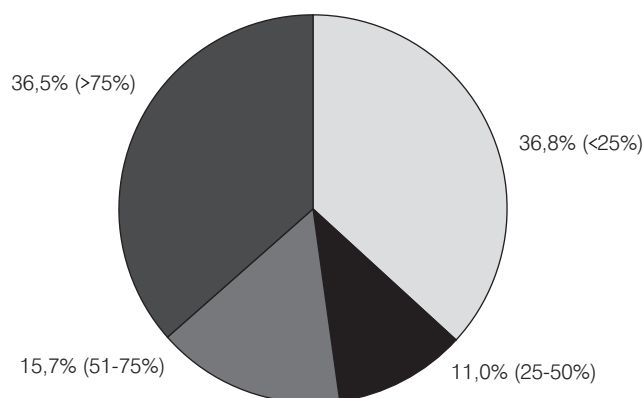
D'altra banda, la mida del municipi també sembla explicar força les possibilitats de caure en l'itinerari de no haver assolit mai l'estabilitat. Concretament sembla una situació molt urbana, en la qual es troben un terç dels i les joves residents en municipis majors de 10.000 habitants.

Anys passats en contractació estable

Un cop més, aquest indicador que acabem d'analitzar també presenta les seves limitacions: comparem la qualitat contractual de la primera feina amb la qualitat de la darrera, sense veure què ha succeït a mig camí. Per aproximar aquesta darrera qüestió hem elaborat un altre indicador: quina proporció dels anys treballats s'ha estat amb contracte indefinit? Com havíem fet en l'anàlisi equivalent de l'apartat d'ocupació, aquí també hem restringit l'anàlisi a les cohorts majors de 30 anys. L'objectiu és tenir un col·lectiu madur, que ja hagi completat bona part del seu itinerari laboral.

Al gràfic 49 presentem aquesta dada referida al conjunt poblacional en format de trams. Hi veiem una situació bastant bipolaritzada on les situacions més habituals són els i les joves que han estat menys d'una quarta part de la seva biografia laboral amb contracte indefinit (36,8%) i un percentatge similar que han estat en l'extrem invers, és a dir, amb tres quartes parts dels anys treballats en situació estable. Un cop més són dades que ens remetien a la teoria d'un mercat laboral cada cop més dualitzat.

Gràfic 49. Proporció d'anys ocupat en situació contractual estable de la població de 30 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

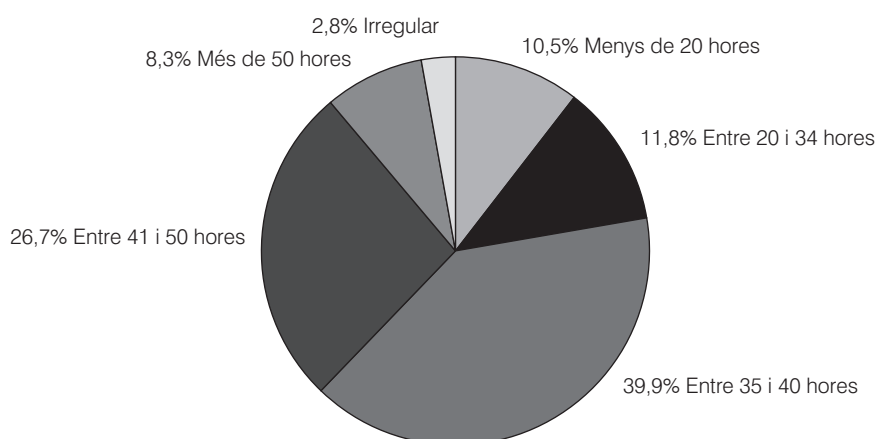
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Per realitzar l'anàlisi entre col·lectius hem abandonat el sistema de trams i hem optat per la comparació de mitjanes (taula 20 de l'Annex). Com podem veure-hi, els grups que han gaudit de més períodes d'estabilitat laboral en les seves biografies són les dones (sorprenentment més que no pas els homes), els fills de directius i, en menor mesura, d'empresaris (efecte classe), així com els fills de treballadors qualificats (efecte incorporació precoç), els autòctons (nascuts a l'Estat, tenen pares d'aquí, parlen llengües oficials...), més que no pas els immigrants; i els residents en àmbits no metropolitans (sobretot Comarques Gironines i Àmbit de Ponent i Alt Pirineu i Aran), així com municipis de menys de 10.000 habitants.

6.8. Els temps de treball

La nostra enquesta ha preguntat al col·lectiu jove ocupat per les seves hores reals de treball setmanal. Com veiem al gràfic 50, la categoria més important són els ocupats que treballen el que podríem anomenar "jornades completes estàndard", és a dir, entre 35 i 40 hores. Aquests suposen gairebé quatre de cada deu treballadors (39,9%). En segon lloc hi trobem el jovent que fa jornades complertes llargues. Concretament una quarta part (26,7%) fa entre 41 i 50 hores. A aquests caldria afegir un altre 8,3% de jovent ocupat que fa jornades encara més llargues (per sobre de les 50 hores setmanals). Aquestes dues darreres dades són molt indicatives dels exagerats temps de treball que caracteritzen el nostre país en relació amb el nostre marc europeu de referència (CNRHE, 2006).

Gràfic 50. Hores de la jornada laboral de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Lògicament, el fet de treballar amb un col·lectiu en transició del sistema educatiu al laboral fa que també trobem percentatges significatius de treball a temps parcial. Concretament un de cada deu joves ocupats/des treballa menys de 20 hores i un percentatge semblant entre 20 i 34. Fins a quin punt és problemàtic el treball a temps parcial? És una qüestió prou debatuda. Alguns autors com De Trip i *et al.* (1997) el consideren una forma més de precarietat laboral. Per contra, les polítiques laborals comunitàries semblen més optimistes respecte d'aquest model, en tant que es considera una bona opció per a col·lectius com persones amb compromisos familiars o joves estudiants. Un bon indicador per valorar "la bondat" del temps parcial és el seu nivell de voluntarietat. Els pocs estudis quantitius que han preguntat al jovent català per aquest tema semblen confirmar el caire bastant obligat del temps parcial (Ramon i Sintès, 2003). Això no obstant, altres recerques qualitatives (Albaigés, 2003) no semblen mostrar un rebuig gaire explícit cap aquest model. Dins les modestes possibilitats de la nostra enquesta, hem buscat un petit indicador per aportar algun llum al debat. Concretament hem creuat la valoració que fan els ocupats de la seva jornada laboral amb la durada d'aquesta. I el que trobem és que no hi ha un especial malestar entre els que treballen menys de 20 hores: només un 18,8% es declaren poc o gens satisfets amb la durada de la seva jornada, percentatge clarament inferior al del total d'ocupats (on el 24,5% tenen aquesta mateixa queixa).

Com en tants altres temes, la jornada laboral ve condicionada per un ampli ventall d'aspectes socials. Com podem veure a la taula 21 de l'Annex, hem agrupat els segments extrems de jornades curtes (menors de 34 hores setmanals) i llargues (majors de 40), tot plegat per simplificar l'anàlisi: per sexes constatem que el temps parcial continua sent propi de noies (29,5%) en una proporció gairebé doblada respecte als nois (15,5%). També és marcadament major la presència femenina en el temps complet (45,3% fa entre 35 i 40 hores per només un 34,9% d'homes). Òbviament la contrapartida són jornades més llargues per part dels nois: gairebé la meitat depassa les 40 hores setmanals.

Si mirem els resultats per edats, destaca la concentració del temps parcial entre els i les més joves (el 53,8% dels menors de 20 anys fa menys de 35 hores). El temps complet i les jornades llargues són més habituals a partir dels 25 anys. Cal destacar que quatre de cada deu ocupats d'aquestes edats fa més de 40 hores setmanals.

Per nivell d'estudis familiar no hi ha tendències gaire marcades, tot just una major presència de jornades llargues entre els fills de pares amb estudis bàsics (primària i FP), el fort pes de les completes entre els més formats (universitat i FP) i la presència de treball a temps parcial entre batxillers.

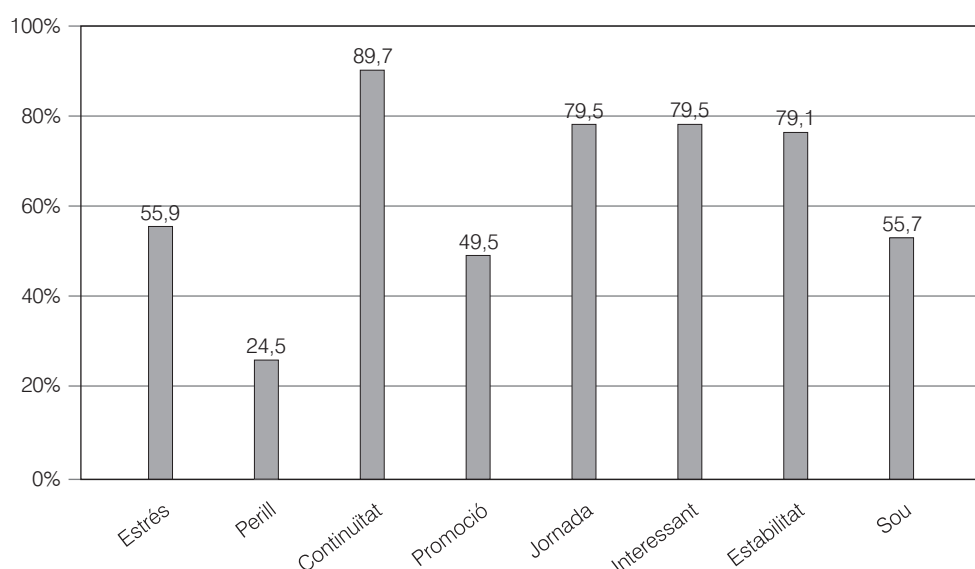
I per situació laboral, els que declaren treballar més hores són els fills dels empresaris (amb i sense assalariats) seguits dels fills de directius. Per contra, les jornades complertes són especialment presents entre les famílies amb administratius, tècnics i treballadors sense qualificar, categories en què també hi té força implantació el temps parcial.

6.9. La valoració del treball i la voluntat de continuïtat

6.9.1. Valoració del treball

En general el gruix d'aquesta recerca pretén obtenir indicadors objectius de la situació del jovent. A banda, també hem presentat algun indicador puntual de caire més subjectiu, com a l'apartat de sobrequalificacions. En aquest epígraf continuarem aquesta mateixa línia, tot recollint diferents impressions que té el jovent ocupat respecte a la seva feina. Les presentem resumides al gràfic 51, on s'hi recompten els i les joves que responen "molt" o "bastant" a una bateria d'aspectes laborals a valorar.

Gràfic 51. Valoració d'aspectes associats a la feina de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Els aspectes que els ocupats troben més positius de la seva feina són les possibilitats de continuïtat (un 89,7% ho veu bastant o molt probable). A certa distància apareixen un seguit d'altres ítems amb què s'identifiquen aproximadament el 79% de joves enquestats/des: consideren que la seva feina és estable, que té una jornada idònia i amb un contingut interessant. En canvi la valoració és bastant més tèbia respecte a la retribució (només un 55,7% es consideren molt o bastant ben pagats). Aquí només esmentarem que aquesta ha estat una dimensió privilegiada de precarietat dels i les joves en les darreres dècades, sobretot si tenim present que els ocupats adults (sovint de categories laborals inferiors) no han patit tant aquest procés de pèrdua de poder adquisitiu (Hidalgo i Pérez, 2004).

L'altre factor que els i les joves valoren menys positivament són les possibilitats de promoció professional: només un 49,5% en veuen en la seva feina actual. Aquest també és un indicador força interessant, sobretot si el posem en relació amb les categories professionals que ocupen els i les joves i els seus problemes de sobrequalificació. Tot plegat són indicis que quadren poc amb alguns paradigmes d'organització del treball teòricament emergent: major autonomia i responsabilitat en el lloc de treball, menys jerarquies i més permeables, carreres professionals més obertes... (Kern i Schumann, 1988).

Els dos ítems negatius sobre els quals hem demanat opinió són el perill i l'estrès a la feina. El segon aspecte sembla preocupar bastant més que el primer, en tant que s'hi identifiquen un 55,8% dels enquestats, per només un 24,4% que tenen sensació de molt o bastant perill.

Òbviament no tots els col·lectius tenen la mateixa percepció de la seva feina. A la taula 22 de l'Annex hi presentem els percentatges que s'identifiquen molt o bastant amb els diferents ítems de valoració que acabem de presentar: els més joves (menors de 20 anys) semblen més crítics, amb força valoracions per sota de la mitjana (estabilitat i possibilitats de continuïtat, interès de la feina, possibilitats promoció...). En canvi valoren força bé la jornada que fan i no perceben les seves feines com especialment perilloses ni estressants. Els i les joves de 20 anys tenen valors molt propers a la mitjana mentre que els més grans semblen un xic més optimistes en aspectes com l'estabilitat i les possibilitats de promoció. Al mateix temps, però, amb l'edat també apareix major percepció d'estrès i risc laboral.

Per sexes, els homes fan valoracions més favorables que no pas les dones. Remarcar que les principals diferències es donen en dos eixos clàssics de la discriminació laboral femenina: els sous (discriminació salarial) i les dificultats de promoció⁴². Els únics aspectes que elles problematitzen menys que ells són el perill de la feina i la jornada, ítems que encaixen amb la segregació ocupacional abans comentada.

Les dades segons origen geogràfic ens mostren que els immigrants tenen una percepció força més pessimista de la seva feina, amb especials diferències en la valoració dels horaris laborals, de les possibilitats de promoció i del nivell d'estrès, mentre que segons nivell d'estudis familiars els joves més insatisfets són els fills de pares amb estudis obligatoris o batxillerat. La millor valoració que fan de la feina els fills dels més formats té, però, algunes excepcions interessants. Així, per exemple, els fills d'universitaris tenen menys percepció d'estabilitat i més sensació d'estrès que la mitjana.

En coherència amb l'anterior, les valoracions negatives semblen augmentar a mesura que parlem dels fills de treballadors menys especialitzats. En l'extrem trobem els fills dels treballadors dels serveis i l'hostaleria, que valoren la pràctica totalitat d'ítems pitjor que la mitjana poblacional. Sense arribar a aquests extrems també trobem moltes valoracions negatives entre joves amb pares obrers qualificats i no qualificats. Això contrasta amb un major optimisme dels fills de tècnics i directius. Les valoracions semblen ser globalment més negatives a les ciutats que no pas als pobles, excepte les possibilitats de promoció i la percepció de risc laboral, que tenen un comportament invers.

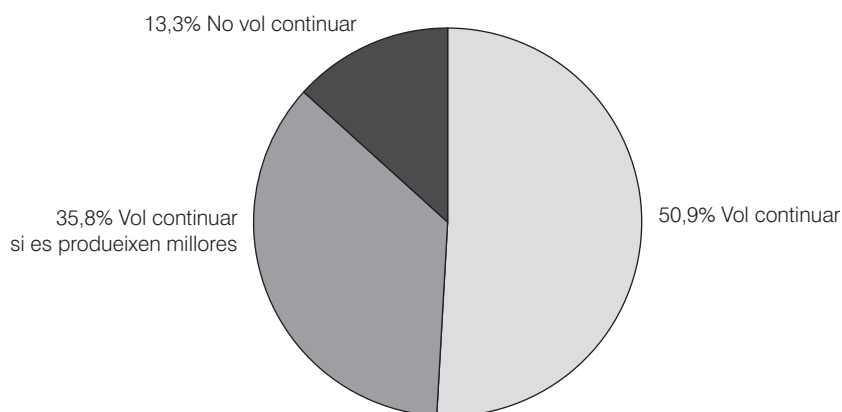
Entre els indicadors de valoració que acabem de comentar s'hi esmentava la percepció d'estabilitat laboral que tenia el o la jove, és a dir, com veia a l'empresa d'interessada en la seva pròpia continuïtat. Però el treballador també té quelcom a dir en aquesta hipotètica continuïtat.

42 La sociologia feminista ha utilitzat la metàfora del "sostre de vidre" (invisible però ben real) per il·lustrar aquest darrer problema (Nicolson, 1997). De fet, les dificultats de promoció serien una dimensió més de la discriminació professional per gènere o "segregació vertical" (Carrasco, 1997).

6.9.2. Voluntat de continuïtat

Per això hem preguntat al col·lectiu jove ocupat quina és la seva voluntat de permanència a la feina actual o bé si voldria abandonar-la. A grans trets la meitat dels enquestats manifesten inequívocament la seva voluntat de seguir-hi, una tercera part hi està disposat si s'hi produeixen millores i només un 13,3% té clar de marxar-ne (gràfic 52). Comparant aquest darrer percentatge per als diferents col·lectius veurem qui són els més insatisfets (taula 23 de l'Annex): quan més jove s'és, menor és la percepció d'estar a la feina de la teva vida. En l'extrem, un 29,1% dels menors de 19 anys vol canviar d'ocupació per només un 7,1% dels majors de trenta. També és interessant constatar com –amb l'edat– creix el nivell d'exigència, en el sentit que van en augment els que condicionen la seva continuïtat a la feina actual al fet que s'hi produeixin millores.

Gràfic 52. Voluntat de continuar a la feina actual de la població ocupada de 15 a 34 anys (%).
Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

A continuació, les noies manifesten una voluntat de canvi superior a la dels nois, si bé amb unes diferències més moderades del que potser cabria esperar (14,7% enfront d'un 20%). Els empleats del comerç-hostaleria (22,7% volen deixar la feina), seguits dels obrers (qualificats o no estan sobre el 17%) i dels administratius (16,7%) també mostren uns elevats índexs d'insatisfacció.

Els resultats per nivells d'estudis resulten coherents amb aquesta distribució: els més neguitosos per canviar són els que tenen batxillerat (23,8%) i –a distància– els que tenen estudis obligatoris (15,9%).

6.10. Fora del mercat de treball

La desocupació ha estat un tret gairebé estructural de les economies capitalistes i, per tant, un important motiu de neguit per a les polítiques socials⁴³. A més, aquest problema ha estat especialment sagnant al nostre país i al nostre col·lectiu jove, almenys fins a inicis dels noranta, moment en què la temporalitat li pren el relleu com a problema laboral per excel·lència del segment d'edat que estem analitzant aquí.

Per situar el tema, tal vegada sigui interessant resumir algunes de les conclusions assolides en recerques basades en fonts que permeten una major comparabilitat que la nostra enquesta. Concretament ens agradaria situar tres característiques de l'atur juvenil català:

- A. Independentment de la conjuntura, és un atur que es manté en uns nivells importants que doblen àmpliament la desocupació adulta.

⁴³ La persistència d'aquest fenomen ha generat múltiples interpretacions dins de les ciències socials i econòmiques, des de les més estructurals (Recio, 1997) a altres que el vinculen amb millores de productivitat del teixit productiu (Rifkin, 1999). Del conjunt del debat la idea bàsica a retenir tal vegada sigui la multitud de casuístiques que poden portar a situacions d'atur (estructural, friccional, keynesià, estacional, tecnològic, de demanda, demogràfic...). Per una explicació detallada al respecte, vegeu Fina (2001: 368).

- B. La desocupació dels i les joves és especialment sensible als cicles econòmics. Si analitzem el darrer, trobem que l'atur juvenil va millorar substancialment en la fase expansiva dels 90, però també és el que més va empitjorant en l'alentiment d'inicis de la dècada actual. Els i les joves assumeixen, així, el rol clàssic "d'exèrcit de reserva" laboral: són reclutats quan hi ha necessitats d'un plus de mà d'obra i són rebutjats quan hi ha excedents per descens d'activitat.
- C. Tradicionalment les taxes d'atur juvenil catalanes han estat per sobre de la mitjana comunitària però en els darrers anys s'estan equiparant. Això no obstant, els nostres nivells actuals encara estan lluny dels de països com Dinamarca, Irlanda o els Països Baixos, països que a més gaudeixen d'unes taxes de temporalitat clarament inferiors.

Feta aquesta petita introducció comparativa, entrem ja a veure l'exclusió laboral que mostra l'enquesta. En l'inici d'aquest capítol hem vist la relació dels i les joves amb l'activitat. Hem analitzat quants eren els ocupats i diverses circumstàncies que hem etiquetat com a "semioocupació" (treball a temps parcial, "feinetes", sense contracte, en pràctiques, etc.). Ara volem deixar de banda aquestes situacions d'accés o semiaccés a la feina i centrar-nos en el jovent que no en té gens. Per tant parlarem d'una exclusió laboral en termes més absoluts del que sovint es fa en altres estudis i fonts estadístiques (on sovint s'hi accepta aquells que fan feinetes irregulars o sense contracte).

Un segon detall metodològic que cal tenir molt en compte a l'hora d'interpretar les dades que segueixen és que inicialment hi comptarem a tots aquells que no tinguin cap mena de feina independentment de la seva autodefinició (aturats, estudiants, mestresses de casa, altres inactius...). Certament aquesta és una opció metodològica atípica però, al nostre entendre, és la que millor recull la complexitat d'un període, com la joventut, que suposa una transició escola-feina. Aquest caire limítrof del nostre col·lectiu fa una mica inútils alguna de les categories clàssiques (com "atur") en tant que poden quedar emmascarades per situacions socialment més acceptables, típicament l'allargament d'estudis amb postgraus davant la impossibilitat de trobar feina. De totes formes aquestes categories d'autoubicació dels "sense feina" (aturat, estudiant...) s'analitzaran al primer dels subepígrafs que venen tot seguit i seran tractades com a variable de creuament en apartats posteriors.

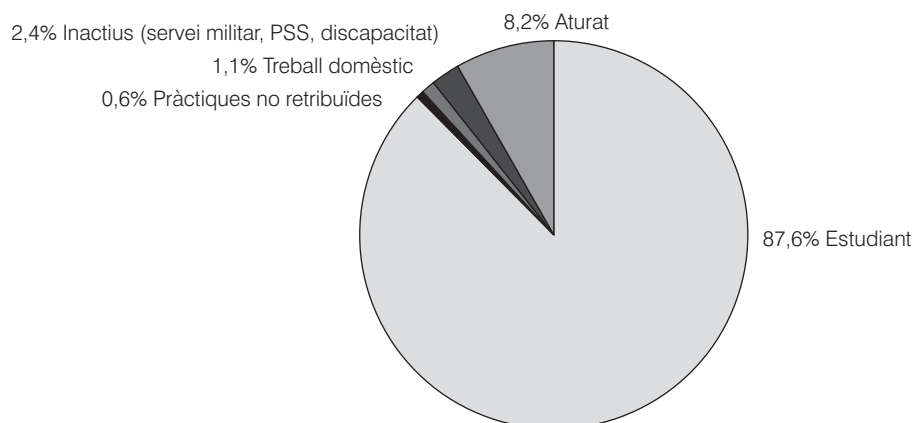
6.10.1. L'autodefinició laboral dels "sense feina"

Entrem en la dimensió subjectiva de com es defineixen els col·lectius joves laboralment exclosos. Com es recordarà del primer epígraf d'aquest capítol, els hi hem demanat que es posicionin en les categories clàssiques: ocupats, estudiants, aturats, fan feinetes... És fàcil entendre que molts d'aquests rols no són pas incompatibles entre sí, raó per la qual hem preguntat pel seu rol principal i els hem donat l'oportunitat de donar una segona definició de la seva situació (serien descripcions del tipus "treballa (primer rol) però també estic estudiant (segon rol)").

Com veiem al gràfic 53, nou de cada deu no-ocupats eviten definir-se a sí mateixos com a aturats. La immensa majoria (87,6%) es consideren estudiants i un altre 4,2% es reparteixen en la resta de categories d'inactius. Entre aquests darrers, la categoria "altres" és la més nombrosa (2,4%), fins i tot per davant de les mestresses de casa (1,1%). Malgrat no ser gaires, és interessant el cas d'aquest col·lectiu jove inactiu que no és capaç de definir la seva situació amb cap de les categories estadístiques habituals. Al nostre país tradicionalment se'ls etiquetava com "desanimats" si bé a nosaltres ens sembla més descriptiu l'acrònim anglosaxó NEET (*Not in Employment, Education or Training*).⁴⁴ Sembla lògic pensar que aquí s'amaguen força casos de desocupació encoberta, potser no percebuda com a tal pels propis interessats però ben real a efectes pràctics.

44 Respecte d'aquesta problemàtica es pot consultar Raffé (2003).

Gràfic 53. Activitat principal de la població no ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Com hem dit els “sense feina” que es defineixen com aturats són ben pocs: 8,2% en la primera opció de definició i encara un més ínfim 0,1% en la segona. D’aquests, nou de cada deu accepten la seva situació d’atur sense més posicionaments i el desè s’afirma també com a estudiant. Malgrat que la definició com a desocupat és molt minoritària per a tots els grups socials, també és cert que alguns tendeixen a assumir més aquest rol que no pas altres (taula 24 de l’Annex):

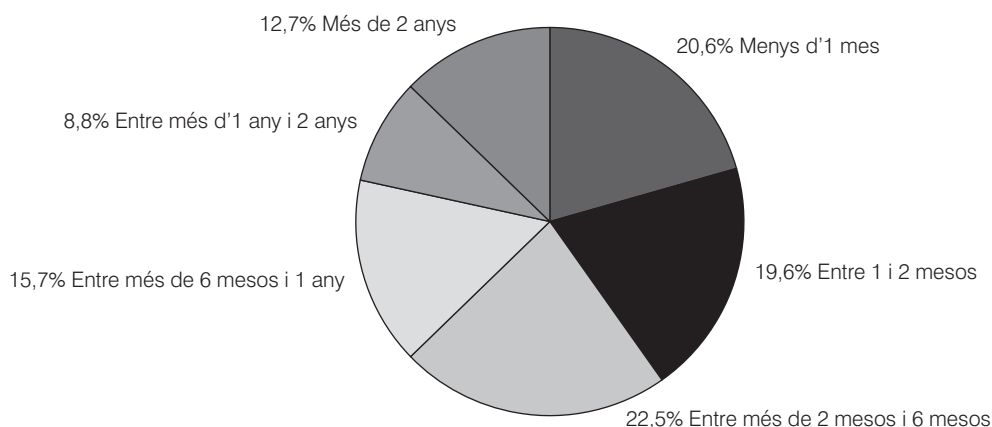
- Els “sense feina” d’edat més elevada
- Els fills de treballadors sense qualificar
- Els joves procedents de famílies amb nivells baixos d’estudis
- Els immigrants
- Els residents en municipis petits

En definitiva, col·lectius per als quals l’estatus d’estudiant no és una opció acceptable, ja sigui per manca de possibilitats, de propensió als estudis o d’acceptació social i familiar.

6.10.2. La durada del temps de no-treball

Una àmplia majoria de jovent laboralment exclòs ho està des de fa poc temps: dues terceres parts hi està des de fa menys de mig any, de les quals un 40,2% hi estan en períodes inferiors als 2 mesos (gràfic 54). D’entrada això ens hauria de fer pensar en problemes de desocupació friccional. Malgrat aquest criteri general, també trobem col·lectius minoritaris però significatius que pateixen períodes més dilatats que ens remeten més a problemes de desocupació estructural (taula 25 de l’Annex): aquest és el cas del terç d’inactius que fa més de dos anys que es troben en aquesta situació, o el 18% d’aturats de llarga durada (més d’un any en aquesta situació); igualment ocorre amb el jovent més madur, que té períodes d’exclusió més llargs, en tant que fa més mesos que ha abandonat el sistema educatiu. Malgrat aquesta explicació, no deixa de resultar impactant que prop d’una quarta part de persones de trenta anys i escaig excloses es trobi més de dos anys en aquesta situació. Finalment, el jovent amb nivells baixos d’estudis (primaris i batxillerat) té una quarta part d’exclosos amb antiguitats superiors a l’any; en l’altre extrem hi trobem el 82% d’universitaris que fa menys de sis mesos que es troben en aquesta situació.

Gràfic 54. Durada de l'exclusió laboral de la població inactiva o aturada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

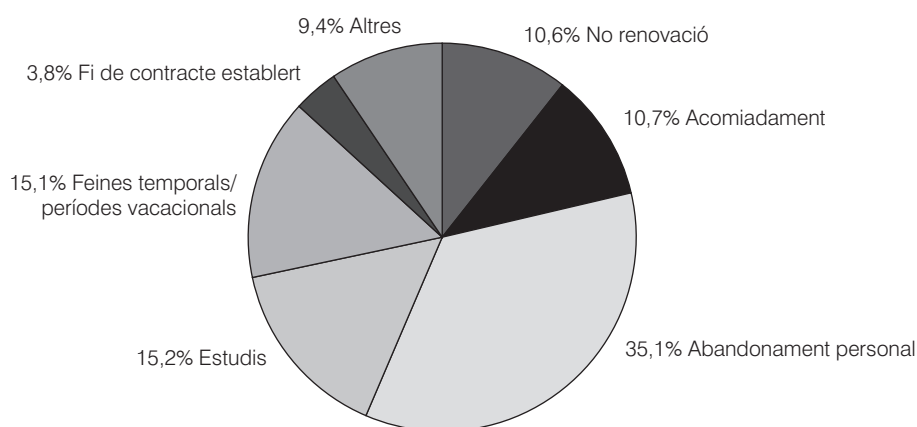
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

6.10.3. Les raons de sortida laboral

Als exclosos laborals que havien treballat abans d'entrar en aquesta situació, se'ls hi ha preguntat per les causes d'haver sortit de la seva darrera ocupació (gràfic 55). Curiosament, la que apareix com a principal causa és l'abandonament personal (un terç dels casos), als que caldria afegir un altre 15,2% que ha deixat la feina per estudiar (per tant també de forma voluntària).

Aquest fet sembla lògic en un període vital de tanteig laboral i formatiu, en què les obligacions familiars i econòmiques encara "no apreten" al nivell que ho faran en moments posteriors. El problema d'aquesta explicació és que el percentatge dels i les joves madurs/es que deixen voluntàriament la feina és més important que no pas dels i les més joves. Per tant hi ha alguna cosa més: probablement aquest factor addicional és simplement la voluntat de canvi de feina. Això té una lectura positiva (una economia prou dinàmica com per buscar alternatives de millora laboral) però també en té una altra que no ho és gens: la insatisfacció d'un segment de joves respecte als llocs de treball a què poden accedir.

Gràfic 55. Raons de la fi de la darrera feina de la població de 15 a 34 anys no ocupada que ha treballat algun cop (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

El gràfic ens mostra que la primera raó de la fi d'una feina és l'abandonament voluntari. Filant més prim s'observa que les noies són més propenses a abandonar les feines per pròpia voluntat (39,3%, clarament per sobre els nois 31,1%), així com els directius i els residents en pobles petits.

El segon paquet de raons de pèrdua de lloc de treball són les no renovacions (10,6%) i una circumstància similar: la finalització de feines temporals o de vacances (15,2%). Per tant parlaríem d'un total d'una quarta part d'exclusos laborals directament explicables per l'alta rotació del nostre mercat laboral. Quins perfils socials es troben més en aquesta situació? En primer lloc, els i les més joves (35,3% dels menors de 20 anys sense feina); també els empleats i administratius (43,3%), cosa que dóna idea de la precarització dels segments poc qualificats del sector serveis; i finalment el jovent amb nivells educatius postobligatoris. El cas dels i les joves amb estudis superiors (30,8% de "sense feina" per no-renovacions) probablement s'expliqui per la creixent precarització dels perfils tècnics i per la seva incorporació tardana al món laboral. El cas d'estudis secundaris (34,2%) potser s'associï a la seva inserció en feines bàsicament administratives.

Finalment remarcar que només un 10,7% declaren haver perdut la feina per acomiadament. És una dada plenament coherent amb el moderat percentatge de contractació indefinida del jovent, que converteix l'acomiadament en una eina innecessària perquè les empreses se'n puguin desprendre. No és estrany, per tant, que aquesta via de pèrdua de feina aparegui associada a col·lectius laboralment més estables com els nois (13,1%) o molt característics de rams industrials (treballadors sense qualificar 36,2%; nivells formatius baixos 17-18%, residents en l'Àrea Metropolitana 13,4%...).

6.10.4. Recerca de feina

Com es recordarà hem optat per l'autodefinició de l'enquestat com a criteri per identificar la seva relació amb l'activitat. En coherència amb això, no hem restringit l'anàlisi de l'exclusió laboral als que es qualificaven com a aturats sinó que també hi hem contemplat tots els inactius. Ara volem completar aquesta informació amb criteris més objectivables de diferenciació d'aquests dos col·lectius. L'indicador que se sol utilitzar en aquest sentit és si busquen feina activament o no, com i en quines condicions. La nostra mostra d'exclusos laboralment apareix clarament dividida en aquest aspecte: la meitat (49%) busquen feina i l'altra meitat (51%) no.

Si posem en relació aquest indicador "objectiu" amb la situació autodefinida (taula 26 de l'Annex), trobem que els que fan més recerca activa són els que es consideren aturats (52,6%), seguits de la resta d'inactius (38,1%) i dels estudiants (33,3%). Per tant, intensitats diferents de recerca però no tant com per sacralitzar fronteres insalvables entre atur i inactivitat, com sovint fan les estadístiques laborals. A banda de l'autoposicionament, hi ha altres factors que condicionen el nivell de recerca: les dones excloses busquen més que els homes (56,6% vs. 40,8%). Si considerem que aquí hi està inclosa la població inactiva, aquesta dada és important perquè trenca amb una pauta tradicional de "fatalisme" respecte a les possibilitats d'inserció laboral de les dones, que sovint les acabava cronificant en el rol de mestresses de casa.

D'altra banda, quant més joves, més recerca activa es fa. Possiblement això tingui a veure amb els menors nivells de cobertura d'aquest col·lectiu que veurem al proper epígraf. Igualment, semblen buscar feina més activament els i les joves provinents de famílies amb estudis secundaris (71,9% dels casos), seguits de les universitàries (45,4%). Probablement són col·lectius conscients del seu bon nivell d'ocupabilitat i, per tant, del caire conjuntural de la seva situació de desocupació.

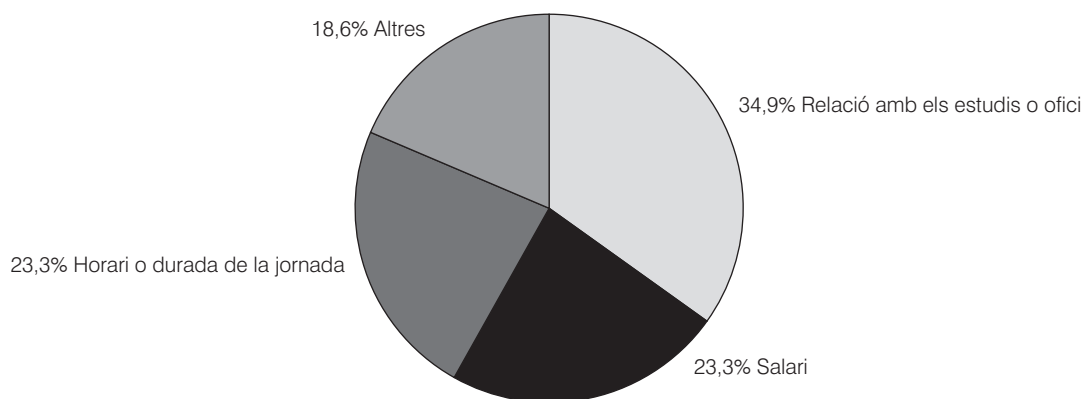
Finalment, els nascuts fora de l'estat busquen feina en una proporció clarament superior als autòctons (66,7% vs 47,9%). A banda dels menors nivells de cobertura, xarxa social i estalvis del primer col·lectiu, probablement també hi entrin consideracions de renovació de permisos de residència i treball.

Hem volgut complementar aquesta informació amb un indicador d'intensitat de la recerca. Entre els que busquen, aquells que declaren fer-ho amb molta intensitat són un 62%. Els col·lectius socials que busquen més intensament coincideixen plenament amb els que acabem d'enunciar al paràgraf anterior.

A banda de valoracions subjectives sobre la intensitat de cerca de feina, també hem buscat algun indicador més objectiu. En aquest sentit, se'ls hi ha preguntat als i les joves desocupats/des si seleccionen o no les ofertes de feina que els hi arriben. A grans trets, dos de cada tres ho fan sempre, un 22% diu que ho fa a vegades i només un 14% no ho fa mai (i per tant s'entén que acceptaria qualsevol oferta de feina que li arribés). Aquests percentatges varien escassament entre aturats i inactius, mentre que tots els estudiants

enquestats declaren seleccionar les ofertes, cosa lògica ja que possiblement els hi suposaria abandonar el procés formatiu en curs. A banda d'això són més selectives les dones (66,7% tria sempre) que no pas els homes (60%) i els nascuts a l'Estat (67,4%) molt més que els nascuts fora (25%).

Gràfic 56. Criteris de selecció d'ofertes laborals de la població desocupada de 15 a 34 anys que busca feina (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Entre els que reconeixen seleccionar ofertes, també se'ls hi ha preguntat amb quins criteris ho fan (gràfic 56). I aquí trobem un panorama de raons bastant divers: un 34,9% les tria en funció de la seva relació amb els estudis o ofici, un 23,2% en funció del salari i un percentatge semblant en funció de l'horari i jornada.

L'edat és un factor determinant d'aquestes prioritats: quant més joves són, més prioritzen la relació amb estudis i professió (66,7%) mentre que, quan es fan més grans, es diversifica el ventall de criteris, amb un protagonisme creixent dels horaris, sens dubte per les majors exigències de conciliació amb la vida familiar. Igualment, i com és lògic, els que més valoren la coherència amb els estudis són els universitaris (50%) mentre que els nivells formatius inferiors tenen raons més diversificades.

6.10.5. La cobertura de l'atur

En la nostra "societat salarial" el treball productiu ha esdevingut molt important per molts factors, fins al punt de ser considerat criteri bàsic d'inclusió social (Gorz, 1998). Ara bé, la finalitat bàsica del treball assalariat és –evidentment– la consecució de rendes per viure. Per tant, a l'hora de valorar les conseqüències socials de l'exclusió laboral, una informació bàsica a tenir present és la cobertura i intensitat que es dona a les persones en aquesta situació. El nostre sistema restringeix aquesta cobertura a les persones registrades com aturades, raó per la qual en aquest epígraf ens centrarem en aquest col·lectiu i deixarem de banda als inactius. Concretament tenim un subsistema de cobertura contributiva (prestació per desocupació) i un altre d'assistencial (subsidi). Hem preguntat al col·lectiu jove ocupat si gaudia o no d'algun dels dos. El resultat global ens dona unes taxes de cobertura del 44,9% dels aturats. Comparativament, aquesta dada suposa una millora respecte a les estimacions que es feien fa uns anys: 20% de taxa de cobertura estimada a Ramon i Sintès (2003). En canvi, si ens situem en una comparativa de més llarg abast, sembla que les taxes de cobertura estan per sota del nivell que tenien a inicis dels anys noranta (Arango, 1999).

Tot seguit presentarem la comparativa de les taxes de cobertura per diversos col·lectius. L'escassa mostra de població explícitament aturada ens obliga a restringir aquest creuament a categories que tenen prou contingents com per donar resultats significatius i a prendre amb precaució els resultats:

Les noies semblen més cobertes que els nois (47,5% enfront del 42,1%) i les taxes semblen créixer amb l'edat: el 58,3% d'aturats de trenta anys i escaig estan coberts enfront només d'un 42,1% del grup 20-24 anys.

Els immigrants aturats tenen nivells de protecció clarament inferiors (només el 16,7% dels nascuts fora de l'Estat).

Finalment, presentarem alguna dada de la intensitat d'aquesta cobertura per desocupació. Aquí només direm que quatre de cada deu aturats coberts ingressen per sota dels 600 euros mensuals i només un de cada sis supera els 900 euros. En definitiva, tant les dades de cobertura com les d'intensitat ens situen un sistema de protecció que no es caracteritza pas per la seva generositat. Res, per tant, que pugui desincentivar gaire la recerca d'ocupació, almenys en aquell jovent que tingui responsabilitats familiars o hipotecàries.

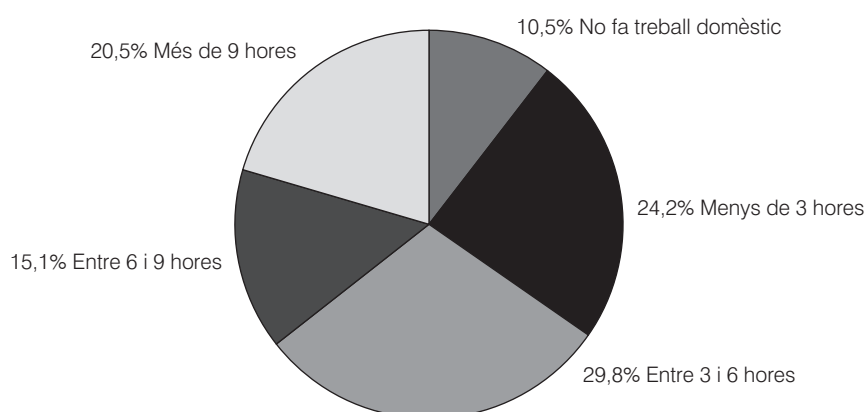
6.11. El treball domèstic

El gruix d'aquest capítol ha assumit una accepció molt restrictiva del concepte de treball, en el sentit de treball productiu, laboral o de mercat. Tradicionalment, aquest ha estat l'àmbit d'incorporació dels nois al món productiu. Això no obstant, la via de transició per a moltes noies històricament ha estat una altra: el treball reproductiu o domèstic (Carrasquer, 1997).

La no consideració d'aquestes darreres tasques com a treball pròpiament dit les ha convertides en opaques a l'estadística oficial. Durant molt de temps l'única aproximació que hem tingut al tema ha estat el percentatge de noies que s'autodefinien amb un rol de mestressa de casa. La progressiva incorporació de les dones al món laboral ha fet perdre força interès a aquest indicador. Com hem vist a diversos epígrafs d'aquest capítol, els que s'ubiquen en aquesta categoria representen només el 0,4% del conjunt de joves catalans i un 1,1% dels no ocupats en el mercat.

Per tant, si ens volem aproximar a la realitat del treball domèstic en els i les nostres joves, ho haurem de fer amb altra mena d'indicadors, més de pràctiques que no pas de definicions. En aquest sentit els hi hem preguntat als enquestats quantes hores de treball domèstic feien cada setmana. Com veiem al gràfic 57 els temps de dedicació del jovent al respecte són limitats: un de cada deu no fa absolutament cap tasca, una quarta part hi dedica menys de 3 hores setmanals i un percentatge similar entre tres i sis hores. Només dos de cada deu joves supera les 9 hores setmanals de treball domèstic.

Gràfic 57. Hores de treball domèstic setmanal de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Per comparar la dedicació de cada col·lectiu a aquesta tasca, hem deixat el sistema de trams del gràfic anterior i hem presentat les dades en forma de comparació de mitjanes (taula 32). La mitjana poblacional de dedicació ha resultat ser 5,73 hores setmanals. Els col·lectius que suporten una càrrega domèstica per sobre d'aquesta dada són, clarament, les noies per sobre dels nois (6,90 hores d'elles enfront dels 4,60 d'ells); i els i les joves més grans, i per tant més emancipats i amb més responsabilitats familiars. En l'extrem, el jovent d'una trentena fan 8,66 hores enfront de les 3,21 que diuen fer els adolescents. Probablement el major treball domèstic dels nivells alts d'estudis també ens està traslladant aquest efecte edat.

Taula 32. Hores de treball domèstic setmanal de la població de 15 a 34 anys segons diverses variables independents (mitjanes i desviacions típiques). Catalunya, 2007

		Mitjana	Desviació típica
Edat	15-19	3,21	3,34
	20-24	4,89	4,77
	25-29	6,18	5,94
	30-34	8,66	9,00
Sexe	Home	4,60	5,01
	Dona	6,90	7,39
Nivell d'instrucció (no estudiants)	Primària	3,34	3,51
	Batxillerat	4,68	3,92
	FP	4,51	4,73
	Universitat	5,91	5,76
Categoria socioprofessional familiar	Empresari amb assalariats	5,45	5,31
	Autònoms sense assalariats	5,90	7,27
	Directius	5,92	6,76
	Tècnics	4,96	5,23
	Empleats i administratius	5,52	5,79
	Treballadors qualificats	5,68	6,26
	Treballadors sense qualificar	6,15	7,17
Total		5,73	6,41

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Però l'anterior indicador només ens informa de quina és la intensitat de realització de treball domèstic per part del jovent. Allò que no ens indica és qui fa realment aquesta feina en la seva llar. Els hi hem fet aquesta pregunta als i les joves, referida a les tres activitats domèstiques que consideren principals. El conjunt de respostes rebudes presenten la distribució que oferim a la taula 27 de l'Annex. Com es veu, una quarta part de les tasques són realitzades pel propi jove enquestat, seguit de prop pel 20,6% de tasques realitzades per la mare. No obstant això, aquesta informació tan agregada tampoc no ens resulta gaire útil, en tant que les circumstàncies domèstiques òbviament variaran molt si el o la jove està emancipat o si no ho està.

A la mateixa taula podem veure els repartiments de càrregues en un cas i altre: entre el col·lectiu jove emancipat el gruix de les feines són assumides pel propi jove (32,5%) o per la seva parella (20,1%). Això no obstant, no deixa de sorprendre el minoritari però significatiu 5,5% de tasques que encara segueix fent la mare amb la qual ja no es conviu. Per contra, en les situacions de no-emancipació la feina dels i les joves baixa espectacularment (només el 20% de tasques) mentre la mare assumeix molt protagonisme (34,2%), seguida a distància pel pare (15,9%).

La distribució anterior ens mostra que l'assumpció real de tasques domèstiques per part dels i les joves no comença, en bona mesura, fins que s'emancipen i formen una llar pròpia. Per aquesta raó hem decidit limitar l'anàlisi del repartiment sexual del treball domèstic a aquest jovent emancipat. Com veiem a la taula 32 les diferències hi són i tenen una direcció ben previsible... però en canvi tenen una intensitat més moderada del que es podria pensar. Certament, les noies realitzen més tasques domèstiques que no pas els nois, però els percentatges d'uns i altres tot just difereixen dos punts percentuals (33,3% enfront del 31,1%). Per tant, haurem de concloure que les diferències sexuals de repartiment del treball domèstic, sense estar extingides, sí que van a menys entre l'actual jovent català.

6.12. Conclusions

A l'inici d'aquest capítol ens fèiem una sèrie de preguntes sobre les quals ara estem en condicions d'aportar un xic més de llum. En primer lloc ens preguntàvem per la relació entre el procés d'adquisició de qualificacions i titulacions per part dels joves (sistema educatiu), les demandes de qualificacions del sistema productiu i les possibilitats laborals dels joves. En aquest sentit hem vist indicadors com la comparativa de professions joves 2002-2007 o els nivells de temporalitat contractual que semblen confirmar la tendència al dualisme del mercat de treball: certament entre els joves creixerien els perfils tècnics però també ho farien els obrers no qualificats. Altres indicadors ens mostren que la permeabilitat laboral entre uns i altres és bastant nul·la: (1) la promoció professional és ben estranya, tant si la mesurem amb indicadors objectius com percebuts i (2) el reclutament laboral inicial no es caracteritza pas per la seva transparència i institucionalització sinó més aviat pel fort pes de les xarxes informals, gairebé sempre homogèniques i reproductores de les fronteres socials.

Vist que la delimitació de col·lectius sembla ben clara, potser paga la pena estirar d'aquests dos perfils. Comencem pels joves tècnics. Aquest és, certament, un perfil de moda en les ciències socials actuals. I en certa mesura el nostre mercat de treball juvenil sí que respon a aquest perfil hegemònic de terciarització i tecnificació dels processos productius, com a mínim per una moderada majoria d'ocupats. Òbviament l'accés a aquest perfil ve condicionat per l'origen social però (i això és un xic més sorprenent) encara ho està més pel gènere (les feines no manuals qualificades són cada cop més ocupades per dones). Tots dos condicionants apareixen filtrats (òbviament) pel nivell d'èxit i especialització en el sistema educatiu.

És igualment interessant constatar que en aquest col·lectiu de tècnics no hi entren tots els que s'han preparat exitosament per accedir-hi. Aquí entrem en el tema clau de la sobrequalificació. No és un problema menor: afecta entre una quarta part dels joves ocupats (estimació subjectiva dels interessats) i la meitat d'aquests (en estimació objectiva). Més important que els "quants" és el "quins": joves madurs i formats, noies, immigrants... Si a més mirem la feina que fan, tal vegada els puguem conceptualitzar com un grup socialment intermedi que ocupa perfils professionals administratius o d'empleat... malgrat haver-se format per ocupar nivells superiors. No és estrany, per tant, que manifestin poca voluntat de continuïtat en aquestes feines.

Pel que fa als joves obrers, ja hem comentat l'increment de pes dels no qualificats entre els joves des del 2002. Això ens mostra per on ha anat la demanda laboral de la nostra economia en els darrers anys: bàsicament en sectors de baix valor afegit com la construcció. A banda de constatar-ne l'increment, altres fonts ens indiquen que aquestes feines no qualificades ocupen proporcionalment més joves que no pas adults, fenomen aparentment sorprenent si el posem en relació amb el nivell formatiu global d'una generació i altra. Malgrat tot, cal dir que aquest perfil no qualificat representa només una cinquena part del treball manual juvenil. Per tant hi ha una gran majoria de joves operaris qualificats i formats en nivells de FP o fins i tot superior. És interessant constatar que la majoria d'aquests són descendents també de treballadors manuals, cosa que ens indica la plena vigència dels mecanismes de reproducció social. Certament són trajectòries obreres "en moviment cap a nivells superiors" (típicament del no-qualificat dels pares al qualificat dels fills) però sempre mantenint distàncies amb les classes mitjanes.

És interessant posar en relació les condicions laborals detectades pels dos col·lectius tot just dibuixats. Això té a veure amb una altra de les preguntes que ens fèiem en la presentació d'aquest capítol: quins són els principals eixos socials que diferencien joves guanyadors i joves perdedors en el seu procés d'inclusió laboral? Aquí els resultats que hem constatat no són gens obvis. Curiosament alguns indicadors laborals clau són pitjors per a joves qualificats que per a no-qualificats. En alguns casos això probablement és degut a les edats més tardanes d'incorporació laboral dels segons (p.e. els nivells d'estabilitat). Altres indicadors, però, són més difícils d'explicar per aquí: per exemple els menors nivells d'ocupabilitat dels qualificats o els nivells d'atur similars d'uns i altres. Per tant, a banda del moment d'incorporació al món laboral, és probable que hi hagi altres factors a considerar. Al nostre entendre aquests són tant estructurals com conjunturals.

Entre els primers sens dubte hi ha la depreciació sociolaboral dels títols acadèmics a mesura que es generalitzen. I aquí ve el dubte abans esmentat de Lope (2002) sobre si ha estat realment tan irracional l'aposta de molts joves per penjar els estudis i incorporar-se primerencament al món laboral de baixa qualificació. En qualsevol cas les nostres dades ens mostren que no ha estat un fenomen tan habitual com es podria pensar pels tòpics estesos.

Pel que fa els factors conjunturals en joc, òbviament cal referir-se al fi de festa del cicle econòmic més expansiu que hem tingut en la història d'aquest país i que probablement tindrem en molt de temps. Aquest efecte

cicle ha salvat moltes coses en aquests anys. Bàsicament ha possibilitat que les trajectòries obreres abans esmentades no “davallin” a trajectòries precàries o desestructurades. Un indicador clar d'aquesta situació és la millora dels nivells d'atur, el qual en la seva versió explícita havia quedat gairebé reduït als períodes d'atur friccional. També és cert, però, que les nostres dades ens han mostrat algunes dimensions menys optimistes del fenomen. En primer lloc, la constatació que la desocupació conceptual no s'esgota en l'atur registrat. Així ho indiquen dades com l'alt nombre de joves que busquen feina malgrat no declarar-se aturats o la presència significativa d'inactius no estudiants. Un altre element preocupant: constatem que les eines amb que l'estat del benestar s'ha dotat per donar cobertura a les situacions d'atur no garanteixen una cobertura ni molt menys universal en el cas dels joves. Així trobem que, malgrat que els nivells d'atur juvenil registrats siguin històricament mínims, encara queden molts joves aturats sense cap mena de prestació. Òbviament aquest és un efecte col·lateral dels alts nivells de rotació laboral que pateix el col·lectiu.

Entre els efectes positius del cicle expansiu també cal referir-se a la contenció dels nivells de temporalitat, especialment en alguns col·lectius. Però aquest indicador és el millor exemple de “la lectura inversa” que es pot fer d'aquesta mateixa associació: si en el context més expansiu i proper a la plena ocupació que hem tingut en molt de temps no s'ha aconseguit rebaixar la taxa de temporalitat juvenil més enllà del 30%, en quins nivells se situarà aquesta quan el cicle econòmic canviï?

En la introducció teòrica d'aquest informe comentàvem que l'anàlisi per efecte conjuntural havia de ser complementada per una anàlisi edatària i una altra generacional. La primera, òbviament, també té un pes explicatiu prou important per analitzar les condicions laborals dels nostres joves, fins i tot el seu pes sobre determinades variables ha sorprès els autors. Així sembla clar que les probabilitats de sortir de la temporalitat contractual creixen clarament amb els anys... però tampoc deixa de ser cert que una minoria prou significativa de joves no acaba d'estabilitzar-se per molt que ja depassen àmpliament la trentena.

Per la seva banda, l'efecte generació també manifesta el seu pes en les anàlisis per cohort realitzades, si bé atemperat per una conjuntura econòmica tan atípica com l'abans esmentada. Malgrat aquesta, algunes tendències es mantenen clares generació rere generació, com és l'endarreriment de l'edat d'incorporació dels joves al món laboral.

7. L'emancipació: marxar de casa i formar una família

Hi ha dos eixos fonamentals en tractar de l'emancipació juvenil: el primer és el que engloba els aspectes d'educació i treball, dels que ja hem parlat abastament, i el segon –que tractarem en aquest capítol– es refereix a l'emancipació domiciliària i familiar, és a dir, el pas de deixar de conviure amb els pares i/o formar una família pròpia. Són dues transicions que es barregen molt i, tot i que aquí començarem centrant l'atenció en la domiciliària (veient també a quina forma familiar condueix) i seguirem més endavant amb la familiar (formació de la parella i fecunditat), resulta impossible separar-les completament.

De fet, l'emancipació residencial –deixar de viure amb els pares i constituir una llar pròpia– és potser la dimensió més important en la transició de la joventut al món adult. Com ja han indicat els nostres predecessors en l'anàlisi de l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2002* (Casal *et al.*, 2004) poden haver-hi casos en què la independència no s'aconsegueix de manera completa en un primer pas, sinó després d'un procés més o menys llarg: el cas més paradigmàtic és el de l'estudiant que tot i viure a un domicili independent necessita dels recursos dels pares en no disposar de suficient autonomia financera. A vegades, aquest suport es manifesta amb no només recursos econòmics sinó també amb serveis bàsics com fer la bugada o fins i tot l'alimentació en forma de carmanyoles degudament etiquetades per poder menjar durant la setmana en curs (Miret, 2004). En definitiva, l'autonomia plena pot arribar a perllongar-se en un extens camí per desenganxar-se del domicili familiar. Tanmateix, ara i aquí, ens disposem a estudiar les característiques dels i de les joves que realitzen aquesta primera transició des de casa dels pares a una casa pròpia, tot i que l'emancipació domiciliària suposi en realitat un grau parcial d'autonomia. A més, cal tenir en compte que l'emancipació residencial mai no s'ha correspost mimèticament amb la constitució d'un nucli conjugal (Miret, 2005), sinó que es donen dinàmiques de mobilitat a causa dels estudis o migracions prèvies al matrimoni que doten a aquest fenomen de certa complexitat analítica amb la que tractarem a les properes línies.

Les transicions, independents o combinades, de deixar de viure amb els pares i formar una família són les que permeten visualitzar alguns dels trets diferencials de la joventut a la Catalunya actual. Les característiques d'ambdós processos són conseqüència de l'allargament dels estudis i de l'endarreriment de la inserció laboral. I és que l'Estat espanyol, en allò que respecta a la joventut, té un estat del benestar familiar, en el sentit que l'ajut en la transició al món adult depèn principalment de la família d'origen: les polítiques públiques d'habitatge, d'inserció laboral o d'altres afavoridores de la formació d'una llar autònoma i d'una família pròpia són febles, fet que obliga als i les joves a sustentat-se en els recursos propis (obtinguts del mercat) i, en especial, en els que provenen de la família d'origen. En aquest sentit, esperem trobar en l'anàlisi que ara tot just iniciem la confirmació empírica de que l'endarreriment en la constitució de la llar i la família i la forta relació entre aquests dos processos són dues característiques encara imperants entre la joventut a la Catalunya actual.

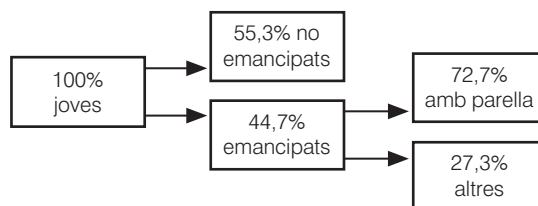
Comencem el capítol amb una panoràmica del tipus de llar on viu el jovent, comparant a continuació aquesta realitat amb la del 2002, cinc anys enrere. Passarem tot seguit a una visió longitudinal, gràcies a la biografia recollida a l'enquesta, establint les vies d'emancipació domiciliària i familiar que s'han seguit a Catalunya entre els i les joves que ja estan emancipats. En una segona part, aïllarem l'aspecte familiar de l'emancipació, parlant aleshores de l'estructura de la població segons estat civil, de la formació de la parella i de la fecunditat.

7.1. L'emancipació residencial

Situació actual

Aquest apartat descriu la situació de convivència dels i de les joves a Catalunya l'any 2007. En general, un 55,3% del jovent està vivint a casa els pares i del 44,7% restant, un 72,7% ho fa amb la seva parella i el 27,3% restant no ha format una unió (gràfic 58).

Gràfic 58. Situació d'emancipació i parella de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

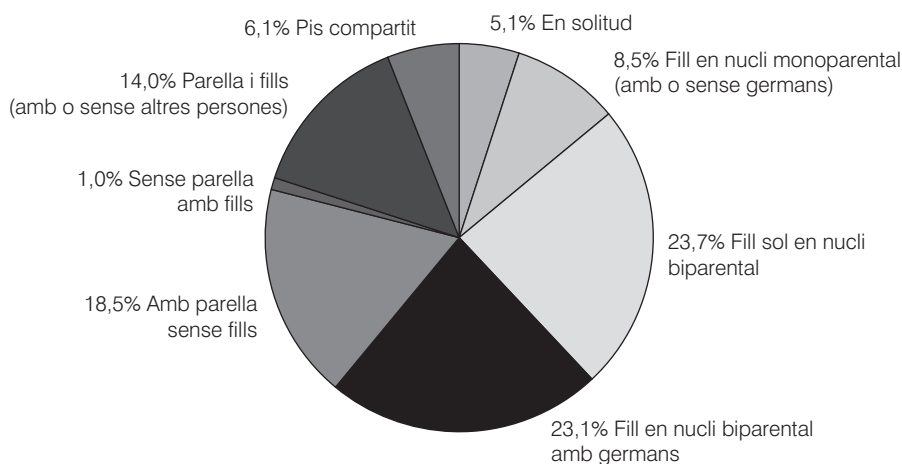

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Si mirem aquestes dades detalladament (gràfic 59), el grup familiar més comú on s'emmarquen les llars de la joventut a Catalunya és el d'un nucli biparental, ja sigui com únic fill que viu amb els pares (23,7%) o amb germans (23,1%). En total, pràcticament la meitat de la població entre 15 i 34 anys a Catalunya (en concret, un 46,8%) viu en posició de fills a una llar biparental. Les altres dues posicions familiars més presents entre la joventut són la convivència en parella (18,5%) i amb parella i fills (14%), dues etapes en la formació familiar que involucren en total a un 32,5% dels joves. En definitiva, un 79,3% de la mostra, 8 de cada 10, o bé estan en la posició de fills en nuclis biparentals (5 de cada 10), o bé ja han format un nucli conjugal, el qual per a algunes parelles ha fructificat amb fills (en un 43,1% d'elles). En gran mesura podem considerar que aquestes són situacions clàssiques dins del curs de vida familiar.

Tanmateix, el 20% restant de les situacions de convivència dels i les joves són força noves a la nostra societat. La més important és la de conviure únicament amb un dels pares, en un nucli familiar monoparental, en què viuen un 8,5% de les persones joves (podem suposar que a causa de la separació del nucli parental, no pas per viudetat, com era més comú algunes dècades enrere). A continuació apareix la intenció de residir en un pis compartit (6,1%) o en solitud (5,1%): en definitiva, un 11,2% del jovent resideix en llars no familiars, o sol o amb grups d'amics. Finalment, un 1% dels joves han format un nucli monoparental, és a dir, han estat pares (fonamentalment, ha estat mares) sense conviure amb parella: un percentatge molt reduït, certament, però que afegit a la monoparentalitat en posició de fill suposa que pràcticament un 10% de la joventut catalana viu en un nucli familiar monoparental.

Gràfic 59. Situació de convivència de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

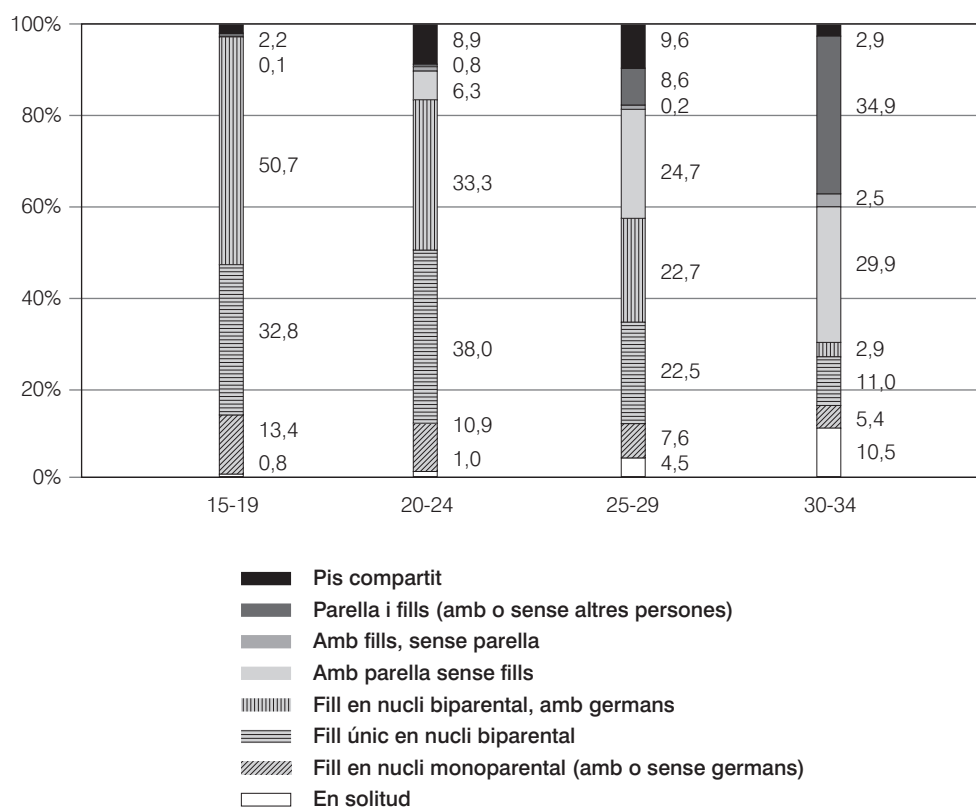
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Malgrat que és una anàlisi estàtica, ens arriscarem (gràcies a la variable d'edat) a inferir d'aquestes dades informació sobre els processos subjacents en l'emancipació juvenil, centrant-nos ara en la dimensió familiar de l'emancipació, és a dir, en la formació de la parella i en el creixement del nucli familiar a través de l'arribada

dels fills, si ha estat el cas. El gràfic 60 classifica les llars amb joves a Catalunya prioritant aquesta dimensió familiar. Més endavant, ja entrarem pròpiament en la biografia, per contrastar si les hipòtesis que ara establim a través de l'anàlisi transversal són o no correctes.

Com s'espera del curs familiar tradicional, la situació més habitual entre els i les joves és estar en la posició de fill en un nucli familiar biparental que inclou també a germans al seu interior. Un tipus de llar que és majoritària als 15-19 anys (50,7%) però que pràcticament ha desaparegut als 30-34 anys (2,9%). Cal tenir en compte que hem classificat per separat les persones joves que tenien una posició de fill però que resideixen sense germans, per una part, i les que són components d'una llar monoparental, és a dir, només conviuen amb el seu pare o la seva mare, per l'altra –independentment de si tenen germans o no–. Aquestes tres situacions són definides com a posició de dependència familiar, ja que ni s'ha creat un nucli familiar autònom (amb la constitució d'una parella convidencial i/o de fills propis) ni s'ha creat una llar autònoma, fos aquesta familiar (amb parella i/o fills) o no (en solitud o en pis compartit). En aquest sentit, la dependència familiar és quasi unànime als 15-19 anys (96,8%) i abasta un substancial 19,3% als 30-34 anys.

Gràfic 60. Situació de convivència de la població de 15 a 34 anys segons grups d'edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Els components d'aquesta dependència són diferents segons el grup d'edat de l'individu. De fet, a mesura que els possibles germans s'emancipen la família biparental amb germans disminueix, però també la família amb ambdós pares en què el o la jove és l'únic fill que hi viu té una presència relativament menys important: tot i així, aquesta última és la família més habitual si el o la jove té 20-24 anys (38%), una de les que més si té 25-29 anys (22,1%) i manté un percentatge substancial als 30-34 anys (11%). També ser fill en un nucli monoparental té a Catalunya una presència molt destacada, tot i que el seu percentatge és relativament menor com major era l'edat considerada: així, és d'un 13,4% als 15-19 anys i passa a un 2,9% als 30-34 anys.

Hi ha altres situacions de convivència que apareixen amb més i més força com major és l'edat observada del o de la jove (és a dir, es pot inferir que són situacions més presents com més avançada és l'etapa biogràfica). En primer lloc, entre els i les joves la situació de convivència més habitual és viure amb la parella sense fills, amb un percentatge nul als 15-19 anys, però que augmenta progressivament com major és el grup d'edat considerat: fins al 6,3% als 20-24 anys, al 24,7% als 25-29 anys i arriba a un 29,9% als 30-34 anys.

La convivència només amb la parella es va complementant amb la convivència de la parella i els fills, una situació testimonial abans dels 25 anys, que augmenta fins a un 8,6% als 25-29 anys i que suposa la situació més comú als 30-34 anys, quan un 34,9% dels i les joves conviuen amb la seva parella i fills.

Destaca un nou tipus de llar que segueix la mateixa pauta per edat que la que s'acaba de mostrar: viure en solitud. En efecte, també aquest tipus de llar no es troba abans dels 25 anys, però així viuen un 4,5% dels i les joves de 25-29 anys i un 10,5% dels i les joves de 30-34 anys.

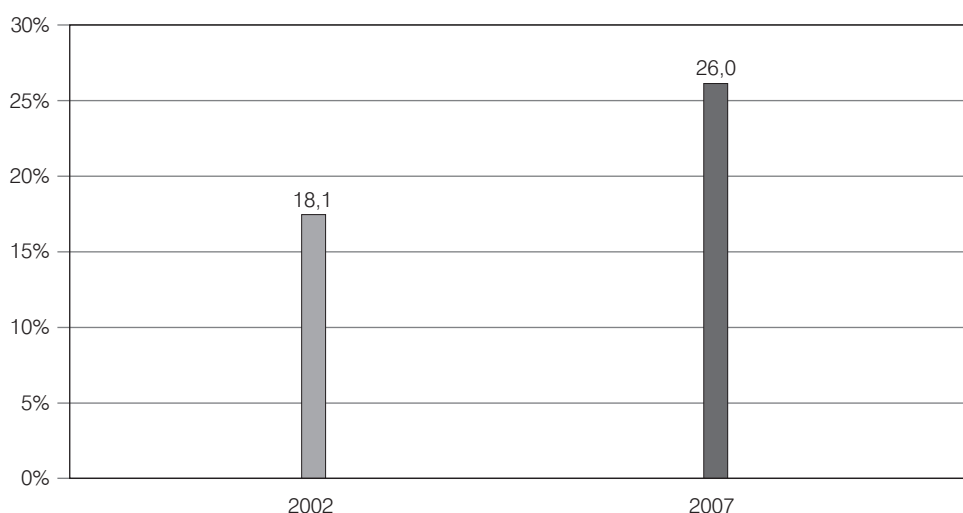
Finalment, cal remarcar que, entre el jovent de 30-34 anys, també hi ha un 2,5% que conviu amb fills però sense parella, formant una llar monoparental en posició de pare o mare.

Com ja hem destacat, el pis compartit és una situació important entre el col·lectiu jove adult d'entre 20 i 30 anys. Als 15-19 anys conviuen en aquest tipus de llar en un 2,2% i als 30-34 anys en un 2,9%, percentatges molt més substancials als 20-24 i 25-29 anys, en què arriben a un 8,9% i 9,6% respectivament. En contrast amb els altres tipus de llar, que mostren un tipus de pauta amb tendència o bé a un cert desenvolupament o bé cap a una erosió o desaparició amb l'edat, el pis compartit sembla més una situació provisional per a una etapa vital concreta.

Evolució

En aquesta secció es presenta una comparativa de la situació de convivència entre el 2002 i el 2007. Així aconseguim una primera ullada de l'evolució històrica recent de l'emancipació a Catalunya en el darrer quinquenni. No podem comparar-les per a totes les edats, ja que la primera enquesta abastava fins als 29 anys i la darrera arriba als 34 anys. Per això presentem per al 2007 també les dades de convivència fins aquestes edats.

Gràfic 61. Taxa d'emancipació de la població de 15 a 29 anys (%). Catalunya, 2002 i 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

La taxa global d'emancipació dels i les joves d'entre 15 i 29 anys ha crescut de manera substancial del 2002 al 2007, passant del 18,1% al 26% (gràfic 61). Òbviament, el valor d'aquesta taxa depèn en gran mesura, entre d'altres factors, de l'estructura per edat del jovent, ja que, lògicament, com més pes tenen els subgrups de menys edat, menor la seva probabilitat d'haver-se emancipat. En conseqüència, si la població jove al 2007 té una estructura per edat més gran que la del 2002, és normal que els emancipats siguin ara més del que eren fa cinc anys.

L'increment d'aquesta taxa global d'emancipació (que és la inversa de la proporció dels que viuen amb els pares o família) s'observa tant en l'augment dels pisos compartits (del 3,2% al 6,1%) com en l'increment dels i les joves que conviuen amb la parella, que ha passat d'un 11,9% a un 17,2% (taula 33). Pel contrari, el percentatge dels que viuen sols pràcticament no ha variat entre els dos anys observats, mantenint-se en un 2,5%.

Taula 33. Situació de convivència de la població de 15 a 29 anys segons grups d'edat (%). Catalunya, 2002 i 2007

	2002				2007			
	15-19	20-24	25-29	Total	15-19	20-24	25-29	Total
Pares o família	97,6	90,8	64,4	81,9	97,3	84,2	54,6	74,0
Pis compartit	2,4	3,7	3,2	3,2	1,7	7,5	7,5	6,1
Sol	0,0	1,1	5,6	2,6	0,2	1,0	4,5	2,4
Amb cònjuge o parella	0,0	4,2	26,0	11,9	0,2	7,2	33,3	17,2
Altres	0,0	0,3	0,7	0,4	0,7	0,2	0,1	0,3
Total	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2002 i 2007, Secretaria de Joventut.

La taula 33 permet observar l'evolució de l'emancipació segons grup d'edat. Aquests valors indiquen que s'ha donat un avenç en l'emancipació més enllà dels 20 anys, ja que si fa un lustre un 90,8% dels de 20-24 anys i un 64,4% dels de 25-29 anys conviuen amb els seus pares o família, actualment aquests percentatges han disminuït fins el 84,2% i el 54,6% respectivament. De manera complementària, són sensiblement majors les proporcions de joves majors de 20 anys però menors de 30 que viuen amb el seu cònjuge o parella o en un pis compartit o residència. En concret, la presència en aquest darrer cas s'ha doblat, passant d'un 3,5% al 2002 a un 7,5% al 2007. La convivència amb la parella ha passat d'agrupar un 4,2% dels joves als 20-24 anys al 2002 a un 7,2% al 2007, i entre els i les joves de 25-29 anys aquesta proporció s'ha incrementat respectivament d'un 26% a un 33,3%.

En definitiva podem concloure que la major taxa global d'emancipació no està influïda per un diferencial en l'estructura per edat, sinó que realment l'emancipació domiciliar s'ha incrementat a Catalunya en el darrer lustre.

Gràcies a les graelles biogràfiques de l'enquesta ens és possible validar aquestes dades, ja que en aquesta última tenim la història d'emancipació de tots els i les joves de 15 a 34 anys des de que compliren els 15 fins a l'edat que tenien en el moment de l'enquesta. A aquest anàlisi dedicarem el següent apartat.

7.1.1. Les lògiques de l'emancipació residencial des d'una perspectiva biogràfica

L'Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 permet filar molt prim en la complexitat de les diverses trajectòries de l'emancipació residencial. En efecte, les dades mostren un ampli ventall de trajectòries, algunes d'elles ben particulars, com pot ser compartir pis amb amics i amb algun dels pares o conviure amb la parella i altres familiars que no són els pares, entre d'altres.

Situació de convivència als 15 anys

Quan hem parlat de les característiques demogràfiques de la joventut catalana hem fet una mirada ràpida a l'estructura de les famílies als 15 anys. A continuació aprofundim aquesta anàlisi (taula 34), per conèixer la situació inicial en el procés d'emancipació residencial (cal anotar que tota la població enquestada ha tingut 15 anys algun cop, ja que és l'edat mínima dels subjectes entrevistats). Com era d'esperar, la pràctica totalitat dels joves convivia a aquesta edat si més no amb un dels seus pares (en concret, en un 99%), en condicions variades, això sí, com és la de viure amb només un dels pares (un 9% del jovent que als 15 anys convivia com a mínim amb un progenitor ho feia en un nucli familiar monoparental) o amb altres familiars a més dels pares. L'1% que no residia amb els pares als 15 anys es repartia també en diverses situacions de convivència amb poca presència real a Catalunya a aquesta edat, com viure a una residència (0,5%), compartir pis amb amics (0,2%) o conviure amb altres familiars que no eren els pares (0,2%). D'aquest col·lectiu no podem analitzar el procés de deixar de viure amb els pares (l'emancipació residencial), ja que des del començament de l'observació (als 15 anys) no hi conviuen.

Taula 34. Situació de convivència als 15 anys d'edat de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

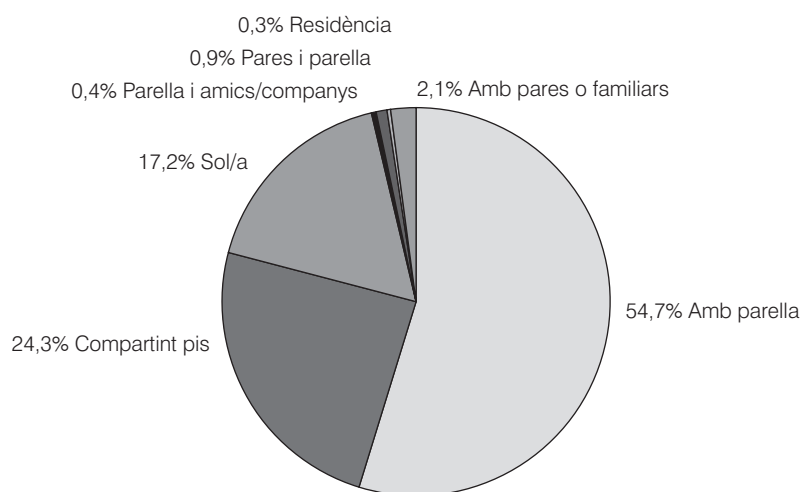
	%
Ambdós pares	70,3
Ambdós pares i altres familiars	19,9
Monoparental	6,7
Monoparental i altres familiars	2,3
Residència	0,5
Compartint pis (amics)	0,2
Altres familiars	0,2
Sol/a	0,0
Altra situació	0,0
Ambdós pares i parella	0,0
Total	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Vies d'emancipació

Metodològicament, en aquesta anàlisi biogràfica, des de la situació de no emancipació als 15 anys dividim la trajectòria de cada individu en períodes anuals d'observació, en els quals aquesta persona, a cada any, podia o bé romandre convivint amb els pares o tutors o bé emancipar-se residencialment. D'aquesta manera, els 2.400 joves de la mostra es distribueixen en 19.490 anys d'observació, en un 94,1% dels quals l'individu observat va romandre vivint amb pares o tutors i en el 5,9% restant la persona va deixar de residir amb ells i va fundar una llar pròpia. Només no podem arribar a saber com va ser el procés d'emancipació d'aquells que als 15 anys estaven vivint a un pis compartit o a una residència (un 0,7% de la mostra), ja que aleshores ja s'havien emancipat, i cal tenir en compte que uns quants joves no s'emancipen durant el període sobre el que l'enquesta pregunta. A partir del punt vital en què un o una jove s'emancipa deixarà de ser considerat en aquesta anàlisi, atès que el fenomen aquí estudiat, la primera emancipació residencial, ja s'ha produït. En definitiva: què diferencia els anys en què un o una jove roman al domicili familiar d'aquell any puntual en què se'n va de casa? Aquesta és la pregunta d'investigació d'aquest apartat, a la qual donarem resposta a continuació.

Gràfic 62. Via d'emancipació de la població de 15 a 34 anys que ha deixat la llar familiar (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Com dèiem, les vies d'emancipació són diverses (gràfic 62), però les més habituals són anar-se'n a viure amb la parella (54,7%), compartir pis amb amics o companys (24,3%) o anar-se'n a viure sol (17,2%). Un 96,2% de les emancipacions residencials són d'un d'aquests tres tipus, tot i que també hi ha combinacions en els camins d'emancipació: és el cas de qui va a conviure amb la parella però també amb amics (0,4%) o altres alternatives molt minoritàries com anar a viure a una residència (0,3%). Finalment, voldríem destacar que hi ha joves que afirmen que la seva emancipació ha estat ensems amb la parella i amb els pares (0,9%) o fins i tot només amb els pares (2,1%), casos que hauríem d'atribuir a un error en la comprensió de la pregunta i el tractament de les dades.

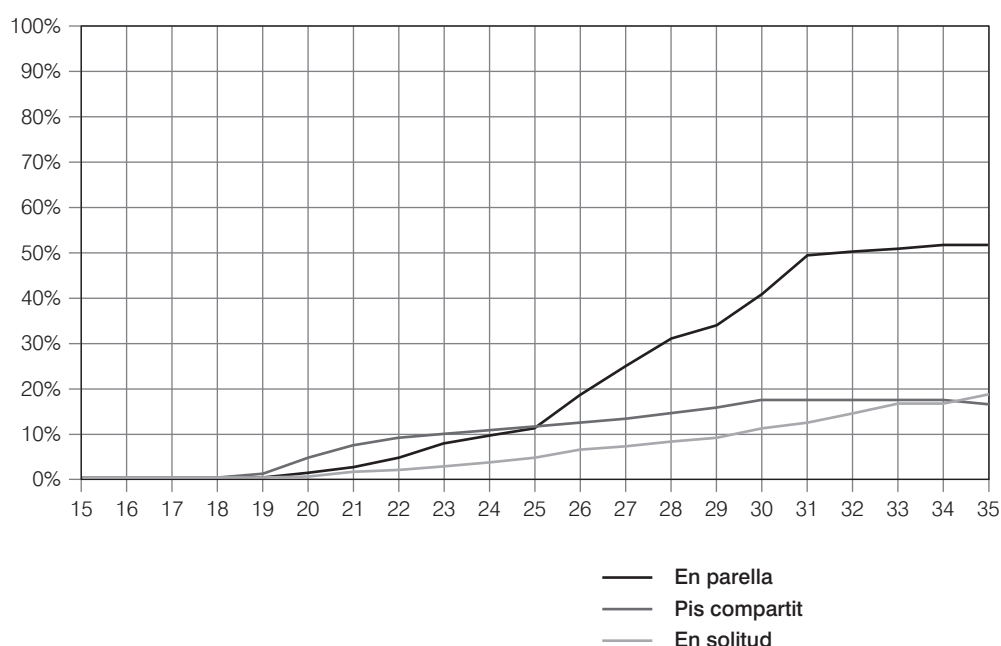
Les lògiques de l'emancipació

En l'anàlisi de les lògiques de l'emancipació residencial que iniciem a continuació distingirem tres vies d'emancipació que, d'alguna manera, estaran en competència en les eleccions dels i les joves, a saber: 1) les que coincideixen amb formar una parella (on inclourem els casos en què la nova parella passa també a conviure amb amics o pares); 2) compartir pis amb amics o anar a una residència (ja hem vist que aquestes darreres eren ben poques) i 3) viure sol. Per altra part, les característiques que utilitzarem per distingir qui s'emancipa de qui no ho fa seran –en principi– les que venim utilitzant a l'anàlisi descriptiva, més dues variables de caire individual que poden canviar en funció de l'edat observada en l'individu, a saber: 1) el nivell d'instrucció assolit a cada any i 2) el nombre d'anys en què la persona ha tingut una ocupació estable (tal i com ho hem definit en el capítol anterior). Ja veurem quines variables independents són necessàries i quines plenament prescindibles: el nostre objectiu és construir un model explicatiu de l'emancipació residencial a Catalunya al 2007 només amb aquells factors que ens donen informació significativa sobre el fenomen.

En les tres possibles vies d'emancipació residencial, i seguint la metodologia que hem utilitzat fins ara, confrontem l'anàlisi bivariable amb l'anàlisi multivariable, el qual permet esbrinar l'efecte net de cada factor explicatiu una vegada neutralitzats els efectes de tots els altres. Un primer cop d'ull als resultats obtinguts ens fa adonar que la lògica de cada tipus d'emancipació és particular (taula 28 de l'Annex). Així, per exemple, mentre que la variable clau per comprendre el fenomen de l'emancipació residencial per la via de formar parella o d'anar-se'n a viure sol és l'edat, en el cas de compartir pis amb amics el factor més important és el nivell d'instrucció. Així funciona la contraposició entre l'anàlisi bivariable i el multivariable: en l'emancipació via compartir pis, mentre que en l'anàlisi bivariable s'observa que a més edat menys probable és en l'anàlisi multivariable es comprova que aquesta associació és un miratge, ja que mentre el factor edat perd pràcticament tota entitat, el nivell d'instrucció manté la seva força.

En efecte, el temps de vida cada cop pesa més per als que romanen a casa dels pares, tal i com es pot comprovar al gràfic 63, on es representen les proporcions acumulades d'emancipats residencials per edat segons el tipus de via utilitzada. Com s'observa, mentre que l'emancipació en parella o en solitud no deixa d'incrementar-se amb l'edat, l'emancipació a través d'un pis compartit arriba a un màxim als 31 anys, edat més enllà de la qual cap jove català surt del domicili familiar per compartir pis amb amics o companys. A més, els 18 anys és l'edat mínima a l'emancipació residencial en qualsevol de les seves formes, motiu pel qual podem circumscriure el model d'emancipació als majors d'edat. Però als 18 anys el camí d'emancipació significatiu és exclusivament compartir pis amb amics o companys, doncs els altres dos tipus (en parella o en solitud) no es perceben fins complerts els 20 anys (d'aquí els llindars mínims presentats a la taula 28 de l'Annex).

Gràfic 63. Proporció acumulada d'emancipació de la població de 15 a 34 anys segons via d'emancipació, per edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

En el cas de la **formació de la parella**, per exemple, la distribució mostra quatre franges d'edat clarament delimitades (gràfic 63): una primerenca abans dels 23 anys (un 6% del jovent català havia constituït alhora llar i parella entre els 20 i els 23 anys), una segona franja també minoritària que abastava fins als 25 anys (un altre 6% es trobava en aquesta, és a dir, un 12% del jovent català s'havia emancipat formant una parella abans dels 26 anys d'edat), una tercera, la més habitual, que anava dels 26 anys complerts fins als 31 (en què un 35% del jovent deixava el domicili patern per formar una parella), i una etapa tardana en què l'emancipació i la formació de la parella tenia lloc més enllà dels 31 anys, on un altre 6% deixava de viure amb els pares per conviure amb la parella. En total, un 53% del jovent català, amb el calendari que acabem de descriure (i que suposa una edat mitjana de l'emancipació amb formació de la parella de 27,2 anys), havia deixat de viure amb els pares per formar una unió conjugal (ja fos de fet o de dret, cosa que no podem distingir) abans de complir els 35 anys.

La solució d'anar **a viure sol** és la menys freqüent entre la joventut catalana a l'hora d'emancipar-se. També en aquest cas, l'edat és el factor determinant, aquest cop amb dos trams clarament dibuixats, el primer entre els 20 i els 25 anys (en què un 5% del jovent havia anat a viure sol) i el següent més enllà dels 25 anys, en què ho feien el 13% restant que practicà aquesta via com a camí d'autonomia domiciliària. En total, un 18% del jovent deixà de viure amb els pares per passar a residir sol (tres vegades menys que l'emancipació amb parella), una transició que tenia lloc, com a mitjana, als 27,8 anys, mig any més tard que en el cas de l'emancipació amb formació de la parella.

Tot i que l'edat és un factor a considerar a l'hora d'explicar l'emancipació residencial a través d'un **pis compartit**, no és la variable clau com en els anteriors dos casos: per a qui utilitzava aquesta via per deixar de viure amb els pares era molt més determinant el seu nivell d'instrucció i l'àmbit territorial on residia que el punt en què es trobava de la seva biografia (taula 28 de l'Annex).

Es tracta, doncs, d'una lògica diferent, com ara passem a desvelar: independentment de l'edat d'un o una jove o d'altres característiques sociodemogràfiques, qui més probabilitat té d'emancipar-se compartint pis és aquell amb un grau educatiu de batxillerat o universitari i qui menys probabilitats té és algú amb estudis com a màxim de primària (taula 28 de l'Annex). Concretament, qui major probabilitat té de viure a un pis d'estudiants o residència és qui abandonava una llicenciatura sense haver-la acabada; en segon lloc apareixen qui tot just finalitzava un postgraduat o estava involucrat en una carrera tècnica de cicle curt; i en tercer lloc qui estava estudiant una llicenciatura o un postgraduat. Tota la resta tenia una probabilitat ínfima d'emancipar-se a través d'un pis compartit. En conclusió, podem considerar l'emancipació en pisos compartits o en residències a Catalunya principalment com a emancipació residencial per anar a estudiar.

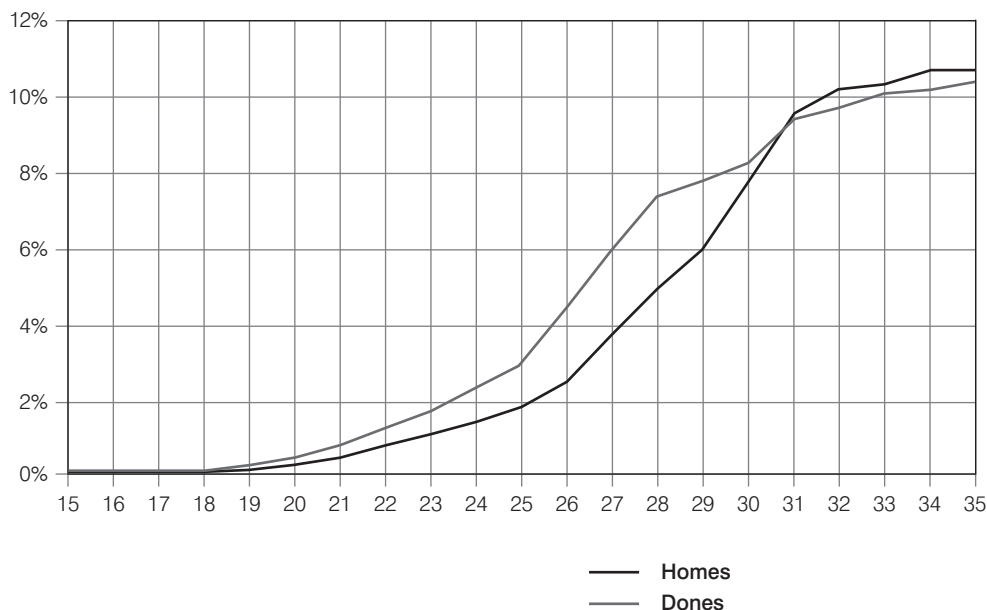
Aquesta hipòtesi pren encara més força en presentar la segona variable que més explica l'emancipació a través d'un pis compartit, a saber, l'àmbit territorial (també voldríem remarcar que, en canvi, en l'emancipació a través de la parella o en solitud, l'efecte de l'àmbit territorial disminueix dràsticament fins al punt de no ser pràcticament significatiu). En efecte, l'emancipació en pis compartit o residència és més alta a l'Àmbit de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran i a les Terres de l'Ebre, comarques on la població ha de desplaçar-se en major mesura a un centre universitari fora del seu lloc de residència habitual; en contrast, la probabilitat de compartir pis és significativament més baixa a l'Àmbit Metropolità de Barcelona, on hi ha una forta concentració d'universitats i un ampli sistema de transports que fa innecessari mudar-se per cursar estudis universitaris.

En definitiva, l'emancipació en pis compartit o residència és ara per ara una estratègia estudiantil, d'aquí que la pauta per edat sigui substancialment més jove que les altres vies analitzades, amb una edat mitjana a l'emancipació de 22,7 anys, 4,5 anys més jove que els que s'emancipen formant parella i 5 anys més jove que els que se'n van a viure sols.

En conclusió, mentre que l'emancipació per formació de parella o per anar-se'n a viure sol respon a la lògica biogràfica (la transició té lloc quan es té l'edat que es considera adient per fer-ho), anar a viure a un pis compartit respon a la lògica de l'estudiant, és a dir, deixar de viure amb els pares per anar a cursar estudis superiors fora de casa. Voldríem fer alguns comentaris sobre aquestes variables clau: el primer té a veure amb les edats mitjanes a l'emancipació i, lligat a elles, voldríem assenyalar la realitat de compartir pis com a model de l'emancipació biogràficament més primerenca a Catalunya. Per una part, considerem que no hi hauria d'haver cap raó perquè en una societat moderna com la catalana un o una jove no deixi de viure amb els seus pares un cop acabats els estudis, per molt extensa que sigui la seva formació. Per aquest motiu, edats mitjanes a l'emancipació residencial que s'allunyen dels 23 anys (per posar una formació de llarg recorregut), que superen àmpliament els 25 anys i que s'aproximen als 30 anys o fins i tot els superen caldria que fossin considerades fora de la normalitat social, com un indicatiu que alguna cosa no funciona correctament. Per altra part, una solució com compartir pis, que podria ser aplicada en circumstàncies econòmiques difícils (com normalment és el cas de la transició domiciliària), en realitat només és una pràctica com a residència d'estudiants en períodes formatius en què hom es veu obligat a desplaçar-se, una autonomia parcial que en el fons no comporta una emancipació plena. Sens dubte, tot i que darrerament sembla que no se'n parla tant, Catalunya (com la resta del sud d'Europa) no supera en l'assignatura de l'emancipació juvenil.

Només en el cas de l'emancipació que coincidia amb la formació de la parella és necessari fer distincions entre homes i dones. La raó d'aquesta diferència la veiem expressada al gràfic 64: com ha estat habitual a Catalunya, les dones es casen o formen parella abans que els homes (Cabrè, 1994). Per aquest motiu, la proporció d'emancipades a través de la parella coincidia fins als 30 anys amb la dels homes emancipats per la mateixa via un o dos anys més grans.

Gràfic 64. Proporció acumulada d'emancipació de la població de 15 a 34 anys segons sexe per edat (%). Catalunya, 2007

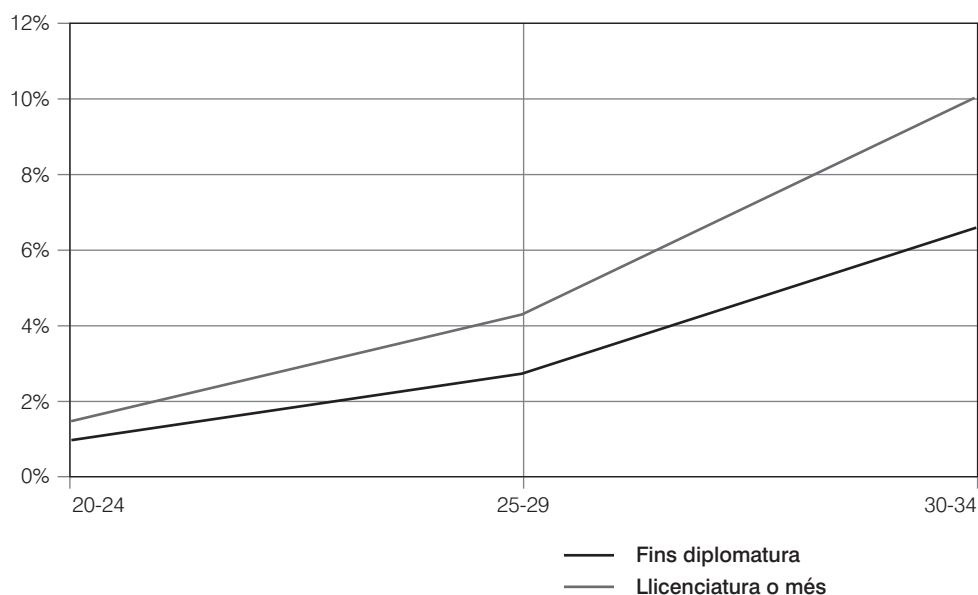
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Tanmateix, aquest calendari més primerenc entre les dones pràcticament no repercuteix en una diferent intensitat final, ans al contrari, l'emancipació amb formació de parella és un xic més comú entre els homes (un 54% s'emancipen d'aquesta forma) que entre les dones (en què el percentatge és del 52%). I així, en calcular l'edat mitjana a l'emancipació a través de l'aparellament segons sexe obtenim uns valors de 27,9 anys i 26,5 anys per a homes i dones: una distància d'1,4 anys en la formació de la unió conjugal.

En definitiva, cal remarcar que l'opció majoritària actualment entre la joventut com a via d'emancipació és anar-se'n a viure en parella i que aquest pas té lloc a unes edats força allunyades del final de l'escolarització, fins i tot de l'educació més extensa, i quan és de suposar que un o una jove ja fa algun temps que es troba dins el mercat de treball. Voldríem recordar de nou, per acabar, que ni en la via del pis compartit ni en la d'anar-se'n a viure sols, el sexe apareix com un factor a considerar a l'hora d'explicar les actuals pautes d'emancipació a Catalunya: només en la formació de la parella.

El lloc de la variable sexe en l'emancipació amb parella l'ocupa el *nivell d'instrucció* a l'emancipació en solitud, tot i que jugant un paper diferent al que s'ha vist en l'emancipació en pis compartit. En efecte, la probabilitat d'anar-se'n a viure sol s'incrementa substancialment en el moment en què s'acaba una carrera universitària (sempre considerant als que encara no s'han emancipat). El gràfic 65 ens mostra aquestes diferències. Aquí es fa difícil esbrinar la lògica subjacent al perquè de la diferència. És que la població amb major nivell d'instrucció que ha romàs a casa els pares fins acabar la carrera veu amb millors ulls anar-se'n a viure sol en lloc de formar parella? O hi ha alguna variable espúria que fa que els i les joves que defugen el camí de la constitució de la parella són precisament els que més estudien? Queden aquestes hipòtesis a l'aire per a explicar l'associació entre nivell d'instrucció superior i emancipació en solitud.

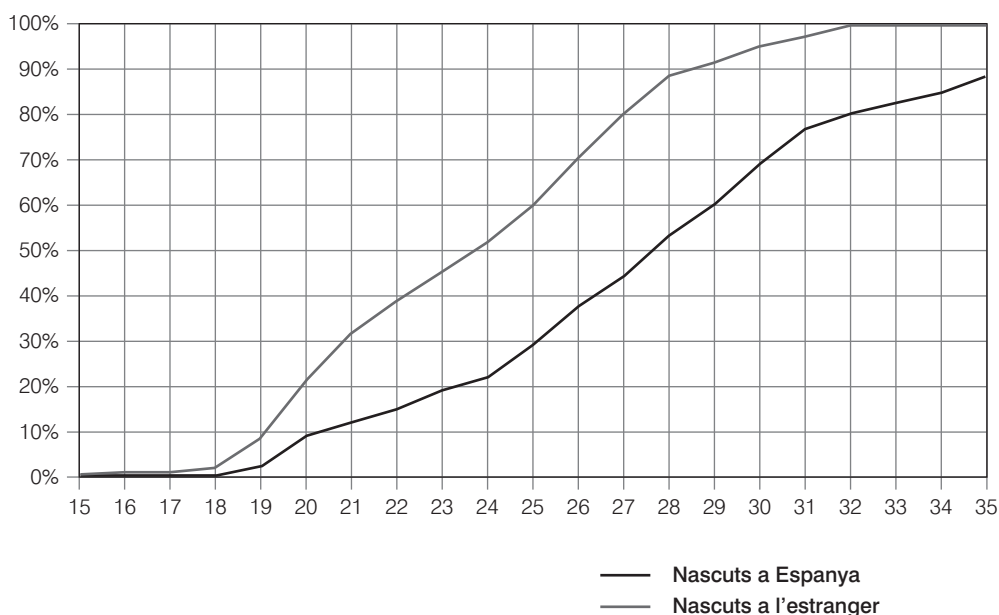
Gràfic 65. Probabilitat d'emancipar-se en solitud de la població de 15 a 34 anys segons nivell d'estudis per grups d'edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Una altra variable que apareix com a explicativa és el *lloc de naixement*, ja que els nascuts a l'estranger tenen una propensió tres vegades superior a emancipar-se, fos quin fos el camí practicat en aquesta transició (tot i que per als que anaven a viure sols, no hi havia prou mostra per suportar estadísticament aquesta afirmació). En definitiva, entre el jovent nascut fora d'Espanya no s'aprecia un model d'emancipació diferent sinó una intensitat superior en el fenomen, és a dir, s'emancipen més però no de diferent manera. Per a mostrar aquesta singularitat hem representat al gràfic 66 les proporcions acumulades d'emancipats per edat segons lloc de naixement. Les diferències que apareixen entre uns i altres són marcades, ja que mentre que els nascuts a Espanya s'han emancipat en un 87% als 34 anys, la pràctica totalitat dels nascuts fora d'Espanya residents a Catalunya han deixat de viure amb els seus pares a aquesta edat. A més, el calendari d'aquests últims és extraordinàriament més jove, amb una edat mitjana de 23,6 anys enfront dels 28,9 anys dels nascuts a Espanya: de fet, mentre que les taxes d'emancipació dels nascuts a l'estranger són nul·les més enllà dels 30 anys, les dels nascuts a Espanya són significatives fins a la darrera edat considerada, els 34 anys i, a jutjar pel pendent dibuixat, molt probablement ho són més enllà d'aquesta edat. La diferència cultural entre nascuts a Espanya o a l'estranger és contundent, distància que potser és explicable en gran part per la mateixa naturalesa del fenomen migratori: si el col·lectiu jove resident a Catalunya nascut fora d'Espanya ha vingut al país, és evident que en el procés de migració ha deixat els seus pares al país d'origen.

Gràfic 66. Proporció acumulada d'emancipació de la població de 15 a 34 anys segons lloc de naixement per edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

A la taula 28 de l'Annex es recullen els efectes de la resta de variables independents analitzades sobre l'emancipació. Es tracta de les variables menys importants en l'explicació de l'emancipació a Catalunya: ja hem comentat els punts fonamentals. Cal destacar, en aquest sentit, l'efecte de la *grandària del municipi* de residència: residir a un lloc gran (de més de 50.000 habitants) suposa una probabilitat lleugerament menor d'emancipar-se a través de la parella o compartint pis. A més, emancipar-se en parella és un xic menys probable tant a les ciutats grans com als pobles petits, ja que és més propens a seguir aquesta via qui resideix en un municipi mitjà d'entre 2.000 i 50.000 habitants.

Tot i que també els *anys en ocupació estable* s'observava com a factor explicatiu d'interès per a totes les vies d'emancipació residencial, en controlar-la per edat (en el model multivariable) les diferències es dilueixen fins a fer-se pràcticament imperceptibles, ja que, òbviament, a major edat, major nombre d'anys es podia haver tingut un treball estable. De fet, només no haver tingut mai una ocupació estable resisteix la combinació de tots els factors explicatius: com era d'esperar, sembla que no haver gaudit mai d'estabilitat laboral menys probable emancipar-se en solitud o en parella i més probable fer-ho en un pis compartit. Res que trenqui les lògiques d'emancipació exposades fins al moment.

Sobre l'emancipació en parella hi ha poca cosa més a afegir, només dir que es confirma un efecte combinat de variables familiars certament paradoxal: mentre qui presenta major probabilitat d'emancipar-se formant una parella és aquell amb ambdós *pares nascuts a l'estranger*, qui menor probabilitat té és qui a la família parla habitualment en un idioma que no és ni català ni castellà. Dues forces que ens semblaria més lògic que anessin en el mateix sentit i, tanmateix, van en sentit contrari.

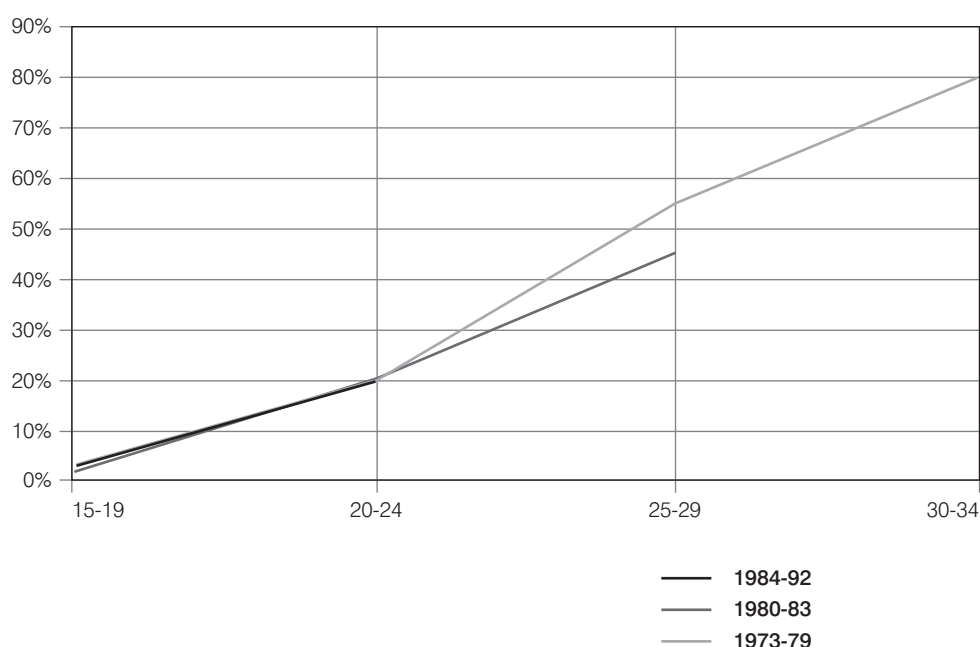
L'emancipació en pis compartit també augmenta com major és el *nivell educatiu familiar*, de manera que les famílies amb estudis universitaris són tres vegades més propenses a que els seus fills comparteixin pis amb amics o companys que aquelles amb un grau educatiu inferior a la primària. També s'ha detectat que mentre les famílies que parlen fonamentalment català tenen major probabilitat que els seus fills s'emancipin per aquesta via, les que parlen en un idioma que no és ni català ni castellà ho són menys.

L'única via d'emancipació que ha mantingut l'efecte en referència a l'*origen social* ha estat anar-se'n de casa en solitud: un cop neutralitzat l'efecte de les altres variables, destaquen per una substancial major probabilitat d'anar-se'n a viure sols els fills de directius, en un terme mig apareixen els d'empresaris amb assalariats i de tècnics i, amb una probabilitat significativament menor apareixen els fills de treballadors manuals, en especial

els no qualificats. Sembla establir-se una relació entre classe social i emancipació en solitud, en el sentit que aquesta via d'emancipació és pròpia de les classes altes.

No ens podem estar d'intentar esbrinar si s'ha produït un recent canvi generacional, és a dir, si els i les joves d'ara se'n van de casa més aviat o més tard que els que no són tan joves: per això representem les proporcions acumulades per edat de joves emancipats segons l'edat que tenien al 2007 (gràfic 67). El recorregut generacional no és molt ampli, ja que abasta des dels nascuts al 1973 (amb 34 anys al 2007) fins als nascuts al 1992 (amb 15 anys aleshores). No hi ha diferències en l'emancipació residencial fins als 25 anys d'edat, però tot sembla indicar que la tendència a una emancipació cada cop més tardana registrada a Catalunya en les dues darreres dècades (Miret, 2004) continua el seu curs: així, mentre que qui tenia 25-29 anys al 2007 (nascuts entre el 1978 i el 1982) estava ja emancipat en un 44,5%, aquest nivell era deu punts percentuals menor que el dels que actualment tenen 30-34 anys (nascuts entre el 1973 i el 1977) a la seva edat.

Gràfic 67. Proporció acumulada d'emancipació en solitud de la població de 15 a 34 anys segons generació, per grups d'edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

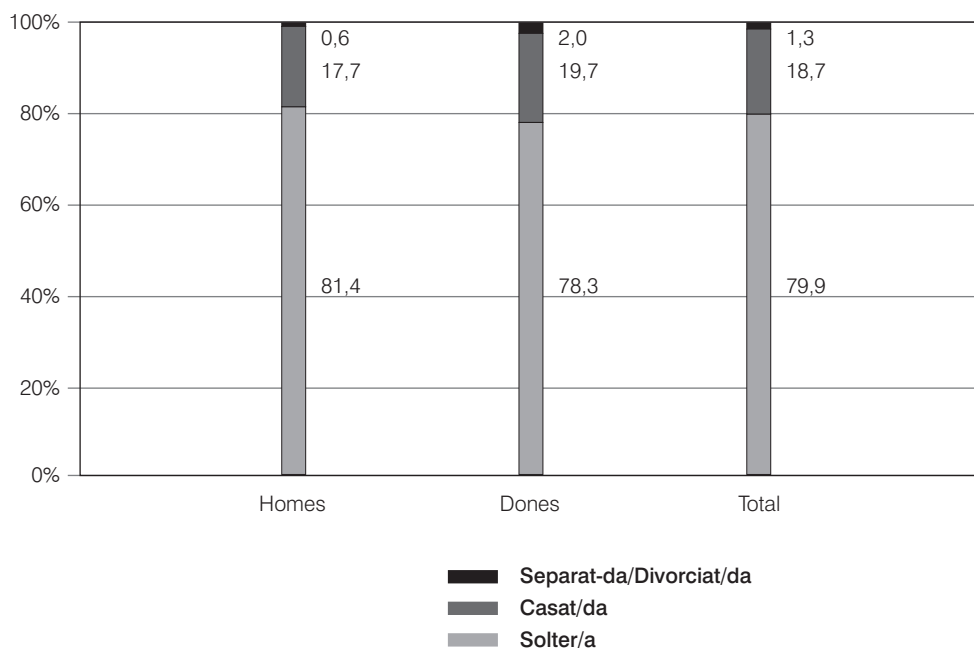
7.2. La formació d'una família

L'altra dimensió de l'emancipació és la familiar, és a dir, formar un nucli familiar propi, ja sigui amb la constitució d'una parella i/o amb fills. D'això tracta aquest apartat.

7.2.1. L'estat civil

La solteria és l'estat civil habitual entre la joventut a Catalunya, ja que són solters un 79,9% del jovent català d'entre 15 i 34 anys; un 81,4% dels homes i un 78,2% de les dones (gràfic 68). La resta de la població jove està casada (18,7% del total; 17,7% dels homes i 19,7% de les dones), i la proporció de separats i divorciats és molt poc significativa, si més no considerada conjuntament. En definitiva, 8 de cada 10 joves són solters i els 2 restants casats, essent la solteria una mica menys freqüent entre els homes que entre les dones: més endavant descobrirem el perquè.

Gràfic 68. Estat civil de la població de 15 a 34 anys segons sexe (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

A la taula 35, que incorpora l'edat a l'estructura per estat civil dels i les joves, podem imaginar la transició de la solteria al matrimoni, un procés que s'intensifica a mesura que un o una jove es va fent gran, sense que en cap moment abans dels 35 anys s'arribi a una proporció major de casats que de solters, ni tampoc de casades que de solteres. Abans dels 20 anys, pràcticament tot el jovent és solter, i molt pocs (al voltant del 2%) han passat la frontera del matrimoni en el següent grup d'edat, amb 20-24 anys. Certament, la proporció de casats comença a ser significativa a partir dels 25 anys: un 12% per als homes de 25-29 anys i el 42,1% als 30-34 anys formen parelles de dret; i per a les dones dels mateixos grups d'edat, les proporcions són respectivament d'un 19,1% i 42,8%.

Taula 35. Estat civil de la població de 15 a 34 anys segons sexe per grups d'edat (%). Catalunya, 2007

	Homes					Dones				
	15-19	20-24	25-29	30-34	Total	15-19	20-24	25-29	30-34	Total
Solter	99,8	97,7	87,8	56,1	81,4	99,9	97,2	80,5	51,7	78,2
Casat	0,2	1,3	12,0	42,1	17,7	0,1	1,9	19,1	42,8	19,7
Separat	0,0	0,0	0,0	0,9	0,3	0,0	0,9	0,1	3,3	1,2
Divorciat	0,0	0,0	0,2	0,9	0,4	0,0	0,0	0,2	2,3	0,8
Ns/Nc	0,0	1,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

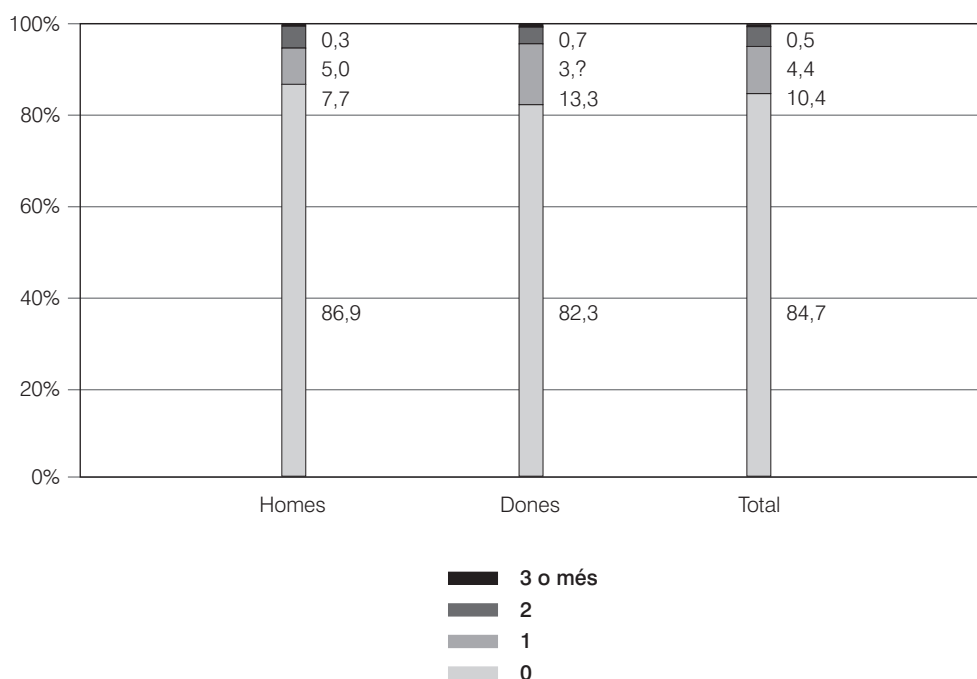
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Finalment, als 30-34 anys ja trobem un percentatge significatiu de joves adults separats i divorciats, molt especialment entre les dones: així, per aquest grup d'edat, un 1,8% dels homes estan o bé separats o bé divorciats, i entre les dones veiem un 3,3% de separades i un 2,3% de divorciades (en total un 5,6% han cessat la convivència matrimonial, s'hagi trencat o no el vincle legal que les unia).

7.2.2. Tenir fills

Per altra part, la fecunditat guarda una relació molt similar per sexes i grups d'edats que la que s'acaba de veure per a la nupcialitat. Considerant la joventut en conjunt, es veu que pràcticament un 85% no té fills, un 10% en té un i el 5% restant en té més d'un (gràfic 69). Per sexes, un 86,9% dels homes d'entre 15 i 34 anys no tenen cap fill, així com un 82,3% de les dones, sent la infecunditat la situació de la majoria de la població juvenil, sigui quin sigui el grup d'edat considerat i per ambdós sexes. De manera complementària, en conseqüència, els i les joves menors de 35 anys tenen si més no un fill en un 13,1% si són homes i en un 17,7% si són dones.

Gràfic 69. Número de fills de la població de 15 a 34 anys segons sexe (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Són pocs, doncs, els i les joves que tenen almenys un fill: un 7,7% dels homes i un 13,3% de les dones han estat pares i mares per primer i únic cop. I encara són menys els que tenen dos fills, que abasten un 5% dels homes i un 3,7% de les dones⁴⁵.

Les probabilitats de tenir fills són majors com major és l'edat (taula 36): el fenomen comença a despertar als 20-24 anys, quan un 1,2% dels homes han estat pares i un 3,3% de les dones han estat mares; una primofecunditat que s'incrementa als 25-29 anys, quan aquests percentatges són del 6,5% i el 9,3%, respectivament. I abasta el seu màxim als 30-34 anys, quan han tingut un primer fill un 16,8% dels homes i un 30,9%, de les dones; en aquest grup d'edat, a més, les proporcions dels que tenen un segon fill són ja força significatives, abastant un 14,6% dels homes i un 10,9% de les dones.

⁴⁵ A escala de tota la població voldríem anotar que per al global d'Espanya la grandària familiar de dos fills per dona és la més habitual, fins i tot per a les generacions nascudes als anys seixanta (Miret, 2008).

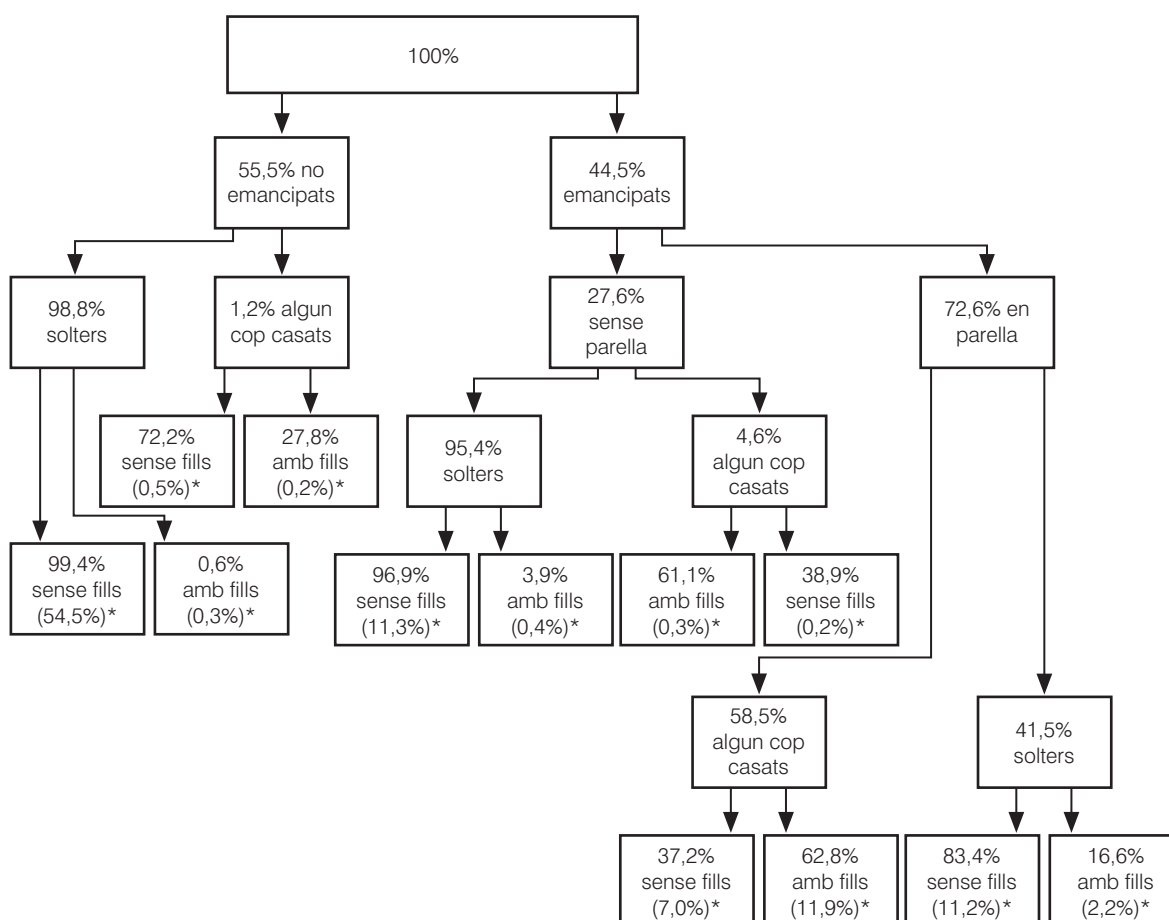
Taula 36. Fecunditat de la població de 15 a 34 anys segons sexe per grup d'edat (%). Catalunya, 2007

	Homes					Dones				
	15-19	20-24	25-29	30-34	Total	15-19	20-24	25-29	30-34	Total
Sense fills	100	98,7	92,6	67,7	86,9	99,9	96,7	89,6	56,2	82,3
1 fill	0,0	1,2	6,5	16,8	7,7	0,1	3,3	9,3	30,9	13,3
2 fills	0,0	0,1	0,8	14,6	5,0	0,0	0,0	0,9	10,9	3,7
3 fills	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	1,9	0,6
4 fills	0,0	0,0	0,0	0,7	0,2	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

De fet, la situació més comú entre la joventut és la de no haver creuat cap línia de transició i romandre solters a casa els pares vivint sense parella i sense fills (gràfic 70), intensió en que es troba un 54,5% de la població de 15-35 anys. A continuació, trobem molt igualades tres situacions entre els ja emancipats: els casats amb fills (11,9%), els solters sense parella i sense fills (11,3%) –residint doncs en solitud o en grups d'amics-, i els solters convivint amb parella (unions de fet o consensuals) sense fills (11,2%).

Gràfic 70. Recull de situacions familiars de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

* Dades sobre el conjunt de la població juvenil.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

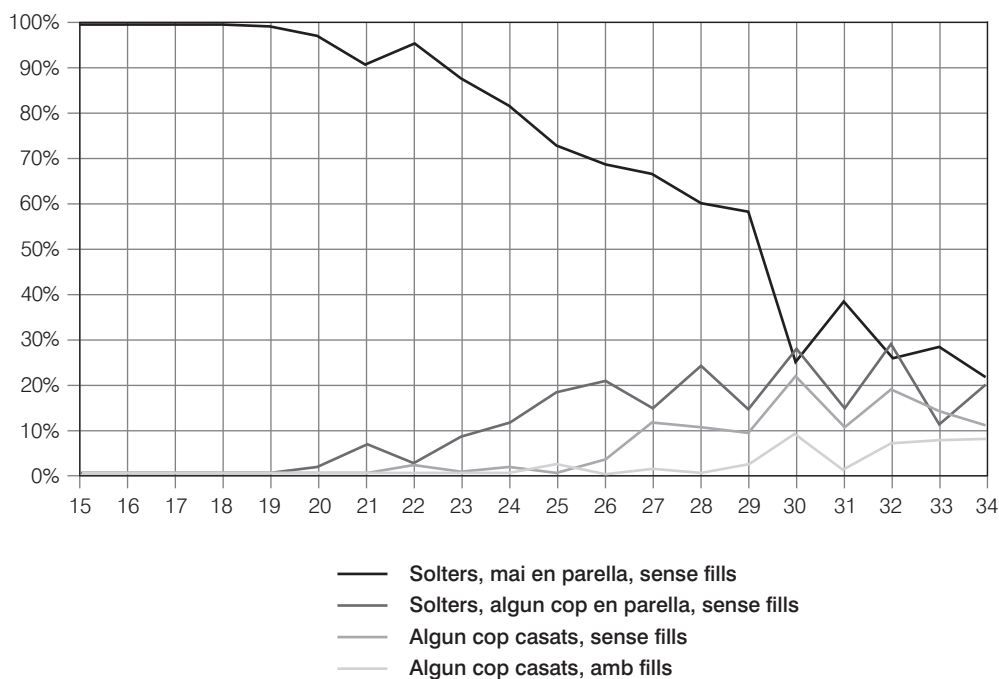
Aquests valors ens senyalen el fort vincle –ens atrevim a considerar com a “tradicional”– que existeix entre el matrimoni i la fecunditat, ja que mentre que un 12,1% dels joves són casats amb fills (si sumem els emancipats i els no emancipats), en parella de fet i fills hi ha un molt més reduït 2,5%⁴⁶.

7.2.3. Les lògiques de la formació familiar

Situació actual

Anem, però, a dibuixar les pautes biogràfiques que poden amagar-se darrera d'aquests indicadors que al gràfic anterior hem elaborat per al conjunt de joves. I és que tota transició vital suposa un canvi entre un estat i un altre en un moment determinat en el curs biogràfic d'un individu. En el cas de la transició de la joventut al món adult i en relació amb la formació familiar dues són les fites que hem d'atendre: en primer lloc, la **constitució d'una parella** (distingint si aquest pas suposa un canvi en l'estat civil –matrimoni– o la unió és de fet però no de dret) i, en segon lloc, **esdevenir pare o mare per primer cop** (gràfic 71).

Gràfic 71. Situació de formació familiar de la població de 15 a 34 anys per edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

L'estat més allunyat de la formació familiar és el de romandre en l'estat civil de solter, no haver estat mai en parella i no haver tingut cap fill. L'any 2007 a Catalunya la totalitat dels i de les joves menors de 20 anys es troba en aquesta situació, i és una posició que molt pocs joves abandonen abans del 22 anys. Però a partir d'aquesta edat, la transició que suposa abandonar la condició de solter sense fills comença a adquirir més i més importància, de manera que entre els 22 i els 29 anys, a major edat, major probabilitat d'abandonar aquest grup (és a dir, ser casat o haver constituït una parella de fet i/o tingut un fill): mentre que un 95,5% del jovent als 22 anys està solter i sense fills, als 29 anys així s'hi troba un 58,3%. De fet, el llindar dels 30 anys sembla exercir una poderosa influència per abandonar aquesta condició, de manera que des d'aquesta edat només 1 de cada 4 joves a Catalunya continuen totalment aliens a la formació familiar, ja que mai no han constituït una parella ni han tingut fills: una proporció, però, certament substantiva.

⁴⁶ Aquesta relació entre matrimoni i fecunditat ja ha estat posada de manifest en altres ocasions, vegeu, per exemple, Miret (2007).

En general, una primera etapa en la formació familiar ve donada per la formació de la parella, sigui unió consensual o matrimoni. Hem distingit als i les joves que han viscut algun cop en parella però mai no s'han casat dels que sí que van contreure matrimoni (gràfic 71): les proporcions d'uns i d'altres mostren una pauta que comença a ser significativa a partir d'una edat determinada (molt més tardanament en el matrimoni) i abasten un màxim a partir d'una altra edat donada, mantenint-se força estables des d'aleshores fins als 34 anys. Cal recordar que aquestes proporcions són de joves que a cada edat han format parella però no han tingut fills. Doncs bé, el percentatge de joves solters algun cop en parella (dins una unió de fet) comença a incrementar-se a partir dels 23 anys i arriba a un màxim del 20% als 26 anys: 1 de cada 5 joves catalans/nes majors de 25 anys ha viscut en una unió consensual algun cop a la seva vida, tot i que mai no s'han casat ni tingut fills. En contrast, els 26 anys suposen el llindar mínim de la nupcialitat entre els i les joves (pràcticament ningú no es casa amb 25 anys o menys), indicador que ja als 27 anys adquireix el seu màxim, un 10%: és a dir, el nombre relatiu de joves que algun cop ha contret matrimoni és la meitat de la dels que mai s'han casat però sí han cohabitat de forma consensual. En definitiva, pràcticament tot el jovent català tria com a primera opció de parella la unió consensual si són menors de 26 anys en el moment de formar parella, i només a partir d'aquesta edat, 1 de cada 3 joves algun cop units han optat pel matrimoni⁴⁷.

L'arribada d'un fill és un esdeveniment que en general té lloc en el sinus d'una parella, tot i que l'enquesta detecta entre les dones joves un 1% de mares soles (que mai es van casar ni mai han conviscut en parella). No es tracta de mares adolescents, ja que totes elles tenen més de 22 anys, però aquesta dada indica que el fenomen de la maternitat sense parella no és una situació inexistent, tot i que sí molt minoritària. Una altra situació també molt poc habitual –com ja hem comentat– és la del jovent amb fills nascuts en el sinus d'una parella de fet (trajectòria seguida per un 2% del col·lectiu jove): en efecte, la immensa majoria dels i les joves que tenen fills a Catalunya estan casats, i els fills han arribat quan es tenia més de 30 anys, edat a partir de la qual la paternitat dins el matrimoni abasta al voltant d'un 10% dels i les joves (gràfic 71). En definitiva, a Catalunya, entre els menors de 35 anys, un 15% del jovent té fills, la immensa majoria sota el paraigua del matrimoni (83% del homes amb fills i 77% de les mares), però també han tingut fills els cohabitants (15% dels pares i 17% de les mares), no sent negligible la proporció de mares solteres (un 8% del total de mares).

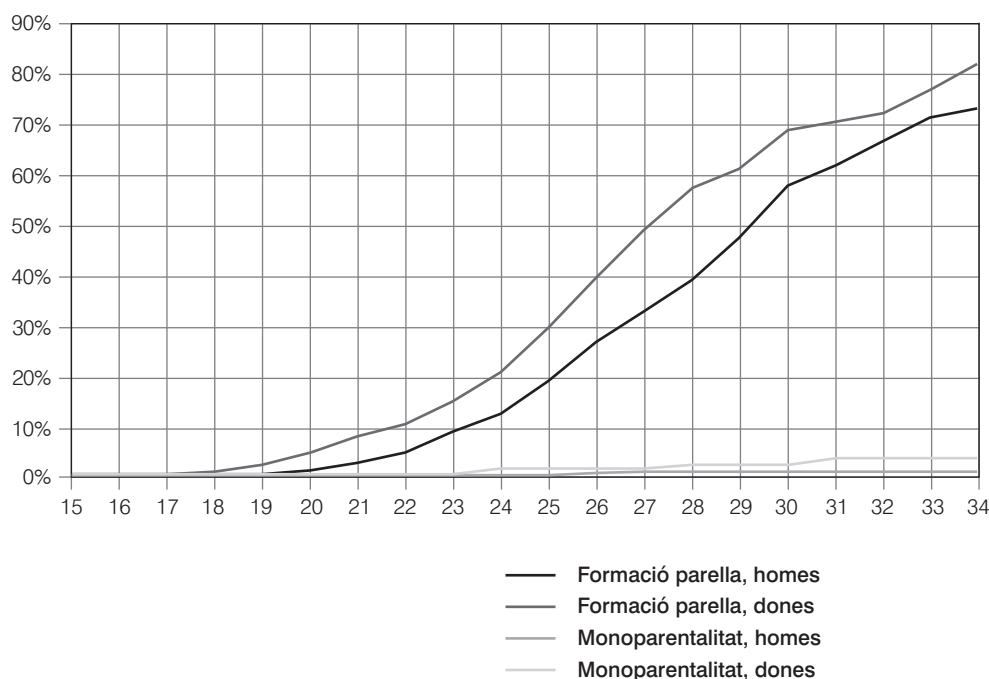
Vies de formació familiar

Aquesta visió transversal de la situació del jovent respecte a la formació familiar pot ser complementada amb una visió longitudinal, gràcies a les graelles biogràfiques de què disposa l'enquesta. Com hem comentat, en aquesta perspectiva generacional no és possible distingir si la formació de la parella és de dret o de fet, motiu pel qual es considerarà el fenomen conjuntament. Així, la posició inicial en què neixen tots els i les joves respecte a la formació familiar és estar en solteria (en el sentit més extens de la paraula, és a dir, no haver estat mai en parella) i sense fills. Des d'aquesta posició es pot passar o bé a la formació d'un nucli monoparental, tenint un primer fill sense haver format parella, o bé a la constitució d'una unió sense haver tingut fills prèviament. En general, de seguir-se aquestes pautes per edat, en total, un 72,2% dels homes i un 82,7% de les dones haurien format una parella com a primer pas en la formació familiar, i en el cas d'un 1,2% dels homes i un 4,1% de les dones aquest primer pas hauria estat tenir un fill. En conseqüència, un 26,7% dels homes i un 13,2% de les dones no haurien format cap nucli familiar en el llindar dels 35 anys.

47 Hagués estat interessant desvelar quants primer cohabitaven i després es casaven amb la mateixa parella (l'anomenat "matrimoni a prova"), però malauradament no és possible descobrir-ho amb les dades de l'enquesta.

El gràfic 72 representa aquesta primera fase en la formació familiar, segons el camí seguit, és a dir, depenent de si la constitució del nucli familiar ha estat mitjançant la formació de la parella o tenint un fill sense parella.

Gràfic 72. Primer pas en la formació familiar de la població de 15 a 34 anys segons sexe per edat (%). Catalunya, 2007

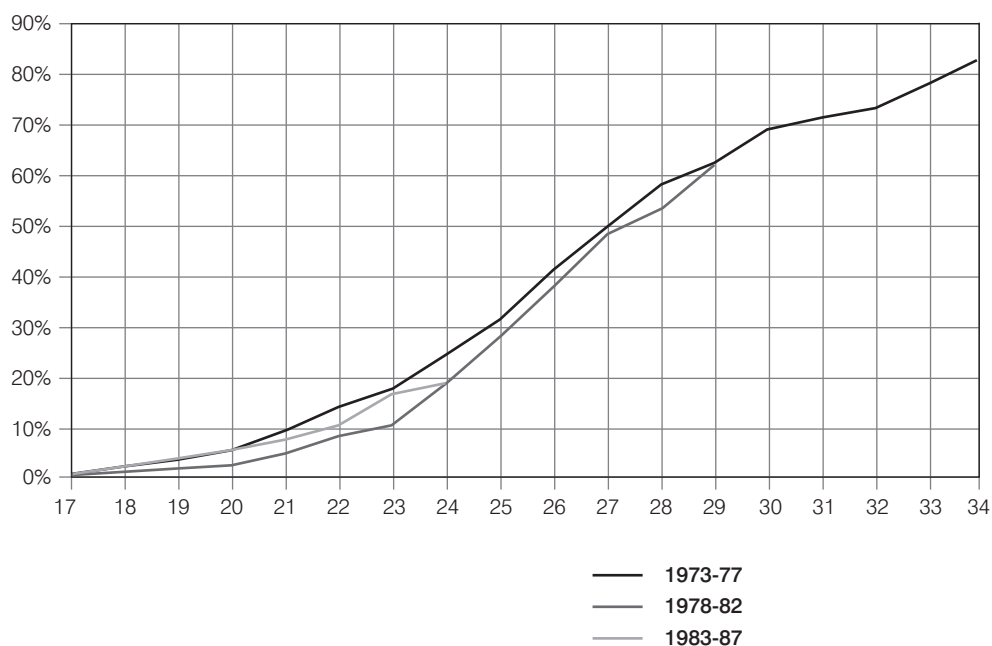
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

La monoparentalitat com a primer pas de la formació familiar ha estat una via molt minoritària entre la joventut i caldria un estudi específic d'aquest fenomen per poder donar dades fiables al respecte. En contrast, la formació d'una primera parella ha estat un camí altament transitat pels i les joves en la seva pauta de constitució familiar, amb un calendari dos anys més primerenc entre les dones que entre els homes i tot sembla indicar que amb una major intensitat relativa per part d'elles que d'ells: els indicadors que sintetitzen aquest fenomen a Catalunya senyalen que l'edat mitjana a la formació de la parella és de 27,2 anys entre els homes i de 26,4 anys entre les dones i, a jutjar per les pautes trobades, un 27,8% dels homes mai no formarien parella durant la seva joventut, una proporció que en el cas de les dones seria d'un 17,3%.

Si afegim la fecunditat fora de la unió per crear un indicador global de la formació familiar veiem que pràcticament un de cada quatre homes ha constituït un nucli familiar abans dels 35 anys (un 26,7% no ho ha fet), un percentatge molt distant del de les dones, les quals no han format pas un nucli familiar en un 13,2% (així, pràcticament 9 de cada 10 sí que ho ha fet abans dels 35 anys).

Aprofitant que les pautes femenines en la formació de la parella són una mica més primerenques i intenses que les masculines presentem al gràfic 73 les proporcions acumulades de dones algun cop en parella en què aquest és el primer pas en la constitució familiar, en funció de la cohort generacional. La conclusió en l'evolució d'aquestes pautes és que la formació de la parella ha estat entre les nascudes al 1973-77 (amb 30-34 anys al 2007) i les nascudes al 1978-82 (amb 25-29 anys) cada cop més tardana, malgrat que la intensitat final del fenomen serà probablement similar: així, la proporció de les que havien format algun cop una unió conjugal (de fet o de dret) com a primer pas de la formació familiar coincidí als 29 anys (un 61%), tot i que havia estat sempre inferior a totes les edats anteriors. Tanmateix, no podem parlar de tendència, ja que la pauta de la generació 1983-87 ha significat un canvi de rumb: de fet, han format una unió més aviat que les nascudes cinc anys abans i tot sembla indicar que la seva intensitat serà similar a aquestes. No obstant això, la seva curta edat (tenen 20-24 anys al 2007) no permet extreure'n conclusions gaire precises.

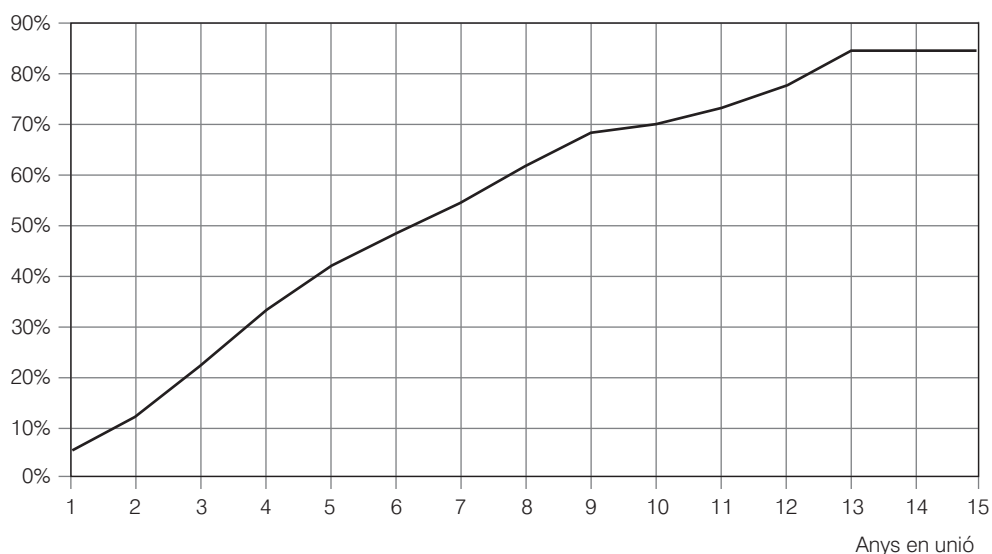
Gràfic 73. Constitució de la parella com a primer pas en la formació familiar de la població femenina de 15 a 34 anys segons generació per edat (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Un segon pas en la formació familiar que és interessant investigar més en detall és la transició entre la formació de la parella i tenir un primer fill, si és que hom fa aquest pas durant la seva joventut. En definitiva, aquí només s'observa aquells individus que han format parella abans de tenir fills, i el temps d'inici ara és el moment en què han constituït la unió: quants han esdevingut pares abans dels 35 anys? Quant van tardar a tenir el primer fill? El gràfic 74 respon a aquestes preguntes.

Gràfic 74. Proporció acumulada de parelles amb fills de la població de 15 a 34 anys segons anys transcorreguts des de la unió (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

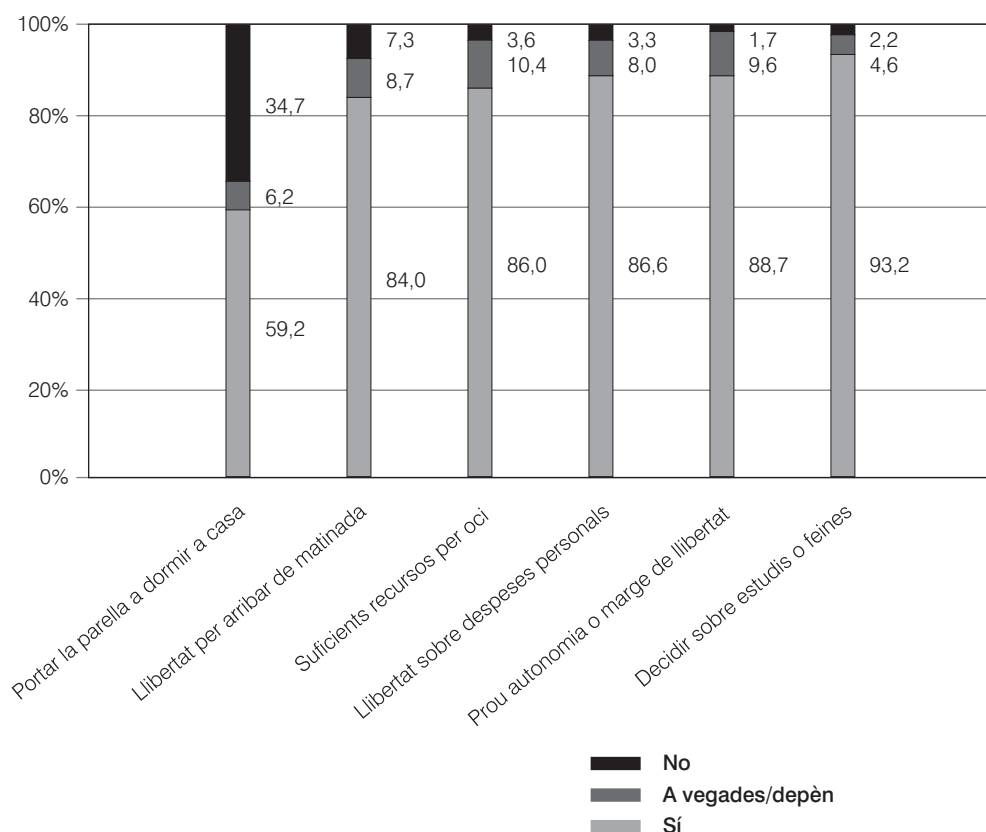
La probabilitat de tenir un primer fill creix durant els quatre primers anys des de que s'ha constituït la parella, passant d'una taxa anual del 5,2% el primer any a una taxa d'11,8% el quart, de manera que al final d'aquest quart any una de cada tres parelles ja han tingut si més no un primer fill. A partir del quart any, les probabilitats de veure arribar al primogènit són cada cop més petites, de forma que del sisè al novè any de duració de la parella la taxa es manté en poc més del 6%. De fet, al sisè any de convivència la meitat de les parelles han tingut si més no un fill, i al novè aquesta proporció acumulada era del 67,3%. Aquest indicador abastava el seu màxim als 13 anys de convivència, moment en què un 85% de les parelles tenia al menys un fill a casa: el 15% restant o bé s'havia separat o constituïa un nucli conjugal sense fills a la llar.

7.3. Marge d'autonomia a la llar d'origen

Un altre aspecte relacionat amb l'emancipació i les situacions de transicions intermèdies és el marge d'autonomia amb què viuen els i les joves que no han donat el pas de sortir de casa dels pares, tema de què tracta les següents línies.

El gràfic 75 presenta els marges d'autonomia subjectivament viscuts pels joves que viuen amb els pares a partir de sis ítems en què hom es situa en funció de: 1) si pot o no realitzar certes activitats o 2) sent en un àmbit determinat una àmplia llibertat d'acció.

Gràfic 75. Aspectes d'autonomia subjectiva de la població no emancipada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

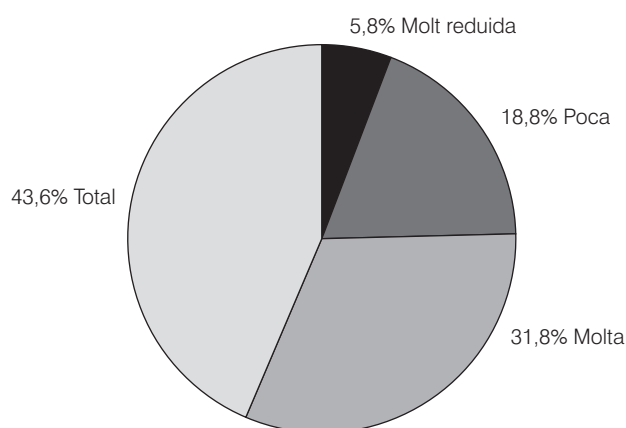
Sens dubte, el marge d'autonomia de la joventut que encara viu a casa dels pares ha augmentat considerablement, tot i que mentre que hi ha coses que a pràcticament tots els pares els hi sembla bé (l'exemple més clar és que el o la jove decideixi sobre els estudis i les feines que realitza, d'altres es consideren molt més problemàtiques, tot i ser acceptades per la majoria dels pares (com per exemple portar-se la parella a dormir a casa).

En general, un 88,7% dels i les joves considera que té sempre prou marge d'autonomia i llibertat, tot i que hi ha un 9,6% per als quals aquest marge es veu retallat en certes situacions, que no s'especifiquen: així, molts pocs joves afirmen que no tenen en absolut un marge d'autonomia o llibertat suficient (només un 1,7%).

Els ítems relacionats amb els recursos per a l'oci i amb la llibertat sobre les despeses personals ocupen una posició intermèdia, i així un xic més del 85% dels i les joves considera que els pares li donen un ampli marge de maniobra, un 10% afirma que tot depèn del tema tractat i un reduït quasi 4% diu que té limitacions en aquest àmbit.

Ponderant cada factor d'autonomia a casa els pares hem construït quatre trams d'autonomia⁴⁸, a saber, tenir un marge de llibertat *molt reduïda*, *poc*, *molt* i *total* (gràfic 76). Com dèiem, a pràcticament la majoria de les llars l'autonomia del jovent és completa (43,6%), afegint-se un 31,8% on si bé no és absoluta sí que té una àmplia extensió. Aquestes dades presenten un escenari on en 3 de cada 4 llars els pares donen als fills que viuen sota la seva protecció una molt àmplia llibertat d'acció, en els aspectes de la vida enumerats a l'enquesta. Complementàriament, un 18,8% dels i les joves tenen una autonomia reduïda i un 5,7% molt reduïda: en definitiva, un de cada quatre joves que viuen amb els pares veuen la seva autonomia personal restringida d'alguna manera.

Gràfic 76. Grau global d'autonomia subjectiva de la població no emancipada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

En el següent pas pretenem esbrinar quines característiques tenen les famílies en què els joves que hi viuen tenen aquest ampli marge d'autonomia i llibertat, per presentar a continuació els models per als marges d'autonomia menors (taula 29 de l'Annex).

Les dues variables més importants que delimiten a qui tenia un **marge d'autonomia "total"** eren l'*edat* i el *gènere*, ja que aquest complet grau d'autonomia dins la casa dels pares és major com major és el o la jove i és molt superior entre els homes que entre les dones (un cop el factor edat ha estat neutralitzat). En concret, mentre que els i les joves de 15-19 anys gaudeixen d'aquest grau d'autonomia en un 18,8%, els de 20-24 anys el tenen en un 46,2%, en un 61,7% els de 25-29 anys i en un 63,4% els de 30-34 anys. I així també, pel fet de ser dona aquest context de llibertat total es veu coartat en 15 punts percentuals, ja que mentre més de la meitat dels homes gaudeixen d'aquest grau d'autonomia a casa dels pares, el percentatge es redueix a un 35,9% en el cas de les dones. Mentre que és normal que el procés de "fer-se gran" estigui associat a un progressiu augment de l'autonomia domèstica abans de la transició a una llar independent, es percep encara a la nostra societat una injusta discriminació per motiu de gènere amb relació a l'autonomia dins la llar d'origen.

⁴⁸ Es tracta d'un índex general d'autonomia que pondera més aquells ítems que estan menys presents entre els joves. Així, el que té més força és aquell que afirma que "la meua parella es pot quedar a dormir sempre que vull" i el que menys el de "decideixo sobre els meus estudis o feines". A continuació es divideix l'índex, que es mou del 0 a l'1, en quatre trams: el primer arriba fins a 0,5, el segon fins a 0,75, el tercer fins a 0,98 i el quart fins a 1. Això és el que es mostra al gràfic 76.

Dues variables més també resultaven significatives, la *grandària del municipi* i el *nivell d'instrucció familiar*. Amb relació a la primera, veiem que aquesta situació està molt més restringida a les ciutats grans (majors de 50.000 habitants: 39,2% de joves en autonomia completa) que als municipis d'entre 2.000 i 10.000 habitants (45,1%).

A més, també el fet que els pares tinguin un grau educatiu mitjà pressiona perquè un fill tingui menys probabilitats de viure en una situació de completa autonomia: així, mentre que si els pares no tenen estudis obligatoris els seus fills a casa gaudeixen d'una autonomia completa en un 57%, si els estudis dels pares són mitjans aquesta proporció es redueix al 38,9%.

En definitiva, les filles de 15-19 anys que resideixen a una ciutat gran i que tenen pares amb una educació mitjana són les que menys es troben en un context d'autonomia total (només en un 6,9%). En contrast, els nois de 30-34 anys que amb pares amb estudis obligatoris i que resideixen a un municipi de menys de 10.000 habitants tenen un context d'absoluta autonomia a casa en un 81,3% dels casos.

Hi ha altres dues variables que també tenen una certa presència efectiva en el fet de concedir als fills una gran autonomia a casa els pares: es tracta del *lloc de naixement* d'aquests últims i de l'*àmbit territorial* on resideixen. Tot i que no ho podem establir de manera estadísticament inequívoca, sembla que si ambdós pares són estrangers aquest nivell d'autonomia es redueix notablement (fins a un 18,3% a causa d'aquest factor). Finalment, voldríem destacar que, també de manera difusa, aquesta màxima llibertat a la llar paterna s'observa de manera més estesa a les Comarques Centrals i de manera més restringida a les Terres de l'Ebre.

Els altres trams d'autonomia que havíem descrit no presenten tants factors explicatius com l'anterior, tot i que sí que mostren una visió complementària. Així, en el tram que hem delimitat com d'**"alta" autonomia** només l'edat i algunes categories de les variables geogràfiques (grandària municipal i àmbits territorials) apareixen com a variables explicatives amb prou significació estadística. En general, gaudeixen d'una alta autonomia un 16,3% dels i les joves, una situació que es concentra fonamentalment entre els de 20-24 anys. Tanmateix és una situació significativament menys present a l'Àmbit Metropolità i més present a les Terres de l'Ebre. A més, cal dir que aquesta forta autonomia té territorialment una presència complementària a l'anteriorment descrita, és a dir, com major és la grandària del municipi, major la probabilitat que els fills gaudeixin aquest grau d'autonomia.

Els altres dos trams d'autonomia conformen l'altra cara de la moneda en l'autonomia dins a casa els pares. Així, es troben en aquest context de **"poca"** i **"molt poca"** autonomia un 18,8% dels i les joves, però molt en especial si tenen 15-19 anys (en contrast, aquesta situació es redueix notablement per als majors d'aquesta edat), són dones o es resideix a l'Àmbit Metropolità. Tot i que també és cert que aquests percentatges de baixa autonomia són menors si el o la jove tenen si més no un pare nascut a Catalunya o si la categoria professional de la família d'origen és la de treballador qualificat.

7.4. Conclusions

L'anàlisi de les dades referents a l'emancipació domiciliària i familiar de les persones joves a Catalunya ha permès confirmar algunes de les tendències ja detectades en les anteriors *Enquestes a la joventut* en relació amb una emancipació endarrerida. No obstant això, un resultat destacat és l'increment de la taxa d'emancipació global entre els i les joves, en part a causa de l'augment de les llars formades per parelles i per les constituïdes per pisos compartits.

Tot i el canvi de tendència en aquest indicador, l'emancipació del jovent català segueix una pauta força tradicional: la immensa majoria dels i les joves o bé està vivint amb els pares o bé a una llar autònoma amb la seva parella i/o fills. Els resultats indiquen –si es pren com a referència el col·lectiu de 30 a 34 anys– que un de cada cinc joves d'aquesta edat encara està convivint amb la família d'origen: una proporció extraordinàriament elevada avui en dia i que indica que l'emancipació de la joventut a Catalunya destaca per un endarreriment inusitat, que només troba parangó en algunes societats del sud i l'est d'Europa. D'altra banda, si observem la situació de convivència d'aquells que s'han emancipat, ens adonem de quin és el camí majoritàriament seguit en el procés d'emancipació juvenil. Així, els i les joves de 30-34 anys viuen amb la seva parella i els seus fills en un 35% i només amb la seva parella en un 30%, valors que ens indiquen que la llar de destí més important entre els i les joves en emancipar-se és el nucli parental i, en segon lloc, la parella convivencial. Finalment, altres tipus de llars no familiars estan molt menys presents entre la joventut, però tot i així són

significatives: un 10% dels i les joves als 30-34 anys viuen en solitud (i aquesta ha estat la seva opció de vida des del moment de l'emancipació) i un 2,5% són mares en nuclis monoparentals (fet que indica que el fort creixement del divorci afecta ja al col·lectiu jove adult). Finalment, cal remarcar que els pisos compartits són en la immensa majoria dels casos una etapa vital lligada als estudis en règim de semiautonomia, i pràcticament mai una opció final en la transició de la joventut al món adult.

Des d'una perspectiva longitudinal, lògicament s'observa que com més edat té un o una jove major és la seva probabilitat d'haver deixat de conviure amb els pares. Si una cohort s'emancipés de la manera com ho han fet els i les joves a Catalunya els darrers anys, la meitat sortiria de casa per formar parella amb una edat mitjana de 27,2 anys, i un de cada cinc ho faria per anar a viure sol amb una edat mitjana de 27,8 anys. En contrast, qui marxés de casa per anar a estudiar ho faria molt més aviat (amb 22,7 anys com a mitjana: es tracta probablement dels darrers cursos de la carrera universitària), però estaria predestinat a tornar a casa un cop acabat els estudis, pauta que seguirien un de cada cinc joves.

Pel que fa a l'estat civil i els fills, una part substancial de la població que conviu en parella ho fa a través del matrimoni, com ho demostra el fet que als 30-34 anys un 42% de la població està casada i un 6% divorciada, unes proporcions molt properes a les de la població algun cop en parella que acabem de comentar. Clarament, els fills es tenen en parella, fonamentalment en el matrimoni, i la monoparentalitat detectada és fruit de l'increment del divorci. De fet, la probabilitat de tenir un fill creix fins al quart any de convivència en parella, a partir del qual les probabilitats d'esdevenir pares són cada cop més petites fins pràcticament extingir-se al sisè any d'haver format parella. En total, a més, la fecunditat dels i les joves és escassa: en el grup d'edat 30-34 al voltant d'un 10% han tingut un fill i un 5% n'han tingut dos, sent l'edat a la primera maternitat de 27,1 anys (un any més entre els homes). En definitiva, la fecunditat és tardana i reduïda.

8. Habitatge

En el moment de realitzar-se l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007*, tot i que ja s'anunciava una crisi immobiliària, encara no s'havia arribat al context actual, marcat per un fort alentiment dels preus de l'habitatge o fins i tot –en algunes zones– pel seu descens. Per això, esperem trobar-nos en la relació dels i les joves amb l'habitatge, els elements que ja s'havien identificat en estudis anteriors sobre el tema: una gran dificultat d'accés a un mercat on l'opció de compra és la bàsica, poca presència del sector públic i un fort suport per part de la família d'origen.

Les dades del 2007 que es presenten en aquest capítol permeten la comparativa amb les dades de l'enquesta de 2002, però també amb les dades de *Els joves catalans i l'habitatge*, estudi de l'Observatori Català de la Joventut que, en forma d'enquesta, va realitzar-se l'any 2003. El qüestionari de l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007* fusiona el qüestionari de les dues enquestes mencionades i permet copsar l'evolució global de la situació dels i les joves amb relació a l'habitatge.

En una primera part del capítol es fa una descripció de les característiques dels habitatges on viuen els i les joves. Després s'aborden els temes econòmics de l'habitatge, com el règim de tinença, o els costos. Finalment, el capítol acaba parlant dels processos de canvi d'habitatge i les seves motivacions.

8.1. Característiques de l'habitatge

Aquest apartat té l'objectiu de descriure en quin tipus d'habitatge viu la joventut catalana i quines diferències hi ha entre els i les joves amb relació a les característiques dels seus habitatges. Per això es tracten aspectes com l'estat de l'habitatge, i les seves dimensions, antiguitat i tipologia.

8.1.1. Percepció de l'estat de l'habitatge

Situació actual

L'enquesta pregunta al conjunt de joves sobre l'estat general del seu habitatge, podent-se distingir també la situació específica entre els no emancipats, els emancipats i, dins d'aquests, entre els que viuen en parella (taula 37).

Taula 37. Estat general de l'habitatge de la població de 15 a 34 anys segons situació d'emancipació (%). Catalunya, 2007

	Emancipats en parella	Total emancipats	No emancipats	Total
Està en bon estat	84,9	82,4	92,6	88,0
Té alguna deficiència	13,6	15,6	6,1	10,3
Està en mal estat	1,5	1,7	1,0	1,3
Està en estat ruïnós	0,0	0,4	0,3	0,3
Total	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

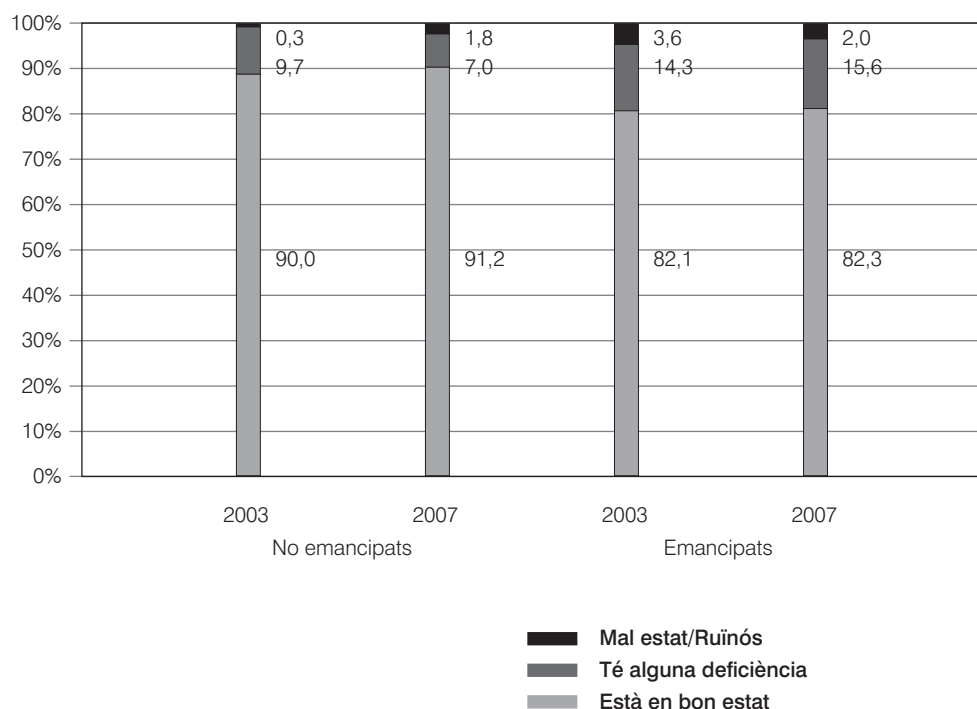
En un 88% dels casos es tracta d'habitatges qualificats com "en bon estat", en un 10,3% presenten "alguna deficiència", en un reduït 1,3% estan en "mal estat" i en un molt escàs 0,3% dels casos el seu estat es considera "ruïnós". Si només considerem la joventut emancipada s'incrementa en cinc punts percentuals el percentatge d'habitatges amb alguna deficiència respecte els que estan en bon estat, unes variacions que

només ballen en tres punts percentuals si observem als emancipats en parella: en definitiva, viure emancipat en parella també augmenta la probabilitat que l'habitatge tingui alguna deficiència, però no tant com en el cas de l'emancipació en una llar autònoma alternativa a la parella. En comparar les percepcions de l'estat de l'habitatge dels no emancipats respecte de la resta queda clar que emancipar-se suposa una disminució de la qualitat de l'habitatge. Un 92,6% dels i les joves que viuen a la llar d'origen consideren que el seu habitatge està "en bon estat", mentre que quan es pregunta als emancipats aquest percentatge baixa 10 punts.

Evolució

Per analitzar els canvis en els temes relacionats amb l'habitatge compararem les dades de l'*Enquesta a la joventut 2007* amb les de *Els joves catalans i l'habitatge* del 2003, (Trilla, 2004), enquesta que es va fer a la població de 20 a 34 anys, fa que en el tram de 15 a 19 anys gairebé la totalitat dels joves viuen a la llar d'origen. Per poder fer la comparació limitarem la mostra del 2007 de 20 a 34 anys, excloent, per tant, la població de 15-19 anys.

Gràfic 77. Estat de l'habitatge de la població de 20 a 34 anys segons situació d'emancipació (%). Catalunya, 2003 i 2007

Font: Els joves catalans i l'habitatge 1999-2003, Secretaria General de Joventut i Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Amb les dades disponibles, si hi ha hagut un canvi en aquest àmbit ha estat imperceptible: és cert que entre els que encara viuen amb els pares s'observa un petit augment dels que viuen a un habitatge considerat en bon estat, però també s'ha incrementat en la mateixa mesura el percentatge dels que afirmen que l'habitatge està en mal estat, però es tracta en ambdós casos de variacions no substancials. Tampoc no s'observa cap canvi significatiu en l'estat dels habitatges entre el jovent emancipat. En conclusió, no advertim cap evolució en l'estat de l'habitatge.

8.1.2. Dimensió de l'habitatge

Situació actual

La distribució de la variable relativa als metres quadrats de l'habitatge dels joves emancipats (taula 38) es centra en els pisos d'entre 61 i 90 m² (43,1% del total), amb un lleuger biaix cap als més grans, ja que mentre que un 17,5% viu en un habitatge d'entre 40 i 60 m² i un 2,6% viu en menys de 40 m², un 21,9% són habitatges d'entre 91 i 120 m² i fins i tot hi ha un 11,6% dels joves emancipats que viuen en habitatges de més de 120 m². Del subgrup d'emancipats que conviuen en parella podem afegir que tot i coincidir amb la proporció d'habitatges de la posició central (l'habitatge d'un 43% de la joventut emancipada en parella té entre 61 i 90 m²), els pisos i cases dels que conviuen en parella són lleugerament més grans que per al total general d'emancipats, ja que el percentatge de més de 90 m² és un xic superior.

Taula 38. Dimensió de l'habitatge en m² de la població emancipada de 15 a 34 anys segons situació convivencial (%). Catalunya, 2007

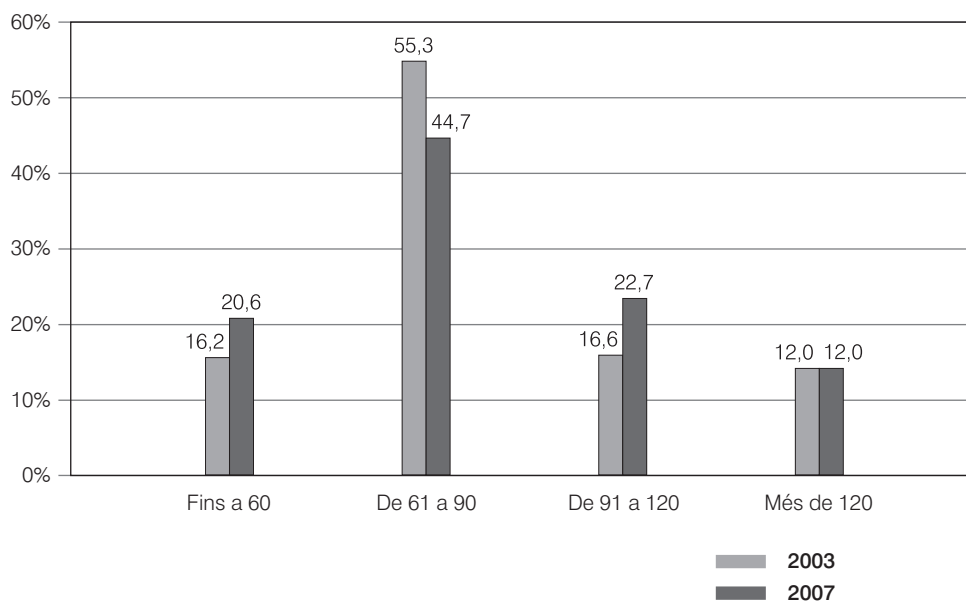
	Emancipats en parella	Total emancipats
Menys de 40	1,8	2,6
Entre 40 i 60	15,5	17,5
Entre 61 i 90	43,0	43,1
Entre 91 i 120	23,5	21,9
Més de 120	13,6	11,6
Ns/Nc	2,6	3,3
Total	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Evolució

Mentre que al 2003 es preguntava sobre la dimensió de tots els habitatges, al 2007 només s'inquireix sobre els de la joventut emancipada; per aquesta raó la comparativa en aquest apartat se centrarà en aquests últims.

Gràfic 78. Dimensió de l'habitatge (m²) de la població emancipada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2003 i 2007

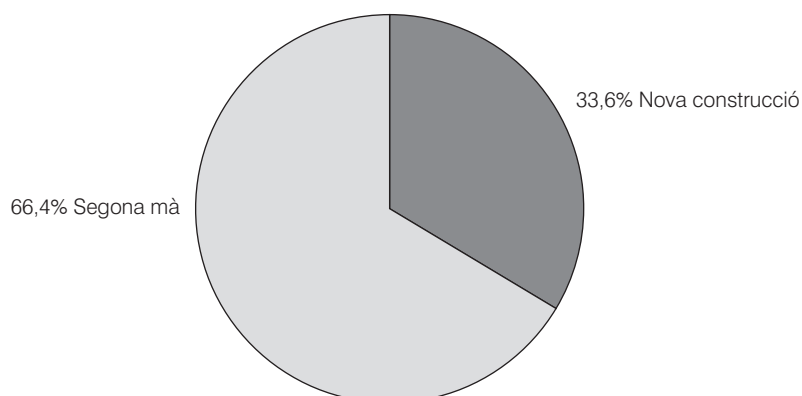
Font: Els joves catalans i l'habitatge 1999-2003, Secretaria General de Joventut i Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

En aquest sentit advertim que tot i que el punt modal es manté (els habitatges més habituals tenen entre 61 i 90 m²), ha disminuït la concentració en aquest, és a dir, s'ha incrementat la dispersió, augmentant tant la proporció de pisos més petits com la dels més grans. Així, mentre que els habitatges d'entre 61 i 90 m² on vivia la joventut emancipada de 20-34 anys eren un 55,3% al 2003, actualment són un 44,7%; complementàriament, els de fins a 60 m² han passat del 16,2% al 20,6% i els de 91-120 m² del 16,6% al 22,7%; finalment, tant ara com adés un 12,0% del jovent emancipat resideix en habitatges de més de 120 m².

8.1.3. Antiguitat de l'habitatge

El mercat de l'habitatge de la joventut emancipada es reparteix en un terç de primera mà i els dos terços restants de nova construcció.

Gràfic 79. Habitatge de nova construcció o de segona mà de la població emancipada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

També en aquest cas viure en parella incrementa la probabilitat que un pis sigui de nova construcció (37,3%). De fet, el parc d'habitatges de les persones joves emancipades és força nou (taula 39): així, un 26,5% del total de ja emancipats i un 28,9% dels emancipats en parella resideixen en un pis construït al segle XXI. Aquest darrer és el percentatge més elevat respecte a les dates de construcció. En contrast, una minoria foren construïts abans de l'any 1960 (un 17% entre el total d'emancipats i un 13,6% entre els emancipats convivint en parella). En definitiva, hi ha una tendència, que podríem qualificar de "natural", del o de la jove emancipat/da a ocupar un habitatge de recent construcció, especialment si la via d'emancipació coincideix amb la formació d'una parella convivencial.

Taula 39. Any de construcció de l'habitatge de la població emancipada de 15 a 34 anys segons situació convivencial (%). Catalunya, 2007

	Emancipats en parella	Total emancipats
Abans del 1900	2,0	3,1
Del 1900 al 1920	4,0	4,7
Del 1921 al 1940	1,7	2,4
Del 1941 al 1950	1,0	1,5
Del 1951 al 1960	4,8	5,2
Del 1961 al 1970	9,8	11,2
Del 1971 al 1980	22,3	20,7
Del 1981 al 1990	8,7	9,7
Del 1991 al 2000	16,7	14,9
Del 2001 en endavant	28,9	26,5

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

8.1.4. Tipus d'habitatge

Situació actual

Per descriure les característiques del tipus d'habitatge de la joventut a Catalunya presentarem una taula amb tres columnes (taula 40): la primera amb els i les joves entre 15 i 34 anys (sense tenir en compte la seva situació de convivència), la segona amb aquells que no viuen amb els seus pares (ja estan, en conseqüència residencialment emancipats) i la tercera amb els emancipats que conviuen amb la seva parella. D'aquesta manera, podem observar que la immensa majoria de joves (72,4%) viuen en pisos que no es poden qualificar ni d'estudis ni de dúplexs (ja que aquestes dues categories de pisos han estat considerades per separat a l'enquesta). Una proporció que s'incrementa entre qui està emancipat (abastant pràcticament a un 78% dels i les joves), independentment de si l'emancipació ha tingut lloc a través de la parella o no. En definitiva, més de tres de cada quatre joves ja emancipats viuen en un pis convencional.

Taula 40. Tipus d'habitatge de la població de 15 a 34 anys segons situació d'emancipació (%).
Catalunya, 2007

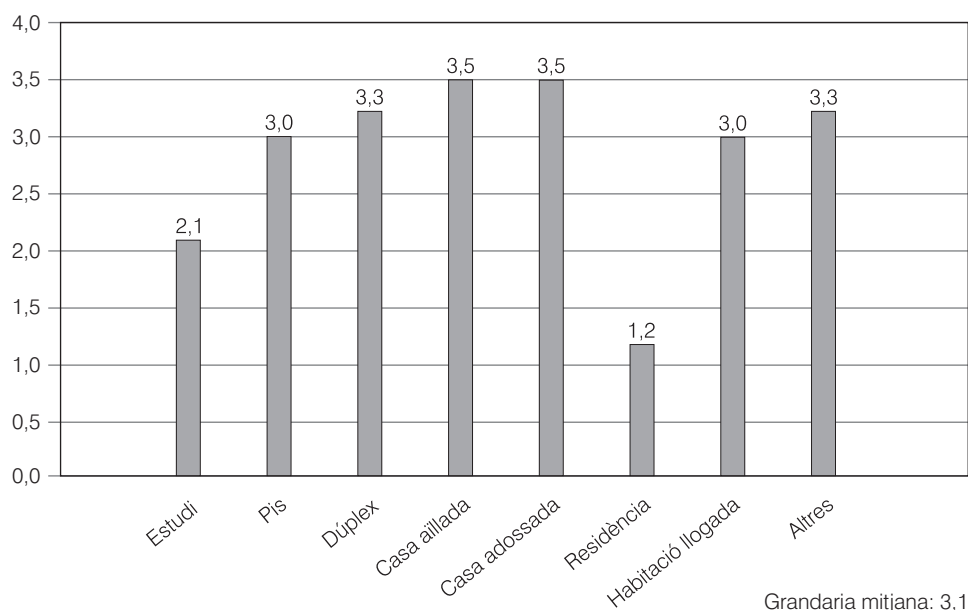
	Emancipats	Emancipats en parella	Total emancipats
Estudi	4,0	2,2	2,4
Pis	77,9	77,5	72,4
Dúplex	3,1	3,8	3,1
Casa aïllada	5,4	6,3	8,4
Casa adossada	8,3	9,5	12,9
Residència	0,4	0,0	0,2
Habitació llogada	0,4	0,0	0,2
Altres	0,6	0,7	0,3
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Altres solucions similars al pis però de diferent distribució o grandària, com són el dúplex o l'estudi, tenen una presència reduïda i estretament vinculada a l'ús o funció de l'habitatge: així, en un estudi hi viuen més joves emancipats que no conviuen amb la parella (un 4% del total d'emancipats però només un 2,2% dels que viuen en parella; i és el tipus de llar on conviuen majoritàriament persones soles, com tot seguit comprovarem). En el cas del dúplex s'observa una lleugera major presència de joves convivint en parella (3,8% en aquest darrer cas enfront del 3,1% del total dels joves emancipats). En contrast, podem inferir que l'emancipació i/o formació de la parella suposa un important decrement en la proporció de joves que resideixen a una casa aïllada o adossada en relació amb el total de joves, tot i que no representa una caiguda gaire substancial: així, mentre que un 8,4% dels i les joves viuen en una casa aïllada, els emancipats ho fan en un 5,4% i els aparellats en un 6,3%; uns percentatges que en el cas de la casa adossada són respectivament del 12,9%, 8,3% i 9,5%.

D'altra banda, el nombre mitjà de residents en un mateix habitatge en què com a mínim un dels seus pobladors és un jove de 15-34 anys és de 3,1 persones.

Gràfic 80. Nombre de persones a l'habitatge de la població de 15 a 34 anys segons tipus d'habitatge (mitjana). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Dels habitatges més comuns per a joves, la lògica indica que com més gran és un tipus d'habitatge, major el nombre de persones que hi viu: així, la grandària mitjana és de 2,1 persones per llar en els estudis, de 3 en els pisos, de 3,3 si aquests són un dúplex i de 3,5 si parlem de cases, ja siguin aïllades o adossades. En els altres casos es fa difícil veure què ha entès el o la jove entrevistat/da pel nombre de persones que conviuen amb ell: així, l'1,2 d'una residència probablement fa referència a una habitació, però el 3 d'una habitació llogada ho deu fer a tot el pis.

Taula 41. Tipus d'habitatge de la població de 15 a 34 anys segons tipus de llar (%). Catalunya, 2007

	En solitud	Monoparental	Biparental, fill sol (sense germans)	Biparental amb germans	Amb parella	Amb fills, sense parella	Parella i fills	Pis compartit	Total
Estudi	16,9	1,9	1,6	0,5	1,9	0,0	2,5	3,8	2,4
Pis	64,4	77,4	71,5	61,8	82,4	79,1	71,1	87,8	72,4
Dúplex	1,4	3,2	2,3	3,9	3,4	3,0	4,3	1,2	3,1
Casa aïllada	8,0	4,1	9,2	14,2	4,4	11,1	8,9	0,4	8,4
Adossada	6,5	13,1	15,4	19,5	7,8	6,9	11,7	3,4	12,9
Residència	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,2
Habitació llogada	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,7	0,2
Altres	0,0	0,3	0,0	0,1	0,2	0,0	1,4	0,4	0,3
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Així, per començar, veiem que les persones que viuen soles resideixen a un estudi molt per sobre de la mitjana (en un 16,9% enfront del 2,4% general), de la mateixa manera que resideixen molt més en un pis convencional aquelles que comparteixen l'habitatge (87,8%), tot i que també és possible compartir un estudi (3,8%), una casa adossada (3,4%) o un dúplex (1,2%). En contrast, la clàssica estructura familiar de dos pares amb diversos fills és menys freqüent en pisos (61,8%) que en el total general (72,4%) i destaca més en cases, ja siguin aïllades (14,2%) o adossades (19,5%).

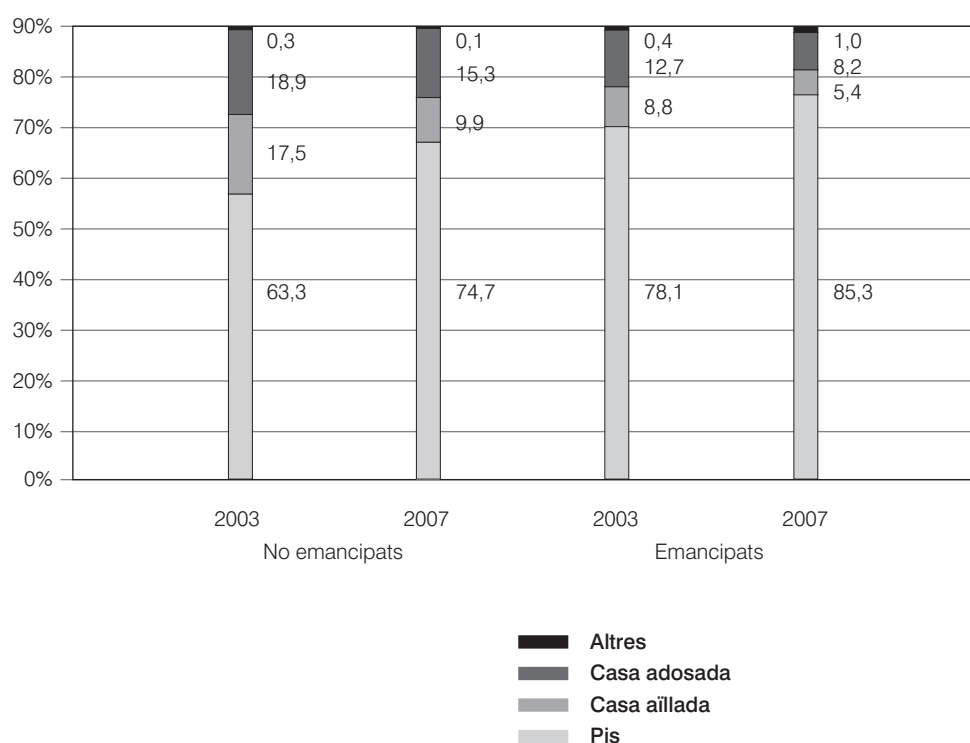
Per altra part, els i les joves que resideixen amb un dels seus pares (en una llar monoparental) no destaquen gaire de la distribució general: així, un 77,4% resideixen en un pis que no és ni estudi ni dúplex i un 13,1% en una casa adossada. Tampoc no destaquen de l'estàndard els i les joves que conviuen amb els seus dos pares sense germans: un 71,5% resideixen en un pis, un 9,2% en una casa aïllada i un 15,4% en una adossada. En definitiva, si hi ha germans, la balança s'inclina cap a viure en una casa més que si no n'hi ha: un reflex de l'etapa en el cicle de vida en què es troba la família i de les seves necessitats específiques.

També si el o la jove resideix només amb la seva parella (sense fills i sense altres persones fora del nucli conjugal), el pis convencional té una presència molt més forta que en el total general (en concret, deu punts percentuals més, un 82,8%), fruit probablement d'una fase inicial del cicle familiar. De fet, en quant arriben els fills s'incrementa la residència en cases, i així els i les joves en parella amb fills presenten una distribució molt similar a la general, amb un 71,1% residint en pisos convencionals, un 11,7% en cases adossades i un 8,9% en cases aïllades. En contrast, si el o la jove formen una família monoparental, sense la seva parella a la llar, augmenta la probabilitat de que resideixin en pisos (79,1%).

Evolució

A continuació compararem les dades de l'Enquesta del 2007 amb les de l'Enquesta realitzada el 2003 (Trilla, 2004). Cal tenir en compte que la desagregació al 2007 ha estat major que la del 2003, ja que en la primera se separa a qui viu en un estudi i en un dúplex de qui ho fa en un pis convencional i, a més, la categoria "d'altres" no inclou a qui està en una residència o en una habitació llogada. Per aquest motiu, agruparem al 2007 els valors que al 2003 es van tractar conjuntament. Una distinció important, però, ha estat mantinguda i s'afegirà a la comparativa: es tracta de separar les característiques de l'habitatge dels i les joves que encara viuen amb els pares dels que ja estaven emancipats.

Gràfic 81. Tipus d'habitatge de la població de 20 a 34 anys segons situació d'emancipació (%). Catalunya, 2003 i 2007

Font: Els joves catalans i l'habitatge 1999-2003, Secretaria General de Joventut i Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Per començar aquest recorregut, veiem que hi ha hagut un evident augment en el percentatge de qui resideix en un pis, ja que per als no emancipats entre el 2003 i el 2007 la proporció ha augmentat del 63,3% al 74,4% i per als ja emancipats del 78,1% al 85,3% (gràfic 81). Tot i així, es manté el fet que la probabilitat de viure en un pis un cop emancipat és major de la que es té si encara s'està convivint amb els pares. De manera complementària, tant viure en una casa aïllada com en una d'adossada ha disminuït la seva presència entre el jovent, estigui o no emancipat. Així, en el cas de les cases aïllades, el percentatge ha caigut del 17,5% al 9,9% per als no emancipats i del 8,8% al 5,4% en els emancipats, i en el de les cases adossades del 18,3% al 15,3% i del 12,7% al 8,2%, respectivament. En el cas d'altres solucions habitacionals com puguin ser una residència d'estudiants o una habitació llogada només en el cas dels emancipats al 2007 han tingut una presència visible (1%).

Pis o casa?

Voldríem ara observar amb especial atenció què diferencia a qui viu en un pis en lloc d'una casa entre els i les joves que ja estan emancipats. La relació entre aquestes dues situacions és de 3,7, és a dir, a Catalunya al 2007 hi ha 3,7 joves que viuen en un pis per cada jove que viu en una casa. En percentatge, abastant

al 99,3% dels i les joves (ja que en un 0,7% no es pot determinar amb precisió si viuen en un pis o en una casa), un 78,5% del jovent ja emancipat viu en un pis i un 21,5% ho fa en una casa. Tres són les variables importants per explicar perquè un o una jove viu en un pis en lloc d'una casa, les quals, per ordre jeràrquic, són: la grandària municipal, l'edat del o de la jove i l'àmbit territorial de residència. Procedim a iniciar la construcció d'un model, pas a pas (taula 30 de l'Annex), de manera que puguem presenciar la importància de cada variable independent en relació amb totes les altres.

En principi, residir en un pis és molt més comú com major és la *grandària del municipi* de residència, ja que mentre que als municipis de menys de 10.000 habitants la probabilitat de viure en un pis per a un o una jove emancipat/da és d'una mica més del 65%, si la ciutat té entre 10.000 i 50.000 habitants aquesta augmenta fins a un 82,8% i a les ciutats majors de 50.000 els joves emancipats viuen en pisos en un 95,8%. Òbviament això respon al mercat de l'habitatge segons la grandària del municipi, ja que mentre l'oferta de cases a les ciutats està molt restringida i els seus preus són inaccessibles, és molt més habitual la seva presència i accessibilitat en preus com més petit és el poble.

L'edat del o de la jove emancipat/da té també una importància cabdal per explicar la tendència a residir en pisos en lloc de cases. Podem observar que com més gran és el o la jove, major la probabilitat de residir en una casa en lloc d'un pis. En concret, sense incloure cap altra variable en el model explicatiu fora de l'edat, el jovent de 20-24 anys viu en pisos en un 92,4%, el de 25-29 anys en un 89,7% i el de 30-34 anys en un 83,4%.

Tanmateix, en combinar aquestes dues variables (grandària del municipi i edat) deduíem un altra conclusió important (model 1, taula 30 de l'Annex): aquest darrer efecte biogràfic (a major edat, major probabilitat de viure en una casa en lloc d'un pis) seria molt més decisiu de no ser pel tipus de municipi on es concentra el col·lectiu jove adult emancipat. Per ajudar a concretar aquesta afirmació, la taula 42 presenta l'estructura per edat dels i les joves segons grandària municipal. En general, el jovent emancipat de 25-29 anys es troba en una proporció significativament més alta en municipis d'entre 10 i 50.000 habitants i el de 30-34 anys en els municipis més grans aquí considerats, els de més de 50.000 habitants. En definitiva, si la població jove emancipada més adulta estigués residint en pobles petits (en lloc d'en ciutats mitjanes o grans, com és el cas en l'actualitat) s'incrementaria notablement la seva probabilitat de residir en cases en lloc d'encabir-se en pisos. Cal tenir en compte que en aquesta fotografia transversal de la situació del 2007, el fet que l'estructura d'edats entre la joventut emancipada és més adulta com major és la grandària municipal té dues possibles explicacions: o bé els i les joves més adults han anat a viure a les ciutats grans en el seu procés d'emancipació (efecte biogràfic) o bé l'emancipació residencial en un poble és més primerenca que a ciutat (diferència cultural).

Taula 42. Estructura d'edats de la població emancipada de 20 a 34 anys segons mida del municipi (%). Catalunya, 2007

	Fins a 2.000	De 2.001 a 10.000	De 10.001 a 50.000	Més de 50.000	Total
20-24	17,0	13,1	11,0	5,9	9,0
25-29	29,5	30,2	35,5	31,9	32,6
30-34	53,5	56,7	53,5	62,2	58,4
Total	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

En introduir la variable referida als *àmbits territorials*, el model que acabem de descriure relacionant grandària i edat roman immutable (model 2, taula 30 de l'Annex). Mentre que la primera columna de la taula per aquesta variable mostra les proporcions observades, la columna del model 2 (la darrera a la taula 30 de l'Annex) ofereix aquestes proporcions en el cas hipotètic que les ciutats més populoses no es concentrassin en unes àrees territorials determinades i els pobles de menor grandària en unes altres zones. En definitiva, s'expressa la probabilitat d'estar vivint en un pis a causa de la cultura específica d'un àrea territorial determinada i no de les altres variables incloses en el model, a saber, la grandària del municipi i l'edat. Així, es pot afirmar que

mentre que el Camp de Tarragona és l'àrea on és més probable que el jovent emancipat visqui en una casa i no en un pis, les Comarques Gironines conformen una situació intermèdia i la resta de Catalunya és on la probabilitat de viure en un pis és major. Certament, on més joves emancipats viuen en un pis és a l'Àmbit Metropolità (un 91,1%) però en part la raó cal buscar-la no en una cultura metropolitana específica sinó en que aquí es concentren les ciutats amb major població, on precisament els emancipats viuen més en pisos perquè l'oferta va quasi en exclusiva en aquest sentit, i així tenint en compte aquestes circumstàncies la seva probabilitat es redueix (una proporció observada del 91,1% de joves residint en pisos es passa a una probabilitat de viure en pisos un cop les altres variables han estat neutralitzades del 88,5%).

8.2. L'economia de l'habitatge entre les persones joves emancipades

L'emancipació domiciliària respecte de la llar d'origen comporta normalment l'adquisició o lloguer d'un nou habitatge. A aquest fet hi van associats aspectes econòmics que condicionen aquesta transició domiciliària. En aquest apartat s'analitza en primer lloc el règim de tinença de l'habitatge (si és de compra o lloguer) i els motius per optar per l'un o l'altre. Seguidament s'aborden aspectes relacionats amb el cost de l'habitatge, l'esforç econòmic per fer-hi front i la seva font, per acabar fent un apunt sobre l'habitatge protegit.

8.2.1. Tinença de l'habitatge

Situació actual

De les dades proveïdes per l'enquesta podem concloure que els habitatges de compra ja totalment pagats, els cedits pels pares o familiars o els directament heretats –és a dir, aquells habitatges que ja no suposen una despesa significativa per part dels i les joves–, es concentren quasi en exclusiva entre qui viu en parella. En aquest sentit cal destacar el significatiu percentatge de pisos i cases cedits o heretats (un 9,3% en el cas dels emancipats en parella) i el més reduït percentatge dels que ja tenen l'habitatge pagat (un 4,4%). Tanmateix, com dèiem, l'autèntica diferència entre el total d'emancipats i el subgrup d'aparellats rau en si la tinença és per lloguer o amb una hipoteca vigent: entre els qui paguen lloguer o hipoteca, veiem que entre el total de jovent emancipat un de cada tres viu de lloguer i entre els aparellats aquesta relació no arriba a un de cada quatre.

Taula 43. Règim de tinença de l'habitatge de la població emancipada de 15 a 34 anys segons situació d'emancipació (%). Catalunya, 2007

	Emancipats en parella	Total emancipats
De lloguer	15,5	28,4
De compra, pagant hipoteca	70,1	57,0
De compra, totalment pagat	4,4	4,3
Cedit per pares o familiars	8,2	7,9
Heretat	1,1	1,3
Altres	0,6	1,1
Total	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

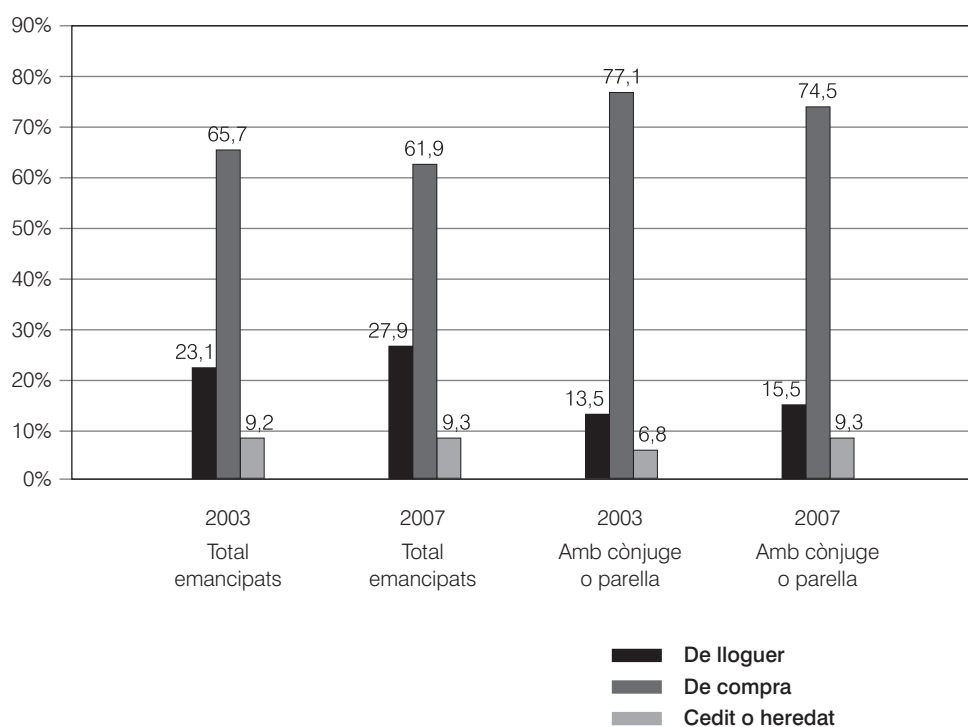
En resum, destaca el volum de joves que són propietaris del pis on viuen (61,3%), l'hagin o no acabat de pagar, seguit pels que viuen de lloguer (amb una proporció la meitat de l'anterior, d'un 28,4%). El restant 10,3% el conformen altres formes de tinença, fonamentalment la de pisos cedits pels familiars.

Evolució

La distribució en la tinença en la residència del jovent emancipat ha canviat de manera significativa entre el 2003 i el 2007 (gràfic 82), disminuint la proporció de l'habitatge de compra a favor del de lloguer i, en el cas específic de l'emancipació en parella, també s'incrementa l'habitatge cedit o heretat de la família de procedència, mantenint-se per ambdós anys la relació que la probabilitat de ser propietari és major si es viu en parella que entre el total d'emancipats.

Si ens fixem en els valors d'aquestes proporcions percebem que entre tots els emancipats el fet de ser propietaris de l'habitatge on es resideix ha disminuït entre el 2003 i el 2007 del 65,7 al 61,9%, i ser llogater s'ha incrementat del 23,1 al 27,9%. Específicament entre els que viuen en parella els canvis han estat en el mateix sentit, tot i que amb menor intensitat: la compra ha caigut del 77,1 al 74,5% i el lloguer s'ha incrementat del 13,5 al 15,5%; tot i que la variació en punts percentuals més incisiva s'ha donat en l'augment dels habitatges cedits o heretats de la família, ja que mentre eren un 6,8% al 2003, són un 9,3% al 2007.

Gràfic 82. Règim de tinença de l'habitatge de la població emancipada de 20 a 34 anys segons situació d'emancipació (%). Catalunya, 2003 i 2007

Font: Els joves catalans i l'habitatge 1999-2003, Secretaria General de Joventut i Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

8.2.2. Motius per llogar o comprar

Situació actual

En preguntar directament el motiu perquè un o una jove emancipat/da està llogant en lloc d'haver comprat el seu habitatge (taula 44), es contesta majoritàriament que la raó ha estat la impossibilitat econòmica d'adquirir un pis o casa en propietat, ja sigui com a causa exclusiva (43,5% dels casos) o compartint aquesta raó amb d'altres (aleshores el percentatge arriba a un 60,8%).

Taula 44. Motius per llogar l'habitatge on es viu de la població emancipada de 15 a 34 anys que viu en un habitatge de lloguer (%). Catalunya, 2007

	%
No m'he pogut permetre comprar	43,5
És temporal, per motius laborals o estudis	20,0
Combinació dels anteriors motius	5,2
No puc comprar i no sé on viuré	3,1
Perquè encara no estic segur on viuré	3,9
No puc comprar, no sé on viuré, no em veig amb hipoteca	3,0
No puc comprar, ni em vull hipotecar	6,0
Entre d'altres motius, no vull viure sota el pes de la hipoteca	7,4
Perquè és el que vull fer	3,7
Més endavant rebré un habitatge en propietat	2,4
Altres	1,8
Total	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

La segona causa presentada, per ordre d'importància, és la que afirma que es lloga perquè es tracta d'una residència temporal, ja sigui per motius laborals o d'estudis, causa que es presenta en exclusivitat en un 20,0% i de manera combinada amb l'anterior causa en un 5,2%, o també per altres connotacions de temporalitat, que fan que en general el motiu de la manca d'estabilitat de la situació actual aparegui en un 35,2% dels casos. D'una o altra forma, la impossibilitat financera de comprar o la temporalitat que envolta la situació residencial actual són les responsables directes que el 84,7% de la joventut emancipada estigui llogant i no hagi comprat l'habitatge on viu. A aquest percentatge cal afegir-hi el 7,4% de la joventut emancipada que manifesta, com una de les raons principals de viure de lloguer, el rebuig a un préstec hipotecari. En definitiva, només un 6,2% escapa clarament a les raons d'instabilitat i dificultats econòmiques: un 3,7% per a manifestar que viure de lloguer és "vocacional" i un 2,4% que afirma que està a l'espera de rebre un habitatge en propietat.

Molts dels motius per comprar un habitatge giren en torn al mateix pol, a saber, la racionalitat econòmica. De fet –com acabem de veure– si es lloga i no es compra és fonamentalment perquè es té una residència circumstancialment temporal o perquè hom no s'ho pot permetre; i –veiem ara– que es compra com a ajuda a sentir estabilitat en la situació personal o –simplement– perquè es té el poder de compra suficient per fer-ho. Per aquestes connotacions de la compra s'ha optat per presentar una taula en què es vegi quan surt cadascun dels ítems que conformen la pregunta i no la combinació de raons, tal com hem fet amb el lloguer.

Taula 45. Motius per comprar l'habitatge on es viu de la població emancipada de 15 a 34 anys que viu en un habitatge de compra (%). Catalunya, 2007

	%
És una inversió	44,2
No vull llençar els diners amb un lloguer	36,3
Costa el mateix que un habitatge de lloguer	29,5
Per motius personals o de parella m'he sentit segur	14,7
Econòmicament m'ho he pogut permetre	14,1
Perquè em dóna seguretat	12,9
Tenia un compte habitatge	7,8
El preu de les hipoteques m'ho ha permès	6,4
Cultura de la propietat	1,5

No hi havia oferta de lloguer	0,9
Oferta de compra	0,7
He rebut ajuda econòmica familiar	0,6
Altres	2,6
Ns/Nc	3,0
Total	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Així, la joventut emancipada propietària de l'habitatge on resideix té molt clara la raó principal de la seva compra: és una inversió (44,2%), ja que no es vol llençar els diners amb el lloguer (36,3%), perquè costa igual comprar que llogar (29,5%). I és que, a més, ja sigui per motius personals o de parella, hom s'ha sentit segur per emprendre aquest camí (14,7%), ja que econòmicament s'ho ha pogut permetre (14,1%), ja que comprar dóna seguretat (12,9%). Certament, en molts casos, hi ha hagut certa empenta, ja sigui d'un compte d'habitatge que es va iniciar preveient la possibilitat de comprar (7,8%) o pel bon preu de les hipoteques (6,4%), tot i que molts pocs joves expressen que van comprar perquè van rebre directament ajuts familiars per fer-ho (0,6%). De fet, també molts pocs joves posen a sobre la taula motius culturals o contextuals, i així només un insignificant 0,9% afirma que va ser parcialment obligats per la "cultura de compra" imperant, o un 0,7% manifesta que va rebre una bona oferta per adquirir el seu habitatge.

Evolució

Per comparar les raons esgrimides per llogar un habitatge en lloc de comprar-lo entre el 2003 i el 2007, veurem entre quants joves va aparèixer cadascuna de les raons recollides per ambdues enquestes (ja que era una pregunta de resposta múltiple), sense distingir si la resposta es dóna en solitari o en combinació amb d'altres (taula 46).

Taula 46. Motius per llogar l'habitatge on es viu de la població emancipada de 20 a 34 anys que viu en un habitatge de lloguer (%). Catalunya, 2003 i 2007

	2003	2007
No m'he pogut permetre comprar	74,1	68,6
És temporal, per motius laborals o d'estudi	17,2	25,4
Més endavant rebré un habitatge en propietat	3,4	2,5
Encara no estic segur d'on i/o amb qui vull viure	1,7	12,9
No em vull comprometre amb una hipoteca	6,9	17,8

Font: Els joves catalans i l'habitatge 1999-2003, Secretaria General de Joventut i Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

En aquest sentit, les dues raons esmentades que han augmentat amb més força la seva presència són les que tenen a veure amb la incertesa en el futur: per exemple, "encara no estic segur d'on i/o amb qui vull viure", que ha passat de l'1,7 al 12,9%, o la temporalitat que suposa considerar que es viu en un lloc de pas, ja sigui per motius laborals o d'estudi, que ha passat del 17,2 al 25,4% entre els joves llogaters, i l'angoixa de pensar en viure sota el pes d'una hipoteca, que s'ha incrementat del 6,9 al 17,8%. En contrast, s'ha reduït en cinc punts percentuals la proporció de qui no compra purament perquè econòmicament no pot (al 2003 expressaven aquesta posició en un 74,1%, ara l'expressen un 68,6%).

La mateixa comparació es pot fer sobre les causes que van portar a comprar un pis o casa en lloc de llogar-ho.

Taula 47. Motius per comprar l'habitatge on es viu de la població emancipada de 20 a 34 anys que viu en un habitatge de compra (%). Catalunya, 2003 i 2007

	2003	2007
Costa el mateix que un habitatge de lloguer	0,6	29,6
No vull llençar els diners amb un lloguer	42,4	36,3
És una inversió	34,5	44,2
Econòmicament m'ho he pogut permetre	4,8	14,1
Per motius personals o de parella m'he sentit segur	7,9	14,7
Perquè em dóna seguretat	9,1	12,9
Tenia un compte habitatge	0,6	7,8
El preu de les hipoteques m'ho ha permès	9,1	6,5

Font: Els joves catalans i l'habitatge 1999-2003, Secretaria General de Joventut i Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

En aquest aspecte voldríem destacar l'increment destacat de l'argument que "costa el mateix llogar que comprar" (augmentant molt la percepció que econòmicament l'esforç és el mateix), ja que de ser un ítem pràcticament inexistent al 2003 (0,6%) apareix ara en un 29,6% de les respostes. Podríem dir que, en aquesta mateixa direcció, hi trobem l'afirmació que s'ha comprat perquè "no es vol llençar els diners amb un lloguer", tot i que aquest ítem ha disminuït la seva presència, passant del 42,4 al 36,3%. Per altra part, es veu també que la compra és considerada en molts casos com un bé d'inversió: així és ara per un 44,2% dels joves propietaris, quan abans ho era només en un 34,5%. I augmenta també el percentatge dels que manifesten el seu poder de compra, ja sigui personalment o conjuntament amb la seva parella, passant en el primer cas d'un 4,8 a un 14,1% i en el segon d'un 7,9 a un 14,7%. Com es pot comprovar, hi ha una major justificació de la compra en lloc del lloguer en pràcticament totes les causes al 2007 que al 2003, ja que només disminueixen les afirmacions que no es vol llençar els diners i la que el preu de les hipoteques els ho ha permès (ítem que ha passat del 9,1 al 6,5%). Així doncs, també han augmentat les afirmacions que es tenia un compte habitatge que ha empès cap a la compra (del 0,6 al 7,8%) o que comprar dóna seguretat (del 9,1 al 12,9%).

8.2.3. Cost de l'habitatge

Situació actual

Si ens centrem en quant es paga pel pis (taula 48), independentment que sigui de compra o de lloguer, veiem que el preu mitjà total és d'una mica més de 700 euros, una quantitat que es redueix 100 euros si en el cas del lloguer i que s'incrementa en 50 euros si parlem d'un habitatge de compra.

Taula 48. Cost mensual de l'habitatge de la població emancipada de 15 a 34 anys segons si estan pagant lloguer o hipoteca per situació d'emancipació (mitjana en €). Catalunya, 2007

	Emancipats en parella	Total emancipats
Lloguer	480,5	602,5
Compra	795,6	751,5
Total	640,2	701,9

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Si ens fixem específicament en la joventut emancipada que conviu en parella veiem que la quantitat mitjana que paga és sensiblement menor a la general (en concret, són 640 euros, 60 menys que la mitjana), però que mentre que els que estan de lloguer paguen força menys (480 euros), la hipoteca puja considerablement (fins a quasi 800 euros de mitjana).

Evolució

El cost s'ha incrementat notablement entre el 2003 i el 2007, i mentre que abans el lloguer o la compra més habitual (la moda estadística) era entre 400 i 499 euros al mes, a l'actualitat aquest indicador es troba situat entre els 600 i els 899 euros.

Taula 49. Cost mensual de l'habitatge de la població emancipada de 20 a 34 anys que està pagant lloguer o hipoteca (% i mitjana). Catalunya, 2003 i 2007

	2003	2007
Menys de 180	2,5	1,0
de 180 a 299	16,8	2,4
de 300 a 399	18,5	7,9
de 400 a 499	28,6	13,1
de 500 a 599	15,1	13,8
de 600 a 899	15,1	35,9
900 o més	3,4	25,9
Total	100	100
Mitjana	466,8	701,2

Font: Els joves catalans i l'habitatge 1999-2003, Secretaria General de Joventut i Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

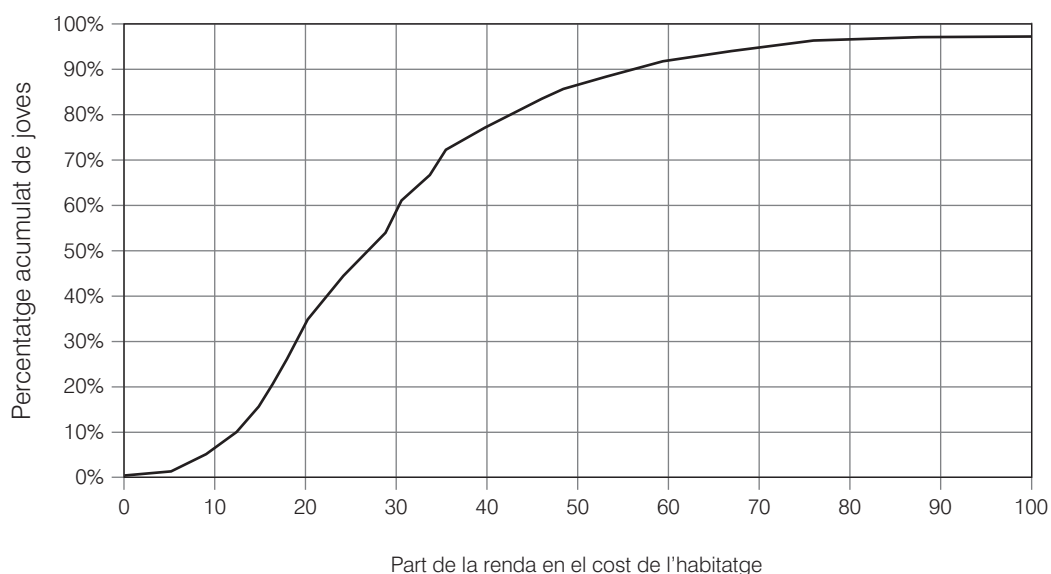
Aquests costos, certament, s'han disparat entre els quatre anys que separen les dues observacions, i els exemples són múltiples: així, mentre que al 2003 un 20% dels joves emancipats pagaven pel seu pis menys de 300 euros, al 2007 aquest punt es trobava 200 euros més enllà; o mentre que al 2003 no hi havia pràcticament cap jove que pagués més de 900 euros pel seu pis (només un 3,4%), actualment aquest és el cost per a 1 de cada 4 joves emancipats. Com a mitjana, mentre que al 2003 es pagaren 467 euros, ara se'n paguen 701 euros: un increment mitjà de 234 euros en el cost de l'habitatge de la joventut emancipada (taula 49).

8.2.4. Esforç econòmic

Situació actual

Òbviament, l'esforç econòmic que suposa el pagament d'un lloguer o una hipoteca depèn de la renda disponible en la llar en qüestió. En aquest sentit, en un 2,3% de les llars el jovent emancipat afirma que la renda pròpia de la llar és inferior al cost de l'habitatge.

Gràfic 83. Proporció de la renda destinada al pagament del lloguer o hipoteca sobre la renda total de la llar de la població emancipada de 15 a 34 anys que està pagant lloguer o hipoteca (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

El gràfic 83 representa la proporció acumulada de la part de la renda que s'emporta el lloguer o la hipoteca. Així es pot llegir que per a un 10% de la població jove emancipada (primer decil), l'habitatge suposa fins a un 15,7% de la renda de la llar. També es veu que fins a una cinquena part de la renda se'n va en l'habitatge per a un 24,9% del jovent emancipat, és a dir, que per a una quarta part dels i les joves que no viuen amb els seus pares, l'habitatge se'ls emporta com a màxim una cinquena part del pressupost total de la llar on viuen. Així un màxim d'un terç de la renda de la llar se'n va en l'habitatge per a un 60% de la joventut emancipada o, en altres paraules, per a un 40% dels emancipats, l'habitatge costa més d'un terç de la renda de la llar. Es paga més de la meitat del que es guanya a casa en un 13,7% de les llars dels joves emancipats i també veiem que hi ha un 7,7% de llars on es paga més del 60% o un 2,3% –com ja havíem comentat– en què es paga més per la casa d'allò que s'ingressa a escala de la llar.

Evolució

L'evolució de l'esforç econòmic reflecteix l'alça del cost de l'habitatge, però també l'alça dels ingressos de les persones joves. Així, el cost mensual de l'habitatge per als joves emancipats de 20 a 34 anys s'ha incrementat entre el 2003 i el 2007 en un 50%, passant de 466,8 euros a 701,2 euros (taules 49 i 50).

Taula 50. Esforç econòmic per a l'habitatge de la població emancipada de 20 a 34 anys que està pagant lloguer o hipoteca (mitjanes en € i %). Catalunya, 2003 2007

	2003	2007
Mitjana cost mensual de l'habitatge (euros)	466,8	701,2
Mitjana d'ingressos mensuals per llar (euros)	1.653,4	2.423,3
Esforç econòmic per llar (%)	30,1	31,7

Font: Els joves catalans i l'habitatge 1999-2003, Secretaria General de Joventut i Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Tanmateix, també la mitjana d'ingressos mensuals s'ha doblat en la mateixa quantitat, passant de 1.653,4 euros al mes el 2003 a 2.423,3 euros mensuals pel 2007, un increment del 46,6% en cinc anys. En conseqüència, l'esforç econòmic necessari per a cobrir les despeses de la llar pràcticament no ha canviat, ja que mentre abans era del 30,1%, ara és del 31,7%.

8.2.5. Dificultats per pagar l'habitatge

Situació actual

Les dades ens indiquen que 6 de cada 10 joves emancipats no tenen cap dificultat per pagar el cost de l'habitatge (taula 51), sense que hi hagi gaires diferències en funció de si viuen o no en parella. Si a aquests hi afegim els que en tenen "rarament", calculem que en 8 de cada 10 casos el pagament de l'habitatge no suposa cap problema a destacar.

Taula 51. Dificultats per pagar l'habitatge de la població emancipada de 15 a 34 anys que està pagant lloguer o hipoteca segons situació d'emancipació i per règim de tinença (%). Catalunya, 2007

	Emancipats en parella			Total emancipats		
	Lloguer	Compra	Total en parella	Lloguer	Compra	Total
Sempre o gairebé sempre	7,6	3,8	4,5	4,1	4,2	4,2
Sovint	12,9	12,9	12,9	14,4	14,6	14,5
Rarament	14,9	22,3	21,0	18,0	22,0	20,6
Mai o gairebé mai	64,6	61,0	61,6	63,5	59,3	60,7
Total	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Tanmateix, per a quasi un 20% del jovent emancipat pagar la hipoteca o el lloguer representa sovint o gairebé sempre una dificultat. En principi, aquests percentatges no varien gaire en funció de si l'habitatge és de compra o de lloguer, tot i que l'absència completa de dificultats per pagar enfront de les dificultats ocasionals suposen una situació que es presenta una mica més si l'habitatge és de lloguer que si és de compra.

Evolució

A l'igual que amb l'esforç econòmic, tampoc no es detecta una variació substancial entre els que manifesten obertament que tenen dificultats per a fer front al seu habitatge (taula 52), malgrat l'increment observat de pràcticament 2 punts percentuals: en general, 8 de cada 10 joves emancipats no tenen dificultats per cobrir les despeses derivades del seu habitatge, si fa no fa la mateixa proporció de fa 5 anys.

Taula 52. Dificultats per pagar l'habitatge de la població emancipada de 20 a 34 anys que està pagant lloguer o hipoteca (%). Catalunya, 2003 i 2007

	2003	2007
No	82,3	79,7
Sí	16,7	18,4
Ns/Nc	1,0	1,9
Total	100	100

Font: Els joves catalans i l'habitatge 1999-2003, Secretaria General de Joventut i Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

8.2.6. Font dels ingressos per a pagar l'habitatge

Situació actual

El següent punt que ens agradaria tractar és veure d'on provenen els recursos financers per a fer front a les despeses del lloguer o de la hipoteca entre la joventut emancipada segons el tipus de tinença i segons si conviu o no en parella (taula 53). Una de les categories que es recullen és la que els recursos puguin provenir de la parella, una possibilitat que, en principi, no seria lògica per a qui no conviu en parella, tot i que ara veurem que hi ha una certa excepció a aquesta lògica. De fet, en el cas de conviure en parella, pràcticament la totalitat dels recursos necessaris són personals o de la parella (en un 98%), independentment de si l'habitatge és de lloguer o de compra. En aquesta situació de convivència en parella, un 75% dels emancipats comparteixen la despesa i en el 25% restant dels casos és un dels membres de la parella el que es fa càrrec de tot el cost del lloguer o de la hipoteca.

Taula 53. Procedència dels recursos financers per a fer front al lloguer o hipoteca de la població emancipada de 15 a 34 anys segons situació d'emancipació i règim de tinença (%). Catalunya, 2007

	Sense parella		Amb parella	
	Lloguer	Compra	Lloguer	Compra
Propis	38,3	79,2	14,2	15,8
Propis i parella	0,4	12,0	72,2	75,3
Parella	0,0	0,0	8,3	7,2
Propis i companys	31,1	1,6	0,0	0,0
Propis, parella i companys	0,0	0,0	3,3	0,0
Pares	5,7	1,8	0,2	0,0
Propis i pares	8,5	1,9	0,0	0,7
Propis i familiar	4,4	2,0	0,0	0,0
Pares i companys	6,7	0,0	0,0	0,0
Propis i altres fons	2,1	0,4	0,0	0,0
Intervé l'administració	1,1	0,5	0,0	0,0
Altres possibilitats	1,7	0,7	0,0	0,0
Total	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Per als que no viuen en parella les coses són lleugerament diferents. Si el pis o casa es de compra, els recursos són propis en un 79,2% i, curiosament, les despeses es comparteixen amb una parella no resident en un 12%. El 8,8% restant dels casos es reparteixen en multitud d'altres situacions, en què els recursos propis són complementats amb d'altres que provenen de familiars (2%), pares (1,9%) o companys (1,6%) o són totalment cedits pels pares (1,8%). En contrast, si es tracta d'un pis o casa de lloguer i no es viu en parella, els recursos per a costejar-los són fonamentalment propis (38,3%) o propis amb col·laboració de companys (31,1%), que molt probablement són companys de pis. També per aquest grup de no aparellats les altres possibilitats són molt variades, passant per compartir aquestes despeses amb els pares, ja sigui només amb aquests (8,5%) o compartint-les també amb els companys (6,7%), o que siguin exclusivament els pares els que es facin càrrec del lloguer (5,7%) o compartint-lo amb altres familiars (4,4%) o fons d'ajut no especificades (2,1%). La gran absent en tots els casos és l'administració, que només té una tímida intervenció en el cas del lloguer de qui no viu amb la seva parella (en un 1,7%). A la següent secció s'ofereixen dades sobre la vivenda protegida.

Evolució

La taula següent mostra l'evolució de les fonts de finançament de l'habitatge entre el 2003 i el 2007. En general, veiem que s'ha incrementat amb força el percentatge dels qui paguen el pis o casa on viu amb recursos propis, ja que ha passat d'un 83,9% a un 91,2%, i ha disminuït considerablement tant les ajudes familiars (de l'11,5 al 6,1%) com les de l'administració (del 8,3 al 0,2%).

Taula 54. Procedència dels recursos financers per a fer front al lloguer o hipoteca de la població emancipada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2003 i 2007

	2003	2007
Propis	83,9	91,2
Cònjuge/parella	72,0	62,1
Ajut pares/familiars	11,5	6,1
Ajuts de l'administració	8,3	0,2
Altres persones	4,6	0,5
Altres recursos	0,5	0,5
Total	100	100

Font: Els joves catalans i l'habitatge 1999-2003, Secretaria General de Joventut i Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

8.2.7. L'habitatge protegit

Tot i que únicament 0,2% del jovent emancipat rep ajuda financera de l'administració per fer front a l'habitatge, el 18,2% ha tingut en algun moment de la seva vida ajudes en forma d'habitatges de protecció oficial⁴⁹.

Taula 55. Accés als Habitatges de Protecció Oficial de la població emancipada de 15 a 34 anys que lloga l'habitatge o que n'és propietària (%). Catalunya, 2007

	Llogaters	Propietaris	Total
Protecció Oficial en l'actualitat	4,7	5,8	5,4
Protecció Oficial amb anterioritat	1,9	5,8	4,8
Total H.P.O.	6,6	11,6	10,2

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

D'entre el jovent emancipat que lloga un habitatge, un 4,7% ho fa en un H.P.O. En el cas dels i les joves que viuen en un habitatge de compra propi, un 5,8% és de protecció oficial (taula 55). A aquests percentatges cal afegir-hi els que n'han gaudit en el passat, i així un 1,9% dels joves que lloguen ho han fet anteriorment amb protecció oficial i un 5,8% dels propietaris han tingut un pis de protecció. En definitiva, el 18,2% dels joves actualment emancipats han viscut o viuen en un H.P.O.

⁴⁹ Cal tenir en compte que a partir de gener del 2008 l'Estat ha començat a aplicar la Renda Bàsica d'Emancipació, que és un ajut directe al lloguer per a joves. Caldrà veure si aquesta nova prestació fa canviar aquest percentatge tan proper a zero.

8.3. Canvis d'habitatge

Els canvis d'habitatge són habituals entre els i les joves, ja sigui en el moment de l'emancipació, com posteriorment en comprar-se un pis, canviar de població per estudis o feina, etc. Els canvis propis de la joventut doncs, van lligats sovint a canvis de residència. A continuació es descriu si els i les joves tenen previst canviar d'habitatge, i quins són els motius d'aquests canvis, així com les raons per no canviar d'habitatge, la secció s'acaba amb una comparació amb el 2003.

8.3.1. Previsió de canvi d'habitatge

D'acord amb la taula 56, veiem que, efectivament, el canvi d'habitatge és una situació prou freqüent durant la joventut: un 21,4% del jovent entrevistat té previst canviar d'habitatge l'any proper.

Taula 56. Previsió d'un canvi d'habitatge i vincles amb un canvi de situació familiar el proper any de la població de 15 a 34 anys segons situació d'emancipació (%). Catalunya, 2007

	No emancipat	Emancipat	Total
Té previst canviar d'habitatge	27,8	13,3	21,4
Canvi d'habitatge amb canvi de situació familiar	24,5	5,5	16,0
Canvi d'habitatge per emancipació	24,5	-	13,6
Retorn a la llar d'origen	-	0,4	0,2
Altres canvis de situació convivencial	0,0	5,1	2,3
Canvi d'habitatge sense canvi de situació familiar	3,3	7,8	5,3
No té previst canviar d'habitatge	72,2	86,7	78,6

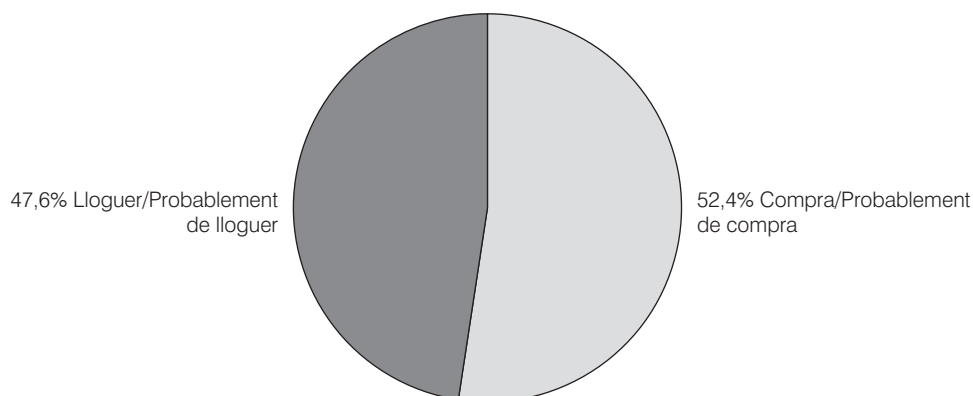
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Òbviament, aquest percentatge de canvi previsible és superior entre els que no estan emancipats, entre els quals un 27,8% preveuen que durant el proper any es mudaran a un altre domicili. La immensa majoria dels que així ho preveuen canviaran paral·lelament també de situació familiar en mudar-se de residència. Per als no emancipats, aquest canvi d'habitatge suposa, gairebé en tots els casos, l'emancipació domiciliària (només en gairebé un cas de cada 10 aquest canvi de domicili es fa amb la família d'origen). En definitiva, en realitat tenen previst emancipar-se el proper any un 24,5% dels i les joves que encara viuen amb els seus pares. Als apartats següents s'analitzen amb profunditat les motivacions i les vies d'emancipació previstes d'aquests joves.

Pel que fa als canvis d'habitatge entre els i les joves que ja estan emancipats, ens fixem en perquè hi ha joves (tot i que són només un 0,4%) que tenen previst tornar a la llar d'origen. Com és lògic, la previsió de canvi d'habitatge entre els emancipats que ens mostra la taula 56 és molt menor. Només un 13,6% preveu fer-ho el proper any. Un gruix important d'aquests joves canvia d'habitatge sense modificar la seva situació familiar. Més endavant veurem per què ho fan.

Un altre factor que cal tenir en compte és quin règim de tinença tenen previst aquests joves que preveuen canviar d'habitatge. El gràfic 84 està fet sobre els i les joves que tenen previst canviar-se a un habitatge propi, independentment de quina sigui la seva situació familiar actual.

Gràfic 84. Règim de tinença previst per a la població de 15 a 34 anys que preveu canviar a un habitatge propi el proper any (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

El canvi d'habitatge previst es reparteix quasi meitat i meitat entre els que el preveuen comprar i qui s'imagina de lloguer (gràfic 84), amb un lleuger biaix cap a la propietat (49,9% de compra i un 45,4% de lloguer).

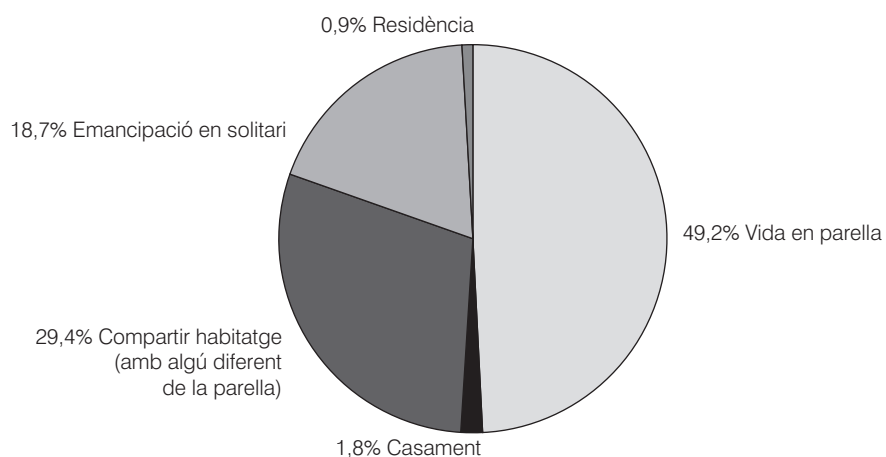
8.3.2. Tipus de canvi d'habitatge i motivacions

Acabem de veure que el canvi d'habitatge està lligat a diferents processos com la consecució de l'emancipació domiciliària, altres canvis de situació familiar o el retorn a casa dels pares. A continuació s'aprofundeix en alguns d'aquests fenòmens (concretament en l'emancipació, el retorn a la llar familiar i el canvi d'habitatge sense canvi familiar) per veure què porta als i les joves a canviar d'habitatge.

Emancipar-se: vies i motivacions

A la taula 56 hem vist que el 24,5% dels i les joves no emancipats tenen previst canviar d'habitatge el proper any per tal d'emancipar-se. Aquest col·lectiu representa un 13,6% del total de joves. El gràfic 85 mostra específicament de quina forma preveuen emancipar-se durant l'any proper.

Gràfic 85. Forma d'emancipació prevista de la població de 15 a 34 anys que preveu canviar a un habitatge propi el proper any (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

La meitat ho farà a través de la formació de la parella (en concret, un 51%), amb un percentatge minúscul en què aquesta serà a través del matrimoni (1,8%), o si més no que així ho han expressat a l'enquesta. Hi ha un significatiu 29,4% dels joves que tenen previst emancipar-se mitjançant un habitatge compartit amb un grup de companys i un 18,7% tenen planificat anar-se'n a viure en solitari. Com a procés molt poc present trobem els que preveuen anar a viure a una residència d'estudiants (0,9%).

Canviar d'habitatge sense canviar de situació familiar: motivacions

El 5,3% dels i les joves tenen previst canviar d'habitatge el proper any sense canviar de situació familiar: és a dir, que canviaran d'habitatge i aniran a viure amb les persones amb qui viuen actualment. Aquesta proporció és sensiblement més gran entre el jovent emancipat (7,8%) que entre els que encara no ho estan (3,3%) (taula 56). La següent taula mostra les motivacions d'aquesta decisió o circumstància.

Taula 57. Motius per al canvi d'habitatge però no de situació familiar de la població de 15 a 34 anys que preveu canviar d'habitatge el proper any (%). Catalunya, 2007

	No emancipats	Emancipats	Total
Millorar les condicions de l'habitatge (grandària, estat...)	40,2	27,9	32,1
Comprar un habitatge	16,9	20,9	19,5
Canviar de zona	9,1	24,0	18,8
Per motius de feina	0,0	11,4	7,4
Tenir un habitatge disponible	8,0	4,7	5,9
Per finalització del contracte de lloguer	0,0	4,8	3,2
Necessitat d'anar a un habitatge més econòmic	0,0	2,6	1,7
Per motius d'estudis	0,0	0,9	0,6
Altres motius	25,9	2,8	10,7
Total	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Una bona part dels que tenen previst canviar d'habitatge però no de situació familiar manifesten que la raó principal és la de millorar les condicions del seu habitatge actual (32,1%), tot i que també és significatiu el percentatge de qui preveu comprar un habitatge (19,5%) o canviar de zona de residència (18,8%). Altres motius estan molt menys presents, com el canvi de feina (7,4%) o l'oportunitat sorgida d'un habitatge disponible que abans no tenien (5,9%). Pel que fa a les diferències entre emancipats i no emancipats, destaca el fet que la millora de l'habitatge és molt més present entre els no emancipats (40,2%) que entre els que ja estan emancipats (27,9%). Entre els emancipats hi ha una diversitat més gran de motius pels quals canvien d'habitatge tot i no canviar de situació familiar. Cal destacar la compra (20,9%), el canvi de zona residencial (24%) i els motius laborals (11,4%).

8.3.3. No canviar d'habitatge: motivacions

Com hem vist anteriorment, el 21,7% dels i les joves tenen previst canviar d'habitatge el proper any. L'altra cara de la moneda són els que no tenen previst canviar d'habitatge, que lògicament són la gran majoria dels membres del col·lectiu (78,3%).

Les raons que trobem al darrere d'aquesta decisió varien molt en funció de si es tracta de persones emancipades o no (taula 58).

Taula 58. Motius per no canviar d'habitatge de la població de 15 a 34 anys que no preveu fer-ho el proper any (%). Catalunya, 2007

	No emancipats	Emancipats	Emancipats en parella	Total
Preu elevat dels habitatges	24,2	23,4	23,7	23,8
Manca de recursos econòmics/ ingressos insuficients	20,2	10,9	10,5	15,6
Comoditat	10,2	17,2	17,3	13,6
No tinc pressa en marxar de casa dels pares/família	12,1			6,2
Encara sóc massa jove	11,2	0,2	1,6	5,8
No cal canviar d'habitatge, no en tinc necessitat	6,1	13,6	15,3	9,8
Bona convivència	3,0	2,4	1,2	2,7
L'habitatge on visc és pràcticament definitiu	0,1	15,9	17,9	7,8
Encara no m'ho he plantejat	3,1	2,3		2,7
La zona actual és bona	0,3	4,9	4,8	2,6
Motius personals o familiars	2,6	1,9	1,8	2,2
Altres motius	2,0	2,4	1,7	2,2
Visc a prop de la feina/estudis	0,5	2,1	0,9	1,3
Manca de feina o feina inestable	2,0	0,6	0,6	1,3
Ns/Nc	2,5	2,3	2,7	2,4
Total	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Un primer grup de raons per no preveure canviar de domicili té a veure amb la manca de recursos econòmics suficients i el preu elevat dels habitatges, tant en el cas dels no emancipats (44,3% en total entre les dues raons) com dels emancipats (34,3%). Un segon grup expressa la seva comoditat amb el lloc on viu (10,2% dels no emancipats, 17,2% dels emancipats) o en el cas dels que encara viuen amb els pares manifesten que no tenen pressa per marxar (12,1%), que encara són massa joves per fer-ho (11,2%) o que no es veu cap necessitat de canviar d'habitatge (6,1%); alguns expressen aquest mateix sentiment sota la màxima que la convivència amb els pares és bona (3%). Aquest darrer grup de raons són les esgrimides per un 13,6% dels joves ja emancipats, que no senten cap necessitat de canviar d'habitatge, i per un 15,9% que considera el lloc on viu com a definitiu (uns percentatges que són lleugerament majors en el cas que l'emancipació sigui a través de la parella). A continuació, hi ha un seguit d'altres motius molt menys presents que els anteriors.

8.3.4. Evolució de la previsió del canvi d'habitatge

Finalment, la previsió de canvi d'habitatge en un futur proper (a un any vista) dels i les joves de 20 a 34 anys s'ha modificat significativament entre el 2003 i el 2007 (taula 59): mentre que el primer any la possibilitat de canvi afectava a quasi a 1 de cada 5 joves, al 2007 aquesta situació és plantejada per quasi 1 de cada 4 joves (24%). Òbviament, això té molt a veure amb l'estructura per edat d'aquests joves, ja que al 2007 en relació amb el 2003 la mateixa s'ha envellit: el fet és que ara hi ha relativament més joves adults, a punt doncs per a l'emancipació residencial, a causa de la caiguda de la fecunditat a Catalunya que es pateix des de l'any 1976.

Taula 59. Previsió de canvi d'habitatge el proper any de la població de 15 a 34 anys (% i edats mitjanes). Catalunya, 2003 i 2007

		2003	2007
Previsió de canvi	Sí	18,0	24,0
	No	82,0	76,0
	Total	100	100
Tipologia del canvi	Canvi per emancipació	68,5	74,7
	Rotació de llar entre emancipats	28,7	24,4
	Torna a la llar familiar	2,8	1,0
	Total	100	100
Edat mitjana de cada tipologia	Canvi per emancipació	26,1	26,1
	Rotació de llar entre emancipats	29,1	28,3
	Torna a la llar familiar	26,7	28,3

Font: Els joves catalans i l'habitatge 1999-2003, Secretaria General de Joventut i Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Per reforçar aquest argument podem analitzar la tipologia dels joves que preveuen canviar d'habitatge, on veiem com s'ha incrementat la proporció dels qui ho faran per emancipar-se (passant del 68,5 al 74,7%), a canvi de reduir-se de forma complementària la previsió de rotació de llars entre els ja emancipats (del 28,7 al 24,4%) i pràcticament desaparèixer el percentatge dels qui preveuen tornar a la llar familiar d'origen (situació que afectava a un 2,8% dels i les joves el 2003 i que afecta només a un 1% el 2007).

De fet, l'edat mitjana a d'un canvi d'habitatge per emancipació del o de la jove s'ha mantingut en 26,1 anys per ambdós moments observats, variant aquest indicador per a les altres dos tipologies en la previsió de canvi d'habitatge: així, la rotació d'habitatge entre els ja emancipats s'ha avançat, de 29,1 a 28,3 anys, tot i que –com és lògic– sempre és molt més tardà que en el cas de l'emancipació residencial. El fet de tornar a la llar de la família d'origen s'ha retardat, potser a causa de les diferents raons subjacents a aquest retorn: d'una major presència del final dels estudis a un major component de ruptures i dificultats d'accés a un nou habitatge propi. Però això darrer no ho podem saber del cert, ja que els motius del retorn previst a la casa familiar només es van preguntar a l'enquesta del 2007.

8.4. Conclusions

Tot i la millora de la taxa d'emancipació descrita al capítol anterior, el model predominant d'emancipació no ha canviat gaire: anar-se'n a viure en parella està molt més relacionat amb la compra de l'habitatge (respecte al lloguer) que en altres tipus de vies d'emancipació.

El recorregut per les característiques de l'habitatge dels i les joves ens descriu una realitat amb una presència majoritària del pis convencional (3 de cada 4 joves viuen en pisos que no són ni estudis ni dúplexs), però també significativa de la casa, ja sigui aïllada o adossada (1 de cada 10 joves viuen en cadascuna d'aquestes modalitats de casa). En general, l'habitatge està en bon estat, tot i que en 1 de cada 10 llars joves presenta alguna deficiència.

Un de cada 5 joves entrevistats tenen previst canviar d'habitatge el proper any. Dins d'aquest col·lectiu, constatem que l'emancipació residencial vindrà acompanyada de la formació de la parella en la meitat dels casos, i l'altra meitat es reparteix en 3/5 parts entre els que pensen passar a residir en un pis compartit i en 2/5 parts entre els qui s'emanciparan en solitari. Tots aquests canvis d'habitatge previstos ponderen amb igual possibilitat que la nova residència sigui de compra o de lloguer. També percebem una mobilitat de retorn a la família d'origen, els motius principals de la qual són la ruptura de la parella formada (4/5 de les respostes així ho manifesten) i la finalització d'estudis o pràctiques laborals (2/10).

En contrast, el motiu fonamental per a no pensar en canviar d'habitatge són els preus del mercat (1 de cada 5) o senzillament perquè ja els hi està bé el lloc on viuen, ja sigui perquè estan satisfets amb la residència que tenen o perquè estan bé a casa els pares.

9. Llengua

Al llarg de la present recerca la llengua ha estat tractada com un dels factors explicatius considerats per intentar comprendre altres realitats o comportaments. Les decisions sobre els estudis, la carrera professional o la implicació participativa són elements –per citar-ne alguns– que poden estar relacionats amb l'adscripció lingüística dels individus. La llengua, més enllà de ser un vehicle per a la comunicació, forma part de la identitat de les persones i dels grups, i en aquest sentit el posicionament en el camp lingüístic apareix com una circumstància explicativa de les tries i oportunitats de les persones joves.

Aquest capítol se centrarà, per contra, en exposar els resultats de les cinc preguntes del qüestionari que fan referència a la llengua, passant a ser aquesta la variable que es vol explicar. Hi ha dos grans tipus de preguntes que s'acostumen a fer a les enquestes amb relació a la llengua: la competència lingüística (els coneixements sobre la llengua) i els usos lingüístics (la utilització que se'n fa). Altres estadístiques oficials de la Generalitat de Catalunya s'ocupen específicament de conèixer la situació lingüística catalana, per la qual cosa en l'*Enquesta a la joventut de Catalunya* es va prendre l'opció d'obtenir dades sobre els usos per tal, com s'ha dit, de fer-les servir com a factor explicatiu d'altres elements i per poder fer un seguiment de l'evolució de l'ús del català a partir de la comparativa amb les dades del 2002.

En relació amb la llengua d'ús, es pot voler conèixer la llengua inicial o materna, la llengua pròpia i la llengua d'ús habitual. L'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007* se centra en aquesta darrera dimensió i en l'observació dels canvis en la llengua d'ús habitual segons l'àmbit d'ús (context familiar, laboral/escolar, amb amics i amb desconeguts). El primer d'aquests contextos (el familiar) ens proporciona informació sobre la llengua inicial o materna dels i les joves.

Així doncs, el present capítol s'inicia amb una descripció de les dades actuals i passades de la llengua d'ús habitual i dels factors explicatius que hi estan associats (9.1.), per a continuació descriure els canvis que es produeixen en aquests usos segons l'àmbit d'ús (9.2.). La darrera secció s'ocupa dels canvis i les continuïtats lingüístiques que es donen des de que l'individu aprèn a parlar (llengua familiar d'origen) fins al moment de realització de l'enquesta i intenta donar pistes del perquè d'aquests canvis (9.3.).

9.1. La llengua d'ús habitual

Situació actual

La taula següent mostra quina és la llengua que els i les joves utilitzen de forma habitual:

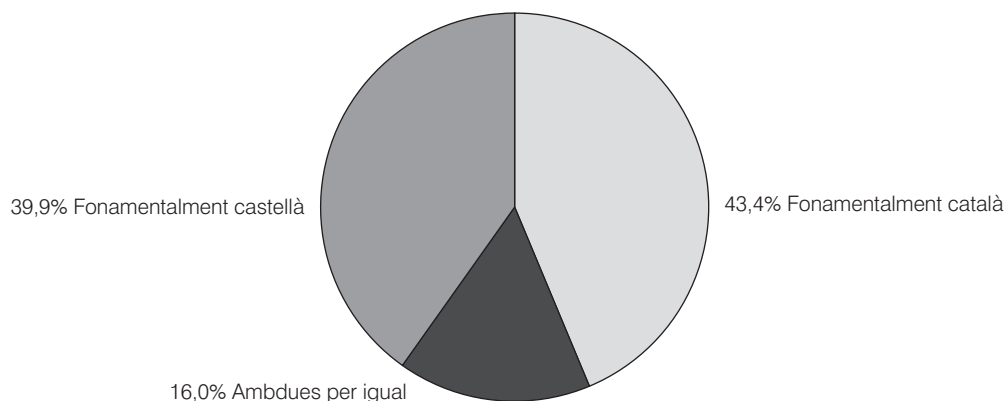
Taula 60. Llengua d'ús habitual entre la població de 15 a 34 anys, per sexe i edat (%). Catalunya, 2007

	Edat				Sexe		Total
	15-19	20-24	25-29	30-34	Homes	Dones	
Només català	25,0	24,5	26,5	29,2	27,0	26,4	26,7
Més català que castellà	14,8	16,2	17,9	16,3	14,8	18,3	16,5
Tant en català com en castellà	14,5	19,5	16,2	13,6	13,9	17,8	15,8
Més castellà que català	15,9	17,4	16,0	16,0	17,1	15,4	16,3
Només castellà	28,7	21,1	21,0	23,1	25,9	19,8	23,0
Català i una altra (no castellà)	0,5	0,1	0,2	0,5	0,4	0,3	0,3
Castellà i una altra (no català)	0,3	0,7	0,6	0,7	0,4	0,8	0,6
Català, castellà i una altra	0,3	0,2	0,4	0,1	0,4	0,1	0,2
Altres llengües	0,1	0,4	1,2	0,5	0,3	1,0	0,6
Total	100	100	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

La darrera columna mostra com la distribució dels parlants en funció de la llengua és molt homogènia. Els grups de parlants amb més joves són els qui usen únicament el català (26,7%) o el castellà (23%), i entre els que usen una llengua amb més freqüència que l'altra la distribució és encara més semblant (16,5% per 16,3%). Enmig, els qui empren ambdues llengües per igual sumen el 15,8% dels i les joves. Entre els qui usen altres llengües, la proporció dels qui a més de l'altra llengua utilitzen el castellà és més gran que la dels qui també usen el català (0,3% per 0,6%) tot i que parlem de proporcions molt petites. Els qui usen fonamentalment una altra llengua pràcticament no han aparegut a l'enquesta. Si excloem aquest darrer grup, la següent gràfica ens mostra la semblant distribució entre catalanoparlants i castellanoparlants habituals.

Gràfic 86. Llengua d'ús habitual entre la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

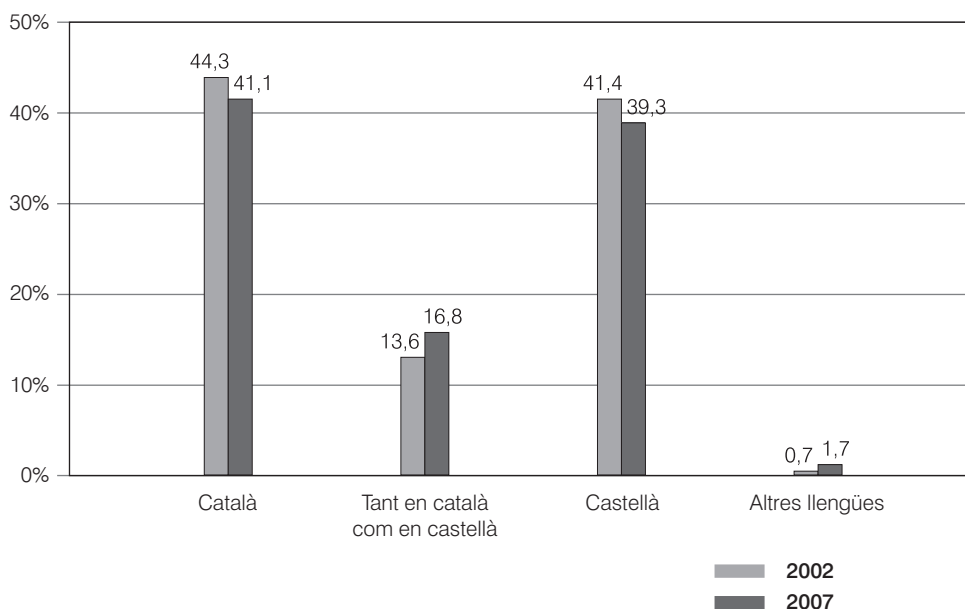
Retornant a la taula, observem com l'ús del català varia en funció de l'edat: en general, es produeix una lleugera tendència a la disminució de l'ús del català a mesura que disminueix l'edat dels enquestats. On més s'evidencia això és en el grup dels qui només parlen castellà, que agrupa el 23,1% dels i les joves de 30 a 34 anys i arriba al 28,7% entre els i les joves de 15 a 19 anys. Saber si aquestes diferències són una qüestió generacional (i que per tant les diferències es mantindran al llarg del temps) o bé si disminuiran a mesura que els i les joves es facin grans (a través del canvi lingüístic vinculat al pas per determinades etapes de les transicions juvenils, com l'accés a la universitat, al món laboral, la formació de parella o el naixement dels fills) és una qüestió que depassa els límits d'aquest informe, tot i que a l'apartat 9.3. es donen algunes pistes sobre aquesta qüestió.

Pel que fa a les diferències segons el sexe, també són escasses: les noies declaren usar el català de forma habitual en major mesura que els nois (45% i 42,2%) i, sobretot, diuen usar ambdues llengües per igual en una proporció superior a la dels nois (17,1% i 13,9%, respectivament). La conseqüència d'això és que el percentatge de noies que empren el castellà de forma habitual és 7,4 punts inferior al dels nois. Aquestes dades poden relacionar-se amb el major nivell d'instrucció de les noies i la seva major presència en categories professionals proclius a l'ús del català, com veurem a continuació.

Evolució

La formulació de la pregunta sobre usos lingüístics és molt semblant a les *Enquestes a la joventut de Catalunya* 2002 i 2007, fet que permet la comparació dels resultats⁵⁰.

Gràfic 87. Llengua d'ús habitual entre la població de 15 a 29 anys (%). Catalunya, 2002 i 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2002 i 2007, Secretaria de Joventut.

Globalment, s'aprecia un lleuger retrocés del nombre de catalanoparlants (del 44,3% al 41,1%) i de castellanoparlants (del 41,4% al 39,3%), retrocés que és absorbit principalment per l'increment de la proporció de joves que usen les dues llengües per igual (del 13,6% al 16,8%). La introducció de tres opcions noves de resposta explica l'1% restant de la variació. L'evolució general de l'ús del català i del castellà en els últims 5 anys, per tant, es caracteritza per una relativa estabilitat.

Els factors associats a la llengua habitual

Els canvis en l'ús del català en funció de les variables independents emprades sistemàticament en aquest informe pot veure's detallada a la taula 31 de l'Annex. Per simplificar l'anàlisi de les dades, hem agrupat els parlants entre els qui fonamentalment parlen català (opcions de resposta "només català", "més català que castellà" o "català i una altra llengua (no castellà)"), els qui fonamentalment parlen castellà (opcions inverses) i els qui parlen ambdues llengües per igual (opcions "Tant en català com en castellà" i "Català, castellà i una altra").

El primer que cal dir és que les variacions en la llengua d'ús en funció de les variables independents són accentuades, essent la llengua un dels àmbits d'anàlisi d'aquesta enquesta que mostra una major afectació en relació amb els factors estructurals considerats al llarg de l'anàlisi. Per aquest motiu s'ha optat per presentar

50 El 2002 es preguntava "En quina llengua parles?" i el 2007 "Habitualment, en quina llengua parles?". El 2007 també es van donar tres opcions de resposta que anteriorment no es contemplaven: "Català i una altra (no castellà)", "Castellà i una altra (no català)" i "Català, castellà i una altra". A més a més, les opcions de resposta "Català" i "Castellà" del 2002 el 2007 s'han reformulat com a "Només català" i "Només castellà" per guanyar una major precisió, tot i que aquest canvi dificulta la comparativa entre ambdues enquestes pel que fa a les subcategories entre cada grup lingüístic (que inclouen els que només usen una llengua i els qui n'usen una més que l'altra). Per aquest motiu les dades referents a catalanoparlants i castellanoparlants es presenten agregades en aquesta comparativa temporal.

una descripció detallada dels resultats. En primer lloc, s'ofereixen les dades resultants de l'anàlisi bivariat, en què cada variable independent (per exemple, el nivell d'instrucció) mostra la seva influència sobre la llengua d'ús. A continuació, i per tal d'afinar la interpretació de les dades, l'anàlisi multivariat confirma o matisa els resultats precedents, en oferir l'efecte net (és a dir, aïllant l'efecte de les demés variables) de cada factor considerat (com el nivell d'instrucció) sobre els usos lingüístics.

Els resultats de l'*anàlisi bivariat* assenyalen variacions importants segons la categoria professional d'origen: les categories més qualificades (directius i tècnics) concentren una proporció de parlants habituals en català 9 punts percentuals superiors a la mitjana, mentre que les professions manuals tenen una proporció de parlants habituals del català 11 i 22 punts percentuals inferiors a la mitjana, segons si són qualificades o no qualificades. No obstant això, no és únicament la qualificació associada a la professió el factor que explica un major i menor ús del català, ja que la categoria d'empleats i administratius (que requereix un nivell mitjà de qualificació) destaca com la que té una proporció de parlants habituals del català més alta (59,5%).

El fet d'haver nascut dins o fora d'Espanya, com era d'esperar, mostra una clara influència sobre la llengua usada: únicament el 23,9% dels nascuts fora d'Espanya tenen el català com a llengua d'ús habitual.

Pel que fa al nivell d'instrucció familiar, s'observa una clara relació entre un major nivell d'estudis familiar i un major ús del català: la diferència entre els i les joves de llars en què els progenitors que no han completat els estudis obligatoris i els de les llars amb estudis universitaris és de gairebé 30 punts (32,8% i 62,4%).

El lloc de naixement dels pares també està relacionat amb variacions importants en els usos lingüístics, ja que entre aquells joves amb els dos pares nascuts a Catalunya fins el 76,1% són catalanoparlants habituals, mentre que entre els i les joves amb els dos pares nascuts a la resta d'Espanya (o un a la resta d'Espanya i l'altre a l'estranger) únicament l'11,4% ho són. Enmig, els i les joves que tenen un pare nascut a Catalunya i un a la resta d'Espanya són catalanoparlants habituals en un 38,5%, essent aquest el grup amb una major proporció de bilingües habituals (25,3%).

Una variable que, com era d'esperar, apareix com a fonamental en la distribució dels parlants és la llengua familiar d'origen. Per exemplificar-ho amb els grups extrems, entre aquells qui com a llengua familiar tenen únicament o fonamentalment el català, el 89,6% continuen fent-ho com a llengua habitual; inversament, entre els qui tenen el castellà com a llengua familiar, el 77,3% usen únicament o fonamentalment el castellà de forma habitual.

Finalment, pel que fa a les dues variables territorials, també mostren una forta influència sobre la llengua d'ús habitual: en primer lloc, la menor mida del municipi està relacionada amb un major ús del català. En els municipis de més de 50.000 habitants, només el 30,1% del jovent utilitza únicament el català o amb major freqüència que el castellà. Inversament, és en els municipis de 2.000 o menys habitants on fins el 80,4% dels i les joves prenen aquesta opció lingüística. Tot i així, aquest fort efecte veurem com queda matisat en l'anàlisi multivariable. D'altra banda, a l'Àmbit Metropolità (que és el que agrupa un major nombre de municipis de més de 50.000 habitants) únicament el 34,5% dels i les joves són catalanoparlants habituals; al Camp de Tarragona el 51,8% dels i les joves es troben en aquesta situació; mentre que en la resta de territoris els catalanoparlants habituals superen el 60% (destaca el 86,5% de Terres de l'Ebre).

L'*anàlisi multivariable* dels usos lingüístics matisa o reordena la importància de les variables explicatives descrites fins al moment. La variable que apareix en primer lloc com a condicionant de la llengua d'ús habitual és la llengua familiar d'origen: en els tres grups de la variable "llengua d'ús habitual" (catalanoparlants, castellanoparlants i bilingües), la llengua familiar d'origen és la que té més força. No és sorprenent que aquest resultat coincideixi amb els d'una investigació recent sobre la temàtica (Torrijos, 2008), la qual, utilitzant dades de l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2002*, constata que la llengua d'origen familiar (molt influïda, al seu torn, per l'origen geogràfic dels pares) té una clara influència sobre la llengua d'ús habitual.

Les dades també confirmen la influència del territori en els usos lingüístics: els àmbits territorials estan directament relacionats amb la presència d'una o altra llengua. Així, el fet de viure a l'Àmbit Metropolità comporta menys probabilitats de parlar el català, mentre que la influència de la resta d'àmbits (llevat de les Comarques Centrals i les Comarques Gironines, on la influència del territori és menys visible) propicia l'ús del català. Pel que fa a la mida del municipi, l'anàlisi multivariable constata el seu impacte sobre els usos lingüístics, especialment en les categories extremes: en els municipis menors de 2.000 habitants i majors de 50.000 és on més i menys es parla el català.

L'edat està relacionada amb l'ús habitual del català i la pràctica del bilingüisme, però no amb l'ús habitual del castellà. Així, tot i la migradesa de les diferències percentuals, es confirma la dada que entre els més joves el català s'utilitza menys. Queda pendent per a una altra recerca indagar sobre si aquestes diferències són degudes a un efecte generació o a un efecte edat. Les dades també confirmen l'escassa influència del sexe en els usos lingüístics, amb una excepció: hi ha una associació entre el fet de ser noi i usar més el castellà. Finalment, l'anàlisi multivariable matisa la influència de la categoria professional d'origen en l'ús del català, excepte en les categories extremes (empresaris i treballadors sense qualificar), i no permet validar –per manca de casos– la influència d'una variable a priori clau com és el lloc de naixement del o de la jove.

En termes generals, l'anàlisi multivariable de les dades de l'enquesta 2007 reforça les conclusions de la investigació realitzada amb dades del 2002 (op cit), en tant que la llengua familiar d'origen apareix com la variable més explicativa dels usos lingüístics dels i les joves, mentre hi ha tot un seguit de variables que també intervenen en un nivell inferior (nivell d'estudis familiar, territori i lloc de naixement dels pares). En la present recerca hi afegim la influència parcial del sexe, l'edat i la categoria ocupacional d'origen.

9.2. La llengua d'ús habitual segons el context

Al qüestionari també es pregunta sobre la llengua utilitzada en diferents contextos, per veure la seva influència sobre els usos lingüístics. La darrera columna de la taula següent reproduïx les dades sobre la llengua d'ús habitual vistes a l'apartat anterior; les altres columnes indiquen els resultats segons els diferents contextos socials considerats a l'enquesta.

Taula 61. Llengua d'ús habitual de la població de 15 a 34 anys segons el context de parla (%). Catalunya, 2007

	Àmbit d'ús				
	Família d'origen	Amics	Feina/ estudis	Descone-guts	Habitual-ment
Només català	39,2	28,0	29,2	24,5	26,7
Més català que castellà	3,4	11,5	18,3	15,3	16,5
Tant en català com en castellà	8,3	20,0	23,7	20,4	15,8
Més castellà que català	3,6	10,9	10,9	14,8	16,3
Només castellà	43,8	28,6	15,2	24,6	23,0
Català i una altra llengua (no castellà)	0,3	0,2	0,2	0,1	0,3
Castellà i una altra (no català)	0,3	0,3	0,6	0,1	0,6
Català, castellà i una altra	0,0	0,2	1,3	0,2	0,2
Altres llengües	1,0	0,3	0,5	0,0	0,6
Total	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Lògicament, la variació més important respecte a la llengua usada habitualment es produeix amb relació a la llengua d'ús habitual amb la família: en aquest context, la proporció de joves que empren únicament una de les dues llengües creix molt (un 12,5% en el cas del català i un 20,8% en el cas del castellà). La magnitud d'aquesta darrera variació és la que provoca que, en l'àmbit familiar, la llengua castellana sigui més utilitzada que la catalana (47,6% i 42,6%, respectivament, si hi comptem els pocs joves que declaren usar una llengua més que l'altra). Les dades mostren com el català guanya una certa presència en passar-se de l'espai familiar a qualsevol dels espais públics considerats, a causa de la seva utilització per part d'un important nombre de joves que tenen el castellà com a llengua familiar: així, per exemple, la xifra dels qui usen només el català o més el català que el castellà en família i habitualment és molt similar (42,6% i 43,2%), mentre que varia a la inversa i amb més intensitat en el cas del castellà (47,4% i 39,3%).

Aquesta tendència d'un increment de l'ús del català en espais públics s'aprecia clarament en el context més institucional sobre el que es preguntava, el de la feina o els estudis. En aquests espais, l'ús únic o preferencial del català supera el del castellà en un 21,4%. És clara, doncs, l'associació entre context institucional i llengua catalana, fet sobre el qual es reflexionarà en les conclusions del capítol.

Per contra, el context en què el català s'usa menys en tant que llengua única de parla és a l'hora d'adreçar-se a un desconegut (24,5%), proporció idèntica a la de joves que usen el castellà en aquest tipus de situacions.

Finalment, s'observa que els usos lingüístics amb les amistats mostren una certa tendència a la polarització: més de la meitat de la població juvenil catalana és monolingüe amb les seves amistats, mentre que el següent col·lectiu (20%) és el que utilitza ambdues llengües per igual.

9.3. El canvi en els usos lingüístics

La secció precedent il·lustra el fet que la parla és una pràctica viva i canviant, que varia en funció del context i la situació. S'han pogut observar, principalment, les variacions en els usos lingüístics segons el context en un mateix període: el que ara es pretén analitzar són les variacions en la intensitat dels usos lingüístics al llarg del temps, és a dir, com els individus mantenen les pràctiques lingüístiques pròpies de la seva infància (a través del manteniment de la proporció d'ús de la seva llengua familiar d'origen) o bé adquireixen, en la seva parla habitual, noves pràctiques. Aquest canvi pot estar associat a processos propis de la joventut, que impliquen que l'individu entri en contacte amb nous espais socials, diferents a la família d'origen, que afavoreixen la diversificació lingüística. De la mateixa manera també hi poden estar influïnt altres processos constitutius de canvi generacional com l'efecte de les polítiques de normalització lingüística o, en sentit invers, la preeminència del castellà en alguns ambients laborals, mediàtics, de consum i oci. Si bé caldria una anàlisi més aprofundida per veure el pes de cadascun d'aquests fenòmens, la següent taula descriu la direcció del canvi entre la llengua de la família d'origen i la d'ús habitual:

Taula 62. Llengua d'ús habitual de la població de 15 a 34 anys segons llengua familiar d'origen (%). Catalunya, 2007

Llengua d'ús habitual	Llengua familiar d'origen				
	Català	Tant català com castellà	Castellà	Altres	Total
Català	89,0	26,0	6,3	3,2	43,2
Tant català com castellà	7,1	61,4	16,0	4,6	15,8
Castellà	3,0	12,2	77,0	28,5	39,2
Altres	0,9	0,4	0,7	63,8	1,8
Total	100	100	100	100	100

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

A la taula, les respostes dels que declaren usar "únicament" una llengua o usar-ne "una més que l'altra" han estat agrupades dins la categoria "Català" o "Castellà". En una hipotètica situació d'"immobilitat" lingüística (és a dir, en que ningú adoptés una llengua d'ús habitual diferent de la llengua familiar d'origen), les caselles marcades en gris haurien de contenir la xifra 100. Les dades mostren amb claredat, però, que tot i no ser majoritari, el canvi en la pràctica lingüística és habitual a Catalunya:

- **Catalanoparlants d'origen:** els i les joves que menys canvien de llengua són els catalanoparlants d'origen, que en un 89% mantenen el català com a llengua d'ús habitual. Entre els que canvien, la gran majoria ho fan no pas per utilitzar únicament o principalment el castellà (3%), sinó per combinar per igual català i castellà (7,1%).
- **Castellanoparlants d'origen:** més de tres quartes parts dels integrants d'aquest col·lectiu mantenen, en el moment de realització de l'enquesta, la seva llengua d'origen, proporció 12 punts percentuals inferior

a la del grup anterior. A l'igual que en el cas dels catalanoparlants d'origen, el canvi de llengua no implica la substitució de la llengua familiar d'origen (6,3%), sinó l'adopció per igual de l'altra llengua (16%).

- **Bilingües d'origen:** aquest és el grup lingüístic que manté menys la seva llengua d'origen (les llengües, en aquest cas). Tot i que la situació majoritària (61,4%) és la de mantenir el bilingüisme d'origen en els usos lingüístics actuals, el cert és que quatre de cada deu joves que parteixen d'aquesta situació acaben decantant-se per una o altra llengua. La majoria dels qui acaben definint-se per utilitzar únicament o principalment una sola llengua, es decanten pel català.
- **Altres llengües d'origen:** finalment, s'observa que un altre col·lectiu amb una alta proporció de canvi lingüístic és el que aglutina els qui parlaven com a mínim una llengua estrangera a la seva llar d'origen, i que el canvi es fa majoritàriament al castellà (28,5%, enfront d'un escàs 4,6% que ho fan al català), circumstància que cal tenir en compte a l'hora de planificar actuacions en favor de l'ús del català. Cal observar la infrarepresentació de la població jove d'origen estranger en la mostra de la present enquesta, fet que redueix la xifra de parlants d'altres llengües i, probablement la proporció d'individus que adopten el castellà com a llengua d'ús habitual diferent de la llengua familiar d'origen.

A continuació, i tal com es pot veure a la taula 32 de l'Annex, hem volgut observar quins són els perfils de catalanoparlants d'origen més propensos a incrementar l'ús del castellà en la seva quotidianitat actual, i els perfils de castellanoparlants d'origen més propensos a incrementar l'ús del català⁵¹. Pel que fa al col·lectiu més nombrós –els **castellanoparlants d'origen** que actualment utilitzen de forma habitual el català tant o més que el castellà–, la comparativa amb els qui tenen la mateixa llengua d'origen però no canvien la seva pràctica lingüística suggereix amb força la importància de l'**entorn lingüístic** en els usos lingüístics. Per exemple, als municipis de menys de 2.000 habitants (entorns, com hem vist, majoritàriament catalanoparlants), fins el 79,3% dels i les joves d'origen castellanoparlant usen el català tant o més que el castellà. La mida del municipi, indicador de l'entorn lingüístic, sembla estar directament relacionada amb la "mobilitat lingüística". Igualment, l'àmbit territorial mostra un efecte semblant, ja que fins el 46,7% dels i les joves d'origen castellanoparlant de l'Alt Pirineu i Aran i el 54,5% dels de les Terres de l'Ebre són propensos a aquesta major utilització del català. D'altra banda, el gènere sembla estar relacionat amb la mobilitat lingüística des del castellà, ja que les noies tendeixen a incrementar l'ús del català en una major proporció que els nois, fet que no s'aprecia en el cas dels catalanoparlants d'origen. L'origen social (tant la categoria socioeconòmica d'origen com el nivell d'instrucció familiar) també es relaciona amb la mobilitat lingüística des del castellà, en el sentit que, com més alt és, més tendència es detecta vers l'increment de l'ús del català. El nivell d'instrucció mostra una tendència semblant: els i les joves amb baixos estudis o trajectòries formatives professionalitzadores són els menys propensos a incrementar la seva utilització del català. Finalment, el cicle vital i/o l'edat també sembla relacionar-se amb el canvi de llengua, ja que són els i les joves de més edat els qui adopten més el català, així com aquells qui viuen en parella (tot i que no els qui tenen fills). En definitiva, les dades mostren la importància de l'entorn lingüístic en l'increment de l'ús del català per part dels i les joves castellanoparlants d'origen, i suggereixen que l'adopció del català com a llengua d'ús habitual està vinculada a trajectòries o expectatives de mobilitat social ascendent i a les transicions familiars.

A la mateixa taula s'aprecia el perfil invers, més minoritari, dels **catalanoparlants d'origen** que actualment utilitzen de forma habitual el castellà tant o més que el català. Novament el territori apareix amb força, ja que fins el 16,4% dels catalanoparlants d'origen que viuen en ciutats de més de 50.000 habitants usen el castellà tant o més que el català. La mida del municipi, a l'igual que en el perfil invers, està directament relacionada amb la mobilitat lingüística. D'altra banda pot intuir-se –cal tenir en compte el reduït nombre de casos– que les variables d'adscripció socioeconòmica operen en la direcció inversa que en el cas de l'adopció del català: així, són els i les joves amb trajectòries formatives curtes o professionalitzadores i els provinents de famílies de treballadors manuals els qui més incrementen el seu ús del castellà. Igualment cal notar que són els més joves els més propensos a la mobilitat lingüística. Així doncs, en entorns urbans de classe treballadora i fortament castellanitzats l'adopció del castellà per part de catalanoparlants d'origen sembla ser, lògicament, més probable.

51 S'ha considerat que els qui tenien una de les dues llengües com a única o principal en la seva família d'origen però que actualment empen les dues llengües per igual de forma habitual són persones que han modificat la seva pràctica lingüística.

9.4. Conclusions

L'ús social de la llengua entre la joventut de Catalunya es caracteritza per un "equilibri polaritzat", en què més de la meitat dels i les joves usen únicament una de les dues llengües oficials i en què els "bilingües habituals" són únicament el 15,8% dels membres d'aquest col·lectiu. L'equilibri en la distribució dels usos lingüístics (recordem la mínima diferència en l'ús del català respecte del castellà com a llengua habitual), però, no és fruit d'una igualtat de partida, ja que el castellà és la llengua més parlada en la família d'origen. Així doncs, l'àmbit públic –entès com a contraposat al familiar– afavoreix la utilització combinada de les dues llengües i això acaba afavorint també l'ús del català.

El cas extrem de la variació lingüística es dona en aquells joves que canvien de llengua d'ús habitual, fet que es produeix principalment del castellà al català, especialment entre aquells joves que tenen trajectòries educatives llargues i en funció del territori de residència. Queda per veure si és la generació –els i les més joves parlen més el castellà, i canvien més del català al castellà– o l'edat –els qui viuen en parella són més propensos a adoptar el català– un dels factors explicatius del canvi en els usos lingüístics. De fet, el pas de l'àmbit familiar al social –que hem vist que afavoreix un major ús de la llengua no pròpia– no és altra cosa que el procés de la "joventut", per la qual cosa, entre una part de la població juvenil catalana, aquest procés d'integració social està vinculat a un major ús del català, però també del castellà. No obstant això, en aquesta variabilitat lingüística un cop se surt de l'àmbit familiar, les dades suggereixen que és el català qui en surt més beneficiat. D'altra banda, el gènere –les noies canvien al català en una proporció molt superior als nois– sembla un factor facilitador / dificultador del canvi lingüístic. No obstant això, cal recordar que la proporció de canvi lingüístic és relativament baixa en qualsevol de les dues direccions, i que principalment es dona entre els que passen d'usar una de les llengües a usar-les ambdues per igual.

Aquesta "mobilitat lingüística" lleugerament favorable al català probablement estigui vinculada a la percepció del català com a llengua institucional i/o d'integració o mobilitat social. D'una banda, l'ús preferent del català per part de les administracions que presten la majoria de serveis als ciutadans a Catalunya (administració autonòmica i local) podria estar provocant que sigui percebut com a llengua pivotal, de referència, en els processos d'accés als recursos públics. Aquest fet sens dubte prestigiaria el català, però cal tenir en compte els possibles efectes negatius, especialment entre els i les més joves: si un dels eixos essencials de la joventut està vinculat a la transgressió (la formació d'una identitat pròpia a partir del desafiament d'allò establert), és possible que el procés d'institucionalització del català el pugui situar en una posició difícil dins l'imaginari juvenil.

D'altra banda, és probable que la llengua catalana s'associï, en l'imaginari col·lectiu, als estrats socials benestants. De fet, al llarg del present informe s'ha pogut constatar la influència de la llengua en la caracterització dels diferents grups socials a Catalunya. En aquest sentit, les trajectòries de mobilitat social ascendent entre el col·lectiu castellanoparlant podrien estar parcialment associades a una major utilització del català. Aquesta associació explicaria que sigui el català (i no el castellà) el que es beneficiï de la majoria dels casos de canvi lingüístic.

Així doncs, els efectes de la institucionalització del català (associats a les etapes primerenques de la joventut) poden veure's compensats en les etapes més tardanes de la joventut, aquelles en què –un cop els dilemes identitaris pressionen amb menys força els individus– els projectes d'inserció sociolaboral prenen més protagonisme.

10. Oci i pràctiques de risc

Tot i que l'*Enquesta a la joventut de Catalunya* ha optat, des de l'enquesta del 2002, per centrar-se en els aspectes "emancipatoris" de la joventut (anàlisi detallada de la transició educativa, laboral, domiciliària i familiar), s'ha cregut rellevant mantenir, respecte de les enquestes prèvies al 2002, un seguit de preguntes relacionades amb l'àmbit de l'oci i el risc (capítol actual) i la participació (capítol següent).

Aquesta decisió respon no només a la voluntat de mantenir una estructura de preguntes comparables d'una enquesta a l'altra sinó també l'interès per disposar d'una mínima informació sobre aquells aspectes que esdevenen cada cop més centrals en la configuració de les identitats juvenils. Albaigés (2003) constata per al cas de la joventut catalana la tendència detectada a les societats occidentals pel conjunt de la població: el desplaçament de les identitats de l'esfera del treball (vinculada a l'imaginari del deure i l'acció) a l'esfera del consum (vinculada a l'imaginari del desig i el consum).

A més a més, disposar de dades sobre l'àmbit de l'oci i la participació en una enquesta centrada en les transicions juvenils és un element que obre el ventall d'oportunitats d'anàlisi, en tant que permet vincular pràctiques i actituds de l'esfera de l'oci amb situacions i comportaments de l'esfera material. Aquestes vinculacions, tot i que complexes d'interpretar, permeten aprofundir en el coneixement de la vida de les persones des d'una perspectiva integral, vinculant àmbits que sovint s'analitzen per separat.

El capítol s'estructura en dos apartats: en primer lloc es descriu la situació actual i l'evolució de determinades pràctiques d'oci, es proposa una tipologia d'agrupacions d'aquestes activitats i s'analitza quants i quins joves són més propers a cada grup d'activitats. La segona secció se centra en descriure algunes pràctiques de risc associades a l'oci juvenil i en descriure els factors que hi estan associats.

10.1. Oci

En aquesta secció s'analitzen els resultats de la pregunta 91 del qüestionari, que consisteix en una bateria de preguntes sobre la freqüència amb què els entrevistats realitzen determinades pràctiques d'oci. Si bé l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2002 i 2007* opten per conceptualitzar la joventut com una "transició" cap a la plena integració social, el cert és que diversos autors ressalten la creixent importància de l'oci en la formació i canvis de les identitats individuals. Els i les joves serien els principals protagonistes d'aquesta transformació: no només perquè la joventut ha estat sovint entesa com la fase d'adquisició de la identitat adulta, sinó perquè les noves generacions han estat, històricament, les portadores del canvi social. La present recerca limita les seves indagacions sobre l'oci juvenil a la pregunta esmentada, i compara els resultats actuals amb els de la darrera enquesta.

Situació actual

La següent taula ordena les pràctiques d'oci sobre les que es pregunta a l'enquesta ordenades segons la freqüència de realització.

Taula 63. Activitats d'oci realitzades "molt" o "força" sovint entre la població de 15 a 34 anys, per grup d'edat (%). Catalunya, 2007

	Edat				
	15-19	20-24	25-29	30-34	Total
Quedar amb amics	90,4	86,9	77,7	69,6	79,1
Connectar-se a Internet (per motius d'oci)	82,4	68,6	66,6	51,2	64,6
Passejar	59,4	56,5	63,7	67,8	62,8
Llegir el diari	35,0	56,7	67,1	63,0	58,4
Veure la televisió	68,7	57,5	50,6	45,9	53,5

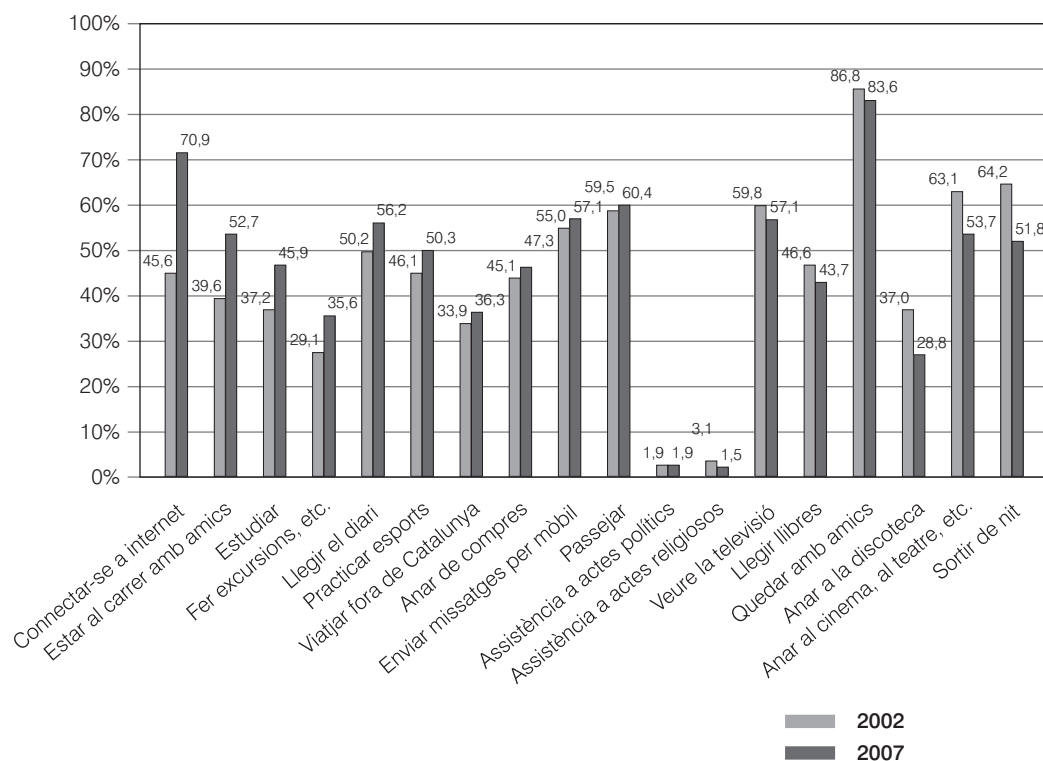
Enviar missatges per mòbil	64,6	59,2	51,5	38,4	51,0
Anar de compres	42,2	45,0	51,6	50,8	48,4
Llegir llibres (no d'estudis)	31,3	42,8	50,9	53,3	46,8
Estar amb amics al carrer, plaça...	77,7	54,8	37,9	33,3	46,4
Practicar esport	56,3	47,8	48,0	37,5	45,9
Sortir de nit	54,2	66,6	40,0	23,1	42,6
Anar al cinema	36,5	44,6	43,4	33,9	39,5
Fer excursions (camp, muntanya, etc.)	29,8	33,8	40,0	47,1	39,3
Estudiar	68,4	47,2	33,2	24,6	39,1
Viatjar fora de Catalunya	26,1	38,1	40,3	42,0	38,1
Jugar amb consoles de joc, jocs d'ordinador...	36,9	22,9	17,6	10,4	19,5
Anar al teatre	7,3	10,0	15,1	14,1	12,4
Assistir a actes polítics	1,8	1,8	2,1	2,8	2,2
Assistir a actes religiosos	2,4	0,8	1,6	3,5	2,2

Cal partir d'una sèrie de prevencions necessàries per llegir aquest tipus de dades: l'apreciació del que és "molt" o "força" depèn de cada entrevistat però, a més a més, probablement es produeixen apreciacions col·lectives diferenciades segons l'activitat de què estem parlant. Així, mirar la televisió o enviar missatges pel mòbil, activitats sens dubte incorporades a la quotidianitat de la gran majoria de les persones joves, segons les dades recollides es farien amb menys freqüència que llegir el diari o només una mica més sovint que llegir llibres. Noti's, en tot cas, que la pràctica totalitat d'activitats tenen una clara tendència a créixer o decreixer amb l'edat, fet que ens parla de l'efecte del cicle vital sobre l'oci. De fet, les úniques activitats que no mostren una tendència únicament ascendent o descendent és anar al cinema i sortir de nit, que parteixen (als 15 anys) d'una posició relativament baixa (vinculada, probablement, a la manca d'ingressos i a la realització d'estudis), creixen durant el període dels 20 als 29 anys (increment dels ingressos i manca de responsabilitats familiars) i acaben decreixent als 30-34 anys, període en què s'incrementa notablement la proporció de joves emancipats amb parella i, en menor mesura, amb fills.

Evolució

La gràfica següent permet observar l'evolució de les pràctiques d'oci en els darrers cinc anys. Les dades s'exposen ordenadament des de les activitats que han guanyat més practicants habituals fins les que n'han perdut més. Tingui's en compte que la distribució dels diferents grups quinquennals (15-19, 20-24 i 25-29 anys) que conformen els i les joves aquí comparats (15-29 anys) no ha canviat gaire en aquest període (el més destacable és un increment de 4,6 punts percentuals del grup de 25-29 anys), per la qual cosa l'explicació dels casos en què s'han produït variacions percentuals importants no pot atribuir-se principalment a un canvi de la composició interna dels grups.

Gràfic 88. Activitats d'oci realitzades "molt" o "força" sovint entre la població de 15 a 29 anys, per grup d'edat (%). Catalunya, 2002 i 2007

Hi ha un primer grup d'activitats que incrementen més d'un 6% el nombre de joves que declaren realitzar-les "força" o "molt". D'aquestes, connectar-se a Internet fora d'hores de feina o estudi és, de molt, la que més creix (+ 25,3%), dada que il·lustra la rapidíssima difusió i consolidació de les noves tecnologies entre el col·lectiu juvenil. Les altres tres activitats (fer excursions, estar al carrer amb amics i estudiar) pertanyen a àmbits prou diferenciats com perquè ens atrevim a aventurar cap hipòtesi explicativa.

Un segon grup d'activitats són les que han perdut més d'un 6% de "practicants habituals". Les tres són activitats d'oci "de desplaçament" i "de pagament": anar al cinema i al teatre, anar a la discoteca i sortir amb amics. Aquesta disminució és lògica si tenim en compte l'increment proporcional dels i les joves de més edat d'un any a l'altre, ja que aquest tipus d'activitats tendeixen a decreixer amb l'edat, però això no explica perquè són aquestes les activitats que han decrescut més. De fet, observant únicament les dades del grup de 15 a 19 anys, es produeix un descens del 9%, el 14,7% i el 15,1% en les persones joves que surten de nit, van al cinema o al teatre i van a la discoteca, per la qual cosa és possible que un dels motius del descens d'aquestes activitats estigui relacionat amb l'encariment de la vida i el subsegüent canvi en les pautes d'oci juvenil.

Finalment, les activitats restants són la majoria de les contemplades a la bateria de preguntes i es caracteritzen per haver-se mantingut relativament estables durant aquest període, amb variacions inferiors al 6%.

Una mirada global

A continuació hem realitzat una anàlisi factorial per tal de veure quines activitats es relacionen les unes amb les altres, és a dir, observar si els enquestats que declaren realitzar amb alta intensitat una activitat determinada (com ara, per exemple, mirar la televisió) són propensos a realitzar-ne d'altres d'un determinat tipus (com jugar a l'ordinador o amb consoles). Les 22 variables analitzades (segona columna de la taula següent) s'han agrupat en set factors (primera columna), excepte dues variables (enviar missatges per mòbil i viatjar fora de Catalunya) que han quedat aïllades. Com s'observa a la taula, les afinitats entre activitats que hom podia esperar intuïtivament es confirmen en l'anàlisi factorial.

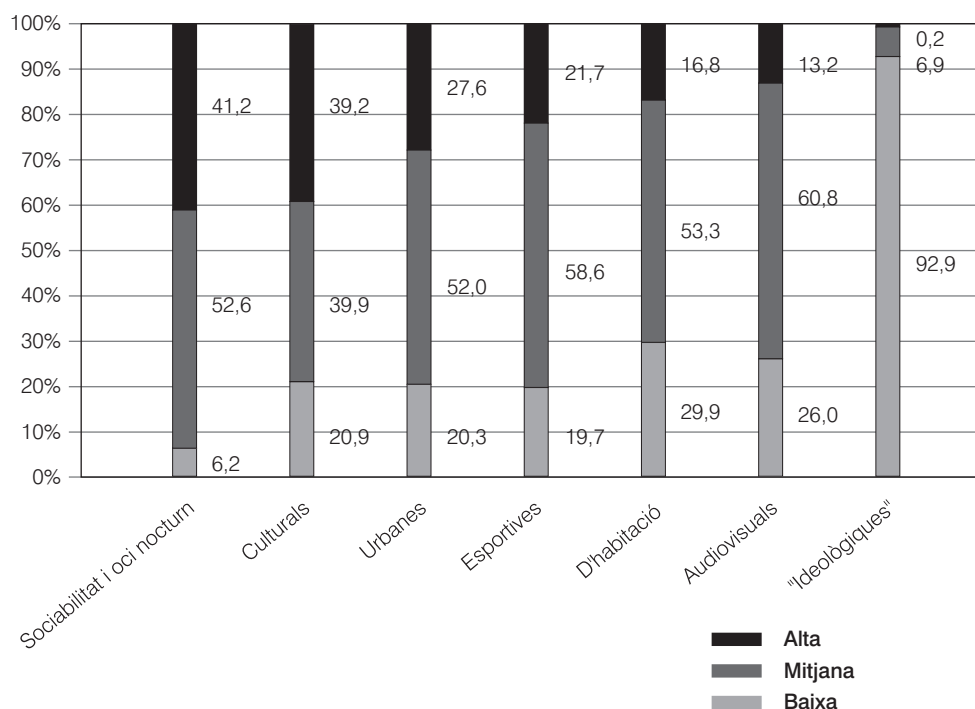
Taula 64. Tipus d'activitats d'oci entre la població de 15 a 34 anys. Catalunya, 2007

Tipus d'activitats d'oci	Variable
Activitats de sociabilitat i oci nocturn	Quedar amb amics Sortir de nit Estar amb amics al carrer, plaça, etc. Anar a la discoteca
Activitats culturals	Llegir llibres (no per motiu d'estudis) Anar al teatre Anar al cinema Llegir el diari
Activitats urbanes	Anar de compres Passejar
Activitats esportives	Anar d'excursió Practicar esport
Activitats d'“habitació”	Connectar-se a Internet (per motius d'oci) Estudiar
Activitats audiovisuals	Veure la televisió Jugar amb consoles, jocs d'ordinador, etc.
Activitats “ideològiques”	Assistir a actes polítics Assistir a actes religiosos

El següent pas ha estat veure com es distribueixen els i les joves amb relació a cadascun d'aquests factors, segons si –en una escala del 0 al 3– practiquen les activitats de cada factor amb alta, mitjana o baixa intensitat⁵², i presentar els resultats ordenadament:

52 Hem agrupat els individus a partir de tres categories: els que en l'índex puntuaven menys d'un punt (baixa intensitat), d'un a menys de dos punts (intensitat mitjana) i de dos a tres punts (intensitat alta).

Gràfic 89. Intensitat de realització del tipus d'activitats d'oci entre la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

El gràfic ens permet observar dos tipus d'activitats (les "activitats de sociabilitat i oci nocturn" i "activitats culturals") practicades amb una alta intensitat per gairebé una tercera part de la població juvenil i un tipus d'activitats (el que agrupa assistir a actes polítics i religiosos) practicades amb una intensitat alta per únicament el 0,2% dels i les joves i amb una intensitat mitjana pel 6,9%. Enmig, els i les joves es distribueixen de manera relativament proporcional (sempre amb un major pes de la "intensitat mitjana") en la intensitat de realització de les activitats que conformen els diferents tipus.

Tot seguit hem volgut analitzar, tal com s'ha fet al llarg de tot l'informe, quines variables independents estan més relacionades amb cadascun dels set tipus d'activitats. Per fer-ho, hem calculat la mitjana d'intensitat de cada tipus d'activitat (en l'escala de 0 a 3) pel conjunt de la població juvenil i també en funció de les variables independents. A continuació, s'ha dividit la mitjana de cada categoria (per exemple, "homes") per la mitjana de cada tipus, per tal de poder observar (taula 64) les categories de resposta de les variables independents en què els i les joves superen de manera destacada la mitjana de cada tipus d'activitats.

Taula 65. Intensitat de realització del tipus d'activitats d'oci, segons les variables independents. Catalunya, 2007

Variable independent	Categoria	Tipus d'activitat						
		Sociabilitat i oci nocturn	Culturals	Urbanes	Esportives	D'habitatció	Audiovisuals	"Ideològiques"
Edat	15-19 anys	1,26	0,81	0,96	1,07	1,37	1,31	0,87
	20-24 anys	1,23	1,00	0,97	1,03	1,14	1,10	0,91
	25-29 anys	0,95	1,07	1,03	1,01	0,97	0,94	0,90
	30-34 anys	0,78	1,04	1,02	0,98	0,79	0,82	1,31
Sexe	Home	1,00	0,95	0,94	1,08	0,97	1,12	0,91
	Dona	1,03	1,06	1,07	0,94	1,07	0,86	1,15
Categoria socioprof. familiar	Empresari amb assalariats	1,03	1,03	0,99	1,05	1,08	0,94	1,04
	Autònoms sense assalariats	1,01	1,01	0,97	1,02	1,00	1,03	1,02
	Directius	0,98	1,03	0,98	0,95	1,20	1,01	1,10
	Tècnics	1,08	1,06	0,98	1,10	1,15	1,02	1,31
	Empleats i administratius	1,09	1,08	1,08	1,07	1,17	0,92	1,25
	Treballadors qualificats	0,99	0,98	1,01	0,96	0,92	1,00	0,92
	Treballadors sense qualificar	0,86	0,85	1,01	0,91	0,77	1,03	0,61
Lloc de naixement	Espanya	1,02	1,01	1,00	1,02	1,01	1,00	0,99
	Fora d'Espanya	0,90	0,99	1,12	0,93	1,01	1,02	1,89
Nivell d'instrucció de la família	Inferior a obligatoris	0,98	0,97	1,00	0,99	0,84	1,01	0,79
	Estudis obligatoris	0,99	0,94	1,02	0,97	0,96	1,01	0,74
	Estudis mitjans	1,03	1,03	1,00	1,01	1,08	0,97	1,21
	Estudis universitaris	1,06	1,10	0,98	1,09	1,26	0,99	1,45
Lloc de naixement dels pares	Els dos de Catalunya	1,05	1,02	0,97	1,06	1,08	0,98	1,42
	Un de Catalunya	1,05	1,00	1,01	1,06	1,07	1,02	0,77
	Els dos resta Espanya o un resta + un estranger	0,95	0,99	1,02	0,94	0,90	1,00	0,69
	Els dos estrangers	0,86	1,05	1,11	0,90	0,98	1,01	1,67
Llengua familiar	Només o fonamentalment català	1,06	1,06	0,99	1,08	1,09	0,95	1,42
	Bilingüisme	0,92	1,03	0,95	1,00	1,04	0,96	0,87
	Només o fonamentalment castellà	0,99	0,96	1,02	0,97	0,94	1,04	0,70
	Altres	0,76	0,96	1,02	0,78	1,03	0,93	0,80

Àmbit territorial	Àmbit de Ponent i Alt Pirineu i Aran	1,11	0,96	0,98	0,99	0,99	1,01	1,11
	Àmbit Metropolità	0,99	1,03	1,00	1,00	1,02	1,00	0,98
	Camp de Tarragona	1,07	0,98	1,00	1,01	1,04	1,00	1,18
	Comarques Centrals	1,04	0,98	1,01	1,11	1,00	0,99	0,87
	Comarques Gironines	1,02	0,95	1,02	1,04	1,01	1,00	1,15
	Terres de l'Ebre	1,09	0,92	1,01	1,10	1,01	0,98	1,51
Grandària del municipi	Fins a 2.000 habitants	1,00	0,92	1,04	1,13	0,88	0,91	1,01
	De 2.000 a 10.000 hab.	1,06	1,01	1,03	1,11	1,04	0,96	1,28
	De 10.000 a 50.000 hab.	1,00	0,98	0,97	0,98	0,98	1,02	1,10
	Més de 50.000 hab.	1,01	1,02	1,00	1,00	1,03	1,00	0,93

Comentarem breument la taula a partir de dues lectures, l'horitzontal i la vertical. De la lectura vertical (segons els tipus d'activitat) en ressalten dos extrems: d'una banda, el factor que aglutina les activitats "ideològiques" (assistir a actes polítics i religiosos) és el que mostra una major variabilitat segons el col·lectiu. Això és lògic tenint en compte el reduït nombre de joves que realitzen aquestes activitats, de manera que són principalment els i les joves amb unes determinades característiques els més actius en la realització d'aquest tipus d'activitats: així, el perfil de treballadors sense qualificar, joves de famílies amb nivells d'instrucció baixos i els diversos grups de llengua familiar d'origen llevat del català puntuen per sota de la mitjana. Aquests resultats concorden amb els trobats per González (2007) sobre el perfil més propens a la participació entre la població juvenil a Catalunya, que és precisament el revers de les categories tot just mencionades. Des del punt de vista territorial, aquest tipus puntua baix a les Comarques Centrals mentre que es realitza per sobre de la mitjana en la resta d'àmbits, excepte el Metropolità. Igualment, les activitats d'"habitació" també mostren una important variació segons les variables independents, essent activitats vinculades a edats primerenques i a estatus socials elevats. A l'altre extrem, les activitats culturals i les que hem anomenat "urbanes" són les que mostren una menor variabilitat en funció del perfil dels i les joves, és a dir, són activitats transversals a bona part del col·lectiu juvenil.

La lectura horitzontal de la taula (segons les variables independents) mostra com les activitats d'oci depenen fortament de l'edat, és a dir, del cicle vital: així, en tres dels tipus les activitats d'oci disminueixen amb l'edat (i la consegüent adquisició de responsabilitats familiars), mentre que les activitats ideològiques s'incrementen amb el pas del temps. El sexe, per contra, apareix com una variable sense gaire força en la configuració d'aquests tipus. En canvi, la variable que mostra una major influència és la categoria socioprofessional familiar: la divisió més clara és la que separa els fills dels assalariats (directius, tècnics i empleats), que són els qui poden permetre's realitzar més activitats d'oci, dels fills dels treballadors manuals (qualificats i, especialment, dels no qualificats). Així doncs, veiem que la posició familiar en l'estructura econòmica condiciona amb força les activitats que les persones joves poden fer fora d'aquesta esfera, és a dir, en l'àmbit relacional i de l'oci.

10.2. Les pràctiques de risc

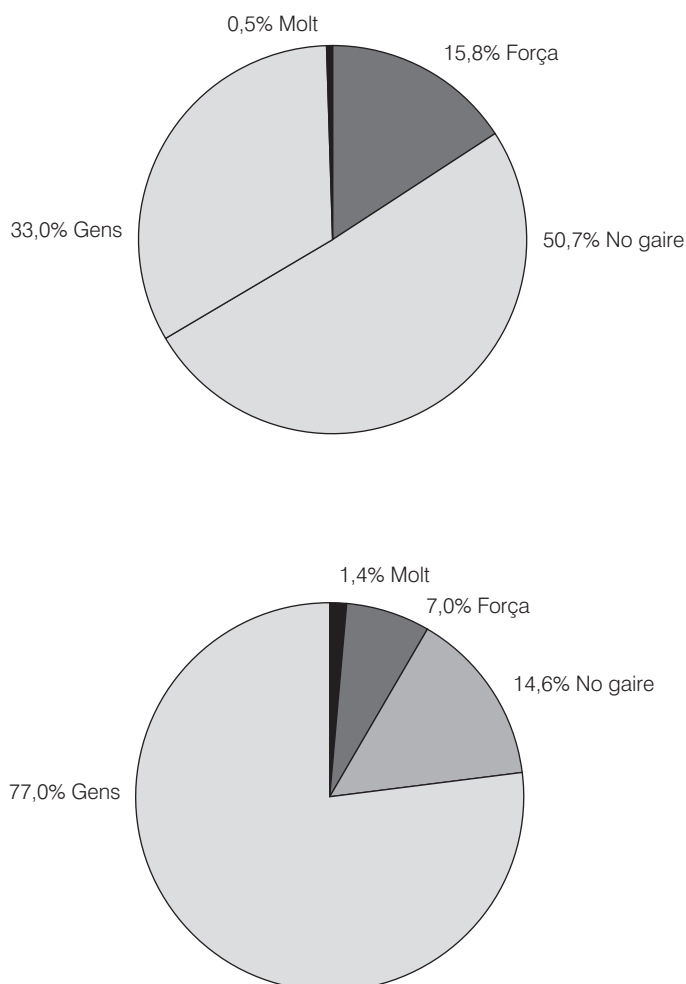
La joventut és l'etapa vital amb un potencial de salut més elevat: superades les turbulències de l'adolescència, la persona jove es troba en el moment de màxima plenitud física. Per aquest motiu, el principal risc per a la salut de les persones joves –deixant de banda els riscos associats a l'activitat laboral– rau en les pràctiques d'oci que voluntàriament puguin realitzar. La relació entre oci, risc i identitat entre la població juvenil ha estat abastament estudiada (Mitchell *et al.*, 2004), i s'ha constatat la importància de determinats "rituals" juvenils, alguns d'ells associats al risc, per establir vincles afectius grupals i forjar identitats. El risc és sovint un element menystingut o, senzillament, cercat, en algunes d'aquestes activitats normalment col·lectives. El gènere s'ha mostrat, tradicionalment, com una variable de segmentació important en relació amb el risc, essent les noies –amb l'excepció d'algunes pràctiques vinculades a la sexualitat– les que han mostrat un perfil menys propens a l'exposició. No obstant això, algunes veus (Berga, 2004) ens parlen de la masculinització d'algunes actituds i comportaments de les noies, especialment en relació amb les pràctiques de risc: seria una de les vessants negatives del procés d'igualació entre els gèneres.

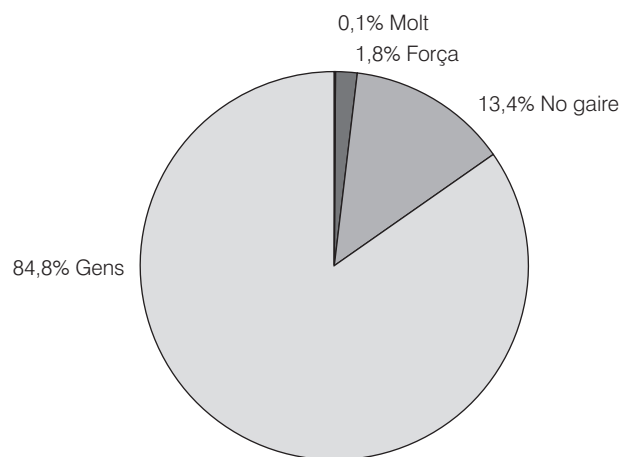
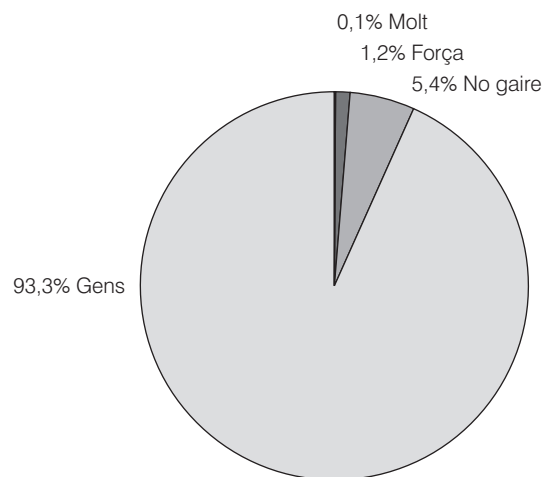
L'*Enquesta a la joventut* incorpora quatre preguntes sobre pràctiques de risc, tres de les quals poden compararse amb l'enquesta del 2002. Els indicadors seleccionats van des de pràctiques molt esteses i que compten amb una certa tolerància social entre el conjunt de la població (beure alcohol) fins pràctiques més o menys esteses però relativament normalitzades entre el col·lectiu juvenil (fumar haixix i prendre altres drogues). També s'ha volgut incorporar una nova dimensió –l'accidentalitat viària– que té una gran rellevància en relació amb les pràctiques de risc, a través d'una pregunta sobre consum d'alcohol i conducció.

Situació actual i evolució

Les dades que poden veure's als gràfics següents mostren la normalització de la pràctica de beure alcohol (únicament el 33% de la població declara no consumir-ne) en contrast amb la propensió a declarar altres consums o pràctiques, en què la proporció mínima de joves que declaren no realitzar "gens" aquestes pràctiques o consums supera el 75%.

Gràfic 90. Pràctiques de risc entre la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Complementàriament, la proporció de joves que declara realitzar “Molt” o “Força” aquestes activitats és del 16,3% en el cas de la ingesta d'alcohol i del 8,4% en el consum de haixix, xifra que no ens parla tant de la realitat respecte d'aquesta pràctica (que d'altres estudis han demostrat que succeeix en una mesura força superior) sinó de la seva menor acceptació social. A l'altre extrem, únicament l'1,3% i l'1,8% de les persones joves declara practicar amb aquesta freqüència el consum d'altres drogues o la conducció havent begut.

Les dades comparatives entre el 2002 i el 2007 mostren una variació mínima en la freqüència de les pràctiques declarades.

Els factors associats a les pràctiques de risc

L'anàlisi de les pràctiques de risc en funció de les variables independents s'ha realitzat únicament en relació amb les dues pràctiques més esteses (Beure alcohol i Fumar haixix), observant-se el col·lectiu que declara no beure ni fumar “Gens”. La taula 33 de l'Annex mostra variacions significatives segons el col·lectiu de referència: en part, els resultats coincideixen amb els trobats a l'apartat d'oci, en què determinats col·lectius (joves procedents de famílies amb categories professionals o nivell d'instrucció elevats i joves d'origen catalanoparlant) eren els més propensos a la realització intensa de bona part de les activitats d'oci. En una continuïtat lògica, són aquests mateixos col·lectius els que tenen menys tendència a declarar que no beuen ni fumen haixix.

Igualment, l'edat i el sexe es relacionen amb les pràctiques de risc: d'una banda, les edats extremes (15-19 i 30-34 anys) són les més propenses a beure menys alcohol, els uns –probablement– per no haver assolit encara en la seva majoria l'autonomia sobre els espais i horaris vinculats a l'ingesta d'alcohol i els altres –com s'ha vist en la realització d'activitats d'oci– per estar en procés de disminució d'aquestes activitats. Per contra, el consum d'haixix sí que està estès entre el col·lectiu més jove, quedant diferenciat –per menor propensió al consum– el grup de més edat. D'altra banda, a diferència dels factors d'oci –en què el gènere no mostrava una incidència clara– pel que fa a les pràctiques de risc els resultats de l'enquesta confirmen els resultats de la literatura sobre la qüestió, en què el gènere es mostra com un factor determinant a l'hora d'explicar els comportaments de risc: la ritualització de determinades activitats associades al risc segueix essent, tot i el canvi en els rols de gènere, una qüestió principalment masculina.

Finalment, cal comentar que amb les dades disponibles el territori no mostra gaire incidència sobre la distribució del risc, excepte en l'Àmbit de Ponent i de l'Alt Pirineu i Aran: en aquest àmbit agrupat –en què el factor de “Sociabilitat i oci nocturn” ja puntuava per sobre de la resta d'àmbits–, les dues pràctiques de risc considerades són més elevades que en bona part dels altres àmbits. La mida del municipi no sembla afectar la distribució de la pràctica més estesa –el consum d'alcohol– però en canvi el consum d'haixix sembla incrementar amb la grandària municipal.

10.3. Conclusions

L'escassetat de preguntes sobre temes d'oci a l'*Enquesta a la joventut de Catalunya* no permet excessos interpretatius en relació amb els debats teòrics al voltant de la creixent importància de l'oci en l'estructuració de la identitat juvenil. La comparativa de les dades del 2002 i el 2007 no detecta un increment del nombre i la intensitat de les activitats d'oci –llevat del fort augment de la utilització d'internet, tendència bàsica de l'època present–, però aquesta relativa estabilitat del què i del quant no ens diu gran cosa del com i del perquè. En aquest sentit, els canvis en la significació que pugui tenir l'oci en la vida de les persones joves queden fora de l'abast d'aquesta enquesta i, probablement, de qualsevol enquesta.

El que sí que s'ha pogut tornar a constatar, tal com feien Martínez *et al.* (2005) en una altra recerca de l'Observatori Català de la Joventut és la forta vinculació entre oci i cicle de vida: el nombre, el tipus i la intensitat de realització d'activitats d'oci depenen del moment vital de la persona jove, essent el jove emancipat que no viu amb parella i, sobretot, que no té fills, aquell qui més activitats fa i més intensament les realitza. La realització d'activitats d'oci, doncs, apareix com una característica essencial de la joventut, en tant que són aquells individus que ja no depenen dels pares però que encara no tenen ningú que depengui d'ells –els i les joves “per excel·lència”– els qui semblen convertir l'oci en quelcom definitori del seu moment vital.

L'anàlisi estadística també ha permès constatar l'ordenació coherent i sistemàtica de pràctiques diverses i aparentment inconnexes, de manera que han aparegut lògiques i dinàmiques dins l'oci juvenil. Algunes –com les activitats de sociabilitat i d'oci nocturn–, per la seva extensió, les hem catalogades –en relació amb el que dèiem al paràgraf anterior– com a definidores de l'etapa juvenil. D'altres –com les activitats ideològiques–, pel seu caràcter minoritari, ressalten els factors estructurals que s'amaguen rere les pràctiques d'oci.

En aquest sentit, l'anàlisi de les dades ha confirmat l'existència de diferències en el perfil d'aquells qui realitzen oci més intensament: diferències que, un cop observades –són els grups socialment més ben situats i, probablement, connectats i integrats– possiblement haurien de ser etiquetades com a desigualtats. Així, són els grups amb una millor posició social aquells que més activitats fan i més intensament les realitzen. Si l'oci és una característica essencial de ser jove, les dades exposades permeten pensar que gaudir de la joventut és un privilegi distribuït de manera no aleatòria.

Finalment, també s'ha pogut constatar com el privilegi de gaudir intensament de la joventut va associat al contacte amb –o a la recerca de– el risc. Així, tot i que les dades de l'enquesta molt probablement quantifiquen a la baixa les activitats de risc, els perfils emergents en relació amb aquestes pràctiques coincideixen amb els dels grups que més intensament gaudeixen l'oci. Sembla dibuixar-se, doncs, una relació entre oci juvenil i conductes de risc, que diversos autors han interpretat com un dels eixos explicatius d'allò que anomenem “fer-se gran”.

11. Participació i política

El gruix de l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007* se centra en aspectes materials: condicions de vida i treball, pràctiques quotidianes, posicionaments socials, etc. Alguns dels apartats precedents també han entrat en el camp més subjectiu de les percepcions i valoracions dels joves (respecte a qüestions com la seva feina o el seu habitatge). Això no obstant, aquestes incursions eren molt puntuals. L'apartat que ara comencem contempla qüestions de totes dues menes, sempre relacionades amb la vessant política, associativa i ideològica del jovent. Entre d'altres, mirarem de plantejar-nos els temes següents:

- D'unes dècades ençà estan proliferant les teories (que per simplificar podem etiquetar de “postmaterialistes”) que situen el centre de les preocupacions i interessos de la gent jove en aspectes identitaris, culturals i lúdics. En cas de ser certa aquesta tendència, podríem imaginar una gran preocupació de la joventut vers la correcta cobertura pública d'aquests temes i un ús especialment intensiu dels serveis ja existents al respecte. Les dades confirmen aquesta tendència? O per contra els neguits i demandes de la població juvenil catalana se centren en aspectes més materials com pot ser l'habitatge, la feina o l'ensenyament?
- El teatre polític contemporani s'ha caracteritzat per un component social clar. Més recentment, però, s'ha descrit una certa crisi d'algunes dimensions d'aquesta associació (típicament el component de classes del vot polític). Encara hi ha correlacions d'aquesta mena entre els joves catalans? I en cas d'existir, quina direcció política prenen? Hi ha altres claus socials que determinin les diferències de participació política i cultural de la joventut?
- En l'esmentat període, el model polític ha estat bàsicament de democràcia representativa i, per tant, les formes de participació han estat molt centrades en el sufragi i en el sistema de partits que l'articulava. Quin és el nivell d'implicació de la joventut en aquest model de democràcia clàssica liberal? O per contra es consoliden alternatives basades en models de participació menys formalitzats?
- Deixant ja l'àmbit polític, també s'han descrit biaixos socials importants en la resta de pràctiques associatives i participatives, sovint en la mateixa línia que els que operen per a les pràctiques de lleure. Mirarem de confirmar si en aquest tema hi ha o no un determinat component classista, territorial, ètnic o de gènere.

Per mirar de respondre aquestes qüestions articularem el capítol en quatre apartats. Començarem per veure les pràctiques participatives, després passarem a l'àmbit més valoratiu dels posicionaments ideològics, analitzarem en quins aspectes els nostres enquestats consideren que l'administració hauria d'actuar prioritàriament i, finalment, veurem quins dels serveis existents s'utilitzen i com es valoren.

11.1. Les pràctiques participatives

En aquest primer apartat analitzarem dos tipus de pràctiques. Començarem per les pràctiques més formalitzades, com l'associacionisme, per passar després a fórmules participatives menys convencionals i estructurades.

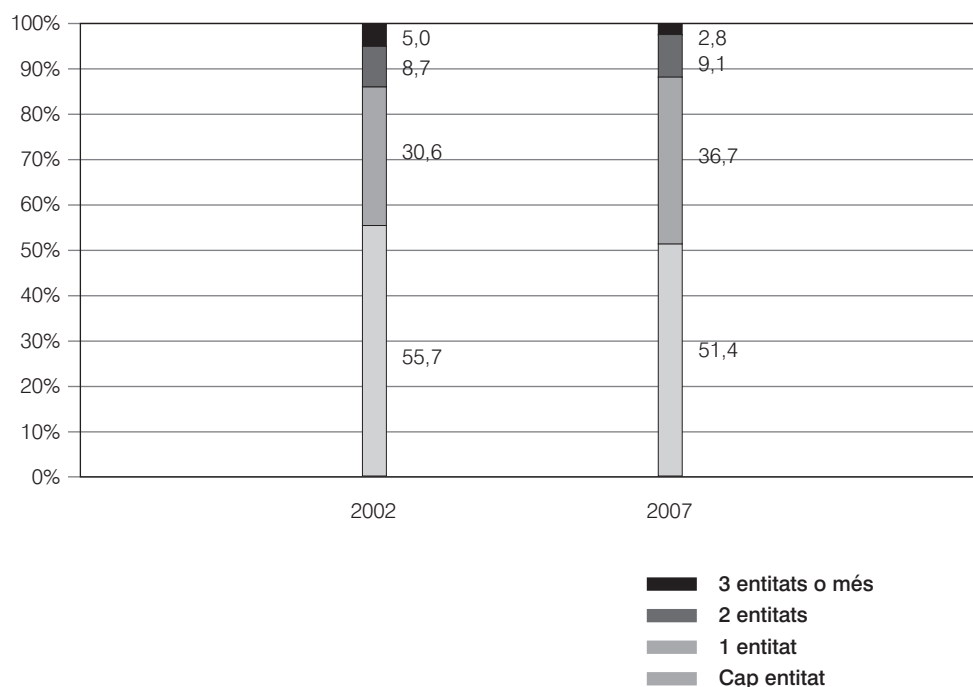
11.1.1. L'associacionisme i la participació en grups informals

L'associacionisme és, sense dubte, una pràctica social ben estesa. Aquí l'analitzarem des d'una vessant quantitativa i qualitativa. En la primera veurem quants joves estan associats o bé participen en grups informals. A més, mirarem de diferenciar quants van més enllà del tipus d'associacionisme que resulta –de lluny– més típic: l'esportiu. En segon lloc veurem quines diferències socials s'hi estableixen, és a dir, quins segments de joves estan associats i quins no ho estan. Finalment, entrarem en el detall dels tipus concrets d'associacions a què pertanyen els i les joves.

Els grans nombres són ben simples: la meitat de la joventut no pertany a cap mena d'entitat o grup informal (51,4%), una tercera part en pertany a una de sola (36,7%) i poc més d'un de cada deu pertany a diverses entitats o grups (gràfic 91). Aquestes dades suposen una lleu millora respecte a l'edició 2002 de l'*Enquesta*

a la joventut de Catalunya, en què el percentatge de jove no associat era del 55,7%. Això no obstant, el percentatge de multiassociats ha patit una lleu davallada en aquest període, passant del 13,7% al 11,9%⁵³.

Gràfic 91. Nombre d'entitats a les quals pertany la població de 15 a 29 anys (%). Catalunya, 2002 i 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2002 i 2007, Secretaria de Joventut.

Com veurem més endavant, aquestes dades agregades apareixen molt condicionades pel fort pes que tenen les associacions de tipus esportiu. Per tant, hem decidit aprofundir l'anàlisi tot distingint als i les joves que només pertanyen a aquestes d'aquells que estan en altres menes d'associacionisme (tot i que aquests darrers també puguin estar, a més, en entitats esportives). Uns i altres suposen meitats bastant iguals dels joves associats: un 23,5% del total de joves està només en entitats esportives i un altre 26,7% en una altra mena d'entitat "en lloc de l'esportiva" o "a més a més d'aquesta".

A continuació veurem com varien aquestes proporcions en funció del perfil social del jove (taula 34 de l'Annex). Concretament, els més actius associativament són els nois, més que no pas les noies. Però aquesta diferència s'explica exclusivament per una major presència dels primers en els clubs esportius (30,2% enfront del 16,5% d'elles). La presència en la resta d'entitats és semblant (26% en tots dos sexes).

Per edats la tendència és la diversificació associativa a mesura que parlem de persones joves més madures. En l'extrem, hi ha més joves de trenta anys i escaig en associacionisme no-esportiu (28,7%) que no pas en l'exclusivament esportiu (21,1%). Entre els joves de 15-19 anys, per contra, la correlació és la inversa.

Aquest mateix efecte edat explica alguna de les coses que també trobem quan mirem l'associacionisme en relació amb l'activitat, per exemple la marcada concentració esportiva entre els inactius-estudiants i la major diversificació dels ocupats. En canvi, altres resultats d'aquest mateix creuament ens remetien més

53 Cal ser curosos amb aquesta comparació atès que entre totes dues edicions hi ha lleus variacions de qüestionari que poden provocar biaixos en els resultats. Concretament les dades del 2007 inclouen la participació en grups informals, quan al 2002 aquestes situacions es comptaven a banda.

a un "efecte classe" que anirà apareixent reiteradament al llarg de tot aquest capítol. Així, els grans exclosos de l'associacionisme (tant esportiu com no) són els inactius no-estudiants, malgrat que teòricament haurien de ser un col·lectiu amb força disponibilitat de temps.

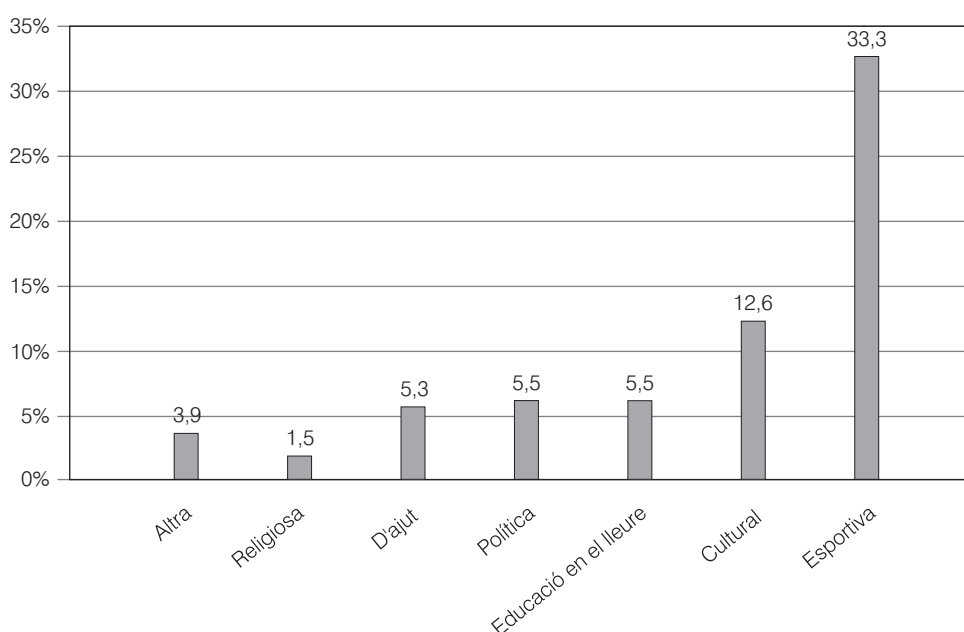
L'esmentat component de classe es percep de forma molt clara quan mirem associacionisme per categoria familiar. Els col·lectius més associats són els fills de directius, empresaris i tècnics. Per contra els perfils obrers tenen nivells associatius molt menors i més focalitzats en entitats esportives (almenys entre els no-qualificats). Aquest mateix "efecte classe" també és subjacent a les diferències per nivell d'estudis, en aquest cas propis. A més formació del jove, més associacionisme no-esportiu. L'esportiu presenta una correlació exactament inversa, però això últim també es pot explicar per un efecte edat.

Les dades per origen geogràfic són ben poc tòpiques: el jovent nascut fora de l'Estat té un nivell associatiu superior als autòctons, diferència que es troba molt moderadament en entitats esportives però prou més marcada en les no esportives (30,4% immigrants, 26,2% autòctons)⁵⁴.

Finalment, la intensitat associativa sembla inversament proporcional a la mida del municipi de residència. A més, als municipis petits l'associacionisme és menys exclusivament esportiu que no pas als grans.

Un cop hem vist quants joves estan associats i quin perfil tenen, passem a veure on s'associen. Lògicament, l'ampli ventall de tipus d'entitats i els baixos índexs d'afiliació que tenen la majoria d'elles ens obligarà a una anàlisi molt agregada (freqüències simples referides a tota la mostra). A banda del ja esmentat paper preponderant de les entitats esportives (un terç de joves hi pertany⁵⁵), el segon tipus associatiu amb més filiació és el cultural (12,6%). Encara més minoritàries són les entitats d'educació en el lleure, polítiques i d'ajut (una taxa associativa del 5%). Entre les contemplades, tanquen la llista les entitats de tipus religiós (1,5%).

Gràfic 92. Tipus d'entitat o grup informal a les quals pertany la població associada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

54 Bàsicament aquest diferencial s'explica per la major presència del col·lectiu en entitats de tipus religiós: un 5,9% dels joves immigrants i un 6,9% dels joves fills d'immigrants hi participen, mentre els percentatges dels autòctons tot just superen l'1%.

55 Com es veurà, aquest percentatge no es correspon a l'anteriorment presentat de "només associat en entitats esportives" El mateix enunciat de l'indicador ens aclareix perquè: allí s'hi exclouïen els que pertanyien a altres entitats a banda de les esportives. Aquí, per contra, s'hi compten tots els associats en clubs esportius, sense altres consideracions.

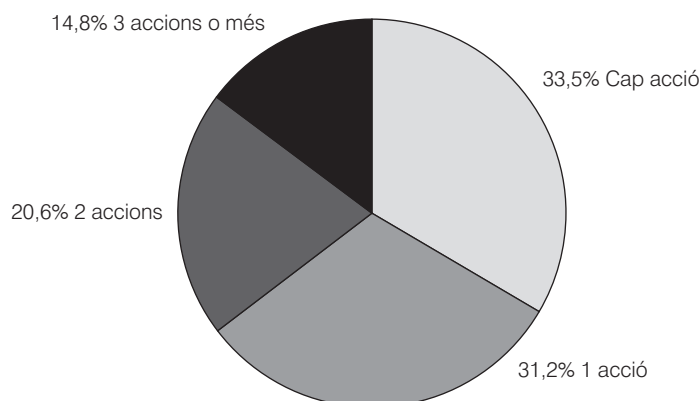
11.1.2. La participació no-institucionalitzada

La filiació associativa, sindical o política, sigui formal o informal, ha estat formes més clàssiques de participació en el període contemporani. No obstant això, hi ha una extensa percepció segons la qual aquests models "d'adscripció forta" viuen un cert descrèdit en la societat actual. Precisament els i les joves serien el paradigma d'aquesta desafecció i això explicaria, en part, els baixos percentatges d'afiliació associativa que hem comentat en els punts anteriors. Aquí ens interessa però insistir en el revers d'aquesta teoria: aquesta desafecció es veuria compensada per una major implicació en tipus més informals de participació. Recerques més especialitzades (Font, 2002) situen la major diferència entre les pràctiques polítiques de joves i adults, precisament, en la major presència dels primers en aquest nivell de participació no-convencional.

Per copsar fins a quin punt aquest és (o no) un model participatiu emergent entre els i les joves, els hem preguntat quants cops han realitzat en el darrer any un seguit d'accions: firmar per alguna causa, problema o petició; col·laborar en l'organització d'actes polítics o socials; participar en manifestacions; o anar a xerrades, actes culturals o concerts de contingut social o reivindicatiu.

Abans de mirar quines d'aquestes formes tenen més predicament, començarem a estudiar el tema des d'una vessant més agregada i quantitativa: en quantes d'aquestes accions han participat els i les joves, tant al conjunt de la mostra com entre els diferents subcol·lectius que n'estem estudiant. Amb aquest objectiu hem elaborat el següent índex d'intensitat participativa: alta (en el darrer any ha participat en 3 tipus de les accions considerades o més); mitjana (2 tipus d'accions); baixa (1 sol tipus d'accions) o nul·la (no ha participat en cap mena d'acció).

Gràfic 93. Nombre d'accions polítiques no-convencionals en les quals ha participat el darrer any la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Les xifres agregades al respecte són les següents (gràfic 93): un terç dels joves no ha participat en cap mena d'acció (33,5%), un altre terç té un nivell baix de participació (31,2% ha estat en una acció) i el terç restant es reparteix entre el nivell participatiu mitjà (20,6%, dues accions) i alt (14,8%, tres accions o més). Obviament no tots els col·lectius tenen la mateixa intensitat participativa i la regressió logística ens apunta variacions en clau bàsicament social i territorial (taula 35 de l'Annex).

Comencem per la primera d'aquestes dimensions: per origen social, els més participatius són els fills dels treballadors de "coll blanc" (empleats i administratius) i els dels directius. Inversament, els més aliens a la participació són els fills de treballadors no-qualificats (un 47,4% no ha participat en cap de les accions considerades⁵⁶).

56 Estudis més aprofundits han documentat com la desafecció de molts joves obrers vers la política no s'esgota en les seves manifestacions institucionals. En paraules de González: "Els joves adherits a la política —encara que comparteixin la desconfiança respecte a aquesta— són vistos com a part d'aquest món correcte (...) hi ha joves de procedència obrera que són especialment crítics amb moviments com l'okupa, i que assignen a aquest moviment una mena de dimensió ritual a partir de la qual certs joves en situacions privilegiades construeixen una identitat rebel, però assegurada" (2007: 274).

També la situació laboral del o de la jove és un bon indicador en aquest sentit, sobretot pel baix nivell d'activisme dels exclosos del mercat laboral: un 57% d'inactius no-estudiants i un 50% d'aturats no han participat en cap acció. En l'altre extrem, els nivells alts d'activisme són significatius (si bé sempre minoritaris) entre estudiants (17,9%) i ocupats (15,7%).

Però l'indicador que més clarament mostra el classisme d'aquest model participatiu és el nivell d'estudis familiar. Entre els fills de famílies amb nivells formatius obligatoris o inferiors són poc més de la meitat els que participen en alguna de les accions esmentades. En canvi aquest llinar participatiu arriba a les tres quartes parts dels joves provinents de famílies amb estudis secundaris postobligatoris i superiors. Aquests darrers també són els que tenen més presència en els nivells participatius considerats alts (3 accions o més), llindar al que arriba un 27,8% dels joves amb pares amb formació universitària.

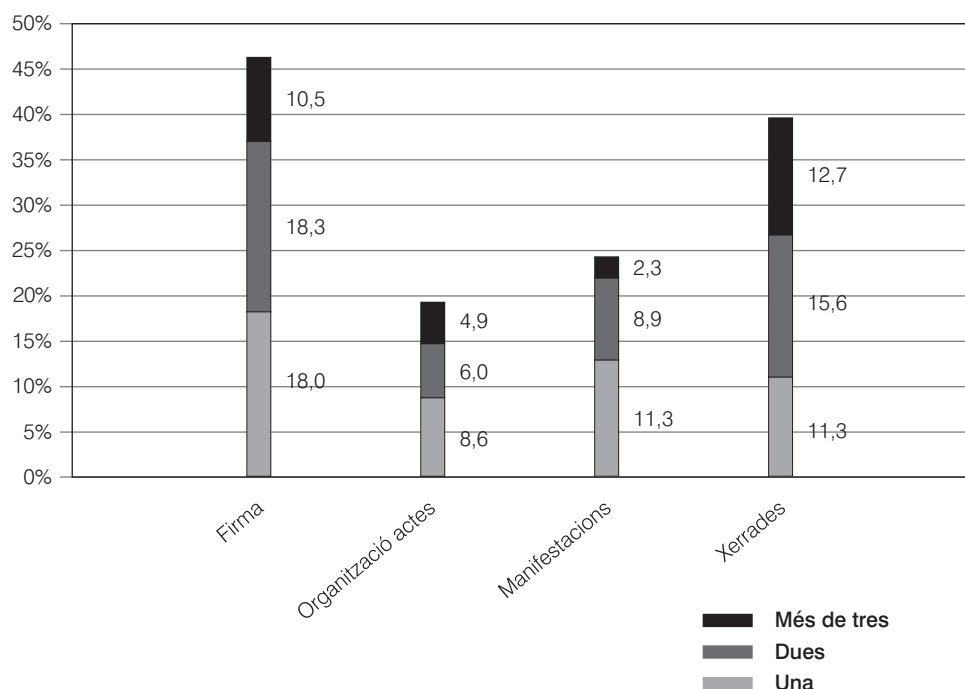
Tal i com es mostra en altres recerques (González *et al.*, 2007) la primera llengua també és un condicionant important del nivell participatiu. Concretament un 73,3% del jovent catalanoparlant ha participat en alguna acció, per només un 55,5% de castellanoparlants.

El segon gran paquet de factors condicionants que comentàvem són els territorials: els majors nivells participatius se semblen donar a les Terres de l'Ebre (tres de cada quatre joves haurien participat en alguna acció) mentre els menors es donarien a les Comarques Centrals, on hi haurien participat poc més de la meitat de la nostra mostra.

Si bé no són prou importants com per aparèixer significatives en les regressions logístiques, també trobem alguna diferència per factors demogràfics. Les noies participen una mica més que no pas els nois (68,1% en alguna acció, enfront del 60,6%) i els més joves ho fan més que els més madurs (en els extrems 66,5% dels adolescents participen en alguna acció enfront del 61,1% de persones de trenta anys i escaig). Noteu que aquesta darrera tendència és inversa a la que trobaríem en les simpaties partidistes, on els més joves són els més escèptics. Aquest contrast pot mostrar-nos un cert desplaçament generacional de l'interès juvenil des de les formes participatives més institucionalitzades vers les que ho són menys, o tal vegada es tracta d'un simple efecte edat: els més joves se sentirien més còmodes amb formes menys convencionals de participació que no pas els de trenta anys i escaig.

Acabem de presentar un indicador d'intensitat de la participació basat en quantes menes d'accions diferents ha realitzat el o la jove en un determinat període. Ara és el moment de veure quines d'aquestes accions concretes tenen més o menys predicament en el nostre col·lectiu. En principi restringirem aquesta anàlisi al conjunt de la mostra, ateses les modestes taxes de participació en cadascun dels esdeveniments analitzats. En aquest nivell trobem que la forma més estesa és –de llarg– “firmar per alguna causa o petició” la qual ha estat realitzada pel 46,8% de joves (gràfic 94). A distància trobem “anar a xerrades, actes culturals o concerts de contingut social o reivindicatiu” amb un 39,6% de participació. Encara més lluny queden les altres dues activitats contemplades: participar en manifestacions (23,9%) i col·laborar en l'organització d'actes polítics o socials (19,4%).

Gràfic 94. Tipus d'accions polítiques no-convencionals en les quals ha participat el darrer any la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Seria interessant posar en relació els resultats d'aquest epígraf amb una certa percepció pessimista i arrelada segons la qual els i les joves no participarien en els nivells que cabria preveure de les seves circumstàncies vitals: haver viscut sempre en democràcia, tenir un alt nivell formatiu, certa seguretat material, valors de transformació... Malgrat aquests avantatges, els i les joves no només participarien menys que les generacions anteriors sinó que, a més, ho farien d'una forma poc compromesa, individualista, desideologitzada i potser fins i tot frívola.

En tant que la nostra enquesta està adreçada únicament als i les joves, no és una eina gaire adequada per comparar el nivell de participació d'aquests amb la població adulta. Però no volem deixar passar l'ocasió de referenciar el qüestionament que la recerca recent està fent del tòpic anterior. Estudis com els de Font (2002) apunten que els posicionaments polítics i les pràctiques participatives dels i les joves no divergeixen radicalment dels que trobem en la població de més edat. Allí on l'enquesta sí que pot aportar alguna informació nova és en la comparativa dels nivells de participació dels joves actuals amb els de fa uns anys. I, com hem vist, no es pot pas concloure que el nivell d'associacionisme hagi baixat en els darrers 5 anys⁵⁷.

Un altre aspecte en el qual l'enquesta pot resultar útil és en l'anàlisi de les transformacions formals que està patint la participació. Si posem en relació les tendències mostrades en els dos epígrafs d'aquest apartat constatem un estancament de les formes clàssiques i "fortes" de participació (com pot ser la militància política o sindical) a favor d'altres vies més "líquides" i menys organitzades, com pot ser la implicació puntual en accions no-institucionals. Són tendències ja apuntades per estudis més especialitzats com el de González *et al.* (2007) i que podríem anomenar "hipòtesi de substitució participativa" en confrontació a l'abans comentada "hipòtesi de la privació".

57 De fet, són tendències bastant coincidents amb les que el mateix Font (2002) detectava per al període 1992-2002

11.2. La ubicació política

Deixem ja les pràctiques i passem a les ubicacions ideològiques dels joves. L'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007* aborda aquest aspecte demanant el seu autopoïscionament en les dues dimensions clàssiques al nostre país: l'eix social (esquerra-dreta) i l'eix nacional (catalanisme-espanyolisme), així com el creuament entre una i altra dimensió. Tancarem l'apartat amb l'anàlisi de la proximitat que han declarat els i les joves vers els actors principals del nostre sistema polític: els partits.

11.2.1. L'eix social

Sens dubte aquest és el més tradicional dels indicadors polítics. Hem demanat als nostres enquestats que se situïn en una escala on el zero és l'extrema esquerra i el 10 l'extrema dreta. Abans d'entrar a veure com s'ubiquen els i les joves al respecte, ens sembla interessant aturar-nos en el 9,9% d'enquestats que refusen de respondre la pregunta. La primera constatació a fer és que aquest percentatge és notablement inferior al 22% de no-respostes de l'edició 2002 de l'enquesta. Però més que "quants són" els que no es posicionen ens interessa saber "quins són". Si mirem la taula 36 de l'Annex en podem traure algunes conclusions interessants:

A nivell demogràfic, l'autodefinició dreta-esquerra va creixent amb l'edat. En els extrems, un 14,1% d'adolescents evita situar-s'hi per només un 8,9% del jovent de trenta anys i escaig. Les noies, per la seva banda, defugen el tema clarament més que els nois (12,3% enfront del 7,6%).

Però la desvinculació al respecte no té un rerefons tan demogràfic com de classe. I això ho podem constatar amb multitud d'indicadors. Si mirem la relació amb l'activitat, els més indiferents són els inactius no-estudiants (42,3%). Per nivell formatiu les no-respostes apareixen sobretot entre els que tenen estudis primaris (tots ells per sobre de l'11%). Quan fem el creuament per professions d'origen, destaca la indiferència dels fills de treballadors manuals, qualificats (11,9%) i especialment no qualificats (14,8%).

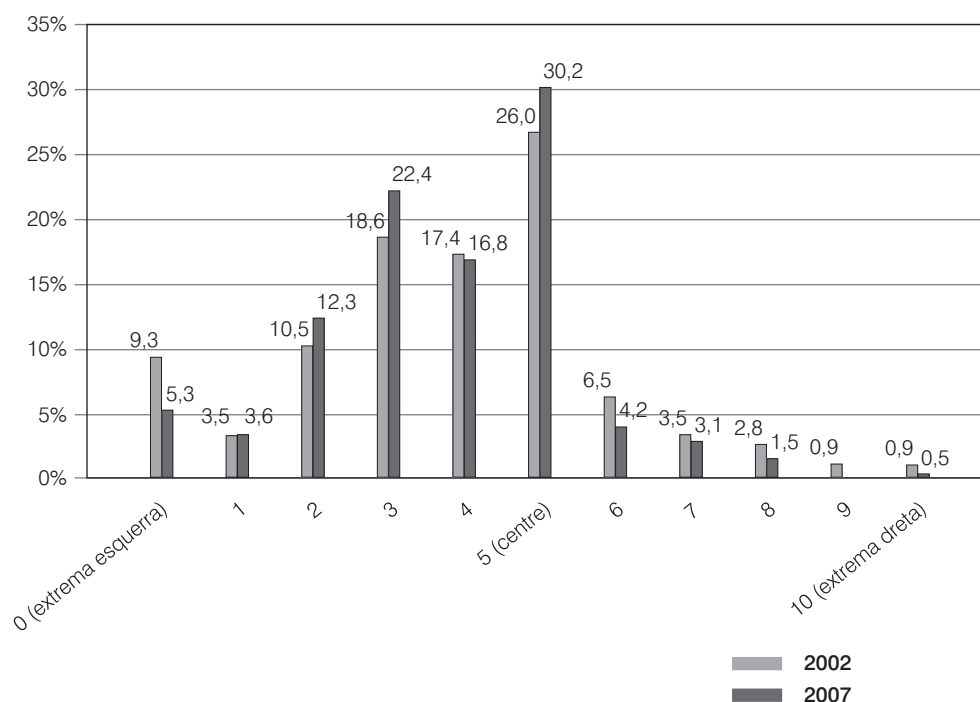
Aquest "efecte classe" ens està acompanyant al llarg del capítol en gairebé tots els indicadors considerats. Lamentablement, aquí no podem estendre'ns en la seva interpretació. Ens limitarem a reproduir la magnífica descripció que en fan González *et al.* en relació amb el tema que aquí ens ocupa d'identitat política: "Els joves amb perfil menys participatiu no empren cap identificador de tipus polític en la definició de la pròpia posició (...) projecten la desconfiança cap a la política a tot allò que és vist com a políticament correcte, allò que pertany al món oficial o de l'administració, i per extensió, tot el que està en contacte amb aquests espais és vist amb desconfiança (...). D'alguna manera, podríem dir que es projecta en el món del progressisme el tipus d'aversion de classe que històricament ha sentit la classe obrera tant pel món de la burgesia com per la política. Per osmosi, queden contagiats d'aquesta desconfiança la catalanitat, el progressisme d'esquerra, el compromís light, la universitat, els valors postmaterials o el català com a llengua —que parlen "els del centre" o que et fan parlar a classe—... Tot plegat és propi d'un món aliè, blindat per a la reproducció d'uns interessos que no són els propis. D'una manera més conscient o més inconscient, una part dels joves de classe obrera estructuren una forta resistència a tots aquests referents diversos i heterogenis, però que formen part d'un mateix pol (...)" (2007: 274). Com veurem més extensament en les conclusions de l'informe, les peculiaritats d'aquests col·lectius no són únicament d'ubicació política sinó que afecten moltes altres dimensions de la seva situació social: són els estrats d'estatus més baix, amb menys èxit educatiu i amb majors nivells de precarietat laboral els qui menys legitimats se senten per opinar, per autoubicar-se políticament, etc.

Un cop perfilats els joves que es queden al marge de la dicotomia dreta-esquerra, anem a analitzar els que sí es posicionen (gràfic 95). Com sol succeir en aquesta mena d'enquestes el valor modal (més usual) és l'intermedi (5, en el nostre cas). Trobem un 30,2% dels i les joves que se situen en el centre estricte de l'espectre polític: la interpretació d'aquesta "identitat política" no és gens obvia. Probablement en molts casos es tracta d'una opció de no-posicionament davant una alternativa per a la qual no es té una idea gaire formada.

Entre els que sí que s'inclinen cap a una banda o altra, trobem una preeminència clara del sentiment d'esquerres (un 60,5% dels enquestats se situen entre els valors de 0 a 4 de l'escala). Entre aquests tenen molt més pes els situats en espais que podem anomenar "de moderació" o "de centre esquerra". Concretament, un 39,3% dels casos se situen en els valors 3-4. Com podem apreciar al gràfic 95, és justament aquest espai de centre-esquerra el que més clarament ha crescut des de l'edició 2002 de l'enquesta.

Els que se situen en posicionaments de dreta són una clara minoria (tot just un 9,4% s'ubica entre els valors 6 i 10 de l'escala). A més, aquest espai ideològic s'hauria reduït notablement des del 2002, any en què representava un 14,6% dels i les joves que es posicionaven. Aquí també hi predominen les opcions "moderades o de centre-dreta", si bé amb un xic més de dispersió que entre el jovent d'esquerres.

Gràfic 95. Autoubicació ideològica en l'eix esquerra-dreta de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2002 i 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2002 i 2007, Secretaria de Joventut.

Com sempre no restringirem la nostra anàlisi al conjunt de la mostra sinó que veurem els posicionaments en aquest eix social dels diferents col·lectius. Òbviament realitzar aquesta anàlisi a partir de tots els valors de l'escala seria molt farragós i cal buscar alternatives més simples. Concretament a la taula 37 de l'Annex presentem aquesta informació en un format simplificat de tres trams: autoposicionament d'esquerres (valors 0 a 4), autoposicionament de centre (valor 5) i autoposicionament de dreta (valors 6 a 10).

Començant pels aspectes demogràfics s'aprecia que les diferències per sexes són molt escasses. Només volem apuntar que la minoria de dretes és més nombrosa entre els nois (10,5%) que no pas entre les noies (8,1%). Per edats tampoc no hi ha diferències gaire clares: l'esquerra sembla arribar al seu cim en el segment 20-24 anys (edat típicament universitària, factor important com veurem) mentre que el centrisme sembla créixer lleugerament en edats posteriors fins atansar-se al terç dels enquestats que es troben a la trentena.

L'àmbit territorial de procedència és una de les variables que la regressió mostra com a més representatives, i en un sentit un tant sorprenent per la teoria política clàssic —que situa l'origen i el sentit de l'esquerra en les grans aglomeracions urbanes, obreres i industrials—. En canvi, les nostres dades ens mostren els majors nivells d'autoposicionament esquerrà en municipis menors de 50.000 habitants i, sobretot, en àmbits no metropolitans com les Terres de l'Ebre, el Camp de Tarragona o l'Àmbit de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran.

Però allí on trobem dades més divergents amb els paradigmes clàssics és en la dimensió social dels posicionaments polítics, la mirem amb l'indicador que la mirem. Per exemple, si ens situem en la relació amb l'activitat, veiem que els menys d'esquerres són els exclosos del mercat de treball: només un 37,5% d'aturats i 35,7% d'inactius-no-estudiants es posicionen amb aquesta afinitat política, per un 53,1% d'ocupats i 57,6%

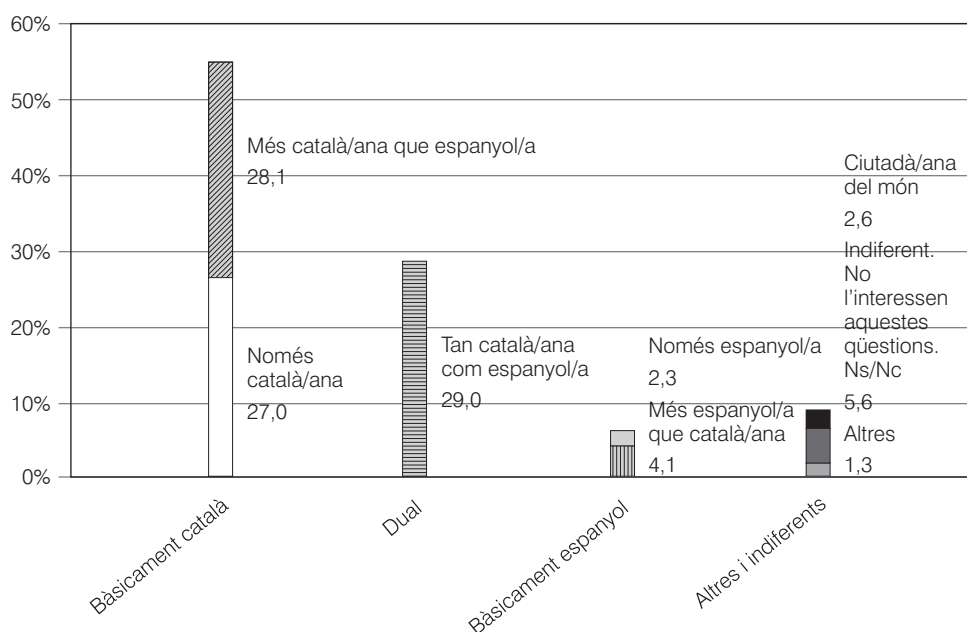
d'estudiants. Aquest "efecte classe" també es ben visible per nivells d'estudis: les posicions d'esquerra avancen clarament amb el nivell d'instrucció familiar (67% dels que tenen pares amb estudis universitaris per només un 48,7% dels que no han assolit els obligatoris). La professió d'origen ens acaba de confirmar aquests efectes "classe" i "instrucció" que hem comentat: els més esquerrans són els de procedència tècnica (70,3%) i administrativa (68,9%). Malgrat ser sempre l'esquerra l'opció majoritària, els que menys se situen en aquesta opció política són els i les joves de procedència obrera —qualificada (54,4%) o no (50,7%)—. La llengua familiar també és una variable prou significativa en el sentit que els catalanoparlants són els que se situen més a l'esquerra (fins a un 71%).

11.2.2. L'eix nacional

En molts països el sistema de partits s'articula de forma única (o almenys primordial) en l'esmentat eix social o esquerra-dreta. A Catalunya, com en altres zones amb debats identitaris oberts, hi ha un segon eix polític important: el nacional.

Anem primer a veure amb cert detall com es distribueixen al respecte el conjunt de joves. D'entrada, la primera constatació és que aquest tema sembla prou viscut. Almenys això sembla deduir-se del fet que aquí només un 0,8% de joves "no sap, no contesta" i un altre 4,8% es mostra obertament indiferent. Recordem que, quan parlàvem de l'autoposicionament dreta-esquerra aquests percentatges sumats s'enfilaven fins al 10%.

Gràfic 96. Autoubicació ideològica en l'eix nacional de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Si passem al contingut d'aquests autoposicionaments (gràfic 96), veiem que el sentiment de catalanista és majoritari: un ample 84,1% se sent almenys català, dividint-se aquest col·lectiu a parts semblants entre els que senten únicament aquesta identitat, els que la senten per sobre de l'espanyola i els que les senten totes dues per igual. Per contra els que se senten alguna mena d'identitat espanyola tot just són un terç del total (35,4%) dels quals només un 6,4% se senten bàsicament o exclusivament espanyols. Finalment esmentar que les identitats cosmopolites ("ciutadà del món") i les respostes que s'agrupen en la categoria Altres suposen percentatges petits de la nostra mostra (2,6 i 1,3%, respectivament).

Per analitzar els factors determinants d'aquest posicionament hem agrupat les categories anteriors en quatre: sentir-se exclusivament o bàsicament català; tan català com espanyol; exclusivament o bàsicament espanyol; o bé tenir altres identitats. Com veiem a la taula 38 de l'Annex, la regressió logística ens mostra uns factors

condicionants bastant semblants als que trobàvem en l'eix esquerra-dreta: òbviament apareix amb força la llengua familiar, però també l'origen social i el territori. Anem a veure-ho amb cert detall, partint de l'afinitat nacional majoritària i estadísticament més representativa (la catalana).

De les variables que podem anomenar "identitàries" comentarem només la lingüística, perquè les altres (origen dels pares, per exemple) presenten tendències molt similars a aquella. Lògicament, els que se senten més catalans són els catalanoparlants (80,7%), amb percentatges menors però encara majoritaris entre els bilingües (54,9%). En canvi, el catalanisme és clarament minoritari entre castellanoparlants (19,5%) i d'altres (13%). Els qui se senten només o sobretot espanyols es concentren en aquest darrer col·lectiu lingüístic (16,7%), si bé cal remarcar que aquest percentatge és molt menor que els castellanoparlants que se senten tan catalans com espanyols (54,6%) i –fins i tot– dels castellanoparlants que se senten només o bàsicament catalans (19,5%).

Pel que fa a les diferències territorials, on menys sentiment de pertinença a Catalunya hi ha és en les grans ciutats (38,7%) i a l'Àmbit Metropolità (42,4%) i al Camp de Tarragona (54,3%). El primer àmbit es caracteritza també per una minoria prou significativa (10,5%) de joves que es senten només o sobretot vinculats a Espanya.

Les variables socials també tenen un pes important en aquesta qüestió: el sentiment de pertinença a Catalunya és directament proporcional al nivell d'estudis familiar (en l'extrem, un 68,3% dels fills d'universitaris amb aquesta identitat per "només" un 37% dels fills dels que no han acabat els obligatoris). La doble identitat i –sobretot– el sentiment de vinculació amb Espanya tenen un comportament exactament invers. Per categories professionals, els més "catalanistes" són els fills d'empresaris amb assalariats (61,1%), seguits dels fills de tècnics i administratius (sobre el 57%). Per contra, els fills dels treballadors tenen menor identificació catalana (38,4% els qualificats i 20,7% els no qualificats). Aquests darrers col·lectius són els que en major mesura se senten espanyols, si bé aquesta opció representa proporcions molt més minoritàries que la inversa (12,3 i 9,5%, respectivament). El gruix d'aquests col·lectius obrers se situa en l'opció central "tan català com espanyol".

11.2.3. La combinació de les identitats social i nacional

Les dues dimensions polítiques analitzades no es donen aïlladament sinó que es combinen en els individus (taula 66). Amb molta diferència, el col·lectiu més ampli és el que se sent catalanista i d'esquerres (38,3% del total). En segon lloc trobem dues identitats caracteritzades per sentir-se tan català com espanyol, ja sigui en combinació amb el sentiment d'esquerres o de centre (11% de casos cadascuna). El tercer col·lectiu remarcable són els que se senten bàsicament catalans però s'ubiquen en el centre polític (10,2% dels casos).

Taula 66. Identitats declarades en l'eix social i nacional combinades de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

	Esquerra	Centre	Dreta	Altres, indiferent o Ns/Nc	Total
Bàsicament català	38,3	10,2	3,2	3,4	55,1
Tan català com espanyol	11,0	11,0	3,0	4,0	29,0
Bàsicament espanyol	1,0	2,7	1,7	1,0	6,4
Altres, indiferent o Ns/Nc	4,2	3,4	0,5	1,5	9,5
Total	54,5	27,3	8,4	9,9	100

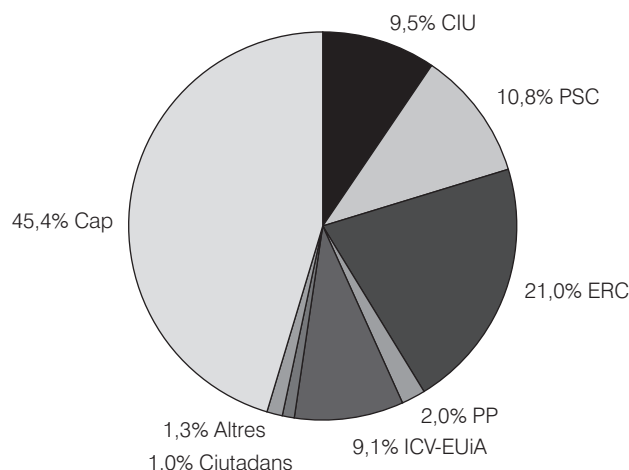
Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

11.2.4. Les afinitats partidistes

Com hem dit, en el model clàssic de democràcia liberal l'associacionisme era la versió "fora" de participació política. En el mateix model la participació bàsica o "de mínims" era l'exercici del vot en les conteses electorals. Per tal de copsar les preferències dels i les joves en aquest darrer aspecte, els hem preguntat per la

seva proximitat als actors per excel·lència d'aquestes conteses: els partits polítics. Com sempre en aquests casos comencem pels grans números referits al conjunt de la mostra. Els joves que defugen identificar-se amb opcions polítiques representen gairebé la meitat dels enquestats (45,4%). Podríem dir que el “desalienament polític”, la pèrdua d'identificació ciutadana amb els partits (Dalton i Wattenberg, 2001) és el partit majoritari entre els i les joves. Entre els que es decanten per algun partit, ERC és el partit que té –de llarg– més recolzament (21%), seguit del PSC (10,8%), CiU (9,5%) i ICV-EUiA (amb un 9,1%). La resta d'opcions són molt minoritàries.

Gràfic 97. Identificació partidista de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Però lògicament no tots els col·lectius joves tenen les mateixes preferències polítiques (taula 39 de l'Annex): en primer lloc, cal constatar que l'interès per la política partidista sembla créixer amb l'edat. La majoria dels menors de 20 anys evita identificar-se amb cap partit (54,5%) mentre aquesta actitud va davallant amb l'edat per passar agrupar “només” un 39,2% dels joves de trenta anys i escaig. Pel que fa al sentit del vot, els partits majoritaris (PSC i CiU) guanyen pes amb els anys, ERC es manté força estable a partir de la vintena i la resta no tenen tendències gaire clares.

El nivell formatiu familiar assolit també és una variable molt determinant. D'entrada cal dir que el nivell de desalienació partidista és inversament proporcional al nivell d'estudis. En els extrems, dos de cada tres joves procedents de famílies que no han assolit els estudis obligatoris eviten identificar-se amb cap partit, per només un de cada tres entre els joves d'entorns més formats. Aquest *plus* d'identificació partidista de la joventut amb orígens formatius elevats es vehicula cap als partits d'esquerres i nacionalistes. En aquest sentit tenen especial variabilitat per estudis els simpatitzants d'ERC i ICV-EUiA.

El distanciament del sistema de partits també depèn de la relació amb l'activitat. Destaca molt especialment el percentatge d'aturats que no s'identifiquen amb cap partit (75%), essent també important el d'inactius no-estudiants (57,1%). Per tant, haurem de concloure que el sistema atreu especialment als i les joves que estan dins del món laboral o educatiu. En canvi, les diferents opcions de vot no presenten tendències gaire clares en funció d'aquesta variable.

L'efecte classe que començàvem a apuntar al punt anterior és més visible en el creuament per categoria socioprofessional d'origen: el desalineament es concentra en les categories obreres, ja siguin qualificades (48,7% no s'identifica amb cap partit) o no (51,7%). En canvi els més interessats són els fills de treballadors de “coll blanc”. Dels posicionaments concrets només destacarem alguns trets clarament diferenciats: l'alt pes relatiu de CiU entre les famílies d'empresaris i directius, del PSC entre les obreres i d'ERC i ICV entre els fills de treballadors de “coll blanc”.

Finalment cal dir que els majors nivells de desalineament es donen a les poblacions menors de 10.000 habitants (la meitat de joves no vol posicionar-se), a les Comarques Centrals i l'Àmbit de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran. Les tendències respecte a les opcions partidistes no difereixen gaire de les ja estudiades per la sociologia electoral en relació amb el conjunt de la població: a les ciutats i en l'Àmbit Metropolità hi ha una major implantació de partits d'esquerres i major del sentiment de pertinença a Catalunya. En municipis petits i àmbits no-metropolitans, la tendència és inversa.

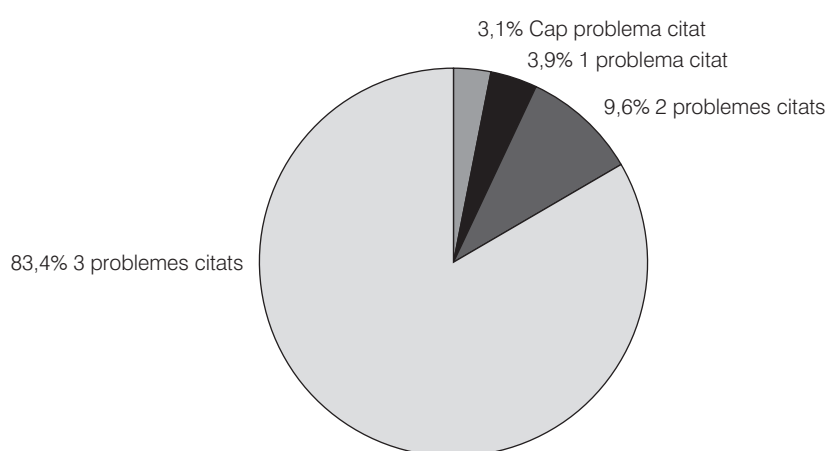
11.3. Percepció de problemes i prioritats d'actuació política

En aquest epígraf baixarem dels autoposicionaments ideològics, més o menys genèrics, a la percepció de neguits més concrets per part de la joventut i les línies d'actuació concreta que proposen com a més prioritàries per afrontar-los.

11.3.1. Percepció de problemes

En aquest aspecte, l'enquesta ha demanat als i les joves quins són els tres problemes que més els afecten personalment⁵⁸. Abans d'entrar a detallar quins són els aspectes concrets més o menys triats, veurem un indicador global de problematització construït en funció del nombre de respostes donades. Per tant, es tracta d'un indicador que oscil·la entre el 0 (cap problema declarat) i el 3 (tants problemes percebuts com opcions de resposta ofertes). Concretament, la immensa majoria dels joves (83,4%) són capaços d'identificar els tres problemes plantejats com a límit màxim. En l'altre extrem, només un 3,4% de les persones joves no en citen cap.

Gràfic 98. Nombre de problemes (de 0 a 3) que afecten a la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Com és habitual anem a veure quins col·lectius de joves són més o menys problematitzadors (taula 40 de l'Annex). Les regressions ens mostren dos paquets de variables especialment discriminants en aquest aspecte: les demogràfiques i les territorials entre les primeres, l'edat té un efecte molt marcat: l'esperit crític

58 Cal aclarir que s'ha buscat respostes espontànies, per tant a l'enquestat no se li ha presentat un llistat previ d'opcions de resposta.

sembla incrementar-se amb els anys. Un 87,1% dels joves majors de 30 anys esgota les tres opcions per identificar problemes, per només un 69,5% dels joves de 15 a 19 anys. Pel que fa al sexe, les noies semblen visualitzar més problemes que no pas els nois (85,9% enfront del 81%).

El segon gran paquet explicatiu són les variables referents al territori. Aquí hi ha dues zones especialment crítiques: les Terres de l'Ebre i les Comarques Centrals (ambdues esgoten les opcions de resposta en més d'un 90% dels casos). En l'altre extrem els i les joves del Camp de Tarragona semblen els més optimistes (56,2% en l'indicador esmentat).

Acabem de veure l'aspecte més quantitatiu: quins col·lectius perceben més problemes... o almenys estan disposats a citar-los a l'enquesta. Ara anem a veure la part més qualitativa del tema: quins són els aspectes concrets que han citat. A més comparem els resultats amb els obtinguts en un estudi anterior (DEP i Trilla, 2004) amb una metodologia gairebé idèntica (formulació de la pregunta, criteris de mostreig...). Com veiem a la taula 67, hi ha una dispersió considerable de temes, fins i tot major que al 2003. Això és degut a que els grans temes de neguit (habitatge i economia) perden pes, malgrat continuar sent els més citats. Per contra, preocupen més que fa uns anys la immigració i la qualitat de determinats serveis públics com el sanitari o l'educatiu.

Taula 67. Problemes que més afecten a la població de 20 a 34 anys (%). Catalunya, 2003 i 2007

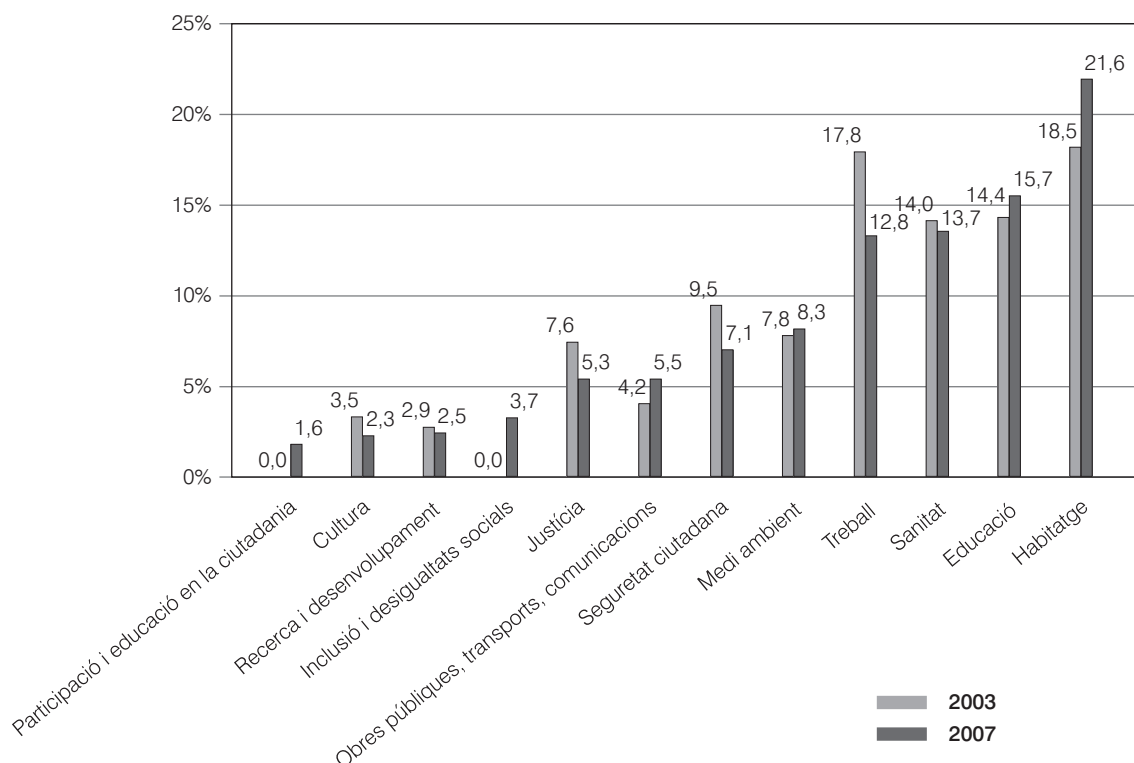
	2003	2007
Habitatge	22,8	16,6
Economia, impostos i encariment de la vida	14,6	13,8
Immigració	2,9	8,8
Qualitat de l'ensenyament i la formació	3,9	6,3
Qualitat del sistema sanitari	1,7	6,3
Inseguretat ciutadana	6,2	5,8
Medi ambient	1,9	5,6
Característiques del mercat de treball (temporalitat...)	11,0	5,5
Transports públics (manca, deficiències...)	3,1	5,1
Terrorisme	0,5	3,7
Falta de civisme i educació ciutadana	1,7	3,5
Atur	11,9	3,4
Agressions i violència (violència de gènere, bullying...)	0,0	2,9
Drogues	0,8	2,4
Conflictes lingüístics o d'identitat	1,0	1,8
Necessitat de més autogovern	0,4	1,4
Política i relacions amb l'administració	1,5	1,0
Altres	4,0	2,5
Cap	10,2	3,9

Font: Els joves catalans i l'habitatge 1999-2003, Secretaria General de Joventut i Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

11.3.2. Prioritats d'actuació política

Un tema molt connex amb la percepció de problemes són les prioritats d'actuació que els i les joves proposen per a les administracions. Com en l'indicador anterior, l'enquesta ha preguntat això oferint fins a tres opcions de resposta i amb una metodologia que permet la comparació amb les dades de DEP i Trilla, 2004.

Gràfic 99. Prioritats d'actuació política per part de les administracions segons la població de 20 a 34 anys (%). Catalunya, 2003 i 2007

Font: Els joves catalans i l'habitatge 1999-2003, Secretaria General de Joventut i Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Com veiem al gràfic 99, els i les joves consideren que la principal prioritat d'actuació política hauria de ser l'habitatge (21,6% de les respostes donades), seguit de l'educació (15,7%), la sanitat (13,7%) i el treball (12,8%). Totes aquestes prioritats d'actuació majoritàries ha perdut cert pes relatiu des del 2003 (excepte l'educació), fet coherent amb la major diversificació de neguits que trobàvem en l'indicador anterior.

Per tal d'analitzar la variació d'aquest tema per col·lectius, hem construït un indicador sintètic en què cada "problema" oscil·la entre el 0 (no es cita) i el 3 (es cita com a problema prioritari). Com podem veure a la taula 41 de l'Annex, no hi ha diferències gaire extremes i algunes són prou previsibles. Així, per edats, els més joves demanen més atenció a l'educació, mentre a partir dels vint anys la prioritat s'orienta més vers l'habitatge.

La procedència social també implica diferències de priorització, sobretot en relació amb el sistema educatiu: els fills d'empresaris i directius se'n preocupen per sobre de la mitjana i els de treballadors no qualificats per sota. Per contra, aquests darrers semblen especialment interessats en polítiques d'ocupació. Aquesta mateixa distribució de prioritats apareix per nivells educatius familiars: els universitaris prioritzen per sobre la mitjana la inversió educativa i en R+D mentre que els poc formats valoren més les polítiques laborals.

El lloc d'origen també es bastant discriminant: les persones joves immigrants o fills d'aquest col·lectiu posen especial accent en l'educació (que probablement veuen com a via clau d'inclusió i promoció social) mentre que presten menys atenció que els autòctons a altres temes socials clàssics com la sanitat o l'habitatge.

11.4. L'ús i la valoració dels serveis públics

Deixem l'àmbit de les percepcions de necessitats i passem a l'ús i valoració que fan els i les joves dels serveis públics realment existents. A la nostra enquesta s'ha restringit la qüestió als 11 àmbits següents: accés a l'habitatge, formació, treball, salut, cultura i oci, informació, prestacions socials, cooperació i mobilitat internacional, casals de joves o centres cívics, suport a les víctimes de la violència o suport a les famílies.

11.4.1. La utilització dels serveis

A la taula 68 presentem els percentatges de joves que han emprat cadascun dels serveis considerats. Com veureu és un llistat molt detallat on els serveis que hi apareixen com a més populars són els descomptes del Carnet jove (emprat pel 43,1% dels enquestats), els punts d'informació juvenil (21,8%), les beques educatives (20,8%), els casals de joves (15,5%), les activitats de turisme juvenil (13,9%) i la formació laboral (13,5%).

Taula 68. Utilització (alguna vegada) de serveis públics de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

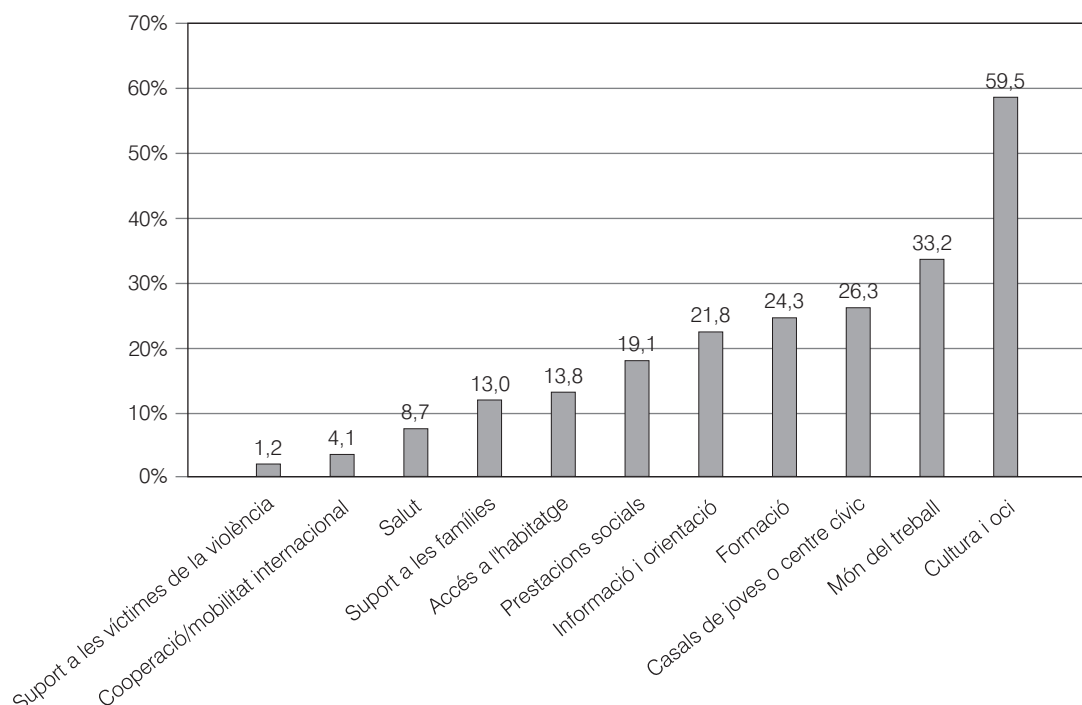
Àmbit	Servei	Usuaris
Accés a l'habitatge	Ajudes: lloguer, compra, crèdits emancipació, rehabilitació	7,5
	Assessorament i intermediació: Borsa Jove d'Habitatge	4,8
	Habitatges per a col·lectius específics (malalts mentals, etc.)	0,2
	Altres	1,3
Formació	Préstecs per a estudis universitaris i de postgrau	1,0
	Beques	20,8
	Programes de mobilitat internacional: Erasmus	1,9
	Altres	0,6
Món del treball	Formació: cursos de formació ocupacional i/o contínua, escoles taller, PGS, PTT...	13,5
	Assessorament/intermediació: club de feina, borses de treball, ...	5,6
	Ajuts: crèdits emancipació (autoocupació); ajuts joves agricultors/es	0,5
	Programes mobilitat/formació professional: Orator, Sòcrates	0,3
	Programes per a col·lectius específics: centres ocupacionals, centres especials de treball	0,3
	Prestacions d'atur	12,0
	Altres	1,0
Salut	Assessories (virtuals, telefòniques o presencials): sexejoves.org; línia verda, etc.	1,3
	Atenció especialitzada en sexualitat: Tarda jove; (PASSIR)	3,4
	Atenció especialitzada en drogues: CASS	1,3
	Atenció especialitzada en salut mental: CMIJ (Centre Salut Mental Adolescents i Joves)	1,1
	Altres	1,6
Cultura i l'oci	Ajuts a projectes de creació cultural	0,9
	Descomptes: Carnet jove	43,1
	Sala Art Jove	0,3
	Turisme juvenil: xarxa albergs juvenils, activitats d'estiu, camps d'estiu...	13,9
	Altres	1,3
Informació i orientació	Punt d'Informació Juvenil (PIJ)	21,8

Prestacions socials	PIRMI	0,1
	Pensió no contributiva per invalidesa	0,5
	Ajuts a persones amb dependència	0,2
	Prestació d'atur	11,9
	Ajuts per fills (transferències monetàries)	4,3
	Prestacions familiars en temps (reducció jornada; permís paternitat/maternitat; prestació per embaràs de risc)	1,7
	Altres	0,4
Cooperació/mobilitat internacional	Joves cooperants	0,8
	Programa joventut (intercanvis)	3,0
	Altres	0,3
Casals de joves o centre cívic	Casals de joves	15,5
	Centre cívic (joves en acció)	9,6
	Altres	1,2
Suport a les víctimes de la violència	Servei d'atenció telefònica	0,5
	Cases d'acollida	0,1
	Centres especialitzats	0,3
	Altres	0,3
Suport a les famílies	Ajuts: a les famílies amb infants menors de 3 anys; adopció	5,2
	Títol família nombrosa (carnet de família)	7,0
	Altres	0,8

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Més enllà dels serveis concrets, també és interessant de veure la utilització per les diferents categories funcionals amb què aquests han estat agrupats i que enumeràvem a l'inici d'aquest epígraf. Al gràfic 100 veiem que els tipus de serveis més emprats són els culturals i d'oci (un 59,5% dels i les joves n'ha usat algun), laborals (33,2%) i serveis de casals o centres cívics (26,3%). Per entendre aquestes dades, la primera cosa que cal aclarir és que preguntàvem per serveis específicament adreçats als i les joves. En les nostres administracions el gruix de polítiques més socioeconòmiques són de tipus generalista i estan gestionades pels departaments competents temàticament (habitatge, ocupació...). En canvi molts serveis de lleure sí que han estat específicament adreçats al col·lectiu jove i gestionats per les àrees de joventut de les diverses administracions. No és estrany, per tant, que aquestes darreres apareguin més citades a l'enquesta.

Gràfic 100. Utilització (alguna vegada) dels tipus de serveis públics de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Tan interessant com saber quins serveis s'empren és l'estudi de qui els utilitza. Òbviament aquesta anàlisi per col·lectius socials no seria operativa desglossada pels diferents serveis considerats. Com alternativa hem construït un comptador que ens indica quants dels 11 tipus ha citat de mitjana cada col·lectiu (taula 42 de l'Annex).

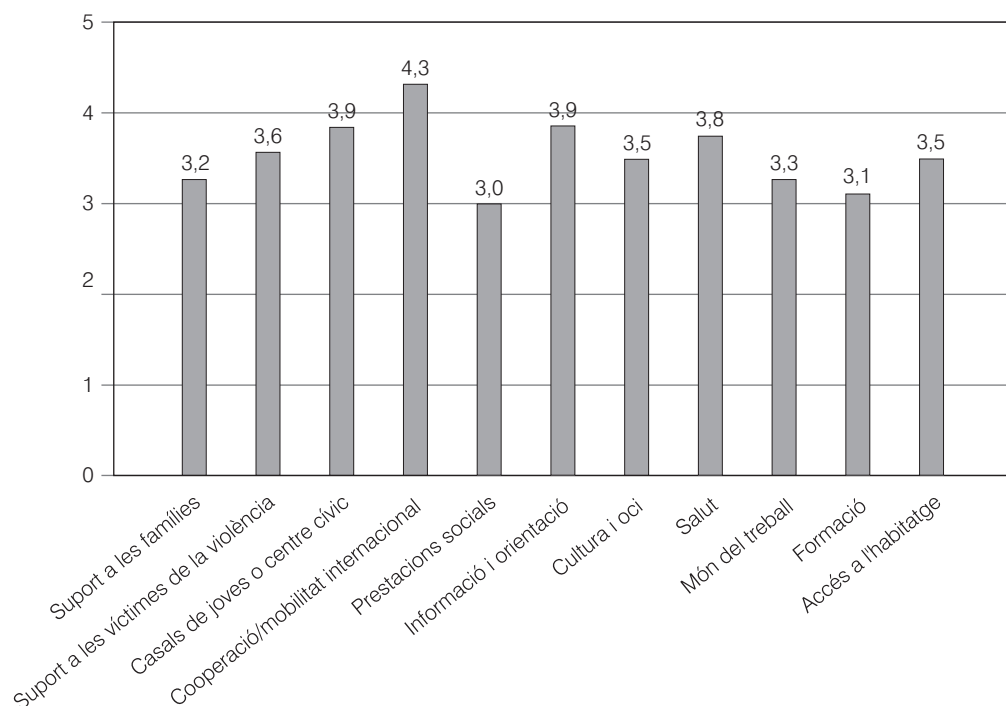
A nivell demogràfic trobem que la majoria d'usuaris són els i les joves de més edat (mitjana superior als 2 serveis emprats per enquestat, enfront dels 1,3 dels adolescents) i les noies (2,2 enfront dels 1,7 dels nois). Territorialment només destaca el menor nivell d'ús dels i les joves de municipis grans i de l'Àmbit Metropolità (1,8-1,9 serveis citats per càpita).

Per orígens socials la majoria d'usuaris són els fills d'autònoms i de treballadors de "coll blanc" amb uns 2 serveis per individu. Pel que fa l'origen geogràfic, la majoria d'usuaris són els nascuts a l'estat i/o de pares espanyols (sobre els 2 serveis citats) més que no pas els nascuts fora o de pares estrangers (1,4). Com veiem és un perfil d'usuari que socialment mira més a les classes mitjanes que no pas a les classes populars. De fet la preeminència dels primers, fins i tot en serveis públics teòricament més adreçats als segons, és una tendència ben estudiada i normalment associada a desigualtats en l'accés a la informació.

11.4.2. La valoració dels serveis

A banda de preguntar quins serveis havien utilitzat els i les joves, també els hi hem demanat que els valorin. A l'enquesta això s'ha resolt amb una escala de 0 (valoració mínima) a 5 (valoració màxima) i no pas en referència a cadascun dels serveis concrets sinó els grans tipus que citàvem a l'inici d'aquest quart epígraf. Al gràfic 101 presentem la valoració mitjana que en fan els i les joves que els han emprat. Com veiem, tots superen el valor intermedi de l'escala que podríem equiparar a l'aprobat, si bé els serveis d'accés a l'habitatge hi arriben molt justet (un 2,5 sobre 5). Tampoc no reben valoracions especialment bones les prestacions socials (2,9) ni la formació (3,1). Per contra els serveis més ben considerats pels seus usuaris són els que tenen a veure amb la cooperació i mobilitat internacional (4,3 sobre 5), els casals de joves i centres cívics (3,9) i els serveis relacionats amb la informació i l'orientació (també 3,9). Un cop més, cal recordar que estem preguntant per serveis específicament juvenils".

Gràfic 101. Valoració dels serveis públics emprats de la població de 15 a 34 anys (mitjana). Catalunya, 2007

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

A partir d'aquestes valoracions de cada servei, hem construït una escala sintètica referida a la mitjana de tots ells. Això ens permet resumir en un únic valor quins col·lectius es mostren més satisfets i quins ho estan menys en relació amb el conjunt de serveis plantejats (taula 43 de l'Annex). Pel conjunt dels joves, aquesta valoració sintètica és del 3,3 (sempre sobre un màxim 5). Prenent com a referència aquest valor, quins són els col·lectius que es mostren més crítics? Doncs no hi ha diferències gaire grans i alguns dels factors habitualment explicatius com el sexe o la procedència territorial no resulten aquí gaire significatius. Tot just apuntarem dos factors.

Un factor és l'etari: l'exigència vers els serveis sembla créixer amb l'edat. En els extrems, els i les joves d'una trentena fan una valoració del conjunt de serveis que empren clarament pitjor que no pas els adolescents (mitjanes de 3,2 i 3,7, respectivament).

I un parell de condicionants socials que també tenen certa incidència. Per professió familiar, els i les joves d'origen obrer són un xic més crítics que els que provenen d'estrats socials alts i mitjans, si bé les diferències no són gaire marcades. I per origen geogràfic, els immigrants semblen especialment satisfets amb els serveis que han utilitzat (valoració mitjana del 3,7 entre els nascuts fora i fills de dos pares en aquesta situació).

11.5. Conclusions

Repasant les preguntes que ens fèiem a l'inici d'aquest capítol, tal vegada ara ens trobem amb alguns elements per aportar-hi respostes. D'entrada dir que les preocupacions manifestades pels i les joves catalans semblen tenir poc de postmaterialistes: habitatge, economia, immigració, ensenyament i sanitat encapçalen el rànquing. Quelcom similar trobem quan se'ls hi pregunta per les prioritats que creuen que haurien de tenir les administracions. El més interessant, però, és el contrast entre aquestes necessitats declarades i els serveis juvenils efectivament utilitzats: carnet jove, casals, turisme juvenil... En definitiva, un ús bàsicament de serveis de lleure que respon a allò que efectivament els és ofert des de les àrees de joventut i des de les administracions en general.

En la mateixa línia també resulta interessant veure quin és el perfil social d'aquests usuaris de serveis juvenils. La major presència de classes mitjanes respecte les classes populars ens apunta un escàs component redistributiu, que no per generalitzat en aquesta mena de serveis universalistes deixa de ser preocupant.

Entrant ja en un registre més polític, les dades semblen reforçar la idea d'una certa substitució parcial de la implicació en els models més formals de democràcia representativa (com el vot o l'afiliació partidista) a favor d'altres formes de participació més informals i menys institucionalitzades. L'altra característica general que cal destacar del gruix de la mostra és una forta identificació ideològica amb un imaginari que, simplificant, podríem etiquetar com a "progressista-catalanista".

Però més interessant que saber quants joves s'impliquen en cada nivell polític o s'identifiquen amb l'esmentat imaginari és saber quins ho fan i quins no. I com veurem, nivell participatiu i imaginari tenen un perfil social bastant comú. Pel que fa als posicionaments participatius, i malgrat les esteses teories sobre l'interclassisme emergent de la vida política, en aquest àmbit s'aprecia un marcat biaix social. I això per gairebé tots els indicadors considerats: des de les identificacions amb els eixos ideològics clàssics (social i nacional) fins al vot polític, passant per les pràctiques associatives o la participació en accions polítiques no-convencionals. En tots aquests ítems els joves provinents de les classes populars són els que menys participen (malgrat encara fer-ho en proporcions majoritàries). Però encara resulta més interessant veure cap a on s'orienten els i les joves amb aquests orígens que sí que es posicionen. Certament, la majoria ho fan vers l'estàndard polític progressista-catalanista àmpliament majoritari... però en menor mesura que no pas les classes mitjanes. Inversament, entre aquests joves d'origen popular també és on hi ha minories més significatives en posicions ideològiques inverses a les majoritàries, és a dir, de dretes i espanyolistes. Per tant, apareix un fort component de classe en l'adscripció política... però potser en una forma relativament nova, clarament diferenciada de la tradicional divisió entre dretes i esquerrres a partir de l'eix classes benestants/treballadores. Cal insistir, però, que el gruix d'aquesta distància de les classes treballadores envers les posicions d'esquerra no s'expressa com un suport actiu a les posicions minoritàries (dreta i espanyolisme) sinó més aviat en un defugir la qüestió, ja sigui evitant de respondre la pregunta corresponent o bé situant-se en les opcions més equidistants (posició central de l'eix dreta-esquerra, opció "tan català com espanyol", etc.).

Si mirem l'altre extrem (els que més participen i s'avenen a l'estàndard progressista-catalanista) hi trobem un clar component de classe mitjana, tant si emprem indicadors d'origen professional familiar (tècnics i administratius), com –i molt especialment– si mirem nivells educatius dels i les joves i de les seves famílies d'origen (sempre els universitaris en l'extrem de participació activa i adhesió a l'imaginari polític majoritari abans esmentat).

És cert, però, que aquest biaix social es projecta més enllà dels àmbits més o menys polítics. És un tret que es constata fins i tot en les pràctiques associatives de caire més purament cultural. Probablement aquí sí que es pugui parlar pròpiament de privació social. Especialment interessant és constatar que aquesta es manifesta de forma extrema en col·lectius que teòricament haurien de disposar de molt de temps, precisament per estar fora del món laboral o educatiu (aturats, inactius...).

Conclusions

En el present capítol s'ofereix una mirada transversal a allò que hem vist fins al moment. Si en els capítols precedents s'analitzaven per separat els diferents tipus de transicions (educativa, laboral, domiciliar i familiar) i d'altres qüestions temàtiques (llengua, oci i risc i participació), arribats aquí s'imposa analitzar de manera transversal les principals dades que proporciona l'enquesta.

En el primer apartat s'ofereix una *tipologia de les trajectòries de transició a la vida adulta* entre els i les joves catalans, per tal d'integrar en una mateixa anàlisi elements de cadascuna de les quatre subtransicions vistes fins al moment. En el segon apartat es descriuen els *canvis i les característiques generals de les trajectòries juvenils* en funció dels resultats de la tipologia construïda. A continuació es parla d'alguns dels diferents *col·lectius socials* que conformen la joventut catalana, a partir de sintetitzar els resultats obtinguts en l'anàlisi de les variables independents realitzada al llarg de l'informe, com són el sexe, l'edat o el territori. Al quart apartat analitzem la *relació entre el règim del benestar juvenil i les trajectòries de transició*: és a dir, s'intenta observar quin és el paper dels tres agents proveïdors del benestar als individus (l'Estat, el mercat i la família) en la configuració de les trajectòries juvenils. Al cinquè apartat s'estudia la *relació entre les pràctiques culturals i d'oci i les trajectòries de transició*, és a dir, entre allò cultural i allò material. Finalment a l'*epíleg* es fa una síntesi del que s'ha dit al llarg del capítol i es retorna a les preguntes que es plantejaven a l'inici de la recerca.

1. Una tipologia de les trajectòries de transició entre la joventut de Catalunya

1.1. Objectius i metodologia

Les anàlisis realitzades fins al moment al llarg del present estudi han estat temàtiques, centrades en l'anàlisi de cadascuna de les quatre transicions que conformen la joventut (educativa, laboral, domiciliar i familiar) i en l'anàlisi complementària d'altres aspectes de la vida de les persones joves (participació i política, llengua, oci i risc). Únicament en l'estudi del pas de l'educació al treball (capítol 5) s'ha adoptat una perspectiva trans-transicional, és a dir, que contempli més d'una transició al mateix temps.

Aquesta perspectiva compartimentada de la vida de les persones acostuma a ser l'habitual en la majoria d'explotacions d'enquestes multitemàtiques, i permet obtenir informació rellevant i aprofundida sobre les qüestions analitzades. No obstant això, la vida de les persones no està conformada per compartiments estancs, de manera que és necessari completar la informació generada amb una visió general del col·lectiu juvenil. L'objectiu marcat en aquesta secció és el de construir una tipologia integrada de les transicions juvenils que permeti identificar els diferents tipus de trajectòries que protagonitzen els i les joves de Catalunya.

La població estudiada és la formada pels i les joves de 30 a 34 anys de la mostra, és a dir, aquelles persones que fa un nombre elevat d'anys que "transiten" per la joventut. De fet, la decisió d'ampliar dels 29 fins als 34 anys la franja d'edat estudiada en la present enquesta respecte a la del 2002 està fonamentada, en bona part, en la necessitat de disposar d'un major període d'observació de les trajectòries dels i les joves. Així, l'anàlisi conjunta de les transicions juvenils es realitzà, en l'enquesta de 2002, analitzant les trajectòries dels i les joves de 26 a 29 anys (edat màxima dels enquestats), molts dels quals es trobaven en les fases inicials d'algunes transicions. De fet, pràcticament la meitat d'aquests joves, per exemple, encara no havien marxat de la llar d'origen. L'ampliació de la franja d'edat i la selecció del grup quinquennal de més edat no implica, però, voler centrar-se en el col·lectiu que ja hagi "completat" les seves transicions: en primer lloc, perquè les transicions no són "normatives" (la culminació de la transició familiar, per exemple, no té per què ser tenir fills) i perquè, tal com s'ha apuntat en la introducció de l'estudi, un dels objectius d'aquesta investigació és veure fins a quin punt s'han alterat processos que fins al moment es caracteritzaven per partir d'una determinada situació inicial (com estar fora del mercat de treball) i finalitzar en una altra situació (com estar ocupat amb un contracte indefinit), especialment en relació als seus suposats finals. En segon lloc, perquè tot i l'ampliació de la franja d'edat, ja hem vist en els capítols anteriors que un nombre important de joves de 30 a 34 anys encara es troben situacions vitals que en el passat eren pròpies d'edats més primerenques. En aquest sentit, el fet de conèixer les diferents tipologies de transició d'aquest col·lectiu no només ha de permetre observar què han fet aquests individus al llarg de la seva joventut i com ho han fet sinó també la manera com aquests camins han conformat la seva posició actual.

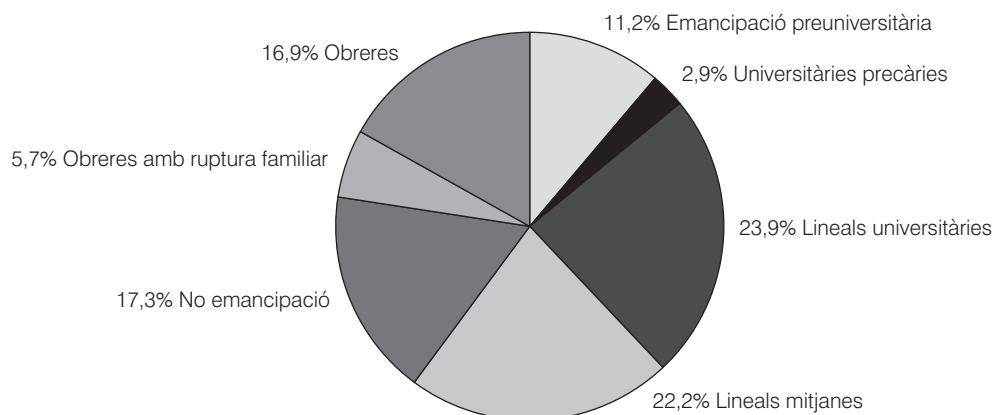
La tècnica emprada per construir les tipologies de transició ha estat l'anàlisi de conglomerats o clústers. Aquesta tècnica d'estadística multivariable descriptiva permet dividir un conjunt d'individus, en el nostre cas els joves de la mostra de 30 a 34 anys, en diversos grups, de tal manera que les característiques en un mateix grup siguin el més similars possible entre si (cohesió interna del grup) i el més diferents possible entre grups diferents (l'aïllament extern del grup). Per fer-ho cal seleccionar les variables a partir de les quals es creen aquests grups. Per a l'anàlisi s'han agafat diferents variables representatives de les quatre transicions considerades al llarg de l'estudi, prioritzant aquelles que permeten copsar el caràcter dinàmic de les transicions. Les quinze variables seleccionades i les seves corresponents categories poden veure's a continuació.

Variable	Categories
Transició educativa	
Nivell d'instrucció finalitzat	Obligatoris o inferiors; secundaris postobligatoris; universitaris.
Modalitat de centre educatiu al llarg de la trajectòria educativa	Públic o majoritàriament públic; mixt; privat o concertat o majoritàriament privat o concertat.
Valoració dels estudis	Molt positiva; més positiva que negativa; més negativa que positiva; molt negativa.
Transició laboral	
Edat en què l'ocupació esdevé l'activitat principal	15-18; 19-22; 23-25; 26-29.
Proporció d'anys ocupat dels 15 als 29 anys	<25%; 25-50%; 50-75%; >75%.
Proporció d'anys en situació d'inestabilitat contractual sobre el total d'anys ocupat dels 15 als 29 anys	Mai inestable; <25%; 25-75%; >75%.
Haver estat en situació d'atur	Alguna vegada; mai.
Trajectòria professional	Sempre categories altes; mobilitat ascendent; sempre categories baixes o mobilitat descendent.
Dificultats per arribar a fi de mes	Mai; de tant en tant; sovint; sempre.
Transició domiciliària	
Edat d'emancipació	15-24 anys; 25-29 anys; no emancipat abans dels 30 anys.
Estat de l'habitatge	Bon estat; alguna deficiència; mal estat o ruïnós.
Règim de tinença de l'habitatge	Compra; lloguer; cedit o heretat; no emancipat.
Transició familiar	
Vida en parella	No viu ni ha viscut en parella; no viu en parella però hi ha viscut; viu en parella.
Paternitat	Ha tingut fills abans dels 30 anys; després dels 30 anys; no té fills.
Estat civil	Solter/a; casat/da; separat/da o divorciat/da; vidu/a.

1.2. Les set agregacions resultants

L'anàlisi realitzat ha permès construir una tipologia integrada de les transicions de les persones joves a la vida adulta, la qual es compon de set tipus de trajectòries. A la taula 44 de l'Annex es pot consultar el resultat complet de l'anàlisi, del qual oferim una representació gràfica a continuació i la descripció de les principals característiques de cada tipus. Cal recordar que la següent tipologia se centra únicament en les quatre transicions considerades i no aporta informació directa sobre els estils de vida del col·lectiu analitzat. Sobre les relacions, sobre la trajectòria de transició a la vida adulta i els estils de vida, se n'ha parlat a la introducció i se'n parlarà més endavant.

Gràfic 102. Tipologia de trajectòries de transició a la vida adulta entre la població de 30 a 34 anys. Catalunya, 2007.

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

1. Trajectòries d'emancipació preuniversitària i ocupació tardana (11,2%). L'11,2% de joves que han seguit aquesta trajectòria combinen una transició domiciliar precoç amb un cert endarreriment de la resta de transicions: una part important d'aquests joves va marxar de casa d'hora (15-24 anys) per tal de cursar estudis universitaris, circumstància compatible amb el fet que siguin els joves que han tingut l'ocupació com a activitat principal a una edat més avançada (26-29 anys). Aquesta darrera característica és comuna a la pràctica totalitat d'aquests joves i és el tret que els distingeix dels altres grups. Tot i aquesta tardana incorporació plena al món laboral, la seva curta trajectòria professional es caracteritza pel desenvolupament de feines qualificades i per l'estabilitat contractual, tot i que és un grup que s'ha trobat en situacions d'atur amb el doble de freqüència que la mitjana. A pesar de la seva emancipació precoç, la majoria dels membres d'aquest grup són solters i no tenen fills, i el lloguer de l'habitatge és superior a l'habitual. La proporció dels qui no viuen en parella, tot i ser minoritària, és major que la mitjana dels joves. És un grup que no té cap o poques dificultats per arribar a finals de mes.

L'anàlisi a partir de les variables independents (taula 46 de l'Annex) mostra que aquesta trajectòria és seguida, principalment, per les noies. Pel que fa a la procedència geogràfica, els i les joves que resideixen a l'Àmbit Metropolità hi estan infrarepresentats, mentre que els de la resta d'àmbits (llevat dels de l'Àmbit de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran) hi estan sobrerrepresentats, tot i que el primer àmbit és el que aglutina la majoria d'aquests joves; igualment, també procedeixen en una elevada proporció de ciutats de més de 50.000 habitants. Els joves que han seguit aquesta trajectòria provenen principalment d'assalariats qualificats (directius, tècnics i empleats); igualment, es tracta de fills d'individus amb un nivell d'estudis per sobre de la mitjana. I, pel que fa a l'adscripció lingüística de la família d'origen, els castellanoparlants són més que els catalanoparlants (tot i que la diferència és escassa), i pràcticament la meitat d'aquests joves tenen els dos pares nascuts fora de Catalunya.

2. Trajectòries universitàries precàries (2,9%). Aquesta trajectòria minoritària agrupa els joves universitaris que han tingut una trajectòria laboral marcada per la temporalitat i/o l'atur i per la realització d'ocupacions poc qualificades (són joves sobrequalificats). Com la majoria d'universitaris, van començar a treballar als 23-25 anys i, per tant, han tingut una trajectòria laboral poc extensa, però marcada per la precarietat. S'han emancipat principalment entre els 25 i els 29 anys, però a diferència de la resta de grups viuen de lloguer en habitatges que tenen alguna deficiència. És un col·lectiu amb dificultats econòmiques, ja que la pràctica totalitat declara tenir sovint o sempre dificultats per arribar a finals de mes. La seva valoració dels estudis és positiva (tot i que no tant com la del grup anterior) i han tingut una trajectòria educativa que ha combinat l'escolarització pública i la privada/concertada.

Tot i la cura amb què cal valorar les dades, les dones estan sobrerrepresentades entre els pocs joves que han seguit aquesta trajectòria, així com els i les joves procedents de l'Àmbit Metropolità i de les ciutats de 10.000 a 50.000 habitants. Són joves que provenen de famílies amb uns nivells d'estudis superiors a la mitjana i de famílies amb categories professionals diverses en què el català és la llengua d'ús habitual.

3. Trajectòries lineals universitàries (23,8%). La trajectòria dels joves agrupats en aquest tipus es caracteritza per la progressivitat. Així, la majoria dels seus membres han completat estudis universitaris, a continuació s'han incorporat de manera plena al món del treball (23-25 anys) i posteriorment s'han emancipat (25-29 anys) per anar a viure en parella en un habitatge de compra. A diferència dels membres del grup anterior, d'entre aquests joves els no emancipats són més que els emancipats abans dels 25 anys. La trajectòria professional d'aquests joves està marcada per l'estabilitat i la realització de tasques qualificades en una proporció força per sobre de la mitjana; igualment, declaren més que la majoria de joves no passar mai per dificultats per arribar a finals de mes. La seva trajectòria educativa s'ha desenvolupat en centres privats o concertats en una proporció superior a la mitjana (tot i que la majoria ha estudiat en centres públics) i gairebé la totalitat del grup fa una valoració positiva o molt positiva dels estudis.

Els joves que protagonitzen aquesta trajectòria són els que mostren un major equilibri entre nois i noies, tot i que són més noies que no pas nois els qui la segueixen. És una trajectòria típicament metropolitana i de ciutats de més de 50.000 habitants. L'origen social d'aquests joves es caracteritza pel seu estatus elevat: ara bé, a diferència dels i les joves del primer grup (en què bona part són fills d'assalariats qualificats no manuals), en aquest grup més de la meitat dels seus membres procedeixen de famílies amb empresaris amb assalariats o sense; per contra, els joves procedents de famílies de treballadors no qualificats pràcticament no hi són representats. Els estudis familiars apunten a nivells formatius mitjans o superiors. Són famílies d'origen en què principalment es parla català o les dues llengües per igual i en què un o tots dos pares són nascuts a Catalunya.

4. Trajectòries lineals mitjanes (22,2%). Els joves que conformen aquest grup han tingut una trajectòria semblant a la del grup anterior (en el sentit d'una linealitat marcada per l'estabilitat) però, a causa de la menor durada dels seus estudis, han fet els passos successius a edats més primerenques: són individus que han realitzat majoritàriament estudis secundaris postobligatoris, a continuació han començat a treballar com a activitat principal (19-22 anys) en ocupacions de categoria alta o baixa, s'han emancipat (25-29 anys), viuen en parella –principalment casats– en un habitatge de compra i, tot i que la majoria no tenen fills, en tenen més que la mitjana dels joves. A l'igual que els grups anteriors, la majoria d'aquests joves valoren els estudis de manera molt positiva. La proporció de joves d'aquesta agrupació que declara no tenir mai dificultats a finals de mes és lleugerament superior a la mitjana.

La característica més rellevant de l'adscripció social dels membres d'aquest grup és la seva heterogeneïtat i representativitat social amb relació a la procedència familiar: és el tipus de trajectòria que es distribueix de manera més homogènia en funció de la categoria professional, el nivell d'estudis, el lloc de naixement i la llengua d'adscripció de la família d'origen del jove. Per contra, és una trajectòria que, proporcionalment, és més seguida pels nois que per les noies i per la població juvenil que no és de l'Àmbit Metropolità i que viu en municipis menors de 10.000 habitants.

5. Trajectòries de no-emancipació (17,3%). El tret comú als membres d'aquest grup és el fet de no haver-se emancipat abans dels 30 anys i, relacionat amb això, de no viure ni haver viscut mai en parella. La totalitat dels i les joves que el conformen són solters i no tenen fills. Aquest endarreriment de l'emancipació domiciliar i la formació d'una llar pròpia no és fruit d'una dilatada etapa educativa i una tardana incorporació laboral plena, ja que prop de la meitat d'aquests joves tenen com a màxim els estudis obligatoris, s'han incorporat al mercat laboral entre els 19 i els 22 anys o abans i han experimentat poc d'atur. Certament, han tingut trajectòries laborals de temporalitat i treballen en categories professionals baixes en una mesura lleugerament superior a la mitjana, però principalment es tracta d'una agrupació bastant heterogènia pel que fa a les trajectòries educatives i laborals en què l'element cabdal és la no-emancipació.

Són els nois els qui principalment protagonitzen aquestes trajectòries d'emancipació tardana, així com els i les joves que viuen en ciutats de més de 50.000 habitants. Els fills de treballadors qualificats estan sobrerrepresentats i, per contra, els fills dels empresaris amb assalariats estan infrarepresentats; de manera similar, també són els fills de pares sense estudis els qui formen el gruix d'aquest tipus de trajectòria, mentre que els fills de pares universitaris hi tenen una presència molt escassa. És un grup en què els joves provinents de famílies castellanoparlants tenen una forta presència.

6. Trajectòries obreres amb ruptura familiar (5,7%). En aquest grup hi tenen un pes dominant els i les joves que han deixat d'hora els estudis (realitzats a la xarxa pública) per començar a treballar, tot i que en una proporció menor que en el tipus següent. Són joves principalment ocupats en categories professionals baixes i que, ha diferència del grup anterior, han patit més atur que la mitjana dels joves però no pas més temporalitat.

El que caracteritza aquest grup de joves és la seva trajectòria domiciliar i familiar: es van emancipar molt d'hora (gairebé la totalitat ho va fer abans dels 25 anys) per anar a viure en parella i prop de la meitat també van tenir el primer fill abans dels 30 anys, però en més de la meitat dels casos es va produir una ruptura de la parella. No obstant aquesta separació o divorci, els components d'aquest grup tenen menys dificultats per arribar a final de mes que els del grup precedent.

Aquestes trajectòries han estat seguides per més noies que nois; els joves procedents de l'Àmbit Metropolità, les Comarques Centrals i els municipis de 2.000 a 10.000 habitants hi estan sobrerrepresentats. Pel que fa a l'origen familiar, destaquen les categories professionals més baixes però també les mitjanes; el nivell d'estudis familiars és més elevat que entre els joves que han seguit el tipus de trajectòria següent; i la utilització del català en les llars d'origen d'aquests/es joves és habitual, tot i que són majoritaris els i les joves amb ambdós pares nascuts fora de Catalunya.

7. Trajectòries obreres (16,9%). Els joves que han realitzat aquest tipus de trajectòria han deixat d'estudiar d'hora (tres quartes parts tenen estudis obligatoris o inferiors, realitzats majoritàriament a la xarxa pública) per començar a treballar, de manera que són el grup que més anys ha treballat des dels 15 fins als 29 anys. S'han emancipat abans que la majoria dels i les joves, viuen en un habitatge de compra amb la seva parella i bona part d'ells ha tingut el primer fill abans dels 30 anys. Igualment, en part a causa de la seva trajectòria professional (majoritàriament s'han mantingut en categories professionals baixes o han experimentat mobilitat descendent), és un col·lectiu en què gairebé la meitat dels seus membres declara tenir sempre dificultats per arribar a final de mes. No obstant això, han experimentat menys atur que la mitjana dels joves i una mica més de temporalitat.

Entre les persones joves que han seguit aquesta trajectòria els nois estan sobrerrepresentats, així com els i les joves procedents de l'Àmbit Metropolità i de les ciutats d'entre 10.000 i 50.000 habitants. Les famílies de procedència d'aquests joves són principalment obreres, amb nivells d'estudis baixos i castellanoparlants, fet vinculat al fet que els pares de la majoria d'aquests joves han nascut fora de Catalunya.

1.3. Una mirada conjunta

El mapa resultant de l'anàlisi de clústers ofereix, en definitiva, una tipologia dels diferents models de trajectòria de transició a la vida adulta en què les agrupacions estan marcades per determinades circumstàncies produïdes al llarg de la joventut. El conjunt de variables que s'han inclòs en l'anàlisi de clúster s'han agrupat de manera bastant homogènia. Tanmateix, sembla que les variables relacionades amb la transició educativa i laboral⁵⁹ –i específicament les variables nivell d'estudis i edat a la primera ocupació– juguen un paper més important en la definició dels grups. Això ens indica que les trajectòries juvenils, malgrat tot, encara segueixen alguns patrons de linealitat. Si les transicions educatives i laborals, sobretot pel que fa a la incorporació al mercat, són millors discriminadores de les trajectòries és que, d'alguna manera, les transicions domiciliars i familiars s'estructuren, tot i que de manera diversa, a través de les primeres.

És per això que a l'hora de buscar quin tipus de vinculacions hi ha entre les tipologies, és útil començar utilitzant les variables de nivell educatiu i d'entrada al mercat laboral. En aquest sentit, les tres primeres agrupacions de trajectòries veiem que corresponen majoritàriament a joves universitaris i que, en canvi, se separen amb relació a la vida laboral: d'inici tardà en les *trajectòries d'emancipació preuniversitària*, d'èxit en els joves que han seguit les *trajectòries lineals* i marcada per la precarietat en el grup més reduït, el de *trajectòries universitàries precàries*. En paral·lel, les pautes domiciliars i familiars també mostren diferències entre aquests tres grups, essent els qui protagonitzen la trajectòria lineal els qui segueixen la pauta més "tradicional".

Les trajectòries d'aquest darrer grup –*lineals universitàries*– mostren un clar paral·lelisme amb les *trajectòries lineals mitjanes*, distingint-se les unes de les altres per la durada dels estudis (secundaris postobligatoris, principalment, entre els darrers). Aquest fet –la finalització dels estudis i l'entrada al mercat laboral– accelera el ritme de la resta de transicions però no en modifica substancialment l'ordre ni els resultats (més enllà d'una posició potser no tan bona en el mercat laboral).

59 Aquestes variables estan als primers llocs en els resultats de l'anàlisi de clústers (vegeu la taula 44 de l'Annex). Això ens indica la seva rellevància a l'hora de separar els grups.

D'altra banda, entre els i les joves amb etapes formatives curtes (*trajectòries obreres i obreres amb ruptura familiar*) la resta de transicions es donen de manera més accelerada i la seva posició en el mercat laboral és menys avantatjosa. La principal diferència entre aquests dos grups rau en la transició familiar, en tant que els segons van marxar de casa, van iniciar la vida en parella i van tenir fills abans, però bona part dels seus membres han patit ruptures familiars.

Justament les *trajectòries obreres amb ruptura familiar* i les de *no-emancipació* són els dos tipus en les quals les variables de transicions domiciliars i familiars han passat per davant de les educatives i laborals. Els primers, com hem vist, caracteritzats per una emancipació i formació familiar primerenca que sovint s'ha vist trencada. I els segons es caracteritzen sobretot perquè la majoria viu a casa dels pares més enllà dels 30 anys. És per això que és en aquest grup on es produeix una major heterogeneïtat pel que fa a les transicions educatives i laborals (les diverses situacions possibles hi tenen un pes relativament homogeni).

1.4. Comparativa amb l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2002

La comparativa amb les tipologies resultants de l'anàlisi realitzat per Casal *et al.* (2004) presenta importants dificultats metodològiques: a l'enquesta del 2002 s'analitzen les trajectòries dels 15 als 26 anys de la població de 26 a 29 anys, mentre que en la present enquesta les trajectòries s'analitzen fins als 29 anys i el col·lectiu estudiat és el de 30 a 34 anys. A més a més, el procés d'elaboració de les tipologies és diferent: en l'explotació de les dades del 2002 es va construir teòricament la tipologia i a continuació es va quantificar; per contra, l'anàlisi de les dades del 2007 s'ha fet a partir d'una anàlisi de conglomerats, per la realització de la qual s'han tingut en compte un major nombre de variables.

No obstant això, i de manera molt aproximativa, poden intuir-se algunes correspondències: així, el tipus de trajectòria que Casal (2001) anomena "d'aproximació successiva" (joves universitaris amb incorporació laboral i emancipació domiciliària tardana) s'assembla al que aquí hem anomenat *trajectòries d'emancipació preuniversitària*, tot i que una part important d'aquests joves (a diferència dels de la tipologia de Casal) s'han emancipat abans que la resta de joves universitaris. Aquest grup constituïria el 20% dels joves de 26 a 29 anys del 2002⁶⁰ i l'11% dels joves de 30 a 34 del 2007. Igualment, les trajectòries que el 2002 són etiquetades com a trajectòries "d'èxit precoç" (12% dels joves de la mostra) recorden les *trajectòries universitàries lineals* del 2007 (24%): individus amb transicions lineals a partir d'una etapa educativa prolongada. Destaca la inversió de la quantificació d'un i altre grup d'una enquesta a l'altra: així, el 2007 els universitaris que han protagonitzat una trajectòria lineal clàssica dupliquen els qui han fet una trajectòria amb l'ordre tradicional alterat. D'altra banda, les trajectòries "en precarietat" de 2002 (38%), marcades per una trajectòria laboral de baixa qualificació i una transició domiciliària tardana o no assolida poden assimilar-se, en part, a les *trajectòries universitàries precàries* (3%) i a les *trajectòries de no-emancipació* (17%). Igualment, les trajectòries "obreres" de 2002 (30%) recorden les anomenades de la mateixa manera el 2007 (17%) i les *trajectòries obreres amb ruptura familiar* (6%), en tant que es tracta de joves amb categories professionals baixes que han protagonitzat una emancipació domiciliària primerenca. La novetat de l'anàlisi del 2007 és l'emergència d'un tipus intermedi, les *trajectòries lineals mitjanes*, format per joves que han seguit camins lineals a partir de l'assoliment d'una titulació acadèmica de secundària postobligatòria, que els ha permès ubicar-se en una posició intermèdia en el mercat de treball. El pes d'aquest grup (17%) altera els pesos de la resta de grups i incrementa les diferències entre l'anàlisi del 2002 i el del 2007.

2. Les transformacions en les trajectòries juvenils

A la introducció d'aquest estudi es descriuen les diferents transformacions en les trajectòries dels i les joves a l'hora de realitzar la seva transició a la vida adulta apuntades des de diferents investigacions sociològiques realitzades arreu d'Europa i a Catalunya en els darrers anys. Sintetitzàvem les transformacions detectades a partir de tres processos bàsics: l'allargament, la diversificació i la reversibilitat i trencament de la linealitat de les trajectòries juvenils.

60 Vegeu Casal *et al.* (2004), pàgina 189. De les dues opcions que els autors ofereixen per quantificar les seves tipologies (l'una realitzada únicament amb els joves que han experimentat mobilitat laboral i l'altra amb el conjunt de joves de 26 a 29 anys), s'ha optat per utilitzar les dades dels primers pel fet de ser un grup més semblant a l'estudiat el 2007, en què la presència d'estudiants és més baixa i en què les trajectòries laborals són més extenses.

A continuació s'analitzen aquests tres processos a través de dues mirades: a partir de cadascuna de les quatre transicions considerades fins al moment i a partir de la tipologia final de transicions juvenils elaborada en aquest mateix capítol.

2.1. Allargament de les trajectòries

Apuntàvem a la introducció que al llarg del segle XX el període vital de la joventut ha tendit a allargar-se, especialment per l'extrem superior. Existeix una àmplia evidència estadística sobre l'endarreriment dels processos característics de la joventut i sobre l'especial incidència d'aquest endarreriment en els països amb un règim del benestar familista. El debat, en tot cas, es produeix entre aquelles aproximacions que expliquen l'endarreriment principalment a partir de l'allargament dels estudis i les dificultats d'inserció sociolaboral (precarietat, atur, increment dels preus de l'habitatge, etc.) i els qui prioritzen els canvis culturals i identitaris vinculats a la postmodernitat, en què la joventut ja no seria vista com una etapa de transició sinó com un moment de màxima potencialitat que els individus voldrien perllongar el màxim.

A. Anàlisi segons el tipus de transició

— **Transició educativa.** Una tercera part (33,3%) de la població de 15 a 34 anys està estudiant. En comparació amb l'any 2002 (població de 15 a 29 anys) s'ha produït un lleuger increment de la població estudiantil (+1,4%), especialment rellevant en el grup més jove (15-19 anys), amb un increment del 7,9%. Per tant, tot i que l'augment no és fort, continua el conegut procés d'allargament dels estudis, de manera que els 23 anys són el primer moment en què la proporció d'estudiants entre el total de joves (15-34 anys) baixa del 50%. No obstant aquest allargament del període d'estudis, la proporció de joves amb titulacions obligatòries o inferiors segueix essent una de les característiques bàsiques del panorama educatiu català. Queda esperar que l'increment en l'escolarització entre 2002 i 2007 de la població de 15 a 19 anys serveixi per a reduir el nombre de joves que conformen aquest grup ja que, com s'ha vist en l'agrupació tipològica, el nivell d'instrucció condiona amb força la posició social de les persones joves.

— **Transició laboral.** L'allargament dels estudis podria arribar a ser, teòricament, compatible amb un avançament de l'edat d'incorporació al mercat laboral, fruit, per exemple, d'una major compatibilització d'estudis i treball. No obstant això, al capítol de treball s'hi constata que cada nova generació s'incorpora més tard al mercat de treball. Així, per exemple, la proporció dels i les joves de 20 a 24 anys que han treballat algun cop és del 51,5%, el 58,9% i el 64,5% en les cohorts d'edat de 1983-87, 1978-82 i 1973-77, respectivament. Una manera complementària d'observar l'inici de l'activitat laboral és a partir de la proporció de joves inactius (principalment estudiants), que en el període comprès (2002-2007) ha passat del 24% al 30,6% de la població de 15 a 29 anys.

L'inici de l'activitat laboral, però, és únicament el principi de la transició laboral. Les trajectòries d'ocupabilitat i d'estabilitat contractual són dos indicadors per observar si, un cop iniciada l'activitat econòmica dels individus, es caracteritza o no per una ràpida integració en el mercat laboral. En aquest sentit, al capítol de treball es constata que les trajectòries d'ocupabilitat bàsiques (83,7% dels joves) són aquelles en què els i les joves han treballat més del 75% dels anys transcorreguts des de la seva incorporació al mercat de treball. No obstant això, certament el 16,3% dels joves restant presenten trajectòries marcades per una forta exclusió de l'ocupació. L'indicador sobre les trajectòries d'estabilització contractual mostra un comportament menys positiu i apunta una situació de major precarietat, la qual, no obstant això, se supera amb l'edat. Així, no és fins els 24 anys en què més de la meitat dels i les joves han tingut un contracte estable (fet que no implica que l'hagin mantingut), mentre que no és fins els 33 anys que més de tres quarts dels i les joves han assolit aquesta fita. Aquesta clara dilació d'una de les dimensions bàsiques de la integració laboral, però, no és gens clar que s'estigui incrementant, ja que l'anàlisi generacional no mostra una pauta clara: l'extensió de la contractació temporal durant els anys vuitanta i, sobretot, noranta, probablement ha provocat que la temporalitat hagi afectat de manera molt semblant el conjunt de la població juvenil actual, independentment de la seva generació.

— **Transició domiciliar.** Aquesta és l'única de les transicions analitzades en què les trajectòries dels i les joves s'han escurçat en el període analitzat (2002-2007). Així, la taxa d'emancipació s'ha incrementat 7,9 punts percentuals en aquests anys, a pesar del manteniment de l'esforç econòmic teòric que suposa per al jove l'accés a l'habitatge, que de fet s'ha incrementat en un 1,6% (del 30,1% al 31,7% en les llars de 15

a 29 anys). Com s'aprecia al capítol d'habitatge, aquesta millora de la taxa d'emancipació no és un efecte estadístic fruit de les variacions internes en els pesos de les diferents cohorts que configuren la població juvenil, ja que s'ha produït en proporcions similars en tots els grups d'edat. Probablement l'explicació a aquest fenomen es troba en la millora de la taxa d'atur (fet que ha provocat que hi hagi més joves amb ingressos) i de la taxa de temporalitat (fet que podria haver contribuït a facilitar l'accés al finançament).

- **Transició familiar.** No obstant la millora de la taxa d'emancipació, la dilació en la finalització dels estudis i en la integració laboral característica de la població juvenil actual es correspon amb una edat elevada per a la formació d'una família pròpia (entesa com la vida en parella i/o la procreació). Així, per exemple, als 29 anys d'edat gairebé el 60% dels i les joves són solters, no han viscut mai en parella i no tenen fills.

B. Anàlisi segons la tipologia final

La comparativa dels diferents ritmes transicionals de les set agrupacions de joves exposades més amunt mostra una divisió entre aquells qui completen abans el cicle de la joventut o ho fan després.

D'una banda, entre els i les joves que –utilitzant la terminologia de J. Casal– realitzen una **transició precoç** s'hi troben els qui segueixen les trajectòries *universitàries lineals*, *mitjanes lineals*, *obreres amb ruptura familiar* i *obreres*. Dins d'aquest gran grup, les *trajectòries universitàries lineals* es diferencien de la resta a causa de la major durada de la seva etapa formativa. No obstant això, són joves que, un cop acabats els estudis, troben la primera ocupació majoritàriament en el següent període i a continuació marxen de casa (25-29 anys) per viure en parella, sense que es produeixin gaires dilacions en el procés. Entre els joves que segueixen les *trajectòries mitjanes lineals* el procés és semblant però es produeix a edats més primerenques, fet que s'explica per la menor durada dels estudis secundaris majoritaris entre els components d'aquest grup. Finalment, en les *trajectòries obreres* i *obreres amb ruptura familiar* hi trobem els individus que abans finalitzen o abandonen els estudis, comencen a treballar i marxen de casa per formar una família i tenir fills. Aquestes quatre tipologies aglutinen el 68,6% dels i les joves.

D'altra banda, tant les *trajectòries d'emancipació preuniversitària* com les de *no-emancipació* mostren un clar endarreriment de les seves transicions si són comparats amb els altres grups. Així, en les *trajectòries d'emancipació preuniversitària* la primera ocupació (en tant que activitat principal) no es produeix fins després dels 25 anys, fet, però, que no evita que quatre de cada deu membres d'aquest grup s'emancipin abans d'aquesta edat. No obstant aquest darrer indicador, tant la vida en parella com el fet de tenir el primer fill s'endarrereixen. Entre els i les joves que han seguit les *trajectòries de no-emancipació*, tot i que els estudis finalitzen abans i l'ocupació comença més d'hora, i a pesar de no ser un grup amb especials dificultats per arribar a final de mes, l'emancipació domiciliar no s'ha produït, ni la consegüent formació d'una família pròpia. Els i les joves que formen part d'aquestes dues tipologies són el 28,5% de la població juvenil de 30 a 34 anys.

Finalment, les *trajectòries universitàries precàries* es caracteritzen per una barreja de celeritat i lentitud en els ritmes transicionals, tot i que aglutina únicament el 2,9% dels i les joves. Així doncs, si l'anàlisi se centrés únicament en la comparativa entre la joventut catalana actual, caldria concloure que les transicions accelerades són les dominants. No obstant això, les anàlisis temàtiques de cadascuna de les transicions realitzades als capítols 4, 5 i 6 d'aquesta investigació permeten copsar de manera més clara els processos d'allargament de les trajectòries juvenils en les diferents transicions, especialment quan es realitza la comparativa amb les dades de 2002.

2.2. Diversificació de les trajectòries

En aquest punt, la literatura acadèmica apunta a una pluralització dels camins seguits pels i les joves en la seva transició cap a l'adulthood. Probablement caldria explicar la diversificació no tant com un fenomen d'aparició de noves trajectòries sinó com l'increment proporcional de trajectòries fins ara minoritàries. Així, per exemple, la trajectòria que J. Casal (2001) anomena d'"aproximació successiva" (escolarització prolongada fins edats avançades, temptatives diverses d'inserció laboral en feines altament qualificades i assoliment final de l'estabilització) possiblement en el passat estava reservada a estrats socials elevats, mentre que actualment la nova classe mitjana pot permetre's donar suport a aquest tipus de trajectòries vitals. En tot cas, la diversificació de les opcions vitals està lligada al següent punt a tractar: la reversibilitat i el trencament de la linealitat de les trajectòries. La majoria d'opcions emergents serien fruit de l'increment d'aquests processos, els quals –com que passa amb l'allargament de la joventut– poden atribuir-se tant al nou context

socioeconòmic (caracteritzat per una important segmentació del mercat de treball en què l'estabilitat del model fordista estaria difuminant-se) com als nous valors imperants (en què la flexibilitat i la reflexivitat serien pautes emergents).

A. Anàlisi segons el tipus de transició

- **Transició educativa.** La diversificació de les trajectòries seguides pels i les joves en la seva formació no està tan vinculada a l'aparició de nous *perfils* (en tant que antics sistemes educatius, amb els seus propis camins igualment diversos, han estat substituïts per d'altres) sinó per la millora de l'accés a l'educació ocorreguda a partir de l'arribada de la democràcia, millora que ha permès que determinades opcions d'escolarització prolongada, en el passat exclusives de determinats estrats socials, avui en dia –tot i els forts condicionants ressaltats en el capítol d'educació– s'hagin obert a un gran nombre de persones. On potser sí que pot apreciar-se l'emergència de trajectòries prèviament anecdòtiques és en l'escolarització universitària de tercer cicle: els joves no estudiants de 15 a 34 anys amb una titulació de postgrau o màster arriben al 8,3%, i el 0,8% són doctors.
- **Transició laboral.** L'anàlisi realitzada de les trajectòries seguides pels joves en la seva transició al món del treball, tot i no ser exhaustiva, contribueix al qüestionament de la tesi de la diversificació. D'una banda, en les trajectòries de transició de l'educació al treball (veure el capítol corresponent) el 88% dels joves analitzats s'ubiquen en quatre de les vuit trajectòries detectades. De l'altra, l'anàlisi dels processos d'ocupabilitat i de mobilitat professional elaborades en el capítol de treball també mostren una forta concentració de la majoria dels joves en les trajectòries de major estabilitat, les quals aglutinen –respectivament– el 88,5% i el 95% dels joves. On sí que es detecta una major diversitat de trajectòries és en els processos d'estabilitat contractual, en què tres de les quatre trajectòries possibles –sempre estable, d'inestable a estable i sempre inestable– tenen pesos relativament similars.
- **Transició domiciliar i familiar.** Per contra, l'anàlisi dels processos d'emancipació domiciliar i de formació d'una llar pròpia mostra un pes important de trajectòries que en el passat eren excepcionals. Així, més enllà del fet que el 54,7% dels joves de 15 a 34 anys que s'han emancipat ho han fet per anar a viure en parella, destaca el 24,3% dels que han anat a viure en un pis compartit i el 17,2% de joves que s'han emancipat en solitari. Ara bé, aquesta diversificació en les vies d'emancipació domiciliar no és incompatible amb el manteniment de certes pautes tradicionals, especialment amb relació a la procreació: així, únicament el 7,8% dels joves amb fills no viuen amb la seva parella. On sí que s'aprecia la consolidació d'un canvi és en l'estat civil, ja que el 41,5% dels joves que viuen en parella no estan casats. En qualsevol cas, és possible que l'increment dels divorcis i separacions i la consegüent extensió de les “noves famílies” es doni en segments d'edat més grans que els compresos en la present enquesta.

B. Anàlisi segons la tipologia final

L'anàlisi conjunta de les diferents transicions exposada prèviament en aquest capítol mostra una tipologia formada per set agrupacions ben definides que dibuixen un dels possibles mapes de la joventut catalana. Certament, un dels tipus (*trajectòries de no-emancipació*) agrupa únicament el 2,9% de la població juvenil i un altre (*trajectòries obreres amb ruptura familiar*) el 5,7%; els altres cinc tipus restants agrupen cadascun més del 10% dels i les joves, però cap arriba a agrupar el 25% de la població considerada. Sembla clar, doncs, que existeixen múltiples maneres de transitar a la “vida adulta” i que no hi ha un tipus dominant de transició.

La tipologia també mostra com un element clau en la separació dels camins dels i les joves és l'educació: el nivell d'instrucció finalment assolit no només marca la posició laboral del jove sinó que també, lògicament, està relacionada amb el calendari de les transicions posteriors: inserció laboral, emancipació domiciliar i formació d'una família. Una qüestió més difícil d'esclarir és si la multiplicitat de trajectòries de transició actual és una característica del present que contrasta amb el passat –com sosté la teoria– o si aquesta diversitat de camins possibles –independentment de les variacions que s'hagin pogut produir en el tipus de trajectòries i en la seva distribució– també era pròpia d'altres èpoques. En aquest sentit, en la introducció ja s'ha esmentat com Furlong *et al.* (2006) qüestionen la tesi de la pluralització de les trajectòries juvenils i atribueixen l'emergència d'aquest plantejament a una major atenció sobre aquestes qüestions per part de la comunitat acadèmica i a una millora dels registres estadístics per la mesura de la mobilitat de la població.

Certament, dels perfils detectats en la present recerca, alguns poden semblar característics dels nostres temps: seria el cas dels joves que han seguit les *trajectòries obreres amb ruptura familiar* o les *d'emancipació preuniversitària i ocupació tardana*; no obstant això, les *trajectòries obreres*, que es corresponen parcialment amb el que Casal (2001) identifica com a trajectòries "en precarietat" difícilment –tot i les connotacions modernes de l'etiqueta "precarí"– poden considerar-se emergents, especialment en un país com el nostre, en què les complicacions d'una economia en vies de desenvolupament típiques dels anys seixanta i setanta van ser substituïdes, als vuitanta i noranta, per l'atur massiu i la temporalitat. Igualment, les trajectòries "desestructurades" (*op. cit.*) semblen més pròpies d'èpoques predemocràtiques o de la realitat actual que no pas dels anys noranta. En aquest sentit, no és descartable que en el passat existissin d'altres maneres de transitar ajustades a les possibilitats del moment que conformessin un mapa igualment divers de les transicions juvenils.

2.3. Reversibilitat i trencament de la linealitat de les trajectòries

L'allargament i diversificació de les trajectòries de transició a la vida adulta sovint és fruit d'un increment de la reversibilitat de les trajectòries i del trencament de la linealitat. Abandonar els estudis per tornar-los a emprendre, o marxar de casa els pares però retornar-hi en trencar amb la parella, ser acomiadat tot i tenir un contracte indefinit, etc., serien exemples de trajectòries en què l'arribada a un determinat estadi no impedeix el retorn a l'estadi anterior. Tot i que sempre s'han pogut donar casos de situacions com les descrites, existeix un cert consens sobre el fet que en el context actual la proporció de joves que han passat per aquestes circumstàncies ha augmentat. Igualment, les alternatives a l'ordre tradicional en la successió d'esdeveniments en la transició a la vida adulta (estudiar, treballar, casar-se i tenir fills) s'estarien produint en proporcions superiors al passat.

A. Anàlisi segons el tipus de transició

— **Transició educativa.** La trajectòria educativa és un camp propici a les ruptures i els abandonaments. Així, fins el 40,7% del total de joves que ja no estudien han abandonat sense finalitzar una titulació prèviament iniciada. Menys freqüents però igualment destacables són les trajectòries no lineals a secundària: així, fins el 17,1% dels joves de 15 a 34 anys que han iniciat i finalitzat l'educació secundària postobligatòria tenen estudis de batxillerat i també de formació professional. Igualment, entre els joves de 20 a 34 anys que havien deixat d'estudiar i tenen l'ocupació com a activitat principal, un 7,4% han tornat a estudiar.

— **Transició laboral.** Per contra, els solapaments i els retrocessos són una característica menys freqüent en la transició al món del treball. D'entrada, prèviament ja s'ha vist que les trajectòries de transició de l'educació al treball elaborades el capítol 5 són majoritàriament lineals: si bé quatre dels vuit tipus de trajectòries construïdes es caracteritzen per una dilació de la inserció laboral un cop finalitzats els estudis o bé per un solapament d'ambdues activitats, el conjunt d'aquests quatre tipus agrupa únicament l'11,2% dels joves de 24 a 34 anys. La proporció dels i les joves que, un cop finalitzats els estudis, van tardar més de 3 mesos a trobar feina és més alta (19%) però tot i això minoritària, i encara més si considerem únicament els que van tardar sis mesos o més (11%).

Si ens centrem només en l'activitat laboral, anteriorment ja s'ha esmentat que la característica dominant és l'estabilitat, en tots els sentits excepte en el tipus de contracte: el 83,7% dels joves actius han estat ocupats més del 75% de la seva trajectòria laboral; el 95% dels joves que han canviat de feina no han millorat de categoria professional; però únicament el 47,8% dels joves ocupats han tingut una contractació estable durant més del 50% del temps en què han estat ocupats. Complementàriament, les trajectòries de millora laboral (que no trenquen la linealitat, ans al contrari) han estat protagonitzades pel 47,2% joves amb relació al tipus de contractació, per l'1,9% dels joves que han canviat de feina amb relació a la millora professional i pel 7,9% dels joves actius, que han passat de no tenir feina a tenir-ne. Així doncs, les trajectòries recessives romanen clarament minoritàries entre el col·lectiu juvenil.

— **Transició domiciliar.** El trencament de la linealitat tradicional en el procés d'emancipació domiciliar ve donat per aquells joves emancipats que marxen de casa mentre estudien (25%) o abans de tenir la primera ocupació (11,3%) i pels joves que tenen el primer fill abans de marxar de casa (3,9%). Així doncs, tot i que la pauta dominant és la de marxar de casa per anar a viure amb la parella un cop acabats els estudis, la relació de l'emancipació domiciliar amb les altres transicions no és unidireccional: destaca la relació entre estudis i emancipació, ja que bona part dels joves s'emancipen "per raó d'estudis". Cal anar en compte a l'hora d'etiquetar aquestes emancipacions com a "falses" –en el sentit que poden amagar

una dependència dels pares— en tant que dins d'aquest tipus de situacions molts joves tenen ingressos propis. Igualment, una part dels i les joves universitaris comencen a treballar i s'emancipen en les fases finals dels seus estudis.

- **Transició familiar.** Finalment, els processos de canvi en les transicions familiars no es donen tant en el trencament de la linealitat com en la reversibilitat de les situacions. Així, per exemple, únicament el 0,1% dels joves ha anat a viure amb la seva parella o ha tingut el primer fill abans d'obtenir la seva primera ocupació, i l'1,4% ho ha fet mentre estudiava. Es pot afirmar, doncs, que amb relació a la formació d'una família pròpia es mantenen amb força els passos previs tradicionals. Per contra, entre els joves de 30 a 34 anys que han estat casats, el 7,8% estan actualment separats o divorciats; i entre els joves d'aquesta edat que han viscut en parella, el 10,2% actualment ja no hi viuen.

B. Anàlisi segons la tipologia final

Les pautes tradicionalment lineals de transició a la vida adulta es mantenen amb claredat en dos dels set tipus construïts: així, tant en les *trajectòries lineals universitàries* com en les *trajectòries lineals mitjanes* es manté la pauta d'estudiar, trobar feina, marxar de casa i tenir fills. Entre els primers, majoritàriament universitaris, la primera ocupació es dona als 23-25 anys —en acabar els estudis—, l'emancipació es produeix majoritàriament entre els 25 i els 29 anys i la paternitat passats els 30; entre els segons, els processos mantenen aquest ordre però s'avancen en el temps. En ambdós casos les trajectòries laborals apunten a una integració laboral ràpida o directa. Aquests joves agrupen el 46% de la població de 30 a 34 anys, per la qual cosa es pot afirmar que la linealitat no és la pauta majoritària en la transició de les persones joves a la vida adulta.

D'altra banda, trobem aquells tipus de trajectòries en què els processos se succeeixen segons l'ordre tradicional —estudiar, treballar, formar una llar— però en què la integració laboral no s'assoleix, fet que comporta diverses conseqüències. És el cas dels joves que han seguit *trajectòries universitàries precàries*, que tot i viure en parella no tenen fills; i el cas dels joves amb *trajectòries de no-emancipació*, que en tenir una emancipació tardana o no assolida no viuen en parella ni tenen fills. Aquests dos casos, que agrupen el 20,2% dels joves, es caracteritzen per una linealitat estroncada.

Finalment, el 28% de les persones de 30 a 34 anys han tingut unes trajectòries marcades pel trencament de la linealitat: en les *trajectòries d'emancipació preuniversitària*, l'edat majoritària de la primera ocupació és posterior a l'edat principal d'emancipació, per la qual cosa les seves trajectòries laborals es caracteritzen per una escassa durada. Són joves que encara no viuen en parella i entre els quals la paternitat és molt baixa. Entre els joves amb *trajectòries obreres amb ruptura familiar*, i potser perquè és un dels col·lectius que s'emancipà i formà una família abans, els processos de "reversibilitat familiar" característics dels nostres temps poden apreciar-se amb claredat, ja que el 60,5% d'aquests joves no viu en parella tot i haver-ho fet en el passat.

3. El pes de l'estructura social

A continuació se sintetitzen els principals resultats de l'enquesta per cadascuna de les variables independents creuades sistemàticament al llarg de l'estudi. És a dir, es tracta de veure quin és el pes de l'estructura social en la configuració del ventall d'oportunitats dels i les joves. Concretament, al llarg de l'estudi ens hem centrat en aquells factors que —com el sexe, el nivell d'instrucció dels pares o el lloc de naixement— són aliens a les decisions del jove i depenen de l'atzar. El que se sintetitzarà a continuació són els principals resultats de les regressions logístiques, les quals mostren, com s'explica a l'apartat de metodologia, l'"efecte net" de les diferents variables amb relació al fenomen estudiat un cop han estat "aïllades" les unes de les altres. Igualment, també es farà referència al pes diferenciat dels diferents col·lectius socials considerats (com els homes, els fills de pares universitaris, etc.) en els diferents tipus de trajectòria de transició a la vida adulta analitzats en el present capítol, tot i que en aquest cas no s'ha pogut emprar la tècnica de la regressió logística i els resultats expressen diferències percentuals.

3.1. Origen social

Tal com es deia a la introducció d'aquesta recerca, un dels objectius dels autors al llarg de l'estudi ha estat constatar fins a quin punt són vàlids pel cas de la joventut catalana els plantejaments sobre l'atenuació de la importància de l'origen social en la configuració de les oportunitats vitals dels individus. Autors com Beck

(1998) apunten l'emergència de nous factors que, com el risc, reestructuren les societats contemporànies. D'altres autors, com Furlong (2001 i 2006), qüestionen aquests plantejaments pel cas de la joventut i a nivell europeu. D'altres estudis publicats en aquesta mateixa col·lecció mostren la pervivència de la influència de l'origen social en la situació de la joventut en camps diversos com la cultura (Martínez *et al.*, 2005), la salut (Romaní, 2006) o la participació (González, 2007). Finalment, Casal (2004), en l'anàlisi de l'anterior *Enquesta a la joventut de Catalunya 2002* també mostra la seva vigència en l'anàlisi de les transicions dels i les joves a la vida adulta. L'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007*, tal com s'ha pogut resseguir al llarg de les pàgines precedents, confirma les conclusions de les recerques precedents.

Entenem per *origen social* les característiques, amb relació al nivell d'instrucció i a la categoria professional, de la família d'origen del jove. L'anàlisi de l'enquesta ha mostrat algunes diferències en la influència d'un i altre indicador però, sigui per l'efecte d'un dels dos o tots dos alhora, la majoria d'indicadors clau estan influïts per l'origen social del jove. Així, i pel que fa a l'educació, el nivell d'instrucció familiar mostra una influència cabdal en la durada de l'escolarització (i el consegüent nivell d'estudis finalment assolit), en el sentit que a major nivell d'estudis de la família d'origen més probabilitats té el jove de tenir una escolarització prolongada; i ambdós indicadors marquen amb força les probabilitats d'optar per la formació professional (vinculada a nivells d'estudi i categories professionals familiars baixes) o el batxillerat i de tenir una trajectòria d'incorporació al mercat de treball més o menys còmoda i qualificada. Amb relació al mercat de treball, l'origen social condiona un seguit d'indicadors clau com les probabilitats d'estar ocupat o la professió, vinculada als ingressos; tot i que no sembla influir sobre la inestabilitat contractual, que pot dir-se que –a causa de la seva extensió– ja és una dimensió interclassista. No obstant això, cal destacar que l'"efecte net" de l'origen social no afecta el procés d'emancipació: així, un cop descomptat l'efecte que té el major nombre d'anys estudiats pels joves amb un origen social elevat (anys que repercuteixen sobre l'edat d'emancipació), l'origen social per ell mateix no mostra cap incidència sobre la via majoritària d'emancipació (anar a viure amb la parella). Sí que influeix, però, en una via d'emancipació emergent, i que pel que es veu només s'ho poden permetre els i les joves provinents d'estrats socials alts: marxar de casa per anar a viure sol.

La tipologia de trajectòries de transició a la vida adulta presentada en aquest capítol sintetitza els principals indicadors de les quatre subtransicions considerades i, en aquest sentit, permet obtenir una mirada global a la influència de l'origen social. Les dades mostren com en les trajectòries "de més èxit" (les *trajectòries d'emancipació preuniversitària* i les *lineals universitàries*) els i les joves provinents de famílies amb nivells d'instrucció i categories professionals per sobre de la mitjana estan clarament sobrerrepresentats. Inversament, les *trajectòries de no-emancipació* i les *obreres* i *obreres amb ruptura familiar* són aquelles en què els orígens socials més modestos estan sobrerrepresentats.

Finalment, la lectura segons l'origen social dels resultats de l'enquesta sobre els aspectes no materials (participació, llengua, oci i risc) evidencia que la influència de la família d'origen es manifesta en tots els àmbits de la vida. Així, la quantitat i el tipus de participació i les possibilitats d'oci estan condicionades per l'origen social; el risc vinculat a l'oci –com a mínim en les variables considerades en l'enquesta: la ingesta d'alcohol i el consum de haixix–, per tant, és més present també entre els col·lectius de joves amb un origen social elevat. L'enquesta també confirma dues circumstàncies a destacar: d'una banda, la inversió de les posicions tradicionals en l'eix esquerra-dreta, ja que són els joves d'origen social elevat els qui més es posicionen a l'esquerra, i a la inversa; d'altra banda, que bona part dels serveis públics adreçats als i les joves són usats pels joves fills de pares amb nivells d'estudis i categories professionals elevades, de manera que la utilització combinada dels recursos familiars i dels recursos públics es converteix en un mecanisme bàsic per a la reproducció de l'estructura social.

3.2. Sexe

El sexe de les persones –a través dels processos de construcció social del gènere– mostra una clara influència sobre les trajectòries dels i les joves i, especialment, sobre les seves transicions a la vida adulta. L'anàlisi conjunta dels diferents apartats de l'estudi des de la perspectiva del gènere confirma algunes tendències ja conegudes: l'avenç de les noies respecte als nois en qüestions educatives no ha servit –com a mínim fins al moment– per aconseguir una millor o igual posició que els nois en el mercat de treball. Així, les noies estudien més temps i tenen uns nivells educatius superiors a la mitjana dels nois, cosa que està relacionada amb el fet que tendeixen a finalitzar més que els nois els estudis que inicien; i tenen trajectòries de transició de l'educació al treball menys abruptes i més prolongades: la finalització de l'etapa educativa als setze anys seguida per la incorporació immediata al mercat de treball és una qüestió principalment masculina. Aquest

millor posicionament de les noies en una suposada “economia del coneixement”, però, no té una clara traducció en la posició en el mercat de treball: la inversió educativa de les noies els serviria per no estar pitjor posicionades del que estan. Així, més enllà del fet que la taxa d'ocupació entre els no estudiants és similar entre sexes, algunes diferències aparentment neutres, com la diferent distribució dels gèneres en el sector d'activitat (les noies estan sobrerrepresentades en el sector serveis), condicionen altres indicadors laborals en què les noies es troben en una situació pitjor: els anys treballats sobre el total de la vida laboral, el treball manual no qualificat, la sobrequalificació, l'autoocupació i la precarietat són dimensions del món del treball en què el gènere juga en contra de les noies. No obstant això, caldrà observar amb atenció les conseqüències a mitjà i llarg termini sobre la posició de les noies en el mercat de treball de la seva menor inversió educativa, especialment en moments de crisi econòmica.

Tot i el major nombre d'anys d'estudi de les noies i la seva posició més feble en el mercat de treball, l'edat en què es donen els diferents processos d'emancipació domiciliar i formació d'una família pròpia no varia gaire segons el sexe i, si ho fa, són les dones les que s'avancen als nois en aquests processos (marxar de casa, viure en parella, tenir fills), fet que mostra la força de les pautes de reproducció social segons el gènere.

La combinació d'aquests tres factors tan breument ressenyats (major durada dels estudis, pitjor posició en el mercat de treball i emancipació avançada) es reflecteix en la diferent presència de nois i noies en les tipologies de trajectòries de transició a la vida adulta: d'entrada, les noies estan clarament sobrerrepresentades en un dels tipus més privilegiats (les *trajectòries d'emancipació preuniversitària*), en el qual sí que s'evidencia un aprofitament de la posició social d'origen i de les titulacions universitàries per aconseguir una posició avançada en el mercat de treball. Però les noies també estan sobrerrepresentades en dos tipus de trajectòries relativament problemàtiques: les *trajectòries universitàries precàries* (vinculades a la sobrequalificació i a la mobilitat social descendent) i les *obreres amb ruptura familiar* (vinculades a posicions de vulnerabilitat social fruit, en part, dels trencaments familiars). Per contra, els nois són majoria destacada en les *trajectòries obreres* (les més marcades per la vulnerabilitat econòmica) i en les *trajectòries de no-emancipació*; però també en els dos tipus de *trajectòries lineals*. Així doncs, sembla que són les noies les que protagonitzen les trajectòries de transició que teòricament estarien més vinculades al nou context socioeconòmic: els nois continuarien seguint els camins lineals marcats pels seus diferents nivells d'estudis (trajectòries lineals universitàries, mitjanes i obreres) mentre que les noies serien les portadores del canvi en la resta de transicions, a excepció de les *trajectòries de no-emancipació* (en les quals la novetat no rau tant en el sexe dels seus protagonistes sinó en l'increment del nombre de joves que no pot emancipar-se).

La pervivència de les diferències de gènere també pot apreciar-se en les parts de l'enquesta que no analitzen les transicions juvenils: així, amb relació al marge d'autonomia dels joves en les seves llars d'origen, són les noies les qui menys n'han tingut, o, tot i que les pautes d'oci s'han equiparat, són els nois qui –en les activitats analitzades– mostren una major propensió al risc. Per tant, tot i els processos d'equiparació dels gèneres característics dels nostres temps, les dades de l'enquesta evidencien la pervivència d'un seguit de desigualtats de gènere no només vinculades a qüestions estructurals sinó també a l'esfera dels valors i a allò que la societat espera dels individus en funció del seu sexe.

3.3. Territori

El territori de residència ha estat mesurat a través de l'àmbit territorial i la mida del municipi: ambdues variables configuren el “mapa de les oportunitats territorials”, tot i que la valoració final és ambigua: els joves de les ciutats grans i l'Àmbit Metropolità, que en alguns aspectes surten beneficiats de la seva ubicació, també es troben amb dificultats característiques d'aquests territoris.

Les possibilitats educatives, per exemple, estan condicionades pel territori, ja que els i les joves de molts indrets de Catalunya (municipis menors de 50.000 habitants i tots els àmbits llevats de l'Àmbit Metropolità) veuen disminuïdes les seves possibilitats de cursar estudis postobligatoris per l'oferta present al territori. Les opcions que es plantegen a aquests joves són tres: seguir uns estudis que no són els que voldrien, desplaçar-se (diàriament o bé anar a viure) al municipi on podrien cursar els estudis que voldrien o abandonar els estudis. El resultat és que l'etapa educativa (i el nivell d'estudis) dels joves d'aquests territoris és menys prolongada que la dels joves metropolitans. L'oferta educativa està relacionada amb el nombre d'habitants dels diversos territoris i, en part, amb la seva estructura productiva: en aquest sentit, els joves de municipis menors de 2.000 habitants treballen en el sector primari en una proporció clarament superior a la resta de joves, els de municipis de 2.000 a 10.000 habitants en la construcció i els de municipis de més de 10.000 habitants

estan sobrerrepresentats en els serveis; igualment, són els joves de l'Àmbit Metropolità els qui més oportunitats tenen de treballar en la indústria. D'altra banda, i tot i que numèricament aquest darrer àmbit és el que concentra un major nombre d'ocupacions qualificades, no és el territori que té una major proporció de treball qualificat i, per contra, tant aquest àmbit com els municipis de més de 50.000 habitants són els territoris en què tenen més incidència els fenòmens característics del nou context socioeconòmic: la temporalitat i les trajectòries laborals que combinen atur amb treball i/o inactivitat. Finalment, i relacionat amb el preu de l'habitatge però també amb aquesta major presència de la precarietat en els territoris urbans, la taxa d'emancipació a l'Àmbit Metropolità és de lluny la més baixa de Catalunya. Així doncs, més enllà de les majors possibilitats educatives dels joves urbanites, l'amenaça de la precarietat i les dificultats emancipadores emergeixen com un tret diferencial amb el qual s'han d'enfrontar els i les joves que viuen en aquests indrets.

Les dades de les tipologies de trajectòries de transició complementen aquests resultats, en el sentit que, si bé és cert que bona part de les dificultats laborals i emancipadores es concentren en territoris urbans, també és cert que les trajectòries més privilegiades (*trajectòries d'emancipació preuniversitària* i *lineals universitàries*) es concentren en les ciutats de més de 50.000 habitants (i no només en l'Àmbit Metropolità). Les *trajectòries lineals mitjanes*, per contra, semblen més pròpies de municipis mitjans, però també són aquests els municipis on estan més sobrerrepresentats els joves que han seguit *trajectòries obreres* i *obrerres amb ruptura familiar*.

Finalment, l'enquesta també mostra la influència del territori sobre els aspectes no materials de la vida de les persones joves: es manifesta de manera més positiva en els municipis mitjans i petits i fora de l'Àmbit Metropolità. La participació en associacions/grups informals i la utilització dels serveis públics (fets probablement vinculats a la densitat poblacional) són majors com menor és la mida del municipi.

3.4. Lloc de naixement

Tal com s'explica a la introducció, les dades referents a la població d'origen estranger són poc significatives i han de ser observades amb cura. No obstant això, alguna de la informació que apunta l'enquesta coincideix amb els coneixements generats en d'altres investigacions sobre el col·lectiu de nacionalitat estrangera a Catalunya. Així, el col·lectiu de nacionalitat estrangera estaria clarament sobrerrepresentat en les *trajectòries obreres* i *obrerres amb ruptura familiar*, és a dir, les que conformen la classe treballadora jove de Catalunya. No obstant això, també hi ha una part d'aquest col·lectiu que han seguit *trajectòries lineals mitjanes* i *d'emancipació preuniversitària*, circumstància que denota la diversitat de situacions present en un col·lectiu molt heterogeni. L'anàlisi més enllà de les tipologies reforça la idea que es tracta d'un col·lectiu més propens a les situacions de vulnerabilitat: la proporció de joves de nacionalitat estrangera amb nivells d'estudis baixos és menor a la mitjana (tot i que també és superior la proporció d'aquests joves amb estudis universitaris); la temporalitat es concentra amb més força en aquest grup, fet que no impedeix que sigui un col·lectiu amb una alta taxa d'emancipació; i, curiosament, la taxa de participació (entesa com la pertinença a associacions o grups informals) és més alta en aquest grup.

3.5. Edat

L'efecte de l'edat *per se* en la situació de les persones joves es relaciona amb les diferents fases del cicle vital. És a dir, els factors d'edat tenen a veure amb l'etapa biogràfica que un individu travessa: per aquest motiu, és habitual que a major edat, major proporció de la població estigui cursant estudis universitaris, o hagi acabat els estudis i començat a treballar, hagi deixat de viure amb els pares, constituït una parella o hagi tingut fills. Així, més enllà d'aquests processos tot just mencionats, al llarg d'aquest informe hem pogut constatar com l'edat de l'individu està associada a unes majors probabilitats d'inserció al mercat laboral: en un cicle econòmic expansiu, el temps transcorregut en el mercat laboral està positivament associat a les possibilitats d'estar ocupat, en situació estable, de valorar positivament la feina i d'estar autoocupat. D'altra banda, l'anàlisi dels processos de mobilitat laboral ascendent i de superació de la sobrequalificació suggereix que es produeixen molt escassament amb el pas del temps. Aquestes conclusions són rellevants, en tant que permeten copsar que en un període de bonança econòmica la inserció laboral no està vetada a les noves generacions, però ressalten el fet que fins i tot en els cicles expansius les desigualtats dins del col·lectiu jove són grans.

Els resultats en els capítols d'Oci i de Participació també són congruents amb els trobats en d'altres estudis (Martínez *et al.*, 2005 i González, 2007) en el sentit que evidencien l'impacte del cicle vital en les pràctiques

d'oci i participatives: així, el fet de viure a casa dels pares mentre s'estudia, de viure emancipat sense fills (amb o sense parella) o de tenir fills marquen tres grans situacions tipus que condicionen amb força les possibilitats i actituds de les persones joves en relació a aquestes qüestions.

Per contra, l'anàlisi de l'enquesta ha evidenciat algun *efecte generació*: és a dir, s'han constatat diferències entre grups de joves que no són degudes a la fase del cicle vital en què es troben sinó als diferents contextos històrics que els ha tocat viure. Les evidències més grans en aquest sentit es donen en dues transicions clau: l'educativa i la domiciliar. Pel que fa a la transició domiciliar, les dades ens han mostrat que les generacions més joves han tingut una emancipació més primerenca: així, la taxa d'emancipació pel grup de 25 a 29 anys és uns deu punts superiors al 2007 que al 2002, fet vinculat a l'evolució diferenciada dels sous, el mercat immobiliari i hipotecari, el mercat de treball i les actituds dels i les joves respecte l'emancipació. D'altra banda, pel que fa a la transició educativa, l'anàlisi generacional mostra que l'increment de la inversió educativa sembla no aturar-se encara, ja que cada nova generació estudia una mica més que la precedent. No obstant això, cal insistir a destacar el fet que, com més elevat és el nivell educatiu d'una generació, més vulnerables esdevenen els i les joves que tenen unes credencials educatives baixes: en aquest sentit, l'increment del nivell formatiu dels joves ressalta encara més el "drama" del fracàs escolar a Catalunya.

4. Les trajectòries juvenils en el model de benestar

Al principi de la recerca recordàvem la idea recurrent de L. Cachón que per conèixer la joventut cal que analitzem més la societat que l'envolta que els joves en si. El context, les institucions que envolten els joves, expliquen gran part de la realitat juvenil. Per conèixer les trajectòries juvenils cal que tinguem en compte aquest context. El procés d'emancipació constitueix un canvi vital amb el trànsit d'una situació de gran dependència –la infantesa– a una situació d'autonomia personal –la vida adulta–. Això fa que en general l'entorn i, en particular, les institucions proveïdores de benestar –mercat, família i Estat– tinguin una importància cabdal en la manera en què es desenvolupen les transicions.

Una de les claus de les diferents formes que pren l'estat del benestar arreu del món és la relació que s'estableix entre el mercat, la família i l'Estat. Les transformacions de l'estat del benestar tenen molt a veure amb els canvis que es viuen en la naturalesa de cadascuna d'aquestes institucions. La història dels països de l'Europa meridional, entre els quals el nostre, està marcada per l'herència dels règims dictatorials en què les escasses mesures de política social es desenvolupen sobre la base del clientelisme. El resultat és una forta fragmentació dels sistemes d'ocupació, un pes històric important de l'Església catòlica i certa feblesa de l'Estat en l'àmbit econòmic (Ferrera, 1995). En aquesta modalitat precària d'estat del benestar el mercat també té un paper secundari en la provisió de benestar. Això fa que la família assumeixi el paper principal en la provisió de serveis als seus membres. De fet, en la discussió de la literatura especialitzada en models de benestar, Esping-Andersen (2000) afirma que si hi ha un element que diferencia els països de l'Europa mediterrània és justament el familiarisme. En general, la família actua de manera subsidiària allà on mercat i Estat fallen, fent-se responsable última del benestar dels seus membres. En les transicions juvenils el pes de la família es posa de manifest de manera evident, sobretot si ho comparem amb d'altres països amb tradició més estatista com els països escandinaus, en els quals l'Estat es fa responsable de facilitar aquestes transicions. El paper del mercat en la provisió de serveis a l'Europa meridional és també encara escàs i actua sobretot de manera concertada amb l'Estat.

L'Enquesta a la joventut de Catalunya no ha estat pensada específicament per analitzar el paper del mercat, la família i l'Estat en les transicions juvenils. Per fer-ho caldria disposar també de dades a nivell general que sobrepassen l'abast de l'enquesta i d'aquest informe. Tanmateix, sí que ens ofereix alguna perspectiva interessant, tot i que incompleta, sobre alguns aspectes que ens poden donar pistes sobre la manera com influeixen aquest agents proveïdors de benestar en el procés d'emancipació juvenil. En tot cas, no volíem deixar passar les conclusions d'aquesta recerca sense donar alguna informació que apunti el paper determinant del context social i polític sobre les transicions juvenils, i en concret sobre la influència que hi té el model d'estat del benestar.

L'objectiu és doncs mirar quina influència tenen les tres fonts proveïdores de benestar sobre les set trajectòries d'emancipació presentades a l'inici d'aquest capítol. D'aquesta manera podrem veure si mercat, família i Estat intervenen de manera diferent en cadascuna de les trajectòries i com els i les joves agrupats segons la tipologia de trajectòries s'han recolzat més en una font de benestar o una altra.

4.1. El paper del mercat

L'enquesta ens permet tenir alguns indicadors força significatius del paper que juga el mercat en les transicions. En concret en podem identificar tres: en primer lloc, allò que fa referència als condicionants socioeconòmics derivats del mercat de treball i la seva influència en la posició que prenen els joves dins l'estructura social. Més en concret, el mercat de treball té una importància específica en les transicions juvenils, ja que en bona part en depèn l'assoliment de l'autonomia financera dels i les joves, és a dir, la seva emancipació econòmica. Com que ja s'ha dedicat un capítol complet al mercat de treball, aquí ens limitarem a recollir-ne breument les principals conclusions. En segon lloc, i ara amb relació a l'emancipació residencial, el mercat –en aquest cas de l'habitatge– té una gran influència en les possibilitats de completar les transicions domiciliars. L'enquesta ens ofereix indicadors sobre l'esforç econòmic i el paper del mercat en el finançament de l'habitatge. I finalment també hi ha algun indicador del mercat en tant que proveïdor de serveis de benestar que permetrà tenir una idea de quin tipus de trajectòria tendeixen a utilitzar més el mercat com a proveïdor de serveis.

A. El mercat de treball

Pel que fa al paper del mercat de treball, en el capítol 6 n'hem vist la naturalesa i el rol que té sobre les transicions. En concret, les conclusions confirmen la dualització del mercat laboral. Una dualització que perjudica de manera molt especial al col·lectiu jove i que està a la base del retard i les dificultats d'emancipació a Catalunya, així com a d'altres països del sud d'Europa. D'aquesta manera, les ocupacions més estables queden reservades per a uns col·lectius que gaudeixen de condicions laborals de certa estabilitat. A l'altra banda, però, hi ha col·lectius per als quals és molt difícil sortir de la precarietat i que han estat l'objecte de la desregulació del mercat de treball de les últimes dècades. En aquesta dualització hi ha un clar factor generacional: són els joves d'avui els que han rebut d'una manera més clara les conseqüències de la precarització. El treball de camp de l'enquesta es va dur a terme en un moment en què es vivien les conseqüències d'un període de bonança econòmica i d'alguns esforços per reduir la temporalitat. Tot i això, la taxa de temporalitat no ha baixat del 30% entre els treballadors i les treballadores joves. La perspectiva d'un cicle econòmic de refredament o recessió no augura un escenari gaire millor.

A l'hora de parlar de les transicions laborals també s'ha detectat l'existència de dos perfils majoritaris: els dels tècnics i els dels obrers no qualificats. Pel que fa als tècnics cal dir que sembla que, efectivament, la terciarització de l'economia ha fet créixer els i les joves que tenen aquest tipus de feines més intensives en coneixements específics. Tot i això, no tots els joves que s'han format per esdevenir tècnics aconseguixen ser-ho. Entre un quart i la meitat dels joves ocupats estan sobrequalificats, molts d'ells titulats superiors que fan feines administratives o d'empleat. Pel que fa als obrers, és interessant recordar que hem vist que en els últims cinc anys ha crescut el nombre de joves ocupats en feines no qualificades. Aquest és probablement el col·lectiu més sensible als cicles econòmics i que per tant es pot veure més afectat per un període de recessió. Per últim cal remarcar la fortalesa dels patrons de reproducció de classe, ja que la majoria de treballadors manuals són fills també de treballadors manuals.

El fet que en l'elaboració de la tipologia de trajectòries de transició haguem inclòs algunes de les variables més rellevants de la situació laboral ens impedeix que ara fem un nou creuament. No obstant això, precisament els resultats de la tipologia ens han mostrat la rellevància del mercat de treball a l'hora de definir les trajectòries juvenils. En el cas dels joves amb *trajectòries obreres* veiem que, malgrat incorporar-se aviat al mercat laboral, no han sortit de categories professionals baixes, certa temporalitat i, en el cas dels del grup amb ruptura familiar, períodes d'atur. El tipus de trajectòria quantitativament menys important és la de les *trajectòries universitàries precàries*, però és interessant perquè ens mostra aquelles situacions en què el mercat de treball no és capaç de donar sortida a joves amb una alta formació. Pel que fa als joves amb *trajectòries de no-emancipació* també s'observa en general una vida laboral més aviat inestable, que pot ser una de les raons de fons per la qual la majoria no ha arribat a emancipar-se abans de la trentena. Les *trajectòries lineals universitàries* o *mitjanes* responen a joves que han realitzat estudis superiors o mitjans que els han permès incorporar-se relativament aviat al mercat laboral i amb força èxit pel que fa a l'estabilitat. Finalment, les *trajectòries d'emancipació preuniversitària* corresponen a aquells joves que han tingut facilitats per formar-se i que en incorporar-se tardanament al mercat laboral de manera plena –més enllà dels 26– ho han fet ja en categories altes i amb estabilitat. És interessant esmentar que aquests joves s'han trobat més sovint que la mitjana en situacions d'atur, tot i que és probablement un atur que no és fruit de l'exclusió sinó d'una estratègia que no trenca la carrera professional.

Taula 69. Indicadors del paper del mercat en les transicions juvenils de la població de 30 a 34 anys segons el tipus de trajectòria. Catalunya, 2007

Indicadors del paper del mercat			Trajectòria de transició							Total
			D'emancipació preuniversitària	Universitàries precàries ⁶¹	Lineals universitàries	Lineals mitjanes	De no-emancipació	Obreres amb ruptura familiar	Obreres	
Mercat de l'habitatge										
Tipus d'habitatge (entre els emancipats)	De lloguer	%	25,7	(100)	10,1	11,4	-	17,9	8,3	16,1
	De compra (hipoteca)	%	66,2	(0)	66,8	67,3	-	58,6	87,3	68,1
	De compra, pagat	%	3,4	(0)	3,2	8,6	-	20,6	3,3	5,5
	Cedit o heretat de familiars	%	4,7	(0)	19,5	12,7	-	3,0	1,1	10,0
	Altres	%	0,0	(0)	0,5	0,0	-	0,0	0,0	0,3
	Total	%	100	100	100	100	-	100	100	100
Cost de l'habitatge de compra (entre els emancipats)		Mitjana en euros mensuals	787,8	-	681,6	684,3	-	567,1	640,2	672,1
Esforç econòmic per l'habitatge de compra (entre els emancipats) ⁶²		%	29,0	-	27,2	29,7	-	35,4	30,2	29,4
Provisió de serveis públics										
Educació privada o concertada		%	18,0	(12,7)	47,7	32,8	26,5	22,6	18,2	30,0
Sanitat privada ⁶³		%	29,7	(45,2)	37,1	45,4	12,3	28,8	26,2	31,7

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya, 2007.

B. El mercat de l'habitatge

Un altre aspecte rellevant del mercat que afecta especialment les transicions juvenils és el mercat de l'habitatge. La situació de l'habitatge en els últims anys ha actuat com a constrictor de l'emancipació domiciliària: l'espectacular augment dels preus ha dificultat molt l'adquisició d'habitatges i el mercat de lloguer s'ha mantingut com una alternativa de segon nivell. De fet, gairebé 3 de cada 4 joves emancipats majors de 30 anys viuen en pisos de compra tot i que la immensa majoria encara paga la hipoteca i només un 16,1% viu en un habitatge de lloguer. Si analitzem el règim de tinença de l'habitatge segons la nostra tipologia de trajectòries veiem, amb la prudència que exigeixen els pocs casos que tenim, que hi ha diferències substancials. D'entrada destaca un grup, el de l'emancipació preuniversitària, que tendeix a llogar més que la resta. Això respon al patró de joves que han allargat molt la seva vida estudiantil, s'han incorporat tard al mercat laboral i, o bé es troben en un moment inicial de la seva emancipació en què el lloguer representa un primer pas o simplement s'han emancipat abans d'acabar els estudis llogant un pis habitualment compartit. Sobta la major predisposició a la compra dels joves amb trajectòries obreres, que segurament respon a un factor cultural o de tradició molt arrelada a Catalunya en què la compra de l'habitatge s'entén com un element d'inversió familiar.

61 Els resultats de les trajectòries universitàries precàries s'han d'interpretar amb prudència ja que en tenim molt pocs casos (12), per això s'han posat entre parèntesis.

62 L'esforç econòmic està calculat dividint el cost de l'habitatge entre els ingressos de la llar i multiplicant per 100. El resultat es pot interpretar com el percentatge dels ingressos de la llar que es dediquen a l'habitatge.

63 La pregunta de l'enquesta demana si en l'actualitat s'està pagant una mútua o assegurança de salut privada.

També és cert que, des de finals dels anys 90 i fins ara, els bancs i caixes han creat multitud de productes financers dirigits a joves que han permès que, malgrat els preus desorbitats, la majoria de joves puguin accedir a una hipoteca més o menys aviat. Aquestes hipoteques, que ara amb la crisi financera comencen a posar-se en dubte, signifiquen tanmateix un considerable esforç econòmic que s'allarga molts anys.

Malgrat les dificultats econòmiques, els joves amb *trajectòries obreres* fan un esforç considerable per poder tenir un habitatge de propietat. Un esforç que suposa el 30,2% dels ingressos familiars, que juntament amb els joves amb *trajectòries obreres amb ruptura familiar* (35,4%) fan els esforços més importants per a la compra de l'habitatge. No obstant això, com veiem a la taula 69, són els que en termes absoluts dediquen menys diners a l'habitatge, però és que són els tipus de trajectòries amb més inestabilitat i categories laborals més baixes. De fet, en aquestes *trajectòries obreres* és on trobem més casos de joves que responen que tenen sovint dificultats per arribar a final de mes. En una situació inversa trobem els joves de *trajectòries d'emancipació preuniversitària*, que són –amb molta diferència– els que destinen més diners a la compra de l'habitatge (fins a 787 euros de mitjana) i en canvi això els suposa un esforç econòmic lleugerament per sota de la mitjana. En els dos tipus de trajectòries lineals hi trobem joves que segueixen unes pautes molt similars, tot i que l'esforç econòmic que han de fer els joves amb *trajectòries universitàries* per pagar un preu similar és lleugerament menor que els de *trajectòries lineals mitjanes*.

C. La provisió privada de serveis

Pel que fa al mercat en el seu paper de provisió de serveis públics, malauradament l'enquesta no ens dona massa informació. Això és degut al fet que l'enquesta no ha estat dissenyada específicament per a aquest tipus d'anàlisi, però també al fet que el mercat, que tot just comença a oferir serveis personals de benestar, s'ha orientat més cap a l'atenció a la gent gran deixant per als joves l'oferta en l'àmbit de l'oci. Tanmateix, tenim dos dades que ens donen alguna pista sobre dos aspectes clau de l'estat del benestar: l'educació i la sanitat.

Si ens fixem en la proporció de joves que han rebut totalment o parcial l'educació en centres privats o concertats, són els joves amb *trajectòries d'emancipació preuniversitària* els que menys han tendit a utilitzar l'educació privada. El seu perfil ens indica unes trajectòries força privilegiades i semblaria que en aquest perfil li corresponen centres privats. Tot i això hem vist que els joves amb aquestes trajectòries provenen de famílies d'assalariats amb ocupacions mitjanes, així que no és tan sorprenent. En la resta de trajectòries les dades responen a un patró més intuïtiu. Les trajectòries més afavorides mostren proporcions més altes d'educació privada. Cal destacar les *trajectòries lineals universitàries*, en què gairebé la meitat de joves han gaudit d'una educació majoritàriament privada o concertada. A l'altra banda, entre els joves amb *trajectòries obreres*, només un 18,2% han anat a centres de titularitat privada o concertada.

Curiosament, amb l'indicador que disposem d'utilització de sanitat privada passa una cosa similar al que hem vist en l'educació amb les *trajectòries d'emancipació preuniversitària i d'ocupació tardana*. Aquests joves estan per sota la mitjana de pagar una mútua de sanitat privada. En la resta de grups de joves veiem com aquells que han tingut unes trajectòries més estables –els que han seguit *trajectòries lineals*– tendeixen a utilitzar més mútues privades de salut que aquells amb categories laborals més baixes i inestables com els de *trajectòries obreres*. Els que menys diuen estar pagant mútues privades són els joves amb *trajectòries de no-emancipació*, que encara no han entrat en aquest tipus de circuits degut al fet que la pregunta és sobre si s'està pagant segueixen beneficiant-se de serveis de sanitat associats a la família d'origen.

En resum, pel que fa a la influència del mercat en les transicions juvenils, podem destacar el paper vertebrador que el mercat de treball juga en el procés d'emancipació i en la reproducció social de les desigualtats. La situació actual del mercat de l'habitatge, amb preus molt alts i poques facilitats al lloguer, té una gran influència en la manera com es desenvolupen les transicions juvenils. Tot i això, els joves en general, siguin quines siguin les seves trajectòries, acaben comprant un habitatge. Les desigualtats es veuen sobretot en les diferències en el cost de l'habitatge, en l'esforç econòmic que suposa i, com veurem a continuació, en les estratègies familiars per accedir-hi. Per últim, hem observat algun indicador del diferent impacte del mercat en la provisió d'educació i salut segons la trajectòria. La falta d'altres indicadors, de fet, és en si un índex del paper més aviat discret del mercat com a proveïdor de serveis socials.

4.2. El paper de la família

En l'estat de benestar mediterrani la família és l'element clau en el benestar dels individus. Aquest familiarisme és justament el que el distingeix d'altres models. La família s'encarrega d'entomar les llacunes que deixen l'Estat i el mercat en la provisió de benestar. La família té doncs una funció protagonista i alhora subsidiària.

Aquest protagonisme familiar s'accentua en els períodes del cicle vital que es caracteritzen per la dependència, com la infantesa o la tercera edat. En l'etapa juvenil s'esdevé una situació interessant ja que el procés d'emancipació consisteix justament a desfer-se d'aquesta dependència. En un model en què la família té aquest paper tan important, l'assoliment de l'emancipació és més difícil i llarg que en d'altres models de benestar en els quals l'Estat i el mercat juguen un paper facilitador. Com sempre, però, dins d'aquest context les transicions i el paper de la família no són iguals per a tothom. La taula 70 ens mostra alguns indicadors del paper de les famílies segons la tipologia de trajectòria.

Taula 70. Indicadors del paper de la família en les transicions juvenils de la població de 30 a 34 anys segons el tipus de trajectòria. Catalunya, 2007

Indicadors del paper de la família		Tipus de trajectòria de transició							Total	
		D'emancipació preuniversitària	Universitàries precàries	Lineals universitàries	Lineals mitjanes	De no-emancipació	Obreres amb ruptura familiar	Obreres		
Estratègies familiars per a l'emancipació										
Anys de dependència residencial	Mitjana	1,4	(2,5)	3,0	4,9	9,6	4,4	8,6	5,4	
Cessió o herència de l'habitatge (entre els emancipats)	%	4,7	(0,0)	19,5	12,7	-	3,0	1,1	10,0	
Suport econòmic familiar										
Comparació economia pròpia respecte a la familiar	Millor	%	16,5	(0,0)	32,4	44,9	32,9	47,9	35,5	34,4
	Igual	%	29,0	(1,3)	31,3	33,5	29,1	22,8	20,4	27,8
	Pitjor	%	54,5	(98,7)	36,4	21,5	38,0	29,3	44,0	37,8
Aportació econòmica de pares i familiars a la llar		%	22,8	(0,0)	6,7	5,2	82,0	20,6	4,1	21,4
D'altres ajudes familiars										
Ajuda de pares o familiars en la cura dels fills		%	(57,9)	(100,0)	(78,8)	(56,1)	-	(38,5)	(67,7)	65,0
Intervenció dels pares en les tasques domèstiques		%	23,6	(0,0)	10,8	5,5	79,8	11,6	6,0	21,9

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya, 2007.

A. Estratègies familiars per a l'emancipació residencial

El primer dels indicadors dels quals disposem és especialment interessant per fer-se una idea del paper de la família en el procés d'emancipació. Fa referència al temps –expressat en anys– que el jove continua residint en la llar de la família d'origen des del moment en què la seva activitat principal és treballar o que arriba als 30 anys sense haver-se emancipat. És a dir, mesura el temps en què el jove, tot i tenir ingressos propis fruit del treball, prefereix o es veu obligat a seguir vivint a casa dels pares. Donada la precarietat del mercat de treball i les dificultats d'accés a l'habitatge i, malgrat tenir feina, alguns joves no senten la seguretat necessària per fer front a una compra o lloguer d'habitatge. Paral·lelament, això pot ser una estratègia d'estalvi per fer amb més garanties aquest pas de l'emancipació residencial (Jimenez *et al.*, 2008). De mitjana, els joves catalans han passat, en arribar a la trentena, 5,4 anys amb feina però vivint a casa de la família d'origen. Quan ens fixem en les diferències segons el tipus de trajectòria veiem que es viuen situacions molt diferents: aquells

joves amb els diferents tipus de trajectòries universitàries tenen probablement una millor i més tardana entrada al mercat laboral que els permet emancipar-se residencialment també més ràpid o, en el cas de les *d'emancipació preuniversitària*, fins i tot abans de la primera feina en tant que activitat principal. En el cas de les *trajectòries universitàries precàries* sorprèn justament aquesta rapidesa, ja que són transicions marcades per la precarietat laboral tot i que, com ja hem anat advertint, les dades d'aquest grup les hem d'interpretar amb prudència a causa del baix nombre de casos que hi ha a la mostra. El tipus de trajectòria amb més anys de dependència residencial és, com era d'esperar, el de *no-emancipació*. Tot i ser un resultat esperat mereix una reflexió: aquesta dada ens està dient que els joves que als 30 anys tenien trajectòries caracteritzades per la no-emancipació han estat treballant 9,6 anys de mitjana des que en van complir 15. És a dir, que si molts d'ells no s'han emancipat no és perquè hagin allargat molt la seva etapa formativa o perquè s'hagin acomodat a casa dels pares sense treballar, sinó per d'altres raons segurament relacionades amb les característiques d'aquestes feines o amb les dificultats d'accés al mercat de l'habitatge. En definitiva, aquesta dada sobre la dependència residencial ens mostra, d'una banda, la no linealitat de les transicions en el sentit que pel conjunt de la població jove el fet d'aconseguir una feina no suposa automàticament l'emancipació residencial. Però, d'altra banda, ens mostra que aquest fenomen canvia molt segons el perfil del jove: aquells joves que han assolit un nivell alt d'estudis i una feina estable amb certa rapidesa passen molt poc temps a casa dels pares, mentre que als joves que han seguit trajectòries caracteritzades per les feines precàries els costa sortir de la llar d'origen. Aquest fet indica, un cop més, la relació entre la precarietat del mercat laboral juvenil i el retard de l'emancipació domiciliar.

Si viure a casa dels pares mentre es treballa acumulant capital per poder fer front a la compra o lloguer d'un habitatge es pot considerar una estratègia familiar per a l'emancipació, hi ha una estratègia encara més ràpida i definitiva: la cessió o herència de l'habitatge. Això, que podria semblar una pràctica molt minoritària, afecta un 10% de la població d'entre 30 i 34 anys. Probablement hem de fer una lectura generacional d'aquesta dada: la generació dels pares de la població que avui és jove va viure un període d'expansió del mercat de l'habitatge, en què comprar-se un pis era una bona inversió, així que molts són propietaris de més d'un habitatge que els fills ara poden utilitzar. Però com és lògic les dades ens mostren que no totes les famílies han tingut les mateixes facilitats per tenir pisos a disposició dels fills. Aquesta proporció del 10% de mitjana es redueix fins a un 3% per als joves amb *trajectòries obreres amb ruptura familiar* o a un 1,1% per als de *trajectòries obreres* que, com hem vist, provenen en general de famílies de classe treballadora. El percentatge més alt de cessió o herència d'habitatges el trobem en les *trajectòries lineals universitàries*, en què un 19,5% dels joves emancipats viuen en pisos cedits o heretats de pares o familiars.

B. Suport econòmic de les famílies

Fins aquí hem vist algunes dades de la manera com les famílies ajuden els joves en aspectes relacionats amb l'habitatge. A continuació veurem com es donen aquests suports a nivell econòmic: si preguntem als joves de 30 a 34 anys com creuen que és la seva situació econòmica respecte a la de la seva família d'origen, les respostes estan bastant equilibrades: un 34,4% pensa que està millor, un 27,8% que igual i el restant 37,8% pensa que està pitjor. És curiós veure que aquells que han tingut unes trajectòries més afavorides (les *d'emancipació preuniversitària*) i els que les han tingut amb més dificultats (les *obreres*) són els dos grups de joves que més consideren que la seva situació ha empitjorat. Segurament en el cas de les *trajectòries d'emancipació preuniversitària* és perquè, d'una banda, la seva incorporació al mercat laboral és molt tardana i encara no han arribat al seu sostre de categoria laboral i, per l'altra, la situació de la família d'origen ja era bona. El que és més preocupant és que el grup de joves de *trajectòries obreres* que provenen de famílies més desfavorides consideren que la seva situació econòmica és pitjor que la de la seva família en un 44% dels casos. Això indica que la transició a la vida adulta no és un procés social que contribueixi a la mobilitat social sinó que sembla funcionar com un mecanisme de reproducció de les desigualtats.

La darrera és una dada sobre percepcions subjectives, però disposem d'una dada específica sobre el suport econòmic de les famílies als joves. En concret, a l'enquesta es pregunta sobre la procedència dels ingressos de la llar on viuen els joves. A la taula 70 es recull la proporció de joves que manifesten rebre ingressos per part de pares o familiars. Recordem que estem analitzant població de 30 a 34 anys i que aquesta pregunta fa referència a les ajudes econòmiques en l'actualitat. Els resultats creuats per la nostra tipologia de trajectòries ens mostren tres grups diferenciats, que tenen molt a veure amb la proporció d'emancipats que hi ha a cada tipus de trajectòria. En primer lloc, i com és lògic, en les *trajectòries de no-emancipació* –que recull els joves que als 30 anys encara no s'havien emancipat– un 82% manifesten que pares o familiars aporten ingressos a la llar. En un segon grup, hi ha els joves amb *trajectòries d'emancipació preuniversitària* i de *trajectòries obreres*

amb ruptura familiar, en què un de cada cinc manifesta que rep ingressos de pares o familiars. Per últim, els joves dels altres tipus de trajectòries, que normalment ja han completat el procés d'emancipació, se situen sempre per sota del 7%. Allà on trobem un menor percentatge de joves amb aportacions econòmiques de la família és en les *trajectòries obreres* (4,1%).

C. El suport funcional de les famílies

A part de la solidaritat residencial i econòmica que exerceix la família, la qual contribueix a configurar un determinat tipus de trajectòria de transicions, hi ha també una solidaritat de tipus funcional. Fem referència a aquell tipus d'ajudes no monetàries ni relacionades amb l'habitatge però que a vegades són indispensables per tirar endavant el projecte vital. L'enquesta ens permet analitzar la participació de la família en la *cura dels fills* i en les *tasques domèstiques*. Pel que fa a la cura dels fills, dos de cada tres pares joves enquestats manifesta que, d'alguna manera, els pares contribueixen de manera regular en la cura dels seus fills. Com que aquest indicador només fa referència a joves amb fills, la mostra es redueix força i, per tant, a l'hora d'analitzar les diferències segons tipologia de trajectòria queden pocs casos, així que els resultats no són estadísticament significatius i només els podem utilitzar de manera orientativa. En el cas de l'ajuda en les tasques domèstiques cal dir que els resultats estan molt influïts per si els joves viuen a la llar d'origen o no. Per això veiem que els joves amb *trajectòries de no-emancipació* manifesten en un 79,8% que reben ajuda dels pares. Si miréssim el total d'emancipats de 30 a 34 anys, només un 3,9 manifesta que els pares els ajuden en les tasques domèstiques.

En resum, la família és molt present en el desenvolupament de les transicions juvenils. És present en la dimensió econòmica, fins i tot més enllà dels 30 anys, edat en la qual un de cada cinc joves continua rebent suport econòmic de la família. I és present també amb d'altres ajudes familiars de tipus funcional que sovint són també indispensables. Alhora, les dades ens mostren les estratègies que adopten les famílies per facilitar l'emancipació dels fills. En aquest punt apareixen dos itineraris clars en funció de si són trajectòries marcades per l'allargament dels estudis o per una entrada primerenca al mercat laboral: d'una banda veiem que en els joves amb trajectòries universitàries, que han passat més temps estudiant, l'estratègia familiar ha consistit a facilitar aquests estudis, que permeten que quan el jove entra al mercat laboral ho faci amb certes garanties –amb feines de més qualitat– i pugui marxar de casa amb certa rapidesa. En canvi, veiem que les famílies d'aquells joves amb trajectòries que es caracteritzen per un nivell d'estudis mitjà o baix i per una entrada primerenca al mercat laboral, l'estratègia seguida per les famílies ha estat la de tenir molt més temps els fills a casa, permetent-los que acumulin capital per poder accedir amb més garanties a l'emancipació. Sigui per garantir la qualitat en l'entrada al mercat laboral –en les trajectòries universitàries– o per aturar el cop de la precarietat i permetre l'estalvi –en les trajectòries obreres i de no –emancipació– el cas és que és la família la que s'encarrega de facilitar les transicions juvenils.

4.3. El paper de l'Estat

En el trinomi d'Estat, mercat i família, l'Estat hi juga un paper qualificat. La naturalesa política de l'Estat el fa responsable tant de les seves accions com de les seves omissions. L'Estat té la capacitat de regular i intervenir en el mercat així com d'incentivar famílies i mercat a proveir determinats béns públics o deixar de proveir-ne. Tal com assenyala Navarro (1997), el model de benestar no és conseqüència d'unes forces macroeconòmiques misterioses ni de la naturalesa intrínseca de cada país o societat. El model de benestar és el producte de determinades decisions polítiques que, enteses de manera històrica, acaben constituint un model determinat; és, per tant, un producte polític.

L'estat del benestar mediterrani –el de països com Grècia, Itàlia, Espanya o Portugal– està marcat per l'herència de llargs períodes de dictadures que, excepte en el cas d'Itàlia, arriben fins la dècada dels 70 i deixen com a herència un Estat del benestar incipient que es comença a construir sobre aquestes bases ja deficientes. El paper de l'Estat en aquest context és molt discret: en tots aquests països la despesa en polítiques socials està per sota de la mitjana europea. A l'Estat espanyol, aquesta característica dels països mediterranis encara s'accentua més, i la despesa social és, històricament, de les més baixes d'Europa (Flaquer, 2004).

Taula 71. Indicadors del paper de l'Estat en les transicions juvenils de la població de 30 a 34 anys segons el tipus de trajectòria (%). Catalunya, 2007

Indicador del paper de l'Estat	Tipus de trajectòria de transició							Total
	D'emancipació preuniversitària	Universitàries precàries	Lineals universitàries	Lineals mitjanes	De no-emancipació	Obreres amb ruptura familiar	Obreres	
Treballadors en el sector públic	27,0	(5,1)	28,1	17,2	16,5	23,2	11,5	19,9
HPO	7,7	(0,0)	6,8	2,9	-	26,2	16,4	10,5
Educació pública	64,6	(27,9)	45,9	57,4	54,2	77,5	63,7	56,3
Beques per a estudis	25,8	(7,7)	9,3	13,1	7,7	11,6	3,3	10,8

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya, 2007.

A. La presència de l'Estat

Un primer indicador de la influència de l'Estat en l'**ocupació** dels i les joves és la presència de joves treballadors en el **sector públic**. Del total de joves ocupats de 30 a 34 anys, un 19,9% està treballant a l'administració. Si mirem les dades segons les trajectòries, en aquelles on trobem una altra proporció de joves universitaris (les *trajectòries d'emancipació preuniversitària* i les *lineals universitàries*) és on hi ha un percentatge més elevat de feines al sector públic (27 i 28,1% respectivament). Els joves amb *trajectòries obreres* són els que tenen una menor presència en el sector públic, amb un 11,5%. El 23,2% dels que han tingut *trajectòries obreres amb ruptura familiar*, que està per sobre la mitjana, l'hem d'agafar amb prudència ja que en tenim pocs casos a la mostra. Un altre indicador del paper de l'Estat en el mercat de treball és l'eficàcia dels seus programes de col·locació. Més enllà de les dades que presentem a la taula 71, a l'enquesta també es pregunta de quina manera es va trobar la feina actual dels joves enquestats: tan sols un 1,4% dels joves ocupats de 15 a 34 anys responen que l'han aconseguida a través de les oficines públiques de col·locació, com les OTG o l'INEM. Aquí el paper de la família torna a ser molt més important, ja que un 17,9% ha trobat la feina a través seu.

Pel que fa a l'impacte de la intervenció de l'Estat en el mercat de l'**habitatge**, l'enquesta ens dona l'oportunitat de veure quins joves emancipats de 30 a 34 anys han gaudit o gaudeixen d'un habitatge de protecció oficial, sigui de compra o de lloguer. En aquest cas són els joves amb *trajectòries obreres*, sigui amb ruptura familiar o sense, els que més s'han aprofitat d'aquesta opció. És lògic, ja que són polítiques dirigides a la població amb més dificultats. Tot i això, en el cas de les trajectòries universitàries majoritàries, trobem proporcions del 7,7 i 6,8% de joves que gaudeixen o han gaudit d'un Habitatge de Protecció Oficial. A l'enquesta també es pregunta per les ajudes de l'administració per pagar l'habitatge: si en el present es reben ingressos mensuals de l'administració per fer front a l'habitatge o no. El resultat és que no arriba al 0,5% la proporció de joves que reben ajudes d'aquest tipus. Cal dir que algunes d'aquestes ajudes monetàries són fins els 29 anys i que el treball de camp es va realitzar abans que entressin en vigor algunes polítiques recents d'ajudes al lloguer que potser ara farien millorar aquesta dada.

Pel que fa a l'**educació**, més de la meitat dels joves de 30 a 34 anys manifesten que han rebut una educació majoritàriament o exclusivament pública. Aquesta és l'altra cara de la moneda de l'indicador que hem vist en parlar del mercat en l'educació⁶⁴. Si s'analitzen les diverses trajectòries, n'hi ha tres que estan clarament per sobre de la mitjana. En primer lloc, els joves de *trajectòries obreres amb ruptura familiar* (77,5%) i sense (63,7%) són col·lectius que han utilitzat l'educació pública més que la resta. De la mateixa manera que passava en analitzar les proporcions d'educació privada, veiem que els joves que han seguit *trajectòries d'emancipació preuniversitària* són els que més han rebut educació pública. La *trajectòria lineal universitària* és l'única en què menys de la meitat dels joves han anat majoritàriament a centres públics d'educació.

64 Tot i això, els resultats d'una taula i l'altra no sumen 100% ja que hem exclòs aquells joves que manifestaven que al llarg de la seva trajectòria educativa han rebut educació meitat pública meitat privada, que representen un 11,4% del total de joves de 30 a 34 anys.

L'últim dels indicadors de la taula 71 ens dona el percentatge de joves que han gaudit algun cop d'una beca per estudis. Amb les dades resultants sembla que la política de beques en general no contribueix gaire a la igualtat, ja que més aviat afavoreix aquells que han tingut unes trajectòries més privilegiades. De totes maneres cal tenir en compte que aquells joves amb trajectòries caracteritzades per un itinerari formatiu més llarg han tingut més oportunitats de gaudir d'una beca en algun moment o altre. El cas és que, de manera marcada, els joves amb *trajectòries d'emancipació preuniversitària* són els que han gaudit de beques per a estudis en una proporció més elevada, en concret un 25,8%. A l'altra banda hi ha els joves amb *trajectòria obreres*, dels quals només un 3,3% ha gaudit alguna vegada d'una beca. Els altres tipus de trajectòries es mantenen bastant properes a la mitjana del conjunt de joves de 30 a 34 anys, que està en el 10,8%.

L'enquesta també conté dades sobre transferències monetàries directes de l'administració. Els percentatges, però, no són prou alts per poder creuar-los per la tipologia de trajectòries, així que el que podem oferir són només els percentatges del total de joves de 15 a 34 anys que reben aquest tipus de prestacions. En concret, es pregunta si en el moment de l'entrevista els joves gaudeixen d'ingressos mensuals procedents de l'Estat com el subsidi d'atur (2,9%), beques d'estudi (3,1%), subsidis per fills (9,3%) o ingressos de PIRMI (0,2%). En el cas dels subsidis per fills les dades ens permeten afinar una mica més. Si mirem els joves de 30 a 34 anys que tenen fills, més de la meitat (un 56,7%) diuen rebre algun tipus d'ajuda de l'administració per fills. Aquest alt percentatge s'explica perquè, tal com passa en d'altres països mediterranis, l'Estat, pel que fa a la primera infància, en lloc d'optar per polítiques de provisió de serveis directes (com guarderies públiques) ha optat per les prestacions monetàries.

B. L'orientació dels serveis de l'Estat

Encara podem fer un últim exercici per veure la manera com l'Estat contribueix a les transicions juvenils i com ho fa en funció de la nostra tipologia de trajectòries. L'enquesta dona importància a la utilització de serveis socials adreçats a joves. En concret fa preguntes sobre 35 serveis o ajuts de l'administració. En aquest cas no ens interessa tant saber quants joves utilitzen cada servei (ja que acostumen a ser proporcions molt petites) sinó si en funció de les diferents trajectòries juvenils s'utilitza més un tipus de serveis que un altre. La intenció és veure si els joves que segueixen determinades trajectòries són, per exemple, més propensos a utilitzar serveis de tipus assistencial, d'orientació i informació o bé serveis universals. És una manera de veure la manera com es distribueix socialment la provisió de benestar de l'Estat en el moment de les transicions juvenils. Com estem veient, aquestes transicions segueixen patrons força diferents i això fa pensar que els programes i serveis de l'Estat també es distribuïran de manera diferenciada.

Per simplificar la interpretació hem optat per fer una anàlisi factorial que ens agrupi aquests 35 serveis i ajuts de l'Estat considerats a l'enquesta en pocs factors que recullin aquestes diferents orientacions dels serveis públics. El resultat del factorial (vegeu la taula 46 de l'Annex) ens dona els següents tipus de serveis per a joves⁶⁵:

- **Programes internacionals i d'assessorament.** El factor ha recollit principalment serveis relacionats amb programes internacionals dirigits a joves i alguns serveis d'assessorament, especialment en temes d'habitatge.
- **Serveis d'orientació, cultura i ajudes a la formació.** Aquest factor recull sobretot serveis d'orientació i informació (Punts d'Informació Juvenil, orientació en salut i sexualitat o Casals de joves) i serveis relacionats amb la cultura (centres cívics, descomptes), així com ajudes a la formació. També ha recollit ajudes a l'habitatge.
- **Prestacions assistencials.** Recull aquell tipus de serveis, normalment prestacions monetàries, dirigits als col·lectius més desfavorits (com el PIRMI o pensions per invalidesa) o en situacions difícils com l'atur.
- **Serveis familiars universals i de cultura.** Aquest factor ha recollit serveis i prestacions a les famílies que són normalment universals com ajuts per a fills, permisos de paternitat i reduccions de jornada. També inclouen beneficis per al consum i la creació cultural.

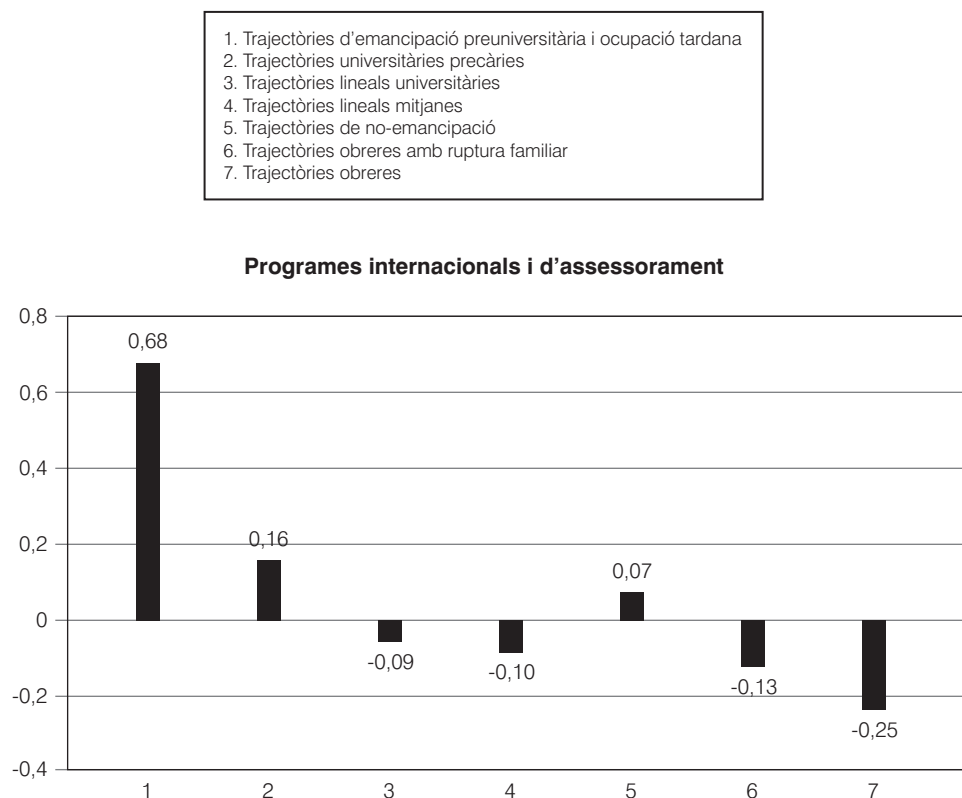
⁶⁵ Per aconseguir un resultat que simplifiqui la interpretació de la utilització dels serveis i ajudes de l'Estat s'ha forçat l'extracció de només 5 factors que expliquen un 27,4% de la variació.

— **Prestacions laborals i familiars.** Recull programes i prestacions dirigides a situacions d'exclusió del mercat laboral, com la prestació d'atur i programes de formació, així com ajuts a famílies nombroses.

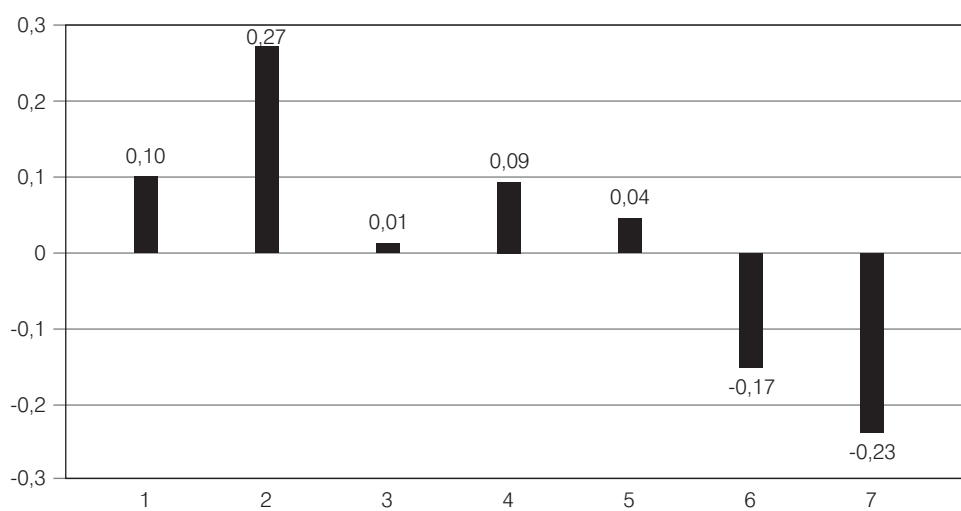
Com veiem, els dos primers factors es refereixen a aspectes que contribueixen a millorar la qualitat de les transicions juvenils, i estan específicament dirigits a la joventut. Són polítiques d'orientació i informació en què els aspectes formatius i culturals tenen molta importància. És destacable el fet que els diferents programes internacionals (Erasmus, d'intercanvis laborals o de cooperació) s'hagin agrupat de manera bastant nítida en el primer factor. El tercer factor fa referència netament a aquelles prestacions de tipus assistencial dirigides a lluitar contra l'exclusió, és a dir, adreçades a grups socials molt determinats i desfavorits. Finalment, els dos últims factors recullen les polítiques de benestar d'orientació més universal. Com és habitual en el model mediterrani, moltes d'aquestes prestacions i programes es canalitzen a través de la família. Sobretot el quart factor recull aquestes polítiques familiars. El cinquè també va en aquesta línia però està molt influït pels serveis relacionats amb l'atur.

Per analitzar com es distribueixen aquests programes en la nostra tipologia hem utilitzat les puntuacions de cada factor pels joves de 30 a 34 anys i n'hem extret la mitjana per els diversos tipus de trajectòria. Els resultats per a cadascun dels tipus de programes es mostren en el següent gràfic. Les puntuacions del factorial tenen mitjana 0 i desviació típica 1, així que no ens interessen els seus valors absoluts, que no tenen significat substantiu, sinó la comparació dels valors dels diferents tipus de trajectòria.

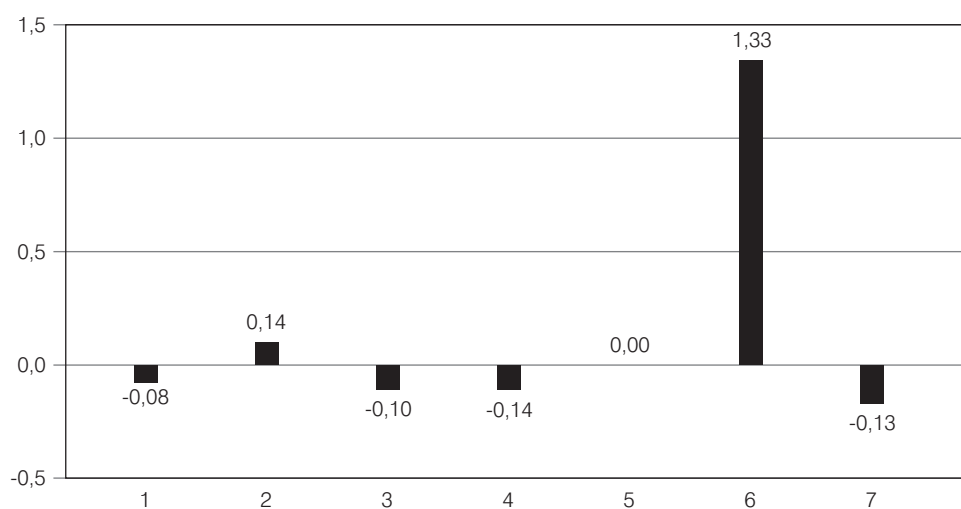
Gràfic 103. Tipus de serveis utilitzats per la població de 30 a 34 anys segons el tipus de trajectòria. Catalunya, 2007

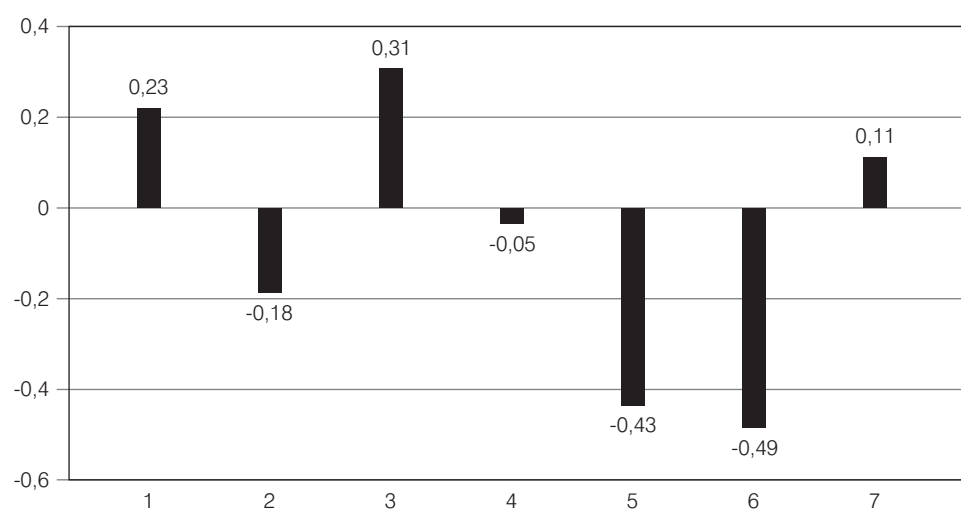
Serveis d'orientació i formació

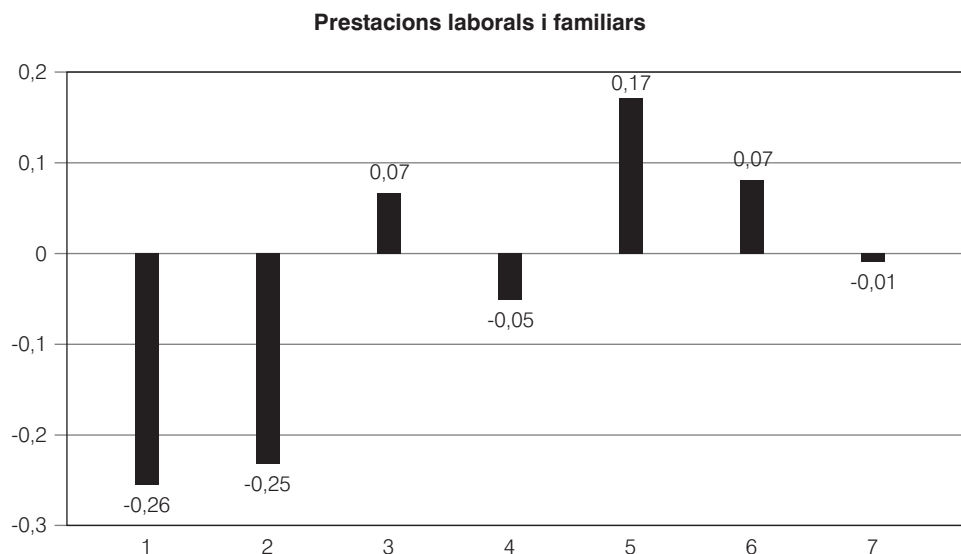

Prestacions assistencials

Serveis familiars i de cultura

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya, 2007.

El gràfic ens mostra un patró prou clar en la utilització dels programes en funció de les trajectòries juvenils. Els joves amb *trajectòries d'emancipació preuniversitària* són els clars receptors dels **programes internacionals i d'assessorament**. En aquest tipus de polítiques s'hi concentren especialment polítiques de formació i mobilitat laboral amb un component internacional, i veiem que es dirigeixen a un perfil de jove que ha allargat molt la seva etapa formativa (probablement amb període d'estudis a l'estranger) i que acaba treballant en categories laborals altes. En el segon tipus de programes (**serveis d'orientació i polítiques culturals i ajudes a la formació**) són els joves amb *trajectòries universitàries precàries* els que més les utilitzen. Aquest grup de joves es caracteritza per tenir un nivell alt d'estudis però haver tingut dificultats en l'entrada en el mercat laboral i en el seu projecte d'emancipació, així que segurament ha emprat força serveis d'orientació per buscar sortides a la seva situació. Sobta que els dos tipus de *trajectòries obreres* són els que menys utilitzen aquest tipus de serveis tot i que també passen per transicions marcades per la precarietat. Això fa pensar que el nivell de formació esdevé un factor important a l'hora de decidir acostar-se a aquest tipus de serveis d'orientació i assessorament.

Els programes de **prestacions assistencials** són els que més clarament es dirigeixen a un tipus de joves: als que han seguit *trajectòries obreres amb ruptura familiar*. Són polítiques que es volen dirigir als col·lectius desfavorits, per tant és d'esperar que siguin les *trajectòries obreres* les que més se'n beneficiïn. Això és així de manera molt clara per als joves amb *trajectòries obreres amb ruptura familiar*, però no per als altres, que es queden per sota la mitjana. Com hem anat veient, les ruptures familiars en aquest col·lectiu suposen un trencament també en l'àmbit econòmic i sovint residencial. Així que la seva condició ja de per si precària s'agreuja per aquesta circumstància de ruptura del nou nucli familiar. Segueix sorprenent, però, que les *trajectòries obreres* tinguin un índex tan baix d'utilització d'aquest tipus de polítiques, un índex que és superat, per exemple, pels joves amb *trajectòries universitàries precàries*, als quals el seu alt nivell de formació els dóna recursos per conèixer i aconseguir aquest tipus de prestacions socials més que d'altres col·lectius.

La utilització dels **serveis familiars universals i de cultura** té una distribució força desigual. Cal tenir en compte que el que anomenem polítiques familiars, en aquest tram del cicle vital, fa referència fonamentalment a serveis i ajuts per a fills. En conseqüència, la utilització d'aquest tipus de serveis hauria d'estar bastant relacionada amb aquelles trajectòries més precoces en la formació de les noves famílies. Per això és lògic que els joves amb *trajectòries de no-emancipació* presentin un índex d'utilització molt baix d'aquests serveis. Podríem pensar que en els processos de ruptura familiar el paper d'aquest tipus d'ajudes a la família és important, però és justament el contrari: els joves de *trajectòries obreres amb ruptura familiar* també utilitzen poc aquests serveis. Això ens confirma que qui acostuma a entomar la protecció que requereixen aquestes situacions de trencament és, altre cop, la família d'origen. Les *trajectòries lineals universitàries* i les *d'emancipació preuniversitària* són els col·lectius que més recorren als serveis d'aquest tipus. En el factor que hem anomenat de serveis familiars i cultura, ens han aparegut, a part de les polítiques de família, els ajuts per a creació

i consum cultural que segurament fan créixer l'índex en aquestes trajectòries. Tanmateix, sembla que el major nivell formatiu facilita l'accés als serveis i prestacions de caràcter universal.

L'últim tipus de serveis, les **prestacions laborals i familiars**, estan molt vinculades a situacions d'exclusió del mercat laboral. Aquells joves que hagin tingut una vida laboral més llarga tenen més probabilitats d'haver-se trobat en aquesta situació i, per tant, d'haver utilitzat alguns d'aquests serveis o prestacions. Cal dir que, en conjunt, és el tipus de programes amb menys diferències entre trajectòries, tot i que n'hi ha dos (les d'emancipació preuniversitària i les universitàries precàries) que estan clarament per sota de la mitjana.

Recollint tot el que hem anat veient del paper de l'Estat en les transicions juvenils podem destacar-ne alguns aspectes. En primer lloc, hem vist que la participació de l'Estat és més aviat petita, i a vegades imperceptible, en aspectes clau de les transicions com la col·locació en el mercat laboral, les ajudes a l'habitatge, les beques per a estudis i, en general, en la protecció social. Del conjunt d'indicadors de què disposem l'únic en el qual es veu clarament la intervenció estatal és en l'educació, ja que més de la meitat dels joves de 30 a 34 anys han estat formats totalment o majoritàriament en centres públics. Tot i que els indicadors que ens ofereix l'enquesta no són exhaustius, sembla evident que el paper de l'Estat en la seva contribució a les transicions juvenils és més aviat discret. Si ens fixem ja no en el volum de la intervenció estatal sinó en qui en rep els serveis i prestacions, hem observat força diversitat segons el tipus de trajectòria. En general, aquells joves amb trajectòries universitàries aprofiten millor els serveis d'orientació, informació i assessorament, a més (com és lògic, ja que tenen itineraris formatius més llargs) de les ajudes relacionades amb la formació. El factor del nivell de formació també sembla que ajuda a beneficiar-se de serveis de caràcter més universal: caldria tenir en compte això a l'hora de pensar l'oferta de determinades polítiques públiques. El nivell formatiu és un avantatge a l'hora d'assabentar-se de l'existència de determinats serveis i també a l'hora de dur a terme les gestions per beneficiar-se'n. Això fa que ho tinguin més fàcil per accedir a certes prestacions que els més desfavorits, amb nivells formatius més baixos. Les prestacions assistencials són les que es dirigeixen de manera més evident a aquells joves amb trajectòries més desfavorides ja que són els únics que hi poden optar. Amb aquesta distribució dels serveis, programes i ajudes públiques sembla que l'Estat no compleix una funció redistributiva: els únics programes que es dirigeixen clarament a les trajectòries més desfavorides són de caràcter assistencial, és a dir, adreçats a parar el cop de l'exclusió però no pensats per generar noves oportunitats. En canvi, els programes pensats per donar qualitat a les transicions –com els programes de formació o de mobilitat internacional– es dirigeixen, també de manera clara, als joves amb trajectòries de més èxit. Finalment, veiem que els serveis universals afavoreixen joves de classes mitjanes amb trajectòries universitàries.

Cal tornar a dir que les dades de l'enquesta amb les quals hem fet aquesta anàlisi no són suficients per treure conclusions definitives i que caldria tenir en compte altres indicadors sobre el context polític i socioeconòmic que transcendeixen l'objecte d'una enquesta a la joventut. Tanmateix, sí que hem pogut recollir algun indicador del fet que aspectes relacionats amb el mercat, la família i l'Estat tenen impacte sobre les trajectòries juvenils. Sembla que estem davant d'un model de benestar en què el mercat posa pals a les rodes a les transicions, l'Estat no compleix amb la seva funció redistributiva i és la família la que, amb les seves possibilitats, entoma les transicions. Aquest model, en què ni mercat ni Estat ofereixen gaires possibilitats de mobilitat social, deixa molt poques alternatives a la reproducció de les desigualtats.

5. Les trajectòries de transició i l'oci

5.1. Objectius i metodologia

L'*Enquesta a la joventut de Catalunya* se centra principalment en les transicions relacionades amb l'esfera material de la vida del jove. Tanmateix, al llarg de la recerca hem anat fent alguna referència a aspectes relacionats amb qüestions culturals o identitàries⁶⁶. Els estudis de joventut han tendit a centrar-se en una

o altra esfera i, en general, es troben a faltar recerques que relacionin l'esfera material amb la identitària (París *et al.*, 2005), sobretot tenint en compte la manera com els aspectes socioeconòmics condicionen les diferents visions del món. En aquest punt de la recerca no voldríem deixar passar l'oportunitat de veure si la nostra tipologia de trajectòries, construïdes amb variables que volen copsar la realitat material, es relaciona amb determinats estils de vida: la manera com es relacionen, doncs, l'esfera material i la identitària.

⁶⁶ Vegeu, per exemple, els capítols 10 d'Oci i risc o l'11 de Participació.

Quan parlem d'identitats gran part de la literatura coincideix a advertir un canvi. En la societat industrial el treball era l'element estructurador de les identitats, mentre que en les societats actuals la fragmentació de classe, la individualització i l'extensió del consum d'oci fan que la identitat s'estructuri en funció de les pràctiques realitzades fora del món del treball, especialment amb relació al consum. D'aquesta manera, i en especial en els joves, el posicionament en el consum d'oci és el que defineix les identitats. Cal veure, però, si aquest posicionament està condicionat al seu temps per aspectes materials o, el que és pròpiament el nostre interès, per la trajectòria de pas a la vida adulta.

Per fer-ho hem utilitzat la mateixa anàlisi que en el capítol 10 en parlar d'activitats d'oci. En primer lloc, les divuit preguntes de l'enquesta referents a diverses activitats d'oci han estat agrupades per simplificar la interpretació. Aquesta agrupació s'ha fet a través d'una anàlisi factorial que indica quines activitats són més properes entre si: els resultats agrupen les divuit activitats en set tipus d'activitats, que són els que apareixen en la primera columna de la següent taula. Cada tipus d'activitat ha estat tractat per tal de generar un índex i una ràtio, i són aquests indicadors els que permeten veure, en primer lloc, quina predisposició tenen els joves que han seguit els diferents tipus de trajectòries a realitzar cada tipus d'activitats d'oci i, en segon lloc, quines són les activitats d'oci més homogènies –aquelles en què la realització no sembla dependre del tipus de trajectòria que ha seguit el jove– i les més diferenciades.

Cal dir que, tal com hem vist en el capítol 10, la predisposició a una o altra activitat d'oci està molt lligada al cicle vital. Durant la joventut els hàbits d'oci canvien substancialment amb l'edat. En la nostra anàlisi de trajectòries tenim un grup força homogeni, de 30 a 34 anys, per la qual cosa hi haurà poca variació relacionada amb l'edat. Això ens permet neutralitzar aquesta variable, que hem vist que té gran influència. Hem de tenir en compte, però, que les preguntes sobre activitats d'oci no són retrospectives, per tant el que analitzem és la manera com es comporten els joves amb relació a l'oci en el moment actual.

5.2. Resultats

Si ens fixem en les dues darreres files de la següent taula veiem que, malgrat que les diferències en la intensitat en què es realitzen els diversos tipus d'activitats no són molt grans, les trajectòries amb un pes elevat de joves universitaris tenen totes uns valors superiors a la mitjana, mentre que les *trajectòries obreres* i de *no-emancipació* es queden per sota. De fet, amb un primer cop d'ull a la taula ja es veu que les caselles més fosques se situen majoritàriament a l'esquerra de la taula, en les *trajectòries universitàries*. És una pauta general, doncs, que els joves amb aquestes trajectòries siguin més actius en l'oci. També destaca la baixa intensitat de les activitats ideològiques. Mentre la resta d'activitats d'oci se situen totes aproximadament entre l'1 i l'1,5 del nostre índex de 0 a 3, les ideològiques, que inclouen l'assistència a actes polítics o religiosos, tenen un índex d'intensitat del 0,18.

Taula 72. Intensitat de realització de tipus d'activitats d'oci de la població de 30 a 34 anys segons el tipus de trajectòria. Catalunya, 2007⁶⁷

Tipus d'activitats d'oci		Tipus de trajectòria de transició							
		D'emancipació preuniversitària	Universitàries precàries	Lineals universitàries	Lineals mitjanes	De no-emancipació	Obreres amb ruptura familiar	Obreres	Total
Sociabilitat i oci nocturn	Índex ⁶⁸	1,31	1,05	1,16	1,06	1,26	1,05	0,79	1,10
	Ràtio ⁶⁹	1,19	0,95	1,05	0,96	1,15	0,95	0,72	1,00
Culturals	Índex	1,45	1,61	1,45	1,37	1,33	1,20	0,93	1,31
	Ràtio	1,11	1,23	1,11	1,05	1,02	0,92	0,71	1,00
Urbanes	Índex	1,61	1,73	1,58	1,75	1,55	1,38	1,68	1,62
	Ràtio	0,99	1,07	0,98	1,08	0,96	0,85	1,04	1,00
Esportives	Índex	1,19	1,28	1,47	1,26	1,24	1,22	1,09	1,27
	Ràtio	0,94	1,01	1,16	0,99	0,98	0,96	0,86	1,00
D'“habitatció”	Índex	1,46	1,13	1,46	1,11	1,00	0,94	0,74	1,14
	Ràtio	1,28	0,99	1,28	0,97	0,88	0,82	0,65	1,00
Audiovisuals	Índex	0,70	0,92	0,96	0,98	0,86	0,98	1,12	0,94
	Ràtio	0,74	0,98	1,02	1,04	0,91	1,04	1,19	1,00
“Ideològiques”	Índex	0,17	0,45	0,23	0,18	0,15	0,09	0,14	0,18
	Ràtio	0,94	2,50	1,28	1,00	0,83	0,50	0,78	1,00
Total	Índex	1,13	1,17	1,19	1,10	1,06	0,98	0,93	1,08
	Ràtio	1,04	1,08	1,10	1,02	0,98	0,91	0,86	1,00

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya, 2007. Secretaria de Joventut.

Pel que fa a les **activitats de sociabilitat i oci nocturn** hi ha dos tipus de trajectòries que destaquen per una predisposició més gran envers la realització d'aquest tipus d'activitats: les *trajectòries d'emancipació preuniversitària i ocupació tardana* i les *de no-emancipació*. Aquest tipus d'activitats inclou sortir de nit, quedar amb amics o anar a la discoteca. En l'anàlisi del capítol 10 hem vist com justament aquest era un tipus d'activitat en què l'edat hi tenia molta influència; a mida que els joves es van fent grans surten de nit i amb amics amb menys freqüència. La major intensitat amb la qual els joves de *trajectòries de no-emancipació* realitzen aquestes activitats (un 15% per sobre de la mitjana) es pot entendre, ja que és probable que molts d'aquests joves conservin hàbits i estils de vida més propis d'una etapa de la joventut sense noves obligacions familiars i amb més llibertat. Amb diferència, els joves que menys freqüentment realitzen activitats de sociabilitat i oci nocturn són els de *trajectòries obreres*, molts dels quals viuen en parella –alguns amb fills– i sovint amb dificultats per arribar a final de mes, la qual cosa els deixa menys marge per al consum.

Amb les **activitats culturals** (anar al cinema o al teatre i llegir llibres i premsa) ens trobem amb una pauta molt similar. Les *trajectòries obreres* tornen a mostrar una predisposició molt menor envers aquest tipus d'activitats (un 29% menys que la mitjana), segurament per les mateixes raons. Aquí, en canvi, els joves amb *trajectòries*

67 El color fosc i clar destaquen, respectivament, les caselles en què el valor de la ràtio supera o rebaixa en 0,10 punts o més la mitjana estandarditzada (la puntuació “1”).

68 Escala que va del 0 al 3, en què 0 significa que no es realitza gens aquell tipus d'activitats i 3 que es realitza amb molta intensitat.

69 Ràtio que estandarditza l'índex i permet una comparació acurada de la proporció en què cada tipus de trajectòria realitza cada tipus d'activitats d'oci. Així, per exemple, els joves que han seguit les *trajectòries d'emancipació preuniversitària* realitzen les “activitats de sociabilitat i oci nocturn” un 19% més (valor 1,19) que la mitjana dels joves (valor 1). La ràtio s'ha calculat dividint el valor de l'índex de cada tipus d'activitat segons el tipus de trajectòria de transició pel valor de l'índex del total de joves.

de *no-emancipació* es mantenen en la mitjana i els que consumeixen més cultura són, com era d'esperar, els que han seguit les trajectòries que es caracteritzen per l'assoliment d'un elevat nivell formatiu.

Les activitats com passejar o anar de compres, que hem etiquetat com **activitats urbanes**, són aquelles en les quals hi trobem menys diferències entre trajectòries. De fet, són també les activitats més esteses, amb un índex d'1,62, l'únic de tots els tipus d'activitat que supera la mitjana (1,5).

Pel que fa a les **activitats esportives**, els joves amb *trajectòries obreres* tornen a mostrar la ràtio més baixa (0,86). Els que tenen més predisposició per a l'esport són els joves amb *trajectòries lineals universitàries*, tot i que en general, com passava amb les activitats urbanes, la variació entre trajectòries és més aviat discreta.

Si hi ha un tipus d'activitat amb poca predisposició per part dels joves amb *trajectòries obreres* són les **activitats d'habitatció** (connectar-se a Internet i estudiar). Les realitzen amb una freqüència d'un 35% menor de la mitjana. A l'anàlisi del capítol d'Oci s'ha vist com aquestes activitats estan relacionades sobretot amb el nivell d'estudis, com és lògic, i amb la categoria professional. Així, els joves amb trajectòries on predominen les categories professionals i nivells formatius més baixos mostren ràtios baixes (a part de les obreres, les *trajectòries obreres amb ruptura familiar* un 0,82, i les de *no-emancipació* un 0,88). En canvi, a l'altra banda, les trajectòries que tenen formació i categories professionals altes mostren major predisposició (tant les *trajectòries d'emancipació preuniversitària* com les *lineals universitàries* tenen una ràtio d'1,28). És curiós que els joves amb *trajectòries universitàries precàries* es mantinguin ben a prop de la mitjana, segurament per l'efecte contrarestat d'un nivell alt d'educació i una categoria professional baixa.

Les **activitats audiovisuals** (com veure la televisió o jugar amb consoles i ordinadors) són les úniques que inverteixen les tendències que hem vist fins ara. Són justament els joves amb *trajectòries obreres* els que mostren més intensitat en la realització d'aquest tipus d'activitats, amb un 19% més que la mitjana. En canvi, els joves amb *trajectòries preuniversitàries* (que juntament amb els de les *lineals universitàries* són els que acostumaven a mostrar nivells més alts en les altres activitats d'oci) aquí es queden amb una ràtio de 0,74. Les activitats audiovisuals són segurament l'alternativa natural a les activitats de sociabilitat i oci nocturn, les culturals o les d'habitatció per als joves amb nivells d'ingressos i formatius baixos.

Finalment ja hem vist que les **activitats ideològiques** són les que es realitzen amb una freqüència menor. Això contribueix a fer que les diferències entre trajectòries, en termes relatius –mirant doncs les ràtios–, siguin més grans que en qualsevol altre tipus d'activitat. En aquest cas els joves de *trajectòries d'emancipació preuniversitària* que amb d'altres activitats són especialment actius, en les ideològiques es troben a la mitjana. Els que destaquen d'una manera especial per la propensió més elevada a les activitats ideològiques són els joves amb *trajectòries universitàries precàries*, que les realitzen dos cops i mig més que la mitjana. Podríem pensar que el seu nivell alt de formació els dona els recursos necessaris per participar en aquest tipus d'activitats i que la seva situació de precarietat és un estímul per intentar canviar les coses. Els joves amb les trajectòries més desfavorides (les *obreres*, les *obreres amb ruptura familiar* i les de *no-emancipació*) són els que mostren una menor freqüència en activitats ideològiques. Els joves amb *trajectòries obreres amb ruptura familiar* tenen un índex molt baix, que no arriba al 0,1, i una ràtio que ens indica que realitzen activitats ideològiques la meitat del total de joves. De fet, aquestes trajectòries es caracteritzen per diversos aspectes que la literatura vincula a nivells baixos d'implicació política, com un nivell baix d'estudis, categories laborals baixes i una xarxa social que segurament s'ha vist afeblida després de la ruptura familiar.

Una mirada general ens presenta un patró força clar de la relació entre els hàbits d'oci i les trajectòries. En primer lloc, sembla que hi ha un tipus d'activitats que són realitzades gairebé amb la mateixa intensitat pels joves independentment del seu tipus de trajectòria: són les activitats urbanes (passejar i anar de compres). No deixa de ser curiós que sigui aquest tipus d'activitat, tan directament vinculat al consum (allò que segons molts autors constitueix l'essència actual de les identitats juvenils), el que sigui comú als joves d'avui.

Pel que fa a les diferències entre trajectòries, hi ha quatre tipus d'activitats que semblen requerir una certa capacitat de consum i/o certs recursos cognitius: culturals, les d'habitatció, les de sociabilitat i oci nocturn i les ideològiques. Són activitats que impliquen, en la seva majoria, gastar diners i/o sortir de casa per relacionar-se amb els altres⁷⁰. Aquest grup d'activitats són les més realitzades pels joves que han seguit una trajectòria

70 De fet, el grup d'activitats d'habitatció (que són les que no impliquen sortir de casa) està format per dues activitats: connectar-se a Internet (recuperant així l'element relacional) i estudiar (és a dir, allò constituïu del tipus de trajectòria que segueixen els joves que acaben tenint els recursos materials i relacionals per realitzar les activitats de sociabilitat i oci nocturn i les culturals).

que els ha conduït a assolir un millor nivell formatiu i una major capacitat de consum. A la taula precedent pot apreciar-se clarament una divisió entre els joves que més realitzen aquestes activitats (els que han seguit trajectòries universitàries) i els que menys (els que han seguit *trajectòries de no-emancipació* i els dos tipus de *trajectòries obreres*). Enmig, els joves amb trajectòries *lineals mitjanes* (columna en què cap casella està marcada) apareixen, com sempre, com el grup social *estàndard*, el més representatiu del conjunt del col·lectiu juvenil. Per contra, hi ha un tipus d'activitat que sembla substitutiva d'aquests altres tipus: les activitats audiovisuals. Els joves que menys freqüentment van al cine o al teatre, estudien o llegeixen, o surten de nit o s'impliquen políticament o religiosa són els que amb més freqüència miren la televisió i juguen amb consoles.

Aquesta divisió, més enllà de la valoració subjectiva que cadascú pugui fer dels diferents tipus d'activitats, és evident que planteja diverses problemàtiques: en primer lloc, una dimensió d'*exclusió*, en tant que bona part de les pràctiques del primer grup estan relacionades amb la disponibilitat d'ingressos, de temps o de recursos formatius. En segon lloc, el primer grup de pràctiques engloba les activitats pròpies de la *participació social*, és a dir, les que permeten incidir en la configuració política de la societat. En tercer lloc, les pràctiques del primer grup són fruit d'una *xarxa relacional* i alhora permeten establir-la, una xarxa que, més enllà de la satisfacció subjectiva que les relacions interpersonals puguin proporcionar, és un element cabdal a l'hora d'obrir el ventall d'oportunitats disponibles per a un individu. En definitiva, la distribució de l'oci sembla respondre a l'estructura de desigualtats socials i, en part, contribueix a la seva reproducció.

En aquest punt podem reprendre la idea que avui en dia és l'oci, més que el treball, l'element vertebrador de les identitats (Albaigés, 2003). El referent en la construcció de les identitats ja no és tant la classe social –la posició en el mercat laboral– com l'oci –la posició amb relació al consum en el temps lliure. Per bé que això sigui així, les dades ens mostren que les preferències i possibilitats d'oci estan marcades per la posició en l'estructura social i la trajectòria seguida pel jove, de manera que el canvi del *terreny de joc* en el qual es configuren les identitats juvenils no ha suposat una igualació de les oportunitats sinó que, fins al moment, esdevé un reflex i, possiblement, un mecanisme de reproducció de les desigualtats socials.

Epíleg

Per finalitzar aquest informe no voldríem deixar passar l'oportunitat de retornar a les preguntes que ens fèiem al capítol introductori i que hem anat responent parcialment en els diferents apartats d'aquest capítol final. En el moment d'iniciar l'anàlisi de l'enquesta ens fèiem preguntes sobre els canvis produïts en les trajectòries de transició dels i les joves i en l'estructura de les desigualtats socials, en un context de transformació socioeconòmica que aguditzava la individualització de les relacions socials i sembla convertir les característiques pròpies de la joventut en trets permanents en la vida de les persones. Ens preguntàvem la manera com aquest context afectava les condicions de vida dels i les joves i les seves identitats i el procés de provisió de benestar per a aquest col·lectiu.

Al llarg de l'anàlisi de l'enquesta s'ha posat de manifest que els canvis en la joventut responen a **transformacions globals**, que la realitat juvenil només la podem entendre dins del seu context social: les transformacions en la realitat juvenil responen a un context global de canvi de la societat postindustrial. De fet la població juvenil se'ns apareix com un col·lectiu altament sensible als canvis socials. La present recerca ha mostrat que, en un moment de bonança econòmica com el de la realització de l'enquesta, existeixen importants desigualtats dins del col·lectiu juvenil i que bona part dels i les joves es troben en una posició de vulnerabilitat. Caldrà esperar-se una mica per veure quin és l'impacte de la incipient crisi econòmica en la situació de la joventut, tot i que el passat ens mostra que els joves són els primers en rebre'n les conseqüències negatives i els darrers en recuperar-se'n. Un dels objectius de les polítiques adreçades als i les joves hauria de ser, precisament, el de temperar aquestes oscil·lacions.

Els resultats de la nostra anàlisi, lluny de donar-nos una visió simple del procés d'emancipació, afegixen complexitat i matisos a les tesis de l'allargament, diversificació, reversibilitat i trencament de la linealitat en les trajectòries dels joves en la seva transició a la "vida adulta". Pel que fa a l'**allargament** de la joventut, els resultats són contradictoris, en tant que l'etapa educativa s'allarga lleugerament, la inserció laboral tendeix a assolir-se amb el temps i l'emancipació s'avança respecte a les pautes trobades en la darrera enquesta. Especialment rellevant és la situació en el mercat de treball: les dades indiquen que, malgrat les diferències entre trajectòries, la majoria dels joves assolixen una certa integració laboral amb el pas del temps: com més gran és el jove més probabilitats hi ha que estigui ben integrat en el mercat laboral. Aquest fenomen

sembla indicar-nos que bona part de les dificultats dels i les joves en el mercat de treball estan més vinculades a la fase del cicle vital (efecte edat) i al context econòmic (efecte període) que no pas a la seva cohort d'edat (efecte generació). En canvi sí que sembla confirmar-se que cal més temps que en el passat per assolir aquesta integració i que, per tant, en l'etapa juvenil la precarietat és una constant en moltes trajectòries. Una altra qüestió seria si la *integració laboral* significa, avui en dia, el mateix que en el passat, o si les certeses i garanties pròpies de les societats fordistes ja han passat a millor vida. En tot cas no s'ha d'oblidar que la comparativa internacional mostra com la joventut a Catalunya "dura" més que a la majoria de països europeus: marxar de casa i integrar-se laboralment són processos que a la majoria d'Europa s'esdevenen abans en la vida dels individus, excepte en d'altres països europeus de la Mediterrània. En aquest sentit és rellevant l'exemple que proporcionen les *trajectòries de no-emancipació*, ja que evidencien les dificultats inherents al fet de ser jove en la Catalunya contemporània. És important ressaltar que l'enquesta s'ha realitzat el 2007 i que tant en aquest any com en els anteriors ens trobàvem en una fase expansiva del cicle econòmic: si durant aquesta època s'han detectat una sèrie de problemàtiques en els ritmes de les transicions juvenils, cal pensar que aquestes s'aguditzaran en períodes de crisi.

Pel que fa a la **diversificació** de les trajectòries, la tipologia transversal construïda en aquest capítol evidencia l'existència de maneres diametralment diferents de transitar per la joventut. Si bé és cert que dues de les set agrupacions aglutinen únicament, entre les dues, el 8,6% dels joves, també ho és que cap tipus de trajectòria és seguida per més d'un 25% dels joves: no hi ha, doncs, una manera dominant de transitar per la joventut. Una altra qüestió és si aquesta heterogeneïtat de joventuts és una característica emergent o bé no suposa canvis substancials amb un passat estadísticament poc estudiat. En qualsevol cas l'anàlisi de les trajectòries mostra una certa divisió entre els i les joves que segueixen trajectòries *lineals tradicionals* (estudiar, treballar, marxar de casa i formar parella o tenir fills), que representen gairebé la meitat del col·lectiu; els i les joves que tenen trajectòries amb *trencament de la linealitat* (marxen de casa abans de finalitzar els estudis, tenen fills abans de casar-se, etc.), que representen una quarta part del col·lectiu; i, enmig, un de cada cinc joves segueixen trajectòries *lineals truncades*, és a dir, en què les dificultats per la integració laboral probablement estan relacionades amb la no-realització dels passos successius. Així doncs, en relació amb els processos de **trencament de la linealitat i reversibilitat**, les dades mostren patrons diferenciats de trajectòries. On més clarament s'aprecia l'emergència d'aquests processos és en la transició domiciliar, en què formes de convivència que en el passat eren minoritàries estan creixent amb força.

L'heterogeneïtat de les trajectòries de transició no implica, però, l'atenuació de les **desigualtats socials**, en el sentit que determinades trajectòries són clarament més privilegiades que d'altres. Els "privilegis" es manifesten tant en la manera de transitar per la joventut com en els rendiments finals d'aquesta transició. En el cas de la joventut, doncs, la diferència sí que sembla estar associada a la desigualtat: cal pensar, per exemple, en el contrast entre les *trajectòries d'emancipació preuniversitària* (en què el jove marxa de casa abans de tenir el treball com a activitat principal i s'insereix laboralment de manera ràpida i en categories altes) i les *trajectòries obreres*, en què un abandonament prematur dels estudis i una entrada precoç al món del treball no impedeixen una estada prolongada a la llar d'origen ni garanteixen l'assoliment d'una posició sòlida en el mercat de treball. Així doncs, amb relació al mercat de treball i les condicions de vida, existeix una divisió entre els joves que gaudeixen d'una posició consolidada (certa estabilitat, treball qualificat, manca de dificultats econòmiques) i aquells que tenen una pitjor posició en el món del treball⁷¹. Hem vist que aquest fet reverteix tant en la resta de transicions com en les possibilitats d'oci. Cal destacar l'important paper que té l'**educació** en la construcció d'aquesta frontera ja que, llevat dels joves amb *trajectòries universitàries precàries*, és el fet d'haver seguit estudis postobligatoris el que marca el moment i les condicions d'incorporació al mercat de treball i el ritme de les transicions següents. Tampoc sembla difuminar-se la influència de l'**estructura social** en la generació d'aquestes desigualtats, en tant que l'origen social del jove (les característiques del nucli familiar en què ha nascut) condiona amb força les possibilitats de seguir una trajectòria o una altra.

El que s'ha dit fins al moment evidencia fins a quin punt pot ser confús el debat al voltant de la **individualització** sintetitzat a la introducció. Certament, la joventut s'està transformant i l'heterogeneïtat és la característica dominant en les maneres de ser jove; no obstant això, "la diversificació comporta l'emergència de noves experiències i noves trajectòries, però no implica un procés d'igualació ni dilueix el caràcter objectiu de les diferències de classe. El fet de pertànyer a una classe social encara té molta influència en la consecució

71 Entre els primers hi trobem els perfils universitaris majoritaris (*trajectòries lineals universitàries* i *d'emancipació preuniversitària*) i els joves que han seguit *trajectòries lineals mitjanes*; entre els segons hi trobem els joves universitaris amb trajectòries de mobilitat descendent (*trajectòries universitàries precàries*) i els joves que han seguit els dos tipus de trajectòries *obreres*. Enmig, les *trajectòries de no-emancipació* permeten emascarar les dificultats d'inserció laboral amb unes pautes d'oci pròpies del primer grup.

d'oportunitats de vida per a les persones" (Furlong, 2001: 6-7). El procés d'individualització i atomització de les trajectòries socials i experiències vitals no és incompatible, per tant, amb el manteniment de les desigualtats socials. A nivell subjectiu, el desplaçament de les identitats del món del treball al de l'oci implica –com s'ha vist– el manteniment de la influència de l'estructura social i les trajectòries de transició en les pautes d'oci; i, a nivell objectiu, l'efecte de les variables de segmentació social sobre les oportunitats de les persones també ha estat àmpliament il·lustrada. Individualització i desigualtats socials, per tant, evolucionen plegades.

En aquest sentit, la modesta anàlisi del **règim del benestar juvenil** realitzada en aquest informe evidencia l'existència d'un fort mecanisme de *reproducció de les desigualtats socials*. A partir de les dades disponibles s'observa com a Catalunya el **mercat** (tant el mercat de treball com el de l'habitatge) constreny les trajectòries d'emancipació juvenils. La naturalesa del mercat de treball juvenil, marcada per la dualització i la precarietat, i les dificultats d'accés al mercat de l'habitatge, fan que una part important dels joves no acabin de gaudir de les condicions necessàries per emprendre amb seguretat el camí de l'emancipació. Igualment, i pel que fa a la provisió de serveis de benestar (com la salut, l'educació o els ajuts a les tasques familiars), el mercat no juga un paper compensatori al de l'Estat a l'hora de facilitar les transicions⁷². També hem vist que el rol de l'**Estat** com a proveïdor de benestar als joves i facilitador de les transicions és més aviat passiu. L'Estat actua en àmbits fonamentals com l'educació però, en general, no ha adoptat polítiques que hagin incidit en una modificació extensa i eficaç de les trajectòries de transició. En aquest context, la **família** acaba essent l'agent de benestar més actiu a l'hora de configurar la trajectòria de transició del jove, perquè allarga la protecció familiar i dóna suport residencial, econòmic i funcional.

Aquesta dependència de les trajectòries juvenils respecte la família d'origen implica una contradicció en el mateix procés d'emancipació, que hauria de consistir en l'adquisició d'autonomia respecte a la família, i un suport diferencial segons la posició de la família. Així, observem que en les famílies de classe treballadora els i les joves es veuen abocats a abandonar abans els estudis i a incorporar-se ràpidament al mercat de treball: el que la família ofereix al jove, en aquest cas, és la possibilitat d'allargar el període de dependència residencial. De fet, els joves que han seguit trajectòries obreres són els que més anys passen a la llar d'origen des del moment en què comencen a treballar. Per contra, en les famílies de classe mitjana propietària o assalariada, el suport familiar es tradueix a facilitar els llargs processos formatius dels joves, demorant la seva incorporació plena al mercat de treball: quan la incorporació es produeix, es dóna en millors condicions, de manera que l'emancipació domiciliar s'esdevé ràpidament. En aquest escenari hem vist, a més, que la distribució dels serveis públics, en què la classe mitjana i alta és destinatària dels serveis universals i les classes més desfavorides utilitzen principalment les prestacions assistencials, no contribueix a igualar oportunitats. Tota simplificació, per definició, eludeix la complexitat, i aquests fenòmens ho són. Tanmateix, corrent aquest risc podríem dir que a Catalunya el mercat complica les transicions, l'Estat se les mira amb passivitat i la família les entoma. En conclusió, el règim del benestar juvenil a Catalunya sembla actuar com un poderós mecanisme de reproducció de les desigualtats socials.

Cal entendre que és durant la transició juvenil quan l'individu adquireix un estatus autònom i acaba de configurar la posició, recursos i habilitats amb les quals afrontarà la vida adulta. És doncs un moment extremament delicat i alhora un moment d'oportunitats: de la resolució d'aquest procés se'n deriven importants conseqüències per a la vida d'aquests individus. Tot i aquesta evidència, l'estudi ens ha confirmat que les polítiques dirigides a millorar i oferir oportunitats per resoldre amb èxit aquest procés no formen part de les prioritats de l'Estat. Durant molts anys, al nostre país s'han entès les polítiques dirigides a la joventut com polítiques perifèriques, que entenien que la seva funció era oferir espais d'oci i de realització cultural i identitària de la joventut. Afortunadament, en els últims temps s'han intentat afrontar els problemes integrals associats a les transicions juvenils, tot i que s'ha fet amb timidesa, i això ha fet que l'impacte final sobre la realitat dels i les joves sigui difícilment perceptible. Creiem que dirigir els esforços a aquesta etapa vital és indispensable per lluitar contra la reproducció de les desigualtats i que, de fet, la flexibilitat pròpia de l'etapa juvenil fa que sigui un moment vital especialment sensible a l'hora de canviar dinàmiques socials i, per tant, un espai idoni per dirigir esforços per treballar la igualtat d'oportunitats.

72 Les maneres com el mercat podria facilitar les transicions juvenils són múltiples, com podria ser la concessió privada i de fàcil accés de crèdits tous per als estudis o la contractació de serveis de salut o de cura dels infants per part de les empreses per als seus treballadors.

Bibliografia

Adelantado, J.; Gomà, R. (2000). "El contexto: la reestructuración de los regímenes de bienestar europeos", a J. Adelantado (coord.). *Cambios en el Estado del bienestar. Políticas sociales y desigualdades en España*, Barcelona, Icaria.

Albaigés, B. (2003). *Crisi del treball i emergència de noves formes de subjectivitat laboral en els joves*, Barcelona, Secretaria de Joventut.

Bauman, Z. (2006). *Modernidad líquida*, Buenos Aires, Fondo de Cultura Económica.

Beck, U. (1998). *La sociedad del riesgo: hacia una nueva modernidad*, Barcelona, Paidós.

Berga, A. (2007). *Adolescència femenina i risc social. Un estudi d'itineraris biogràfics i estratègies culturals des d'una perspectiva de gènere*, Barcelona, Secretaria de Joventut.

Cabré, A. (1994). "Tensions imminents en els mercats matrimonials", a J. Nadal (coord.). *El món cap on anem*, Vic, Eumo Editorial.

Callén, B. et al. (en procés d'edició). *Pràctiques socials emergents en joves en situació de precarietat laboral: Noves formes d'accés a l'habitatge, de participació i d'oci entre els joves de Barcelona*, Barcelona, Secretaria de Joventut.

Cardús, S.; Estruch, J. (1984). *Les enquestes a la joventut de Catalunya. Bells deliris fascinen la raó*, Barcelona, Secretaria de Joventut.

Cardenal de la Nuez, M. E. (2006). *El paso a la vida adulta. Dilemas y estrategias ante el empleo flexible*, Madrid, Siglo XXI.

Casal, J.; García, M.; Merino, R.; Quesada, M. (2003). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2002 – Avançament de resultats*, Barcelona, Secretaria de Joventut.

Casal, J. (2000). "Capitalismo informacional, trayectorias sociales de los jóvenes y políticas sobre juventud", a L. Cachón (ed.). *Juventudes y empleos: perspectivas comparadas*, Madrid, MTAS.

Casal, J. et. al. (2004). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2004*, Barcelona, Secretaria de Joventut.

Castel, R. (1997). *Las metamorfosis de la cuestión social*, Buenos Aires, Editorial Paidós.

Castells, M. (2001). *La era de la información. Vol. 1: La sociedad red*, Madrid, Alianza Editorial.

Conde, F.; Alonso, L.E. (1994). "Crisis y transformación de las sociedades de consumo: de los modelos nacionales al modelo global", a *Revista de Estudios sobre Consumo*, núm. 11.

Consejo Económico y Social (ed.). (2005). *El papel de la juventud en el sistema productivo español*, Consejo Económico y Social.

Dalton, R.J.; Wattenberg, M.P. (2001). *Parties without partisans*, Oxford, Oxford University Press.

Deleeck, H. (1979). "L'Effet Matthieu" a *Droit Social*, novembre de 1979, París, Éditions Techniques et Économiques.

DEP Consultoria Estratègica i Trilla, C. (2004). *Els joves catalans i l'habitatge 1999-2003*, Barcelona, Secretaria de Joventut.

Esping-Andersen, G. (2000). *Fundamentos sociales de las economías postindustriales*, Barcelona, Ariel.

- Feixa, C. (2001). *Generació @. La joventut del segle XXI*, Barcelona, Secretaria de Joventut.
- Ferrera, M. (1995). "Los Estados del Bienestar del sur en la Europa social" a S. Sarasa; L. Moreno. *El Estado del Bienestar en la Europa del Sur*, Madrid, CSIC.
- Flaquer, L. (2004). "La articulación entre familia y el Estado del bienestar en los países de la Europa del sur" a *Papers. Revista de sociologia*, núm. 73, pp. 27-58.
- Font, J. (2002). "Els joves i la política. I si no fossin tan diferents?" a Estradé, A. et al. (2003). *Joves i valors. Els joves catalans en l'Enquesta Europea de Valors*, Barcelona, Secretaria de Joventut.
- Furlong, A.; Cartmel, F. (2001). *Els contextos canviants de la joventut*, Barcelona, Secretaria de Joventut.
- Furlong, A.; Cartmel, F.; Biggart, A. (2006). "Choice biographies and transitional linearity: Re-conceptualizing modern youth transitions" a *Papers: Revista de sociologia*, núm. 79.
- Galland, O. (1999). "Una nueva etapa de la vida", a Enguita, M. F. (ed.). *Sociología de la Educación*, Barcelona, Ariel.
- García-Montalvo, J.; Peiró, J. M. (1999). *Capital humano. El mercado laboral de los jóvenes: Formación, transición y empleo*, Fundación Bancaja.
- Giddens, A. (2000). *Modernidad e identidad del yo: el yo y la sociedad en la época contemporánea*, Barcelona, Ediciones Península.
- Giele, J. Z.; Elder Jr., G. H. (1998). *Methods of Life Course Research: Qualitative and Quantitative Approaches*, Thousand Oaks, Sage.
- González, I. et al. (2007). *Participació, política i joves. Una aproximació a les pràctiques polítiques, la participació social i l'afecció política de la joventut catalana*, Barcelona, Secretaria de Joventut.
- Gorz, A. (1991). *Metamorfosis del trabajo. Búsqueda de sentido. Crítica de la razón económica*, Madrid, Sistema.
- Gorz, A. (1998). *Misérias del presente. Riqueza de lo possible*, Barcelona, Paidós.
- Ichino, P. (1998). "Opinión de un jurista sobre los argumentos laboralistas de los economistas", a *Revista Internacional del Trabajo*, vol. 117, núm. 3.
- Inglehart, R. (1991). *El cambio cultural en las sociedades industriales avanzadas*, Madrid, Siglo XXI.
- Jiménez, R. et al. (2008). *La emancipación precaria. Transiciones juveniles a la vida adulta en España a comienzos del siglo XXI*, Madrid, CIS.
- Lipovetsky, G. (1994). *El Imperio de lo efímero: la moda y su destino en las sociedades modernas*, Barcelona, Anagrama.
- Lozares, C.; López, P. (1998). "La articulación de ámbitos sociales a partir de la base temporal", a *Papers. Revista de Sociologia*, núm. 55.
- Machado Pais, J. (2001). *Ganchos, tachos e biscates*, Porto, Ambar.
- Martínez, R. et al. (2002). *Cultura i joves. Anàlisi de l'Enquesta de consum i pràctiques culturals de Catalunya*, Barcelona, Secretaria de Joventut.
- Merino, R.; García, M. (2007). *Itineraris de formació i inserció laboral dels joves a Catalunya*, Fundació Jaume Bofill, Col·lecció Informes Breus, núm. 4.
- Mingione, E. (1993). *Las sociedades fragmentadas*, Madrid, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

Miret, P. (2004). *Emancipació domiciliària, laboral i familiar dels joves a Catalunya*, Barcelona, Secretaria de Joventut.

Miret, P. (2005). "Irse de casa: Análisis longitudinal de la emancipación residencial en España durante el siglo XX", a *Revista de Demografía Histórica*, Vol. XXIII, núm. 2, pp. 111-138.

Miret, P. (2007). "¿Son diferentes las uniones consensuales a los matrimonios? Una comparación entre 1991 y 2001" a *Revista Internacional de Sociología* (RIS), Madrid, Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), septiembre-diciembre 2007, Vol. LXV, núm. 48, pp. 55-74.

Miret, P. (2008). "¿Han cambiado los comportamientos respecto al tamaño de la familia en España? Análisis de la fecundidad por orden de nacimiento de 1975 a 2005", a *Sistema: Revista de Ciencias Sociales*, gener, núm. 202, pp. 95-116.

Mitchell, W.; Bunton, R.; Green, E. (eds.). (2004). *Young people, risk and leisure. Constructing identities in everyday life*, Nova York, Palgrave MacMillan.

Mittelman, J. (2000). "Globalization: captors and captive", a *Third World Quarterly*, Vol. XXI, núm. 6.

Navarro, V. (1997). *Neoliberalismo y Estado del Bienestar*, Barcelona, Ariel.

París, P. et al. (2006). "La recerca sobre joventut a Catalunya", a *Papers: Revista de sociologia*, núm. 79.

Petras, J. (1996). "Padres e hijos: dos generaciones de trabajadores españoles", a *Ajoblanco*, núm. 3.

Recio, A. (1999). "La segmentación del mercado laboral en España", a Miguélez, F.; Prieto, C. (eds.). *Las relaciones de empleo en España*, Madrid, Siglo XXI.

Reich, R. B. (1993). *El trabajo de las naciones. Hacia el capitalismo del siglo XXI*, Madrid, Vergara.

Rifkin, J. (1999). *El fin del trabajo. Nuevas tecnologías contra puestos de trabajo: el nacimiento de una nueva era*, Barcelona, Paidós.

Robertson, S.; Bonal, X.; Dale, R. (2002). "GATS and the Education Service Industry: The Politics of Scale and Global Reterritorialization", a *Comparative Education Review*, Vol. 46, núm. 4.

Salvadó, A.; Serracant, P. (2001). *Forever young. Vulnerabilitat social juvenil o vulnerabilitat social generacional?* [en línia]. <<http://www.gencat.cat/joventut/observatori>>

Sánchez, C. (2001). *Proyecto docente e investigador: Estructura social*. [Document inèdit].

Sanchís, E. (1988). "Valors dels joves davant el treball", a *Revista de Treball*, setembre-desembre.

Sennet, R. (2000). *La corrosión del carácter. Las consecuencias personales del trabajo en la nueva economía*, Barcelona, Anagrama.

Stauber, B.; Walther, A. (2006). "De-standardised pathways to adulthood: European perspectives of informal learning on informal networks", a *Papers: Revista de sociologia*, núm. 79.

Torrijos, A. (2008). "Caracterització sociolingüística dels joves de Catalunya: un model explicatiu dels usos lingüístics", a *Noves SL, Revista de Sociolingüística*, hivern 2008, Secretaria de Política Lingüística. [en línia] http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm08hivern/torrijos2_3.htm#4[Consulta: gener de 2008].

VV.AA. (2006). *Materials de sociologia de la joventut*. Monogràfic de *Papers: Revista de sociologia*, núm. 79.

Wallace, C.; Kovatcheva, S. (1998). *Youth in society: the construction and deconstruction of youth in east and west Europe*, Nova York, McMillan.

Walther, A., Stauber, B. et al. (eds.). (2002). *Misleading Trajectories: Integration Policies for Young Adults in Europe?* EGRIS Publication, Opladen: Leske + Budrich.

Qüestionari

Número enquestador:

Número enquesta:

Idioma:

Dia entrevista:

Municipi:

1- Sexe entrevistat: Home/Dona

Les informacions que demanem són per elaborar una estadística oficial. L'Administració i els funcionaris que utilitzin aquesta informació estan obligats per llei al secret estadístic, és a dir, a no divulgar-la de cap manera i a no utilitzar-la per a cap altra finalitat que no sigui l'elaboració d'una estadística oficial. Tots els ciutadans, les entitats i les institucions estan obligats per llei a proporcionar la informació que es demana, i aquesta informació ha d'ésser completa i verídica (Article 38 i 39 de la Llei 23/1998, de 30 de desembre, d'estadística de Catalunya. DOGC núm. 2801, de 8 de gener de 1999).

L'ENTREVISTAT

2- Quina és la teva data de naixement?

.....

3- Nacionalitat

- ☐ Espanya
- ☐ Estranger (Unió Europea)
- ☐ Estranger (no Unió Europea)
- ☐ NS/NC
- ☐ País de nacionalitat

4- On vas néixer?

- ☐ Catalunya
- ☐ Resta d'Espanya
- ☐ Estranger (Unió Europea)
- ☐ Estranger (no Unió Europea)
- ☐ NS/NC

Només als nascuts fora de Catalunya

Quin any vas arribar a Catalunya (primer cop)?

.....

ELS PARES DE L'ENTREVISTAT

5- On va néixer el teu pare?

- ☐ Catalunya
- ☐ Resta d'Espanya
- ☐ Estranger (Unió Europea)
- ☐ Estranger (no Unió Europea)
- ☐ NS/NC

6- On va néixer la teva mare?

- ☐ Catalunya
- ☐ Resta d'Espanya
- ☐ Estranger (Unió Europea)
- ☐ Estranger (no Unió Europea)
- ☐ NS/NC

7- Quins estudis té el teu pare?

8- Quins estudis té la teva mare?

- ☐ Primaris o inferiors
- ☐ Graduat, Batxillerat elemental, EGB, ESO
- ☐ Batxillerat superior; BUP: Batx. LOGSE i COU
- ☐ FP1
- ☐ FP2
- ☐ Diplomatura
- ☐ Llicenciatura
- ☐ Doctorat
- ☐ NS/NC

9- Quina és la situació d'activitat del teu pare? (Llegir)

10- Quina és la situació d'activitat de la teva mare? (Llegir)

- ☐ Ocupat/da
- ☐ Aturat/da
- ☐ Pensionista / incapacitat
- ☐ Feines de la llar (no remunerades)
- ☐ Altres
- ☐ NS/NC

Només als ocupats, aturats i pensionistes

11- Quina és la relació laboral del teu pare? (Llegir)

12- Quina és la relació laboral de la teva mare? (Llegir)

- ☐ Empresari amb assalariats
- ☐ Autònom sense assalariats
- ☐ Ajuda familiar
- ☐ Assalariat
- ☐ Sense contracte
- ☐ Altres
- ☐ NS/NC

13- Quina és la professió del teu pare?

.....

14- Quina és la professió de la teva mare?

.....

A tothom

15- Quants germans tens?
(Germanastres: només els sanguinis, excloure els no-sanguinis)

.....

ESTUDIS

16- Ara parlarem de la teva trajectòria educativa.
Pots dir-me quins estudis estaves fent als...

Edat	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Estudis de més durada										
Abandonament										
Finalitzat										
Estudis de menys durada										
Abandonament										
Finalitzat										

Edat	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
Estudis de més durada										
Abandonament										
Finalitzat										
Estudis de menys durada										
Abandonament										
Finalitzat										

Estudis de +/-durada

- 1-EGB/ESO (si acaba sense títol: abandonament)
- 2-BUP-COU/Batxillerat
- 3-FP1
- 4-FP2
- 5-Diplomatura
- 6-Llicenciatura (Inclou Ensenyaments artístics de Règims Especials)
- 7-Postgraduat/Màster
- 8-Programes que requereixen una titulació universitària (MIC, CAP, FIR, BIP)
- 9-Doctorat
- 10-No estudiant
- 99-NS/NC

17- Per tant, actualment estàs estudiant...

- ☐ EGB/ESO
- ☐ BUP-COU/Batxillerat
- ☐ FP1
- ☐ FP2
- ☐ Diplomatura
- ☐ Llicenciatura
- ☐ Postgraduat/Màster
- ☐ Programes que requereixen una titulació univ. (MIC, CAP, FIR, BIP)
- ☐ Doctorat
- ☐ No estudiant
- ☐ NS/NC

18- Valoracions dels estudis

	ESO/EGB	FP1	FP2	BUP COU Batxillerat	Diplomatura	Llicenciatura	3r cicle
Valoració 1-Molt positiva 2-Més positiva que negativa 3-Més negativa que positiva 4-Molt negativa 99-NS/NC							
Modalitat 1-Públic 2-Privat 3-Concertat 4-Públic / Privat 5-Públic / Concertat 6-Concertat / Privat 7-Públic Privat Concertat 99-NS/NC							
Beca o ajut als estudis Sí No							
Especialitat 1 Estudiants: estudis en curs / No estudiants: nivell màxim finalitzat.	NP						
Especialitat 2	NP						
Canvi de centre (només conflictius) Sí No					NP	NP	NP

19- Algun d'aquests factors ha afectat negativament els teus estudis? Llegir

Conflicte amb l'institut/centre

Crisis o separacions familiars

Ruptures de parella o crisis emocionals

Crisis d'ansietat personal

Malaltia o impediment de salut

Haver de treballar o guanyar diners

Desmotivació

Companyes d'aula

Servei militar o PSS

- ☐ S'ha produït i ha afectat negativament els estudis
- ☐ S'ha produït però no ha afectat negativament els estudis
- ☐ No s'ha produït
- ☐ NS/NC

20- I com creus que han afectat als teus estudis els següents factors? Llegir

Interès personal en els estudis

Notes

Interès dels mestres / tutors

Interès dels pares

Influència dels amics

- ☐ Positivament
- ☐ Negativament
- ☐ De manera neutra
- ☐ NS/NC

21- Independentment de les decisions que hagi pres fins al moment en relació amb els estudis, ens podries dir quin nivell d'estudis t'agradaria arribar a tenir?

- ☐ El que tinc actualment
- ☐ EGB/ESO
- ☐ Batxillerat
- ☐ FP1
- ☐ FP2
- ☐ Diplomata
- ☐ Llicenciat
- ☐ Postgrau/Doctorat
- ☐ NS/NC

22- Creus que és bona idea deixar inacabats uns estudis en curs per incorporar-se a una oferta de feina?

- ☐ Sí / Probablement sí
- ☐ A vegades / Depèn
- ☐ No / Probablement no
- ☐ NS/NC

23- Actualment, estàs realitzant alguna acció formativa complementària?

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

24- I en els darrers 5 anys, has realitzat alguna acció formativa complementària?

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Acció formativa PRESENT

25.PE- Què estàs estudiant?

- ☐ Formació laboral especialitzada
- ☐ Arts (música, cant, pintura...) (no reglats)
- ☐ Idiomes
- ☐ Voluntariat, monitor
- ☐ Informàtica o similar
- ☐ Preparació d'oposicions
- ☐ Altres.....
- ☐ NS/NC

26.PE- Quin tipus de curs és?

- ☐ Formació ocupacional
- ☐ Formació en alternança
- ☐ Formació contínua
- ☐ Programes de Garantia Social
- ☐ Cursos oficials
- ☐ Cursos no oficials
- ☐ Altres.....
- ☐ NS/NC

27.PE- Quina durada té aquest curs?

- ☐ Entre 1 i 6 mesos
- ☐ Entre més de 6 mesos i 1 any
- ☐ Entre més d'1 any i 2 anys
- ☐ Més de 2 anys
- ☐ NS/NC

28.PE- Creus que fer aquest curs et servirà per millorar les possibilitats de trobar feina?

- ☐ Molt
- ☐ Bastant
- ☐ Poc

- ☐ Gens
- ☐ NS/NC

Acció formativa PASSAT

25.PA- Què vas estudiar?

- ☐ Formació laboral especialitzada
- ☐ Arts (música, cant, pintura...) (no reglats)
- ☐ Idiomes
- ☐ Voluntariat, monitor
- ☐ Informàtica o similar
- ☐ Preparació d'oposicions
- ☐ Altres.....
- ☐ NS/NC

26.PA- Quin tipus de curs era?

- ☐ Formació ocupacional
- ☐ Formació en alternança
- ☐ Formació contínua
- ☐ Programes de Garantia Social
- ☐ Cursos oficials
- ☐ Cursos no oficials
- ☐ Altres.....
- ☐ NS/NC

27.PA- Quina durada va tenir aquest curs?

- ☐ Entre 1 i 6 mesos
- ☐ Entre més de 6 mesos i 1 any
- ☐ Entre més d'1 any i 2 anys
- ☐ Més de 2 anys
- ☐ NS/NC

28.PA- Creus que fer aquest curs t'ha servit per millorar les possibilitats de trobar feina?

- ☐ Molt
- ☐ Bastant
- ☐ Poc
- ☐ Gens
- ☐ NS/NC

Només als no estudiants

29- Per acabar amb el bloc de preguntes d'educació, des de que vas deixar d'estudiar, quant temps vas tardar en tenir una feina?

- ☐ Mai no he tingut una feina
- ☐ Continuo amb la feina que feia quan estudiava
- ☐ Menys d'1 mes
- ☐ Entre 1 i 3 mesos
- ☐ Entre més de 3 mesos i 6 mesos
- ☐ Entre més de 6 mesos i 1 any
- ☐ Entre més d'1 any i 2 anys
- ☐ Més de 2 anys
- ☐ NS/NC

TREBALL

30- Ara parlarem de la teva trajectòria laboral. Pots dir-me quina era la teva activitat laboral als...

Edat	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Activitat principal de més durada										
Relació laboral										
Professió										
Activitat simultània										
Activitat principal de menys durada										

Edat	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
Activitat principal de més durada										
Relació laboral										
Professió										
Activitat simultània										
Activitat principal de menys durada										

Criteri d'inclusió de l'Activitat principal de menys durada: situacions superiors a dos mesos (seguits o no) durant el total de l'any. Si s'han realitzat diverses activitats principals, només es recolliran la que ha durat més (activitat principal de més durada) i la 2na que ha durat més (activitat principal de menys durada).

Activitat principal de més durada / Activitat simultània / Activitat principal de menys durada

- 1-Estudiant
- 2-Pràctiques no retribuïdes
- 3-Pràctiques retribuïdes / becari

- 4-Treball domèstic
- 5-Inactius (servei militar, PSS, discapacitat...)
- 6-Aturat
- 7-Ocupat (inclou les baixes de maternitat i malaltia)
- 8-Feinetes (criteri: ocupacions en negre de dedicació inferior a 20 hores setmanals i de distribució irregular al llarg del temps). Feinetes: només com a activitat simultània.
- 99-NS/NC

Només en cada situació d'ocupat o estudiant en pràctiques retribuïdes / becari

Criteri: la feina que ha durat més durant l'any

Relació laboral

- 1-Empresari amb assalariats
- 2-Autònom sense assalariats
- 3-Ajuda familiar
- 4-Contracte temporal
- 5-Contracte indefinit
- 6-Sense contracte
- 7-Altres (inclou Becaris)

Professió

- 0-Forces armades
- 1-Personal directiu de les empreses i de les administracions públiques
- 2-Tècnics i professionals científics i intel·lectuals
- 3-Tècnics i professionals de suport
- 4-Empleats administratius
- 5-Treballadors de serveis de restauració, personals, protecció i venedors de comerços
- 6-Treballadors qualificats en activitats agràries i pesqueres
- 7-Artesans i treballadors qualificats de les indústries manufactures, la construcció i la mineria, llevat dels operadors d'instal·lacions i maquinària
- 8-Operadors d'instal·lacions i maquinària, i muntadors
- 9-Treballadors no qualificats

31- Per tant, actualment estàs...

Activitat principal

- ☐ Estudiant
- ☐ Pràctiques no retribuïdes
- ☐ Pràctiques retribuïdes / becari
- ☐ Treball domèstic
- ☐ Inactius (servei militar, discapacitat, pensionista..)
- ☐ Aturat
- ☐ Ocupat
- ☐ NS/NC

Activitat simultània

- ☐ Estudiant
- ☐ Pràctiques no retribuïdes
- ☐ Pràctiques retribuïdes / becari
- ☐ Treball domèstic
- ☐ Inactius (servei militar, discapacitat, pensionista..)
- ☐ Aturat
- ☐ Ocupat
- ☐ Feinetes
- ☐ Cap
- ☐ NS/NC

Només als inactius i als aturats relació amb l'activitat (principal o simultània):

32- Quants mesos fa que estàs en aquesta situació?

- ☐ Menys d'1 mes
- ☐ Entre 1 i 2 mesos
- ☐ Entre més de 2 mesos i 6 mesos
- ☐ Entre més de 6 mesos i 1 any
- ☐ Entre més d'1 any i 2 anys
- ☐ Més de 2 anys
- ☐ NS/NC

33- Busques feina?

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Només als que busquen feina

34- Amb quina intensitat?

- ☐ Molta
- ☐ Poca
- ☐ NS/NC

35- Selecciones les ofertes de treball?

- ☐ Sí
- ☐ A vegades / Depèn
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Només als que seleccionen les ofertes de treball

36- Amb quin criteri seleccionen les ofertes de treball?

- ☐ Relació amb els estudis o ofici
- ☐ Salari
- ☐ Horari o durada de la jornada
- ☐ Altres.....
- ☐ NS/NC

Només als que han treballat algun cop

37- Abans ens has dit que ja has treballat. Per quin motiu vas deixar la teva darrera ocupació?

- ☐ No renovació
- ☐ Acomiadament
- ☐ Abandonament personal
- ☐ Altres.....
- ☐ NS/NC
- ☐ No pertinent

Només als ocupats relació amb l'activitat: ocupat / pràctiques retribuïdes..

38- Quina és la teva relació laboral?

- ☐ Empresari amb assalariats
- ☐ Autònom sense assalariats
- ☐ Assalariat

- ☐ Ajuda familiar
- ☐ Cooperativista o SAL
- ☐ Altra situació
- ☐ NS/NC

Només als assalariats

39- Treballes al sector públic o al sector privat?

- ☐ Sector públic
- ☐ Sector privat
- ☐ NS/NC

Només als assalariats del sector privat

40- Treballes per una ETT?

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

41- Quin tipus de contracte tens?

- ☐ Amb contracte
- ☐ Sense contracte
- ☐ Contracte de pràctiques o formació
- ☐ Beca
- ☐ Altra situació
- ☐ NS/NC

Només als assalariats “amb contracte”

42- Tens un contracte temporal o indefinit?

- ☐ Temporal
- ☐ Indefinit
- ☐ NS/NC

A tots els ocupats

43- Quina és la teva professió?

.....

44- Quina és l'activitat de la teva empresa?

.....

45- Habitualment, quantes hores treballes a la setmana? (realment)

- ☐ Menys de 20 hores
- ☐ Entre 20 i 34 hores
- ☐ Entre 35 i 40 hores
- ☐ Entre 41 i 50 hores
- ☐ Més de 50 hores
- ☐ Irregular
- ☐ NS/NC

46- Com vas accedir a aquesta feina?

- ☐ OTG, INEM, SCC
- ☐ ETT
- ☐ Família o coneguts de la família
- ☐ Amics o coneguts propis
- ☐ Borsa de treball, diari,...
- ☐ Buscant personalment (visites, currículums...)
- ☐ Per pràctiques en empresa
- ☐ Establert per compte propi
- ☐ Altres vies
- ☐ NS/NC

Només als qui tenen un mínim de titulació secundària postobligatòria

47- És una feina relacionada amb el teu camp d'estudis? (especialitat) (Llegir)

- ☐ Molt
- ☐ Força
- ☐ Poc
- ☐ Gens
- ☐ No pertinent
- ☐ NS/NC

48- Quin nivell d'estudis creus que correspon a la feina que fas? (Llegir)

- ☐ Molt superior
- ☐ Superior
- ☐ El que tinc
- ☐ Inferior
- ☐ Molt inferior
- ☐ NS/NC

49- Com avalues la teva ocupació actual? És una feina... (Legir)

Ben pagada

Estable

Perillosa

Estressant

Interessant

Amb una jornada que em va bé

Amb possibilitats de promoció

Amb possibilitats de continuïtat

- ☐ Molt
- ☐ Bastant
- ☐ Poc
- ☐ Gens
- ☐ NS/NC

50- T'agradaria continuar en aquesta feina?

- ☐ Sí
- ☐ Sí, si es produeixen millores
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Només als qui tenen una 2a ocupació en el moment de l'entrevista.

51- Quina és la teva professió?

52- En aquesta segona ocupació, quantes hores treballes a la setmana? (realment)

- ☐ Menys de 10 hores
- ☐ Entre 10 i 19 hores
- ☐ Entre 20 i 34 hores
- ☐ Més de 34 hores
- ☐ Irregular
- ☐ NS/NC

HABITATGE I EMANCIPACIÓ

53- Ara parlarem de la teva situació familiar. Pots dir-me amb qui viues als...

Edat	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Situació més llarga										
Vivint amb fills										
Situació més curta										
Vivint amb fills										
Emancipació										

Edat	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
Situació més llarga										
Vivint amb fills										
Situació més curta										
Vivint amb fills										
Emancipació										

Criteri d'inclusió de la Situació més curta: si la seva durada és igual o superior a dos mesos (seguits o no, però essent la mateixa situació).

No s'admet situació més curta si no hi ha situació més llarga

Es permeten dos dígit per casella per a possibles combinacions (Exemple: Pares + Parella=15)

Situació més llarga / Situació més curta

- 1-Ambdós pares (inclou reconstituïts, etc.)
- 2-Amb un dels pares
- 3-Altres familiars
- 4-Sol/a
- 5-Parella
- 6-Compartir pis (amics, coneguts, etc.)
- 7-Residència
- 8-Altres
- 99-NS/NC

Fills (vivint amb)

- ☐ Sí
- ☐ No

Emancipació

- ☐ Produïda
- ☐ No produïda

**54- Per tant, actualment estàs vivint a la llar d'origen?
(Criteri "família"; no edifici)**

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

**55- Per tant, actualment, estàs vivint amb? (indicar
número de fills, avis...) Multiresposta.**

Si viu sol no és pertinent contestar més opcions

- ☐ Sol/a
- ☐ Mare
- ☐ Pare
- ☐ Germans
- ☐ Cònjuge/Parella
- ☐ Fill/s
- ☐ Avi/Àvia/Avis
- ☐ Altres familiars (tiets, sogres...)
- ☐ Amics, companys de pis
- ☐ Altres
- ☐ NS/NC

Només als no emancipats

56- A casa teva, tens un marge d'autonomia o llibertat fort? (Llegir)

Durant el cap de setmana puc tornar de matinada

Tinc suficients recursos per a les despeses d'oci de cap de setmana

Els pares em donen autonomia o un marge de llibertat suficient

La meva parella es pot quedar a dormir sempre que vull

Tinc llibertat sobre les meves despeses

Decideixo sobre els meus estudis o feines

- ☐ Sí
- ☐ A vegades / Depèn
- ☐ No
- ☐ NS/NC

A tothom

57- Pel que fa a les característiques del teu habitatge, pots dir-me si és... (Llegir)

- ☐ Un estudi
- ☐ Un pis
- ☐ Un dúplex
- ☐ Una casa aïllada (que no tingui cap edifici enganxat al costat, independentment de la ubicació)
- ☐ Una casa adossada
- ☐ Una residència
- ☐ Una habitació llogada
- ☐ Altres
- ☐ NS/NC

58- En referència a l'estat de l'habitatge, diries que... (Llegir)

- ☐ Està en bon estat
- ☐ Té alguna deficiència
- ☐ Està en mal estat
- ☐ Està en estat ruïnós
- ☐ NS/NC

Només als emancipats

59- I aquest habitatge, aproximadament quants metres quadrats fa? (habitacions llogades: tot l'habitatge)

- ☐ Menys de 40
- ☐ Entre 40 i 60
- ☐ Entre 61 i 90
- ☐ Entre 91 i 120
- ☐ Més de 120
- ☐ NS/NC

60- És de nova construcció o de segona mà?

- ☐ Nova construcció
- ☐ Segona mà (si construït, p.e., fa un any, però comprat als que hi vivien, és de 2a mà)
- ☐ NS/NC

61- Quan va ser construït, aproximadament?

- ☐ Abans del 1900
- ☐ Del 1900 al 1920
- ☐ Del 1921 al 1940
- ☐ Del 1941 al 1950
- ☐ Del 1951 al 1960
- ☐ Del 1961 al 1970
- ☐ Del 1971 al 1980
- ☐ Del 1981 al 1990
- ☐ Del 1991 al 2000
- ☐ Del 2001 en endavant
- ☐ NS/NC

62- I aquest habitatge és....? (Llegir)

- ☐ De lloguer
- ☐ De compra, pagant hipoteca
- ☐ De compra, totalment pagat
- ☐ Cedit per pares o familiars
- ☐ Heretat
- ☐ Altres
- ☐ NS/NC

Només als emancipats que viuen en un habitatge de lloguer o de compra pagant hipoteca

63- Aproximadament, quin és el cost mensual de l'habitatge, comptant les despeses d'escala? (independentment de qui ho pagui)

.....

64- Tens dificultats per pagar-lo?

- ☐ Sempre o gairebé sempre
- ☐ Sovint
- ☐ Rarament
- ☐ Mai o gairebé mai
- ☐ NS/NC

65- Amb quins ingressos pagues l'habitatge...?

Ingressos propis
Ingressos cònjuge/parella

Pares

Altres familiars

Companyes de pis

Altres persones

Ajuts de l'Administració

Altres

NS/NC

☐ Sí

☐ No

Només als emancipats que viuen en un habitatge de lloguer

66- Per quin motiu o motius has decidit viure en un habitatge de lloguer? No llegir, multiresposta (màxim 3)

- ☐ Perquè econòmicament no m'he pogut permetre un habitatge de compra
- ☐ És temporal, per motius laborals o d'estudi
- ☐ Perquè més endavant rebré un habitatge de propietat
- ☐ Perquè encara no estic segur d'on i/o amb qui vull viure
- ☐ Perquè és el que vull fer
- ☐ Perquè no vull comprometre'm econòmicament amb una hipoteca
- ☐ Altres.....
- ☐ NS/NC

67- És un Habitatge de Protecció Oficial?

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Només als que no viuen en un H.P.O.

68- Has viscut mai en un Habitatge de Protecció Oficial?

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Només als emancipats que viuen en un habitatge de compra

69- Per quin motiu o motius has decidit viure en un habitatge de propietat? No llegir, multiresposta (màxim 3)

- ☐ Perquè em dóna seguretat
- ☐ És una inversió
- ☐ El preu de les hipoteques m'ho ha permès
- ☐ No vull llençar els diners amb un lloguer
- ☐ Econòmicament m'ho he pogut permetre
- ☐ Per motius personals o de parella m'he sentit segur per comprar
- ☐ Tenia un compte habitatge
- ☐ Costa el mateix que un habitatge de lloguer
- ☐ Altres
- ☐ NS/NC

70- És un Habitatge de Protecció Oficial?

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Només als que no viuen en un H.P.O.

71- Has viscut mai en un Habitatge de Protecció Oficial?

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

A tothom

72- Tens previst canviar d'habitatge durant el proper any? (2007, i inclou resta any 2006)

- ☐ Sí
- ☐ No

Només als que tenen previst canviar d'habitatge

73- Aquest canvi implicarà una modificació de la teva situació familiar (és a dir, viuràs amb altres persones?) (tenir fills no implica modificació de la situació familiar)

- ☐ Sí
- ☐ No

Només als que tenen previst canviar d'habitatge sense canviar de situació familiar

74- Quin és el motiu principal pel qual canviaràs/canviareu d'habitatge? No llegir, codificar després.

- ☐ Comprar un habitatge
- ☐ Per motius de feina
- ☐ Per motius d'estudis
- ☐ Millorar les condicions de l'habitatge (grandària, estat...)
- ☐ Canviar de zona
- ☐ Tenir un habitatge disponible
- ☐ Necessitat d'anar a un habitatge més econòmic
- ☐ Per finalització del contracte de lloguer
- ☐ Per desnonament o enderroc de l'habitatge actual
- ☐ Altres motius
- ☐ NS/NC

Només als que tenen previst canviar d'habitatge canviant de situació familiar

75- I amb qui aniràs a viure?

- ☐ Emancipació en solitari
- ☐ Casament
- ☐ Vida en parella
- ☐ Compartir habitatge (amb algú diferent de la parella)
- ☐ Residència
- ☐ Retorn llar d'origen
- ☐ NS/NC

Només als que tenen previst retornar a la llar d'origen

76- Per quina raó tornaràs a la llar d'origen?

.....

Només als qui tenen previst emancipar-se sense canviar de situació familiar o canviant de situació familiar, en els següents casos: en solitari, casar-se, viure en parella o compartir habitatge. (És a dir, a tothom que té previst canviar d'habitatge, excepte als qui aniran a una residència o tornaran a la llar d'origen).

77- I l'habitatge que buscaràs, serà de compra o de lloguer?

- ☐ Compra / Probablement de compra
- ☐ Lloguer / Probablement de lloguer
- ☐ NS/NC

Només als que no tenen previst canviar d'habitatge

78- Em pots dir el motiu principal per no canviar d'habitatge? No llegir

- ☐ Manca de recursos econòmics / ingressos insuficients
- ☐ Preu elevat dels habitatges
- ☐ Manca de feina o feina inestable
- ☐ Motius personals o familiars
- ☐ La zona actual és bona
- ☐ Comoditat
- ☐ Bona convivència
- ☐ No tinc pressa en marxar de casa els pares/família
- ☐ Encara no m'ho he plantejat
- ☐ Encara sóc massa jove
- ☐ L'habitatge on visc és pràcticament definitiu
- ☐ No cal canviar d'habitatge, no en tinc necessitat
- ☐ Visc a prop de la feina/estudis
- ☐ Altres motius
- ☐ NS/NC

A tothom

79- Quin és el teu estat civil?

- ☐ Solter/a
- ☐ Casat/da
- ☐ Separat/da
- ☐ Divorciat/da
- ☐ Vidu/a
- ☐ NS/NC

80- Tens fills?

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Només als que tenen fills

81- Quants?

.....

82- A quina edat vas tenir el 1r fill?

.....

83- Em pots dir quines són les persones en qui recau la cura dels nens? (de més a menys dedicació) Multiresposta, màxim 3.

- ☐ Jo
- ☐ Parella
- ☐ Avis (del fill)
- ☐ Altres familiars
- ☐ Companys/es de pis
- ☐ Professionals
- ☐ Altres
- ☐ NS/NC

Persona 1

Persona 2

Persona 3

Només als que no tenen cap fill

84- T'agradaria tenir-ne, en un futur?

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Només als qui els agradaria tenir-ne

85- Per quin motiu no els tens ara? Multiresposta, màxim 2

- ☐ Sóc massa jove / No estic preparat
- ☐ No tinc parella / Acabo d'iniciar una relació de parella
- ☐ Inseguretat laboral
- ☐ Ingressos insuficients
- ☐ Altres
- ☐ NS/NC

Només als qui no els agradaria tenir-ne

86- Per quin motiu no t'agradaria tenir-ne? Multiresposta, màxim 2

- ☐ No crec que trobi parella
- ☐ Inseguretat laboral
- ☐ Ingressos insuficients
- ☐ Els fills treuen llibertat
- ☐ Excessiva responsabilitat
- ☐ Altres
- ☐ NS/NC

A tothom

87- Aproximadament quantes hores vas dedicar la setmana passada a les tasques de la llar? (Hores setmanals)

.....

88- Em pots dir qui s'ocupa de les tasques domèstiques i familiars? (de més a menys dedicació) Multi-resposta, màxim 3.

- ☐ Jo
- ☐ Parella
- ☐ Pare

- ☐ Mare
- ☐ Germans
- ☐ Altres familiars
- ☐ Companys/es de pis
- ☐ Professionals
- ☐ Altres
- ☐ NS/NC
- Tasques 1
- Tasques 3
- Tasques 3

PARTICIPACIÓ

89- Pertany a alguna associació o grup informal dels esmentats a continuació? Multiresposta (Llegir)

- ☐ Esportiu
- ☐ Cultural o d'oci
- ☐ D'educació en el lleure
- ☐ Polític o social
- ☐ D'ajut als desfavorits o ajuda mútua
- ☐ Religios
- ☐ Altres

90- En els darrers 12 mesos, quantes vegades has fet els següents actes?

Firmar per alguna causa, problema o petició

Col·laborar en l'organització d'actes polítics o socials

Participar en manifestacions

Anar a xerrades, actes culturals o concerts de contingut social o reivindicatiu

- ☐ Cap
- ☐ 1
- ☐ 2-3
- ☐ Més de 3
- ☐ NS/NC

OCI

91- Amb quina freqüència fas les següents activitats en el teu temps d'oci? (Llegir)

Anar a la discoteca

Llegir llibres (no d'estudis)

Connectar-se a Internet (oci)

Enviar missatges per mòbil

Practicar esport

Sortir de nit

Viatjar fora de Catalunya

Fer excursions (camp, muntanya, etc.)

Jugar amb consoles, jocs d'ordinador...

Veure la televisió

Assistència a actes polítics

Assistència a actes religiosos

Anar al cinema

Anar al teatre

Llegir el diari

Estudiar

Estar amb amics al carrer, plaça...

Quedar amb amics

Anar de compres

Passejar

☐ Molt

☐ Força

☐ No gaire

☐ Gens

☐ NS/NC

RISC

92- I amb quina freqüència realitzes aquestes altres activitats?

Beure alcohol

Fumar haixix

Prendre altres drogues

Conduir havent begut / Anar en cotxe si el conductor ha begut

☐ Molt

☐ Força

☐ No gaire

☐ Gens

☐ NS/NC

93- Pots dir-me si estàs d'acord amb la frase següent? "El futur és tan incert que el millor és viure al dia" (Llegir)

☐ Molt d'acord

☐ D'acord

☐ En desacord

☐ Gens d'acord

☐ NS/NC

LLENGUA

94- Habitualment, en quina llengua parles?

☐ Només català

☐ Més català que castellà

☐ Tant en català com en castellà

☐ Més castellà que català

☐ Només castellà

☐ Català i una altra llengua (no castellà)

☐ Castellà i una altra (no català)

☐ Català, castellà i una altra

☐ Altres llengües

☐ NS/NC

95- I en els contextos següents, en quina llengua parles?

Amb la família d'origen

Amb els amics

A la feina / institut

Amb algú que no coneixes

☐ Només català

☐ Més català que castellà

☐ Tant en català com en castellà

☐ Més castellà que català

☐ Només castellà

☐ Català i una altra llengua (no castellà)

☐ Castellà i una altra (no català)

- ☐ Català, castellà i una altra
- ☐ Altres llengües
- ☐ NS/NC

POLÍTICA

96- En una escala de 0 a 10, com et situaries política-ment? (0 extrema esquerra, 10 extrema dreta)

.....

97- Amb relació al teu sentiment nacional, et consideres... (Llegir)

- ☐ Només català/ana
- ☐ Més català/ana que espanyol/a
- ☐ Tant català/ana com espanyol/a
- ☐ Més espanyol/a que català/ana
- ☐ Només espanyol/a
- ☐ Altres (NO LA LLEGIU)
- ☐ Indiferent / No m'interessen aquestes qüestions (NO LA LLEGIU)
- ☐ Ciutadà/ana del món (NO LA LLEGIU)
- ☐ NS/NC

98- A quin partit et sents més proper?

- ☐ CiU
- ☐ PSC
- ☐ ERC
- ☐ PP
- ☐ ICV-EUiA
- ☐ Ciutadans – Partit de la Ciutadania
- ☐ Altres
- ☐ A cap
- ☐ NS/NC

POLÍTQUES SOCIALS

99- Dels temes que et llegiré a continuació, digues-me quins 3 creus que haurien de ser prioritaris en les actuacions de les administracions. (Llegir, màxim 3, ordenar de més a menys prioritari)

- ☐ Obres públiques, transports i comunicacions
- ☐ Treball

- ☐ Educació
- ☐ Seguretat ciutadana
- ☐ Medi ambient
- ☐ Sanitat
- ☐ Recerca i desenvolupament
- ☐ Cultura
- ☐ Habitatge
- ☐ Justícia
- ☐ Inclusió i desigualtats socials
- ☐ Participació i educació en la ciutadania
- ☐ NS/NC

Tema 1

Tema 2

Tema 3

100- Quins són els 3 principals problemes que a tu, personalment, t'afecten més? Multiresposta (3 màxim)

- ☐ Cap
- ☐ Atur
- ☐ Terrorisme
- ☐ Immigració (en negatiu)
- ☐ Immigració (en positiu)
- ☐ Medi ambient
- ☐ Inseguretat ciutadana ("Tribus" –skins, latins...)
- ☐ Necessitat de més autogovern (massa dependència d'Espanya, etc.)
- ☐ Conflictes lingüístics o d'identitat (desprotecció del català, del castellà, pèrdua d'identitat...)
- ☐ Economia, impostos i encariment de la vida
- ☐ Qualitat del sistema sanitari (listes d'espera, serveis d'urgències...)
- ☐ Política i relacions amb l'Administració
- ☐ Qualitat de l'ensenyament i la formació
- ☐ Transports públics (manca, deficiències...)
- ☐ Velleja (desatenció a la tercera edat, pensions...)
- ☐ Característiques del mercat de treball (temporalitat, contractes, salaris...)
- ☐ Habitatge
- ☐ Drogues

- ☐ Falta de civisme i educació ciutadana
- ☐ Agressions i violència (violència de gènere, bullying...)
- Tema 1
- Altres
- Tema 2
- Altres
- Tema 3
- Altres

101- Has fet servir cap servei o ajut de l'Administració, adreçat a joves, que promogui...

	Quin? No llegir, màxim 2	En una escala de 0 a 5, com el valores?
L'accés a l'habitatge ☐ Sí ☐ No ☐ NS/NC	☐ Ajudes: lloguer, compra, crèdits emancipació, rehabilitació ☐ Assessorament i intermediació: Borsa Jove d'Habitatge ☐ Habitatges per a col·lectius específics (malalts mentals, etc.) ☐ Altres.....	
La formació ☐ Sí ☐ No ☐ NS/NC	Beques i ajuts: ☐ Préstecs per a estudis universitaris i de postgrau ☐ Beques ☐ Programes de mobilitat internacional: Erasmus... ☐ Altres.....	
L'accés al món del treball ☐ Sí ☐ No ☐ NS/NC	☐ Formació: cursos de formació ocupacional i/o contínua; Escoles Taller, Tallers Ocupacionals, PGS, PTT.. ☐ Assessorament/intermediació: Club de feina, borses de treball, Oficina Jove de Treball.. ☐ Ajuts: crèdits per a l'emancipació (autoocupació); ajuts per a joves agricultors/es ☐ Programes de mobilitat /formació professional: Orator, Sòcrates ☐ Programes per a col·lectius específics: centres ocupacionals, centres especials de treball (persones amb disminució) ☐ Prestació d'atur ☐ Altres.....	
La salut ☐ Sí ☐ No ☐ NS/NC	☐ Assessories (virtuals, telefòniques o presencials): sexejoves.org; línia verda, etc. ☐ Atenció especialitzada sexualitat: Tarda Jove ; (PASSIR) ☐ Atenció especialitzada drogues: CASS ☐ Atenció especialitzada salut mental: CMIJ (Centre salut mental adolescents i joves) ☐ Altres.....	
La cultura i l'oci ☐ Sí ☐ No ☐ NS/NC	☐ Ajuts a projectes de creació cultural ☐ Descomptes: Carnet jove ☐ Sala Art Jove ☐ Turisme juvenil: Xarxa albergs juvenils, activitats estiu, camps d'estiu.. ☐ Altres.....	

La informació i la orientació ☐ Sí ☐ No ☐ NS/NC	☐ Punt d'Informació Juvenil (PIJ)	
Prestacions socials ☐ Sí ☐ No ☐ NS/NC	☐ PIRMI ☐ Pensió no contributiva per invalidesa ☐ Ajuts a persones amb dependència ☐ Prestació de l'atur ☐ Ajuts per fills (transferències monetàries) ☐ Prestacions familiars en temps (reducció jornada; permís paternitat/maternitat, prestació embaràs de risc) ☐ Altres	
Cooperació i mobilitat internacional ☐ Sí ☐ No ☐ NS/NC	☐ Joves cooperants ☐ Programa joventut (intercanvis) ☐ Altres	
Casal de Joves o Centre Cívic ☐ Sí ☐ No ☐ NS/NC	☐ Casal de Joves ☐ Centre Cívic (joves en acció) ☐ Altres	
Suport a les víctimes de la violència ☐ Sí ☐ No ☐ NS/NC	☐ Servei d'atenció telefònica ☐ Cases d'acollida ☐ Centres especialitzats ☐ Altres	
Suport a les famílies	☐ Ajuts: a les famílies amb infants <3 anys; adopció ☐ Títol família nombrosa (carnet de família) ☐ Altres	

INGRESSOS I DESPESES

102- Has pogut estalviar, en l'últim any?

- ☐ Molt
☐ Bastant
☐ Poc
☐ Gens
☐ NS/NC

103- En general, tens dificultats per arribar a finals de mes?

- ☐ Sempre
☐ Sovint
☐ De tant en tant
☐ Mai
☐ NS/NC

Només als emancipats

104- Com qualificaries la situació econòmica de la teva llar en comparació a la teva llar d'origen?

- ☐ Molt millor
☐ Millor
☐ Ni millor ni pitjor (No llegir)
☐ Pitjor
☐ Molt pitjor
☐ NS/NC

A tothom

105- Dels teus ingressos (inclou setmanada), o dels comuns amb la teva parella, quant gastes al mes en...

- ☐ Pagament de la compra del cotxe
- ☐ Mútua o assegurança mèdica privada
- ☐ Ajudes als pares.....

106- Aproximadament, quina quantitat et gastes quan surts de nit? (si parella: quantitat total)

.....

107- Habitualment, quants cops al mes surts de nit?

.....

108- T'estàs pagant algun tipus de formació?

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

109- Em pots dir què et costa? (el total de formacions)

Quantitat mensual.....

Quantitat per curs

110- Em pots dir quins són, aproximadament, els teus ingressos mensuals per a cadascun dels conceptes següents?

Ingressos de la feina (en euros nets mensuals)

.....

Quantes pagues extres reps?

.....

De quina quantitat? (cadascuna)

.....

Encara que no em diguis la quantitat exacta, em podries dir si aquests ingressos són... (Llegir)

- ☐ Superiors als 2.500 euros
- ☐ De 2.001 a 2.500 euros
- ☐ De 1.501 a 2.000 euros
- ☐ De 1.201 a 1.500 euros

- ☐ De 901 a 1.200 euros
- ☐ De 751 a 900 euros
- ☐ De 601 a 750 euros
- ☐ De 451 a 600 euros
- ☐ De 301 a 450 euros
- ☐ Inferiors a 301 euros
- ☐ NS/NC

Subsidi de desocupació

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Encara que no em diguis la quantitat exacta, em podries dir si aquests ingressos són... (Llegir)

- ☐ De 1.201 a 1.500 euros
- ☐ De 901 a 1.200 euros
- ☐ De 751 a 900 euros
- ☐ De 601 a 750 euros
- ☐ De 451 a 600 euros
- ☐ De 301 a 450 euros
- ☐ Inferiors a 301 euros
- ☐ NS/NC

Beca

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Encara que no em diguis la quantitat exacta, em podries dir si aquests ingressos són... (Llegir)

- ☐ Superiors a 1.400 euros
- ☐ De 1.201 a 1.400 euros
- ☐ De 1.001 a 1.200 euros
- ☐ De 801 a 1.000 euros
- ☐ De 601 a 800 euros
- ☐ De 401 a 600 euros
- ☐ Inferiors a 401 euros
- ☐ NS/NC

Setmanada (quantitat setmanal)

-
- ☐ Sí
 - ☐ No
 - ☐ NS/NC

Prestacions o subsidis*PIRMI*

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Encara que no em diguis la quantitat exacta, em podries dir si aquests ingressos són...

- ☐ Superiors als 950 euros
- ☐ De 801 a 950 euros
- ☐ De 651 a 800 euros
- ☐ De 501 a 650 euros
- ☐ De 350 a 500 euros
- ☐ NS/NC

Fills

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Encara que no em diguis la quantitat exacta, em podries dir si aquests ingressos són...

- ☐ Superiors als 750 euros
- ☐ De 601 a 750 euros
- ☐ De 451 a 600 euros
- ☐ De 301 a 450 euros
- ☐ Inferiors a 301 euros
- ☐ NS/NC

Altres prestacions o subsidis

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Encara que no em diguis la quantitat exacta, em podries dir si aquests ingressos són...

- ☐ Superiors als 1.200 euros
- ☐ De 901 a 1.200 euros
- ☐ De 751 a 900 euros
- ☐ De 601 a 750 euros
- ☐ De 451 a 600 euros
- ☐ De 301 a 450 euros
- ☐ Inferiors a 301 euros
- ☐ NS/NC

Ajut familiar regular

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Encara que no em diguis la quantitat exacta, em podries dir si aquests ingressos són...

- ☐ Superiors als 1.200 euros
- ☐ De 901 a 1.200 euros
- ☐ De 751 a 900 euros
- ☐ De 601 a 750 euros
- ☐ De 451 a 600 euros
- ☐ De 301 a 450 euros
- ☐ Inferiors a 301 euros
- ☐ NS/NC

Has rebut o reps alguna ajuda familiar no regular, per pagar, per exemple...?*Una estada a l'estranger*

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

L'habitatge

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Casament / anar a viure en parella

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Béns especials (cotxe, etc.)

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Altres ingressos (rendes, accions, etc.)

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ NS/NC

Encara que no em diguis la quantitat exacta, em podries dir si aquests ingressos són...

- ☐ Superiors als 1.200 euros
- ☐ De 901 a 1.200 euros
- ☐ De 751 a 900 euros
- ☐ De 601 a 750 euros
- ☐ De 451 a 600 euros
- ☐ De 301 a 450 euros
- ☐ Inferiors a 301 euros
- ☐ NS/NC

111- Per tant, quins són, aproximadament, els teus ingressos totals? (nets mensuals)

.....

Encara que no em diguis la quantitat exacta, em podries dir si aquests ingressos són...

- ☐ Superiors als 2.500 euros
- ☐ De 2.001 a 2.500 euros
- ☐ De 1.501 a 2.000 euros
- ☐ De 1.201 a 1.500 euros
- ☐ De 901 a 1.200 euros
- ☐ De 751 a 900 euros
- ☐ De 601 a 750 euros
- ☐ De 451 a 600 euros
- ☐ De 301 a 450 euros

- ☐ Inferiors a 301 euros
- ☐ NS/NC

112- Quines persones aporten ingressos a la teva llar? (companys de pis: només si despeses comunes. Pagament habitatge companys de pis: exclòs, ja preguntat). Ordenar de 1 a 3

- ☐ Jo
- ☐ Mare
- ☐ Pare
- ☐ Germans
- ☐ Cònjuge/Parella
- ☐ Avi/Àvia/Avis
- ☐ Altres familiars (tiets, sogres...)
- ☐ Amics, companys pis
- ☐ Altres
- ☐ NS/NC

113- I em podries dir, aproximadament, el total d'ingressos nets que entren al mes al conjunt de la teva llar?

.....

Encara que no em diguis la quantitat exacta, em podries dir si els ingressos al mes del conjunt de la llar són...

- ☐ Superiors a 5.000 euros
- ☐ De 4.001 a 5.000 euros
- ☐ De 3.001 a 4.000 euros
- ☐ De 2.001 a 3.000 euros
- ☐ De 1.501 a 2.000 euros
- ☐ De 1.201 a 1.500 euros
- ☐ De 901 a 1.200 euros
- ☐ De 601 a 900 euros
- ☐ De 301 a 600 euros
- ☐ Inferiors a 301 euros
- ☐ NS/N

Observacions

.....

.....

.....

FINALITZACIÓ D'ENQUESTA

Índex de taules

2. Metodologia

Taula 1. Distribució i errors mostrals segons les variables d'estratificació	31
Taula 2. Municipis seleccionats per a la mostra	31

3. Trets sociodemogràfics i d'entorn familiar

Taula 3. Àmbit territorial de residència de la població de 15 a 34 anys (% i nombre d'individus). Catalunya, 2007	38
Taula 4. Mida del municipi de residència de la població de 15 a 34 anys segons àmbit territorial (%). Catalunya, 2007	39
Taula 5. Estat d'emancipació de la població de 15 a 34 anys segons àmbit territorial (% i ràtio). Catalunya, 2007.....	39
Taula 6. Lloc de naixement de la població de 15 a 34 anys segons grups d'edat (%). Catalunya, 2006.....	40
Taula 7. Procedència de les famílies de la població de 15 a 34 anys nascuda a Catalunya (%). Catalunya, 2007	40
Taula 8. Nombre de fills de la família d'origen de la població de 15 a 34 anys segons estructura familiar (%). Catalunya, 2007.....	42
Taula 9. Nivell d'estudis familiars de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	43
Taula 10. Situació d'activitat familiar de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	43
Taula 11. Categoria socioprofessional familiar de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	44

4. Educació

Taula 12. Nivell d'instrucció de la població de 15 a 29 anys segons grup d'edat (%). Catalunya, 2002 i 2007	47
Taula 13. Proporció d'estudiants de la població de 15 a 29 anys segons grups d'edat (%). Catalunya, 2002 i 2007.....	49
Taula 14. Distribució d'edat de la població estudiant de 15 a 34 anys segons les variables independents seleccionades (edat). Catalunya, 2007	55
Taula 15. Indicadors resum de la pauta educativa de la població de 20 a 34 anys segons generacions (%). Catalunya, 2007	60
Taula 16. Valoració dels estudis finalitzats i en curs de la població de 15 a 34 anys segons tipus d'estudis (% i mitjana). Catalunya, 2007.....	69

Taula 17. Modalitat de centre educatiu de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	70
Taula 18. Modalitat de centre educatiu de la població de 15 a 34 anys segons tipus d'estudis (%). Catalunya, 2007	70
Taula 19. Valoracions mitjanes dels estudis de la població de 15 a 34 anys segons modalitat de centre educatiu (mitjana). Catalunya, 2007	71
Taula 20. Factors que afecten negativament als estudis de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	72
Taula 21. Factors que afecten els estudis de la població de 15 a 34 anys segons el sentit de l'afectació (%). Catalunya, 2007	73
Taula 22. Nivell d'estudis desitjat per la població no estudiant de 15 a 34 anys segons el nivell d'instrucció assolit (%). Catalunya, 2007	75
Taula 23. Nivell d'estudis desitjat per la població estudiant de 15 a 34 anys segons els estudis en curs (%). Catalunya, 2007	76
Taula 24. Tipus de formació complementària de la població de 15 a 34 anys que en rep actualment i en els darrers 5 anys (%). Catalunya, 2007	77
Taula 25. Tipus de curs en la formació complementària de la població de 15 a 34 anys que en rep actualment i en els darrers 5 anys (%). Catalunya, 2007	78
Taula 26. Durada dels cursos de formació complementària de la població de 15 a 34 anys que en rep actualment i en els darrers 5 anys (%). Catalunya, 2007	78
Taula 27. Valoració de l'efectivitat en la recerca de feina de la formació complementària de la població de 15 a 34 anys que en rep actualment i en els darrers 5 anys (%). Catalunya, 2007	79

5. De l'educació al treball

Taula 28. Posició sobre l'abandonament dels estudis en trobar feina de la població de 15 a 34 anys segons situació d'estudis (%). Catalunya, 2007	81
Taula 29. Durada de les situacions que caracteritzen les tipologies de transició educació-treball de la població de 24 a 34 anys entre els 16 i 24 anys (mitjana d'anys). Catalunya, 2007	83
Taula 30. Categoria professional d'inserció al mercat laboral de la població de 15 a 34 anys segons nivell d'instrucció en aquell moment (%). Catalunya, 2007	89
Taula 31. Mobilitat laboral en acabar els estudis de la població de 15 a 34 anys segons el nivell d'estudis assolit (%). Catalunya, 2007	90

6. Treball

Taula 32. Hores de treball domèstic setmanal de la població de 15 a 34 anys segons diverses variables independents (mitjanes i desviacions típiques). Catalunya, 2007	125
---	-----

7. L'emancipació: marxar de casa i formar una família

Taula 33. Situació de convivència de la població de 15 a 29 anys segons grups d'edat (%). Catalunya, 2002 i 2007	133
Taula 34. Situació de convivència als 15 anys d'edat de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	134
Taula 35. Estat civil de la població de 15 a 34 anys segons sexe per grups d'edat (%). Catalunya, 2007	142
Taula 36. Fecunditat de la població de 15 a 34 anys segons sexe per grup d'edat (%). Catalunya, 2007	144

8. Habitatge

Taula 37. Estat general de l'habitatge de la població de 15 a 34 anys segons situació d'emancipació (%). Catalunya, 2007.....	153
Taula 38. Dimensió de l'habitatge en m ² de la població emancipada de 15 a 34 anys segons situació convivencial (%). Catalunya, 2007.....	155
Taula 39. Any de construcció de l'habitatge de la població emancipada de 15 a 34 anys segons situació convivencial (%). Catalunya, 2007.....	157
Taula 40. Tipus d'habitatge de la població de 15 a 34 anys segons situació d'emancipació (%). Catalunya, 2007.....	158
Taula 41. Tipus d'habitatge de la població de 15 a 34 anys segons tipus de llar (%). Catalunya, 2007	159
Taula 42. Estructura d'edats de la població emancipada de 20 a 34 anys segons mida de municipi (%). Catalunya, 2007	161
Taula 43. Règim de tinença de l'habitatge de la població emancipada de 15 a 34 anys segons situació d'emancipació (%). Catalunya, 2007.....	162
Taula 44. Motius per llogar l'habitatge on es viu de la població emancipada de 15 a 34 anys que viu en un habitatge de lloguer (%). Catalunya, 2007	164
Taula 45. Motius per comprar l'habitatge on es viu de la població emancipada de 15 a 34 anys que viu en un habitatge de compra (%). Catalunya, 2007	164
Taula 46. Motius per llogar l'habitatge on es viu de la població emancipada de 20 a 34 anys que viu en un habitatge de lloguer (%). Catalunya, 2003 i 2007	165
Taula 47. Motius per comprar l'habitatge on es viu de la població emancipada de 20 a 34 anys que viu en un habitatge de compra (%). Catalunya, 2003 i 2007.....	166
Taula 48. Cost mensual de l'habitatge de la població emancipada de 15 a 34 anys segons si estan pagant lloguer o hipoteca per situació d'emancipació (mitjana en €). Catalunya, 2007	166
Taula 49. Cost mensual de l'habitatge de la població emancipada de 20 a 34 anys que està pagant lloguer o hipoteca (% i mitjana). Catalunya, 2003 i 2007	167

Taula 50. Esforç econòmic per a l'habitatge de la població emancipada de 20 a 34 anys que està pagant lloguer o hipoteca (mitjanes en € i %). Catalunya, 2003 2007	168
Taula 51. Dificultats per pagar l'habitatge de la població emancipada de 15 a 34 anys que està pagant lloguer o hipoteca segons situació d'emancipació i per règim de tinença (%). Catalunya, 2007	169
Taula 52. Dificultats per pagar l'habitatge de la població emancipada de 20 a 34 anys que està pagant lloguer o hipoteca (%). Catalunya, 2003 i 2007	169
Taula 53. Procedència dels recursos financers per a fer front al lloguer o hipoteca de la població emancipada de 15 a 34 anys segons situació d'emancipació i règim de tinença (%). Catalunya, 2007	170
Taula 54. Procedència dels recursos financers per a fer front al lloguer o hipoteca de la població emancipada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2003 i 2007	171
Taula 55. Accés als Habitatges de Protecció Oficial de la població emancipada de 15 a 34 anys que lloga l'habitatge o que n'és propietària (%). Catalunya, 2007	171
Taula 56. Previsió d'un canvi d'habitatge i vincles amb un canvi de situació familiar el proper any de la població de 15 a 34 anys segons situació d'emancipació (%). Catalunya, 2007	172
Taula 57. Motius per al canvi d'habitatge però no de situació familiar de la població de 15 a 34 anys que preveu canviar d'habitatge el proper any (%). Catalunya, 2007	174
Taula 58. Motius per no canviar d'habitatge de la població de 15 a 34 anys que no preveu fer-ho el proper any (%). Catalunya, 2007	175
Taula 59. Previsió de canvi d'habitatge el proper any de la població de 15 a 34 anys (% i edats mitjanes). Catalunya, 2003 i 2007	176

9. Llengua

Taula 60. Llengua d'ús habitual entre la població de 15 a 34 anys, per sexe i edat (%). Catalunya, 2007	177
Taula 61. Llengua d'ús habitual de la població de 15 a 34 anys segons el context de parla (%). Catalunya, 2007	181
Taula 62. Llengua d'ús habitual de la població de 15 a 34 anys segons llengua familiar d'origen (%). Catalunya, 2007	182

10. Oci i pràctiques de risc

Taula 63. Activitats d'oci realitzades "molt" o "força" sovint entre la població de 15 a 34 anys, per grup d'edat (%). Catalunya, 2007	185
Taula 64. Tipus d'activitats d'oci entre la població de 15 a 34 anys. Catalunya, 2007	188

Taula 65. Intensitat de realització del tipus d'activitats d'oci, segons les variables independents. Catalunya, 2007	190
---	-----

11. Participació i política

Taula 66. Identitats declarades en l'eix social i nacional combinades de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	204
Taula 67. Problemes que més afecten a la població de 20 a 34 anys (%). Catalunya, 2003 i 2007	207
Taula 68. Utilització (alguna vegada) de serveis públics de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	209

Conclusions

Taula 69. Indicadors del paper del mercat en les transicions juvenils de la població de 30 a 34 anys segons el tipus de trajectòria. Catalunya, 2007	231
Taula 70. Indicadors del paper de la família en les transicions juvenils de la població de 30 a 34 anys segons el tipus de trajectòria. Catalunya, 2007	233
Taula 71. Indicadors del paper de l'Estat en les transicions juvenils de la població de 30 a 34 anys segons el tipus de trajectòria (%). Catalunya, 2007	236
Taula 72. Intensitat de realització de tipus d'activitats d'oci de la població de 30 a 34 anys segons el tipus de trajectòria. Catalunya, 2007	243

Índex de gràfics

3. Trets sociodemogràfics i d'entorn familiar

Gràfic 1. Piràmide de població per grups d'edat quinquennals i sexe. Catalunya, 2006.....	37
Gràfic 2. Estructura de les famílies d'origen als 15 anys de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007.....	41

4. Educació

Gràfic 3. Nivell d'instrucció de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007.....	46
Gràfic 4. Nivell d'instrucció de la població de 15 a 34 anys que no està estudiant (%). Catalunya, 2007.....	46
Gràfic 5. Relació amb els estudis de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007.....	48
Gràfic 6. Proporció d'estudiants de la població de 15 a 34 anys segons generacions per grups d'edat (%). Catalunya, 2002 i 2007.....	50
Gràfic 7. Estudis en curs de la població estudiant de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007.....	50
Gràfic 8. Estudis en curs de la població de 15 a 34 anys segons edat (%). Catalunya, 2007.....	52
Gràfic 9. Proporció d'estudiants de la població de 15 a 34 anys segons edat (%). Catalunya, 2007.....	53
Gràfic 10. Taxa de "deixar els estudis" (finalitzar-los o abandonar-los) de la població de 15 a 34 anys segons edat (%). Catalunya, 2007.....	54
Gràfic 11. Proporció d'estudiants de la població de 15 a 34 anys segons nivell d'instrucció dels pares per edat (%). Catalunya, 2007.....	55
Gràfic 12. Proporció d'estudiants de la població de 15 a 34 anys entre els homes amb pares amb estudis primaris i les dones amb pares amb estudis universitaris per edat (%). Catalunya, 2007.....	56
Gràfic 13. Proporció d'estudiants d'educació obligatòria de la població de 15 a 19 anys segons generació per edat (%). Catalunya, 2007.....	58
Gràfic 14. Taxes de finalització de l'educació obligatòria de la població de 15 a 19 anys segons generació per edat (%). Catalunya, 2007.....	59
Gràfic 15. Tipus d'estudis secundaris iniciats de la població de 15 a 34 anys que han finalitzat l'educació obligatòria i han continuat estudiant (%). Catalunya, 2007.....	61
Gràfic 16. Proporció acumulada d'inici de batxillerat de la població de 15 a 20 anys amb estudis obligatoris segons generació per edat (%). Catalunya, 2007.....	62

Gràfic 17. Proporció acumulada d'inici de formació professional de la població de 15 a 20 anys amb estudis obligatoris segons generació per edat (%). Catalunya, 2007	62
Gràfic 18. Proporció acumulada de joves que no inicien la universitat de la població de 15 a 34 anys amb estudis secundaris segons generació per edat (%). Catalunya, 2007	66
Gràfic 19. Proporció acumulada de la població de 15 a 34 anys que acaba una diplomatura respecte els qui l'han començada segons generacions per edat (%). Catalunya, 2007	67
Gràfic 20. Proporció acumulada de la població de 15 a 34 anys que acaba una llicenciatura respecte els qui l'han començada segons generacions per edat (%). Catalunya, 2007	68
Gràfic 21. Valoració global de la trajectòria educativa de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	69
Gràfic 22. Etapes escolars becades de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	71
Gràfic 23. Cobertura per beques de la població de 15 a 34 anys segons les diferents etapes educatives cursades (%). Catalunya, 2007	72
Gràfic 24. Nivell d'estudis desitjat per la població no estudiant de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	74
Gràfic 25. Nivell d'estudis desitjat per la població estudiant de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	76

5. De l'educació al treball

Gràfic 26. Tipologia de trajectòries de transició de l'educació al treball de la població de 24 a 34 anys entre els 16 i els 24 anys (%). Catalunya, 2007	82
Gràfic 27. Temps d'espera fins a trobar feina des del moment en què s'acaben els estudis de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	86
Gràfic 28. Proporció de joves que no han trobat feina entre la població de 15 a 34 anys que acaba d'estudiar segons els anys d'espera per trobar la feina des de que deixa d'estudiar (%). Catalunya, 2007	87
Gràfic 29. Categoria professional de la primera feina postestudis de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	88
Gràfic 30. Nivell d'instrucció en el moment de la primera inserció al mercat laboral de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	88
Gràfic 31. Mobilitat laboral en acabar els estudis de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	90

6. Treball

Gràfic 32. Activitat laboral de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	94
Gràfic 33. Activitat laboral de la població de 15 a 29 anys (%). Catalunya, 2002 i 2007	95

Gràfic 34. Proporció d'ocupats algun cop de la població de 15 a 34 anys segons sexe per edat (%). Catalunya, 2007	96
Gràfic 35. Proporció d'ocupats algun cop de la població de 15 a 34 anys segons generacions per edat (%). Catalunya, 2007	97
Gràfic 36. Trajectòries d'ocupabilitat de la població de 30 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	98
Gràfic 37. Proporció d'anys d'activitat ocupats de la població de 30 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	99
Gràfic 38. Vies d'inserció laboral de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	100
Gràfic 39. Sector d'activitat de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	102
Gràfic 40. Sector d'activitat de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2002 i 2007	103
Gràfic 41. Categories professionals de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	104
Gràfic 42. Professions de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2002 i 2007	106
Gràfic 43. Trajectòria professional de la població ocupada de 15 a 34 anys que ha canviat de feina (%). Catalunya, 2007	107
Gràfic 44. Trajectòria professional de la població ocupada de 15 a 34 anys que ha canviat de feina segons sexe per edat (%). Catalunya, 2007	108
Gràfic 45. Percepció de la correspondència entre el nivell professional i el formatiu de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	109
Gràfic 46. Proporció acumulada d'estabilitat laboral en algun moment de la vida laboral de la població de 15 a 34 anys segons sexe per edat (%). Catalunya, 2007	112
Gràfic 47. Proporció acumulada d'estabilitat laboral en algun moment de la vida laboral de la població de 15 a 34 anys segons generació per edat (%). Catalunya, 2007	113
Gràfic 48. Trajectòries d'estabilitat contractual de la població ocupada de 30 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	113
Gràfic 49. Proporció d'anys ocupat en situació contractual estable de la població de 30 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	114
Gràfic 50. Hores de la jornada laboral de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	115
Gràfic 51. Valoració d'aspectes associats a la feina de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	116
Gràfic 52. Voluntat de continuar a la feina actual de la població ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	118

Gràfic 53. Activitat principal de la població no ocupada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	120
Gràfic 54. Durada de l'exclusió laboral de la població inactiva o aturada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	121
Gràfic 55. Raons de la fi de la darrera feina de la població de 15 a 34 anys no ocupada que ha treballat algun cop (%). Catalunya, 2007	121
Gràfic 56. Criteris de selecció d'ofertes laborals de la població desocupada de 15 a 34 anys que busca feina (%). Catalunya, 2007	123
Gràfic 57. Hores de treball domèstic setmanal de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	124

7. L'emancipació: marxar de casa i formar una família

Gràfic 58. Situació d'emancipació i parella de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	130
Gràfic 59. Situació de convivència de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	130
Gràfic 60. Situació de convivència de la població de 15 a 34 anys segons grups d'edat (%). Catalunya, 2007	131
Gràfic 61. Taxa d'emancipació de la població de 15 a 29 anys (%). Catalunya, 2002 i 2007	132
Gràfic 62. Vies d'emancipació de la població de 15 a 34 anys que ha deixat la llar familiar (%). Catalunya, 2007	135
Gràfic 63. Proporció acumulada d'emancipació de la població de 15 a 34 anys segons via d'emancipació per edat (%). Catalunya, 2007	136
Gràfic 64. Proporció acumulada d'emancipació de la població de 15 a 34 anys segons sexe per edat (%). Catalunya, 2007	138
Gràfic 65. Probabilitat d'emancipar-se en solitud de la població de 15 a 34 anys segons nivell d'estudis per grups d'edat (%). Catalunya, 2007	139
Gràfic 66. Proporció acumulada d'emancipació de la població de 15 a 34 anys segons lloc de naixement per edat (%). Catalunya, 2007	140
Gràfic 67. Proporció acumulada d'emancipació en solitud de la població de 15 a 34 anys segons generació per grups d'edat (%). Catalunya, 2007	141
Gràfic 68. Estat civil de la població de 15 a 34 anys segons sexe (%). Catalunya, 2007	142
Gràfic 69. Número de fills de la població de 15 a 34 anys segons sexe (%). Catalunya, 2007	143
Gràfic 70. Recull de situacions familiars de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	144
Gràfic 71. Situació de formació familiar de la població de 15 a 34 anys per edat (%). Catalunya, 2007	145

Gràfic 72. Primer pas en la formació familiar de la població de 15 a 34 anys segons sexe per edat (%). Catalunya, 2007	147
Gràfic 73. Constitució de la parella com a primer pas en la formació familiar de la població femenina de 15 a 34 anys segons generació per edat (%). Catalunya, 2007	148
Gràfic 74. Proporció acumulada de parelles amb fills de la població de 15 a 34 anys segons anys transcorreguts des de la unió (%). Catalunya, 2007	148
Gràfic 75. Aspectes d'autonomia subjectiva de la població no emancipada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	149
Gràfic 76. Grau global d'autonomia subjectiva de la població no emancipada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	150

8. Habitatge

Gràfic 77. Estat de l'habitatge de la població de 20 a 34 anys segons situació d'emancipació (%). Catalunya, 2003 i 2007	154
Gràfic 78. Dimensió de l'habitatge en m ² de la població emancipada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2003 i 2007	156
Gràfic 79. Habitatge de nova construcció o de segona mà de la població emancipada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	156
Gràfic 80. Nombre de persones a l'habitatge de la població de 15 a 34 anys segons tipus d'habitatge (mitjana). Catalunya, 2007	158
Gràfic 81. Tipus d'habitatge de la població de 20 a 34 anys segons situació d'emancipació (%). Catalunya, 2003 i 2007	160
Gràfic 82. Règim de tinença de l'habitatge de la població emancipada de 20 a 34 anys segons situació d'emancipació (%). Catalunya, 2003 i 2007	163
Gràfic 83. Proporció de la renda destinada al pagament del lloguer o hipoteca sobre la renda total de la llar de la població emancipada de 15 a 34 anys que està pagant lloguer o hipoteca (%). Catalunya, 2007	168
Gràfic 84. Règim de tinença previst per a la població de 15 a 34 anys que preveu canviar a un habitatge propi el proper any (%). Catalunya, 2007	173
Gràfic 85. Forma d'emancipació prevista de la població de 15 a 34 anys que preveu canviar a un habitatge propi el proper any (%). Catalunya, 2007	173

9. Llengua

Gràfic 86. Llengua d'ús habitual entre la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	178
Gràfic 87. Llengua d'ús habitual entre la població de 15 a 29 anys (%). Catalunya, 2002 i 2007	179

10. Oci i pràctiques de risc

Gràfic 88. Activitats d'oci realitzades "molt" o "força" sovint entre la població de 15 a 29 anys, per grup d'edat (%). Catalunya, 2002 i 2007	187
Gràfic 89. Intensitat de realització del tipus d'activitat d'oci entre la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	189
Gràfic 90. Pràctiques de risc entre la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	192

11. Participació i política

Gràfic 91. Nombre d'entitats a les quals pertany la població de 15 a 29 anys (%). Catalunya, 2002 i 2007	196
Gràfic 92. Tipus d'entitat o grup informal a les quals pertany la població associada de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	197
Gràfic 93. Nombre d'accions polítiques no-convencionals en les quals ha participat el darrer any la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	198
Gràfic 94. Tipus d'accions polítiques no-convencionals en les quals ha participat el darrer any la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	200
Gràfic 95. Autoubicació ideològica en l'eix esquerra-dreta de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2002 i 2007	202
Gràfic 96. Autoubicació ideològica en l'eix nacional de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	203
Gràfic 97. Identificació partidista de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	205
Gràfic 98. Nombre de problemes (de 0 a 3) que afecten a la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	206
Gràfic 99. Prioritats d'actuació política per part de les administracions segons la població de 20 a 34 anys (%). Catalunya, 2003 i 2007	208
Gràfic 100. Utilització (alguna vegada) dels tipus de serveis públics de la població de 15 a 34 anys (%). Catalunya, 2007	211
Gràfic 101. Valoració dels serveis públics emprats de la població de 15 a 34 anys (mitjana). Catalunya, 2007	212

Conclusions

Gràfic 102. Tipologies de trajectòries de transició a la vida adulta entre la població de 30 a 34 anys. Catalunya, 2007	217
Gràfic 103. Tipus de serveis utilitzats per la població de 30 a 34 anys segons el tipus de trajectòria. Catalunya, 2007	238